Kroniek '64/65

Eerste trimester

2 september

Babbelend over de gebeurtenissen van de voorbije zomervakantie, die ditmaal met meer recht dan andere jaren haar naam verdiende, ofschoon zij ook de nodige plensbuien kende, trekken op deze milde herfstavond een 250 interne studenten Rolducs poorten binnen. Van de beste goede wil bezeten, althans op dit ogenblik, nu zij bij het afscheid hun dierbaren beloven, en in hun hart ook zichzelf, dat zij (in) niets te kort zullen komen, maakt dit slinkende aantal overgebleven getrouwen de toewijding van zoveel volwassenen tot een alleszins verantwoorde zaak. Te meer omdat de externen intussen tot een 50-tal zijn aangegroeid.

Het afschudden van de vakantie is een langzaam proces. Het heeft zijn tijd nodig, voordat je er weer helemaal 'in' bent. Tot sommigen iets eerder, tot anderen pas in de loop van de week dringt het door, dat er in 'huis', zoals telkenjare trouwens, weer enkele mutaties hebben plaats gehad. Mhr. Stroux wensten wij aan het einde van de kroniek 1963-1964 een otium cum dignitate toe, hetgeen wij hier onder het uitspreken van onze hartelijkste dank graag herhalen; de heren Augustus, Brunenberg en Rouwette, van wie wij verleden jaar ook reeds met woorden van grote waardering afscheid namen, zij in hun nieuwe werkkring het beste welslagen gewenst.

Hun plaats wordt ingenomen door drie jongemannen uit de praktijk, zoals dat heet. De oudste, Mhr. G. Vullings, in 1959 gewijd en laatstelijk kapelaan te Vaals, gaat zich naast de surveillance aan de belangen van het clubleven wijden, dat hij – voor zover het zich op artistiek vlak beweegt – met behulp van het zogenaamde 'Monsterverbond' een nieuwe impuls zal weten te geven. Zélf een uitgesproken artistiek man, zal hij zich bekwamen in wat men met een prozaïsch woord handenarbeid noemt – al is het waar, dat arbeid adelt en de handen de instrumenten bij uitstek van de kunstenaar zijn. Naarmate de maanden vorderen, breidt zijn verzameling uit waardeloze materialen vervaardigde ridders en sinterklazen zich op zijn kamer veelbelovend uit. De beide andere heren, L. Crombach en H. Valk, die in 1962 priester werden gewijd en respectievelijk onderpastoor te Nieuwenhagen en Blerick zijn geweest, geven godsdienstlessen op de lagere klassen en zijn welwillend bij de jeugd aanwezig (of niet) op tijden van recreatie en studie. Mhr. Crombach stort zich in het meer praktische hobbyleven en blijkt een bekwaam 'hidden camera'-fotograaf: hij zal beiderlei kunne in huis – de zusters en het damespersoneel zijn niet uitgesloten – vervolgen met een nieuwe angst, de angst voor het 'dubbele plaatje' in het journaal. Tenslotte zal Mhr. Valk zich over pioniers en trekkers ontfermen en met zijn technische kwaliteiten een grote steun betekenen voor Mhr. Berkels die, ge-

trouw totterdood, de drukkerij ook blijft verzorgen, nu zij van kleurendruk-apparatuur-volgens-36-procédés is teruggebracht tot de status van ordinaire stencilinstallatie: met Mhr. Brunenberg verdween de glamour van het moderne drukwezen, al bleef de typecursus. Het duurt niet lang of kamer 9 wordt een begrip.

Alle drie heren zijn van harte welgekomen!

Reeds ingeschakeld in de surveillance, krijgen zij een nog verantwoordelijker taak op hun schouders. Groot-Rolduc zal het dit jaar zonder onderprefect moeten stellen. Naast de prefect, Mhr. Poulssen, wiens gezondheid nog steeds te wensen overlaat, staan de vijf heren van de vrije tijd – de heren Stassen en Hafmans vullen het drietal passend aan – beurtelings bekleed met de hoofdverantwoordelijkheid. Afgezien van het ochtendlijke bellen, dat niet altijd feilloos volgens plan verloopt, voldoet deze regeling uitstekend. Dat vijf mensen uit de aard der zaak ook vijf meningen hebben, wordt door de jeugd in dank aanvaard.

Twee nieuwe lekeleraren begroeten wij in ons midden. Mhr. Noë, de zoon van de orkestdirigent uit de dagen, dat Rolduc het op het stuk van muziek in hogere sferen zocht, geeft duits op beide secties van 3 gym. En een der VK-afdelingen komt in handen van de man, die naar de schone Franse naam van Bontemps luistert. Zijn voorganger, Mhr. Rompen, hield het maar kort bij ons uit. Wij danken hem voor het met ambitie verrichte werk. Ook de nieuwe lekeheren heten wij hartelijk welkom.

Het uur van de leek rukt nader en nader. Nu er gebrek aan hoofdleraren is, moet deze functie aan leken worden toevertrouwd. Op de heren Uitterhoeve, Heyenrath en Silvius wordt geen vergeefs beroep gedaan.

Op een sectie van 1 gym doceert Mhr. Meertens de tale Racines. En natuurlijk is Mhr. Schrijen wederom de geliefde latinist van hele horden jongelui van de lagere regionen – maar was het niet op 5 gym dat hij eenmaal, het bloed voelende kruipen waar het niet gaan en kon, in het klasseboek een historische les onder het hoofd 'latijn' noteerde?

Ten gerieve van de in aantal en aanzien groeiende externen komen de lesuren ietwat anders te liggen.

Niet om kwart over negen, maar reeds om 9 uur zijn nu de aanvangstijden 's morgens op alle dagen, behalve op woensdag en zaterdag, die wat het beginuur der zittingen betreft ongewijzigd blijven.

Op de lange dagen beginnen wij 's middags al om twintig over twee, met het zoete gevolg, dat wij om 4 uur van alle leslijden zijn verlost.

3 september

Nauwelijks aan het vaste ritme van het kostschoolleven gewend, worden wij in ons gewone doen gestoord: de uit Vlaanderen afkomstige, maar veelal in Nederland werkende acteur en regisseur Paul Cammermans, die zelf het scenario voor een ontspanningsfilm heeft geschreven, maakt met zijn filmploeg opnamen op de cour. De 18de-eeuwse gevel is in SPUIT ELF het front van een . . . brandweerkazerne! De filmerij trekt veel bekijks.

6 september

In Sallanche (Fr.) behaalt onze landgenoot Jan Janssen het wereldkampioenschap wielrennen op de weg. Al haalt het intellect zijn schouders op, de fans juichen. Wij houden het met de fans.

10 september

De filmers komen terug. Ditmaal hebben zij assistentie gevraagd, die hun door de mannen van de zesde op deze lesmorgen dubbel graag verleend wordt. Hun figurantenrol beperkt zich tot het hangen uit de studiezaalramen. Niet zo moeilijk, en nogal 'natuurlijk' te spelen. Cammermans is over hun werk en de Rolducse service zeer voldaan.

11 september

Wij beleven de schrik van ons leven. In Eindhoven, waar hij als gast van de regering een 'herhalingscursus' voor wiskundigen bijwoont, valt Mhr. Vogels zonder verdere aankondiging plotseling voor levenloos op straat. Aanvankelijk vreest men een hartaandoening (dat bericht juist dringt in de loop van de dag tot ons door en vervult ons met ontsteltenis), later blijkt het trombose te zijn. Nu is men echter te optimistisch: over een week, aldus de verwachtingen, is hij wel weer beter.
In verband met de plannen van de Domaniale Mijn om in de naaste toekomst de rijke voorraad kolen nabij en onder Rolduc te gaan delven, moet het kostbaar monument, dat onze Romaanse kerk is, afdoende worden beveiligd. Vandaag, vrijdag, beginnen de werkzaamheden. Dat wil zeggen: men is de hele morgen doende om een bulldozer door 'biechtstoel' en donkere gang het carré van Klein-Rolduc binnen te voeren. Het karwei verloopt niet met de verwachte vaart.

12 september

Onder leiding van H. Schaffrath, oud-speler van het Rapidelftal, dat in 1956 het nationaal kampioenschap veroverde, start de voetbaltraining.

14 september

De eerste spade gaat de grond in, zou men vroeger gezegd hebben. In onze technische tijd geldt dat beeld niet meer, ofschoon de ouwe trouwe schop er

straks als onmisbaar instrument toch aan te pas zal komen. Om kwart over zeven in de ochtend barst een daverend geweld los: ze zijn nu echt begonnen. Heel het trimester lang zal dit lawaai ons werk van studie en bezinning vergezellen; vooral de klassen, die aan het Klein-Rolducs carré grenzen, hebben het moeilijk. Twee secties van 1 gym verhuizen tijdelijk naar rustiger oorden.
Men verwacht enkele interessante vondsten te doen: misschien zal iets van de oude economiegebouwen en stallingen bij het zuider transept worden ontdekt, of van de vroegere sacristie tegen de zuider concha. Misschien ook – macabere gedachte – stoot men op een aantal graven. Op de gezichten van de jeugd, die tijdens de recreaties niet van de werkzaamheden is weg te slaan, tekent de spanning zich af. De gleuven worden langzaam dieper, de zandhopen worden langzaam hoger . . . Het enige wat men vindt, zijn botten, een schedel met een nog gaaf bovengebit en een niet zo oude waterafvoer van de kerk af naar het midden van het carré. Volgens Mhr. Tagage zou er een schedel opgegraven zijn, volgepropt met griekse stamtijden. Hetgeen ons hoogst onwaarschijnlijk lijkt: díe schedel is nog niet begraven!
Naargelang de werkzaamheden vorderen, zullen wij in deze kroniek telkens van de belangrijkste gebeurtenissen melding maken. Het gevaar bestaat, dat de lezer daardoor de kijk op het geheel kwijt raakt. Geen nood echter: een groot deel van dit Jaarboek wordt gevormd door het rapport van de ministeriële commissie en de beschouwing van Monumentenzorg, terwijl enkele overzichtskaarten lezing en bestudering vergemakkelijken.

15 september

Tijdens de namiddagles begint een kleintje van de eerste plotseling te huilen. De reden van dit traanklierdruppen? Een onweertje: 'Nu zit ik hier en misschien slaat thuis de bliksem in!'

18 september

Het Jaarboek is uit. Het lijkt wat dun uitgevallen – is het bezuiniging? – en het aantal foto's is voor de meesten teleurstellend gering. Dit laatste ligt voornamelijk aan het feit, dat er verleden jaar wel veel, maar weinig goede foto's zijn gemaakt, en alleen goede foto's worden door onze lay out-man opgenomen. Aan de kwaliteit van de foto's zal de fotoclub onder leiding van haar nieuwe moderator eens iets gaan doen: er wordt een wedstrijd uitgeschreven, lopende over drie perioden (herfst, lente en zomer); voor de beste foto's stelt ons Jaarboek een prijs ter beschikking, de allerbeste worden met plaatsing bekroond.
In de vorige kroniek komen enkele onnauwkeurigheden voor, waarvoor chro-

nicus zijn welgemeende verontschuldigingen aanbiedt. Maar de – verholen – felheid van bepaalde uitlatingen neemt hij niet terug: een kroniek moet triomfalisme schuwen en zich aan de werkelijkheid houden.

20 september

De honderdste film draait Mhr. Lemmens vanavond. Daar hij alleen maar films op Rolduc heeft gedraaid, betekent dit, dat wij in 7 jaar tijd zo'n honderd rolprenten hebben gezien, de kleine natuurlijk meegerekend: meer dan 14 per jaar. Het witte doek verbergt voor ons nauwelijks geheimen meer! Maar goed, die honderdste film. Natuurlijk moet hij gevierd worden. Het vindingrijke brein van Mhr. Crombach heeft er wat op bedacht: voorafgaande aan de film wordt een 'journaal' vertoond, hetgeen Rolduc met een nieuwe traditie verrijkt. Op stel en sprong in elkaar gezet, is het nog wat primitief. Eerst worden er muisjessordeerders gevraagd – deze culinaire grap begrijpen alleen degenen, die van de laatste ontwikkeling van Mhr. van Riets menubemoeienis op de hoogte zijn –, dan wordt een minder belangrijke verjaardag herdacht en tenslotte verschijnt Mhr. Lemmens op het scherm, met witte jas en pijp en al. Hij komt er voor uit zijn sacrosancte cabine en krijgt onder daverend applaus zelfs bloemen aangeboden. Wij leven met hem mee en gunnen hem de vijfhonderdste. Deze honderdste-film-pas heet: JOUR DE FETE, van de vermaarde filmgrapjas Jacques Tati. Hierachter leest men er meer over.

21 september

Als Mhr. van Loo het eerste uur met 4b in de zandbak oefeningen in het verspringen houdt, schiet plotseling iemand tot over de enkel de diepte in. Nu de nieuwsgierigheid is gewekt, brengt nader onderzoek gauw genoeg een nest met zeven jonge konijntjes aan het licht. Terug naar de natuur, zou Rousseau gezegd hebben. De boerderij ontfermt zich over de spartelende vondst.

21 september

Het duurt langer met Mhr. Vogels dan verwacht was. Daarom besluiten de heren Penders, Poulssen en Vullings om hem in het verre Eindhoven maar eens op te zoeken. Zij lenen daarvoor, met des eigenaars toestemming, de rode Saab-duivel, maar worden onder Echt de prooi van een vrachtwagen, die geen voorrang verleent.
Wonder boven wonder komen zij met een bloedneus en wat schrammen, en natuurlijk de schrik, vrij.
Het deerlijk gehavende Saabje voor oud ijzer achterlatend, reizen zij verder met de trein, *comme si de rien n'était,* en zijn de eersten, die Mhr. Vogels de ondergang van zijn trots melden. De zieke blijft er stoïcijns onder.

22 september

Wie met Mhr. Poulssen reist, make tevoren zijn testament. Met de prefect naast zich, rijdt de President een hond aan. Het kan ook aan de hond gelegen hebben.

26 september

Inmiddels zijn de fundamenten van de kerk gedeeltelijk vrijgelegd. De commissie, vergaderend te Rolduc, houdt ter plaatse inspectie. Zij betreedt ook de kerk. Gelukkig gebeurt er nu nog niets.

27 september

Maar tijdens de zondagse hoogmis, juist onder de preek, valt uit de zuidelijke absis een stuk pleisterwerk naar beneden, verdacht dicht bij de plaatsen, waar onze Klein-Rolduciens zich bevinden. Het loopt met een sisser af. Het besef wint echter veld, dat je voortaan in onze kerk in staat van genade moet zijn.

28 september

Het traditionele surveillantencongé. De surveillanten mogen het zelf opknappen: nu de Heeren XVII ter ziele zijn – zij rusten in vrede –, is er geen speciale inrichting van het vrijaf voorzien. Maar toch is zo'n middag vrij heerlijk!
Die van de vijfde gaan 's avonds naar Herzogenrath, waar een groep Engelse universiteitsstudenten een uitvoering geeft van Shakespeares drama ROMEO AND JULIET – in het engels! De President, Mhr. Meertens en Mhr. Lenders vergezellen hen. Door het stedelijk gymnasium uitgenodigd, betalen zij 1 DM entrée. Het praktisch zonder decor en attributen gespeelde spel kan hen wel bevallen, en daar het stuk in de engelse les werd behandeld, verstaan zij de moeilijke tekst ook grotendeels. De hoofdrollen zijn redelijk goed bezet, de regie vindt deskundige kritiek vóór de pauze te zeer op het komische ingesteld, na de pauze wat melodramatisch. De zesde is niet meegegaan: voor hen begint op deze maandag in Spaubeek de retraite. De overige retraites hebben, klasgewijs, alle in oktober plaats.
Nu het voetstuk van de absides bloot ligt, is duidelijk te zien, dat de scheuren van de binnenkant zich tot in de fundamenten voortzetten. Er komt een oude gewelfgang vrij, noordelijk van de noordabsis; volgeworpen met zand, leidt hij naar de oostvleugel toe. Deze sporen uit het verleden wakkeren de onderzoekingsdrift aan. Monumentenzorg stuurt enkele waarnemers, een dergelijke kans krijgen de heren maar zelden geboden. Zij en wij maken foto's; van de gewelven, de muren en de fundamenten.

2 oktober

Onze oudsten hebben toch af en toe wel eens een voorrecht. Zo mogen zij vanavond meegenieten van de bekende Franse film AU COEUR DE LA VIE, die door de Kunstkring in onze aula wordt vertoond.

4 oktober

Er is groot feest in het zusterhuis: de zusters Christophila en Remigia herdenken de dag, dat zij 25 jaar geleden in de congregatie intraden. Twee zilveren bruiden. Wij leven hartelijk met de feestelingen mee en brengen haar met de harmonie een serenade. Lang zullen zij leven!

6 oktober

Op initiatief van het Caritas-centrum wordt in onze aula de film MENS DURF TE LEVEN vertoond, voor de groteren van MMS en HBS en voor onze 5 en 6 gym. Het ligt in de bedoeling, over het door de film aan de orde gestelde thema van de menselijke goedheid een forum te houden. Voor kroniekschrijver is na al die jaren de room er af: het is hem onmogelijk – ook al omdat het filmisch zo weinig wordt waar gemaakt – langer in de, te Amerikaans zoete, filmheld Baily te geloven. Een voortreffelijke vondst blijkt echter ook nu nog de idee, het leven te tonen, zoals het er zonder de door zelfmoordplannen geplaagde hoofdfiguur zou hebben uitgezien: iéder mensenleven is de moeite waard.
In de gezegende leeftijd van 75 jaar overlijdt onze oud-leraar Drs. W. F. J. Sittarz. In 1914 priester gewijd en te Rolduc benoemd, studeerde Mhr. Sittarz tot 1919 wis- en natuurkunde te Utrecht. Hij bleef deze vakken tot 1954, het jaar van zijn emeritaat, op gymnasium en HBS doceren; van deze laatste studierichting werd hij in 1945 nog even directeur. Over Drs. Sittarz en zijn verdiensten voor Rolduc schrijft een medewerker in de necrologie, waarin ook aan andere, kort geleden gestorven oud-leraren aandacht wordt besteed.

9 oktober

Bij de discussie over de film laten vier Rolduciens hun gezicht zien.
In de nacht van vrijdag op zaterdag kraakt in de oprijlaan onder storm en regen een boom omver. De volgende dag wil Jo Beckers met zijn fiets een plas ontwijken en stort ter aarde. Het is niet al te ernstig.

11 oktober

Graag had de Missievereniging haar 45-jarig bestaan in april gevierd; door omstandigheden kon het feest toen niet doorgaan. De viering heeft vandaag plaats en haar wordt luister bijgezet door het vermaarde Utrechts Byzantijns Koor, onder leiding van Dr. Antonowitch. Om 11 uur houden de meegekomen celebranten een plechtige Eucharistieviering in de Byzantijnse ritus volgens de heilige Joannes Chrysostomus, waarbij het koor zeer welluidende assistentie verleent. Het des middags gegeven concert, voor (een handjevol) liefhebbers, omvat Oekraïense volks-, dans en kinderliederen. De matige belangstelling kunnen wij tot daar aan toe vinden, maar is het werkelijk nodig, dat men zo storend blijft uitlopen?

14 oktober

Wat een actieve derde wij dit jaar toch hebben! Voor eigen vertier organiseren zij in de vorm van een vijfkamp atletiekwedstrijden. Het wonderlijke is, dat op geen van beide secties onsportieve elementen verblijven: nagenoeg iedereen doet mee, en wie helemaal niet kan, is een vurig supporter. De vijfkamp, bestaande uit kogelstoten, discuswerpen, ver-springen, 100 m. en 1500 m., wordt gewonnen door Jac Jochems, terwijl Wim Wolters op de tweede plaats eindigt en Sjef Boers op de derde. Onze gelukwensen.
Overigens laat 3 gym het daar niet bij. Zóver zullen zij dit jaar de facultatieve sportbeoefening drijven, dat zij enkele keren verdienstelijk tegen een elftal uit Chèvremont zullen voetballen en een compleet volleytournooi op touw zullen zetten. *Mens sana in corpore sano*: als goede classici weten zij het Romeinse sportparool te waarderen.
's Morgens uit het ziekenhuis ontslagen, is Mhr. Vogels 's avonds hier om 's anderendaags reeds twee lessen te geven. Die man is onverwoestbaar: hij had nota bene trombose en longembolie! De bèta's van 5 en 6, die vele weken wiskundige achterstand hebben opgelopen, zullen in extra-lessen worden bijgewerkt. Aan 3 gym doceerde tijdens Mhr. Vogels' afwezigheid de mathematiek Mhr. Recker, die ze daar voor de rest van het jaar zal blijven onderwijzen.
Wie het niet wist, komt er in de avonduren achter: Mhr. Vullings is jarig. Goochelaars, cabarettisten en muzikanten brengen de moderator van het Monsterverbond een luidruchtige hulde.
Het Monsterverbond, gelanceerd door Sjef Mols, heeft na enige weken zijn definitieve vorm gevonden. Het wil coördinerend optreden tussen die hobbeyclubs, welke in de actieve vermakelijkheidssector liggen, om het zo eens uit te drukken. Goochelclub, cabaret, poppenkast, bandje (de 'Jeu-Janssens' van 3 gym) werken, waar het uitvoeringen betreft, voortaan zoveel mogelijk samen. Een los-vast lid is ook de RTV. Het Monsterverbond zal bewijzen, een nuttige instelling te zijn, in staat om in menig opzicht zelfs de Heeren XVII te vervangen. Helemaal niet zo monsterachtig, zal het er oorzaak van zijn, dat nieuwe leden zich bij de betreffende clubs aanmonsteren. Een monter verbond!

15 oktober

De kranen lopen niet. Daar niemand zich officieel ongewassen mag vertonen, wordt besloten de jeugd in bed te laten, totdat er water is. Dat betekent: tot half acht. De Mis moet er voor uitvallen.

17 oktober

Na de derde les van deze zaterdagmorgen, tijdens de onderbreking, verschijnt de zesde met haar distinctief: een werkelijk sjiek blauw jasje met butterfly. Dat

het geheel aan portiers van een nachtbar doet denken, is hun niet onwelkom, mits men daaraan toevoegt, een exclusieve nightclub op het oog te hebben. Aan tafel blijkt, dat hun lijflied navenant is, wij bedoelen: pittig, muzikaal en gedistingeerd. Weer eens een zesde die van wanten weet. Maar of die van de vijfde weinig ondernemend zijn, dan wel hun oudere broeders het in gewiekstheid verre van hen winnen? Ons is dit jaar niets ter ore gekomen omtrent een dramatische strijd met als inzet het grote retorische geheim! Het is waar: samenwonen met de poësis leidt tot verbroedering. Verbroedering is er ook des avonds, wanneer de Heren de gast van de heren zijn en in het megaron een pintje bier de conversatie gezellig stimuleert.
Vandaag, zaterdag, en morgen, zondag, hebben op Rolduc door de jeugd zelf georganiseerde jeugddamdagen plaats, waarvoor zich maar liefst acht scholen hebben ingeschreven. Rolduc wordt in dit tournooi derde. Een bijzondere attractie vormt het simultaanspel van de 15-jarige Nederlandse jeugdkampioen Tony Sijbrands, die van de 37 wedstrijden er 35 wint en de overige 2 remise speelt. Een formidabele prestatie, wanneer men bedenkt, dat hij onder zijn tegenstanders heus niet alleen jeugdigen vindt.

18 oktober

Omdat het a.s. zondag niet goed mogelijk is, vertoont de Missievereniging vandaag reeds de film, die ons in de juiste stemming moet brengen. Het is het ontroerende verhaal TO KILL THE MOCKINGBIRD, waarover in de kunstkroniek meer wordt gezegd.

19 oktober

De een is nog niet hersteld, of de ander stort in. In het holst van de nacht, om 6 uur 's morgens, wordt Mhr. Timmermans naar het ziekenhuis gebracht. Galstenen. Galstenen? Wie heeft bij het zien van deze levensblije man ooit aan zo iets als gal gedacht? Gallijders zijn nurkse, stuurse, gemelijke lieden. Van de verbazing bekomen, wensen wij hem spoedige beterschap.

20 oktober

De gleuven rond de kerk zijn nu volledig uitgegraven. Het is geen houten bekisting die men er in aanbrengt, maar liever zet men de wanden af met gemetselde muren, die meer stevigheid bieden. Dan worden de gleuven van ijzeren vlechtwerk voorzien. Enkele dagen later schokt de drilboor beneden door de dikke cryptemuren heen, juist op de plaats waar in de zijconchae de altaren stonden: het betoncorset krijgt onder de crypte door een verbindingsstuk.

25 oktober

Iets minder groots dan andere jaren, in verband met het pasgevierde jubileum,

herinnert de Missievereniging ons aan Missiezondag. Zie hier het programma van de interessante en leerrijke buitenkerkelijke viering:
5.15 uur Plechtig Lof
5.45 uur Casino voor 5 en 6 gym:
inleiding door H. Haas:
'DE ROEPING TOT MISSIONARIS'
6.00 uur Projectiezaal voor VK, 1 en 2 gym:
spreekbeurt door Pater Huiskamp SMA:
'HET RASSENVRAAGSTUK IN ZUID-AFRIKA'
6.00 uur Rookzaal voor 3 en 4 gym:
spreekbeurt, omlijst met muziek en lichtbeelden, door Pater Bouchier SMA:
'VAN OERWOUDRITME TOT JAZZ'
7.15 uur groepsgewijze discussie in het casino voor 5 en 6 gym naar aanleiding van de inleiding van H. Haas. Voor de leiding der diverse discussiegroepen zijn uitgenodigd: H. Haas, de Paters Huiskamp en Bouchier en enkele Medische Missiezusters van Imstenrade.

28 oktober

De filosofanten zijn hier om tegen ons te voetballen. Er hapert iets aan de sfeer, het is geen erg sportieve wedstrijd. In de lucht hangt het ongrijpbare van: het zit niet lekker. Later blijkt, dat de gasten vinden, niet goed ontvangen te zijn. Hoe nu? Vrienden 'ontvangt' men toch niet? Hadden we dan de loper moeten uitleggen, de vlaggen hijsen, de volksliederen spelen? En in vervoering toasten op de stoere kerels, die ons in korte tijd verre boven het hoofd zijn gegroeid? Maar dán verwachten wij ook, dat eigendommen als klokgewichten onaangeroerd blijven, zelfs in ruimten, die men ongestraft betreden kan, zoals het megaron. Pardon? Wij hebben geen gevoel voor humor? Dat is dan een jij-mop. Veertien dagen later hangen de gewichten weer, met de stille trom teruggebracht.

30 oktober

In het oud-casino, dat overdag overblijflokaal van de externen is en 's avonds, dachten wij, zonder bezwaar wel eens door de internen mag worden benut om zich in kleiner verband te amuseren, als de aula te ongezellig gevonden wordt, biedt het Monsterverbond voor liefhebbers amusement van goed allooi. Goocheltoeren, voordrachten, sketches en orkestnummers geven ook aan tot nu toe in het donker gebleven sterren de gelegenheid om aan het firmament te schitteren. Een beste avond, die daags voordat wij naar huis gaan, getuige het talrijke en aandachtige publiek, zeer op prijs wordt gesteld.

31 oktober

De eerste helft is verleden tijd. Na maar vier lessen keren wij tevreden naar onze penaten terug. Onze tevredenheid is des te groter, omdat de Allerheiligen-onderbreking liefst tot 4 november duurt. Het mistige herfstweer stemt licht melancholisch. Bij mistig weer echter zijn goed functionerende ruitenwissers onmisbaar, hetgeen Mhr. Berkels met zijn nieuwe auto tot zijn schade ervaart. De treinreizigers begroeten hem en zijn lifters met enthousiaste verbazing op het station in Heerlen. – Er rijdt nog maar één bus; de stage aanwas van auto's en het verminderde aantal leerlingen maken de ritten onrendabel.

2 november

Wegens de werkzaamheden in de crypte is de sarcofaag van Ailbertus uiteengenomen, waarbij men de merkwaardige ontdekking heeft gedaan dat de delen, in plaats van met koperen pinnen, met botjes aan elkaar zijn bevestigd. Het gebeente van onze eerbiedwaardige stichter wordt zolang bewaard op het archief. Een andere vreemde ontdekking doet men nog, meer van bouwkundige aard, nu de dwarsgleuf in de crypte zover is gevorderd: de twee buitenste zuilen zijn telkens door een meterdik fundament verbonden. Bij het werk doet zich een zodanige stofontwikkeling voor, dat zij zelfs de liturgische plechtigheden in de kerk dreigt te profaneren. Daarom worden de toegangen tot de crypte afgesloten: met een vaalgrauw zeildoek.

4 november

Als wij van thuis terugkeren, vinden wij de gang langs de kerk aan beide zijden gebarricadeerd; chronische of acute telaatkomers zien zich hiermee de gelegenheid ontnomen, heimelijk in het transept binnen te glippen.
Waar de gleuf de muur van het pseudotransept raakt, wordt een graf gevonden: van een oude abt misschien? In de weerbarstige klei valt opeens een opening in de vorm van een doodkist, stukjes vermolmd hout en wat beenderen zijn de enige overblijfsels.
Mhr. Timmermans mag het ziekenhuis verlaten, maar moet nog enige tijd rust houden.
Sommigen van ons, die het na de huiselijke vleespotten wel tot morgenvroeg kunnen harden, ijlen zó uit de voertuigen naar de aula, om er een geteleviseerde voetbaluitzending te zien, kroniekschrijver meent van een zekere club DWS of zo, tegen een buitenlands team.

5 november

De volleyclub krijgt een heuse trainer, in de persoon van Wim v. d. Goor, oud-student van Rolduc. Roda, alaaf! wij kunnen het niet hard genoeg schreeuwen, nu de glorie van de volleysport op Rolduc aan het tanen is.

7 november

Onder de sarcofaag van Ailbertus worden de resten van een lijk gevonden, met een loden kistje er naast. Zo'n mededeling kan de fantasie in werking zetten. De lezer ga zijn gang . . .
In Kerkrade geeft het cabaret een jeugdvoorstelling.

11 november

Om 7 uur in de morgen begint het betonstorten. In de gleuven, die overal 1 m. diep zijn en afwisselend 85 cm. tot 1.20 m. breed, moet 150 kubieke meter beton worden geperst. Men denkt dit karwei in één dag te kunnen opknappen, mits men 10 à 12 uur werkt. Een moeilijkheid vormen de speruren: tijdens deze uren doorwerken is wel geoorloofd, maar dat zou de aannemer op 3900 gulden komen te staan! Besloten wordt dus, 's avonds in het donker het werk voort te zetten. De uitvoerenden worden echter door pech achtervolgd. Na een half uur reeds stokt de arbeid. Er is iets mis met het buizensysteem, dat de beton vanaf het voorplein door de ramen van Klein-Rolduc naar de gleuven voert. Te droge beton is namelijk in de buizen vastgeklont, het spuiten van natte brei een half uur lang haalt weinig uit. Met kloppen wordt naderhand het euvel verholpen, maar dan is de morgen reeds lang voorbij. Telefonisch stopzetten van verdere betonaanmaak kan niet voorkomen, dat tegen kwart voor acht 4 betonwagens, elk van 3 kubieke meter inhoud, draaiende voor het huis staan. In de middag pas krijgt men de zaak werkelijk vlot. Nu heeft het echter geen zin meer, ook gedurende de avond door te spuiten, want het is hoe dan ook niet mogelijk, vandaag nog klaar te komen.
De Ondernemingsraad van de Domaniale Mijn, die in de loop van de morgen onder aanvoering van directeur Fokker de werkzaamheden in ogenschouw kwam nemen, had wel een heel ongunstig tijdstip gekozen.

12 november

Het storten gaat door. Door de gebeurtenissen van gisteren is men op het tijdschema achter geraakt. Vandaag komt er weer een onzekere factor bij: de aanmaak van de beton is berekend op gisteren, hetgeen de planning van het bedrijf niet weinig in de war stuurt. Ook nu wordt het werk niet voltooid.

13 november

Om 3 uur in de namiddag komt men eindelijk gereed: de gleuven zijn nu volgestort, en ook de ruimten tussen de gleuven en de fundamenten. Klonterde de eerste dag de beton vast in de buizen, nu stroelt hij er uit – verwonderlijk dun volgens sommigen.

16 november

De eerste uitvoering in het kader van de Culturele Kring het Land van Rode:

een aantal leden van het Nationaal Ballet geeft onder leiding van juffrouw Mia Huisman een indruk van de dans in de loop der eeuwen. Een goed program, dat in onze kunstkroniek nader onder de loep genomen wordt.

21 november

Voor de hogere klassen van MMS en HBS uit Kerkrade geeft het gymnasium van Herzogenrath een uitvoering van Max Frisch' BIEDERMAN UND DIE BRANDSTIFTER. Ook onze 5 en 6 gym zijn uitgenodigd; een twintigtal van hen stelt op deze regenachtige zaterdagavond de cultuur boven het gemak. Hun zelfoverwinning wordt ruimschoots beloond, want het uitstekende stuk van Frisch krijgt een zeer aanvaardbare vertolking, met soms verrassende effecten.
Die van 1 en 2 gym schijnen reeds sinterklaasnukken te hebben. Zetten ze daar op dortoir 2 al wat schoen mag heten buiten hun chambrette! Uit deze indrukwekkende rij voetbekleedsels zou de schimmel van de goedheilig man zich jarenlang te goed kunnen doen, maar een binnenkomende Mhr. Poulssen moet tegen zijn hart in de originele grap afstraffen. Huisarrest tot Sinterklaas, luidt het harde vonnis.
Onze misdienaars voetballen tegen die van Chèvremont. Zij doven zeven kaarsen bij hun tegenstanders, die er bij de onzen maar twee krijgen uitgeblazen.

22 november

Hoe langer hoe meer begint het (goede) gebruik in zwang te komen, dat hobbeyclubs elkaar op het voetbalveld bekampen. Vandaag treden Monsterverbond en serre tegen elkaar in het krijt. Het blijft bij een onbesliste uitslag: 1-1, ondanks de aan beide zijden gaarne door de moderatoren geboden steun.

25 november

Voortaan wordt het Sint Kathrien-feest om de twee jaar gevierd. Wel zal ieder jaar het toneel doorgaan, maar voor ons is daaraan slechts om de andere keer een complete feestdag verbonden. Klein Kathrien zou men daarom kunnen noemen wat wij vandaag meemaken. Erg klein Kathrien. Het prullerige programmaatje vermeldt niet eens, dat de heren hun patrones ter ere naar Rolduc komen. Achterop leest men de laatdunkende mededeling: 'De leerlingen van Rolduc wilden ook een steentje bijdragen om van deze dag (voor hen helaas een gewone studiedag) een echte feestdag te maken. Zij boden daarom aan, ons een serenade te brengen. Wij danken hen hier oprecht voor!' Volgt het program van de harmonie. Deze dag! Geen datum, geen patroonheilige. Zo gaat een traditie teloor. Erger is, dat door hun middelmatig spel ook de roemruchte toneeltraditie van het wijsgerenfeest teloor dreigt te gaan. Over hun BLOED EN LIEFDE vertellen wij iets meer in de kroniek der voorstellingen.

29 november

Twee maanden repeteren, et voilà: de RTV heeft haar sprookje klaar en brengt het vanavond voor de kleinen en de liefhebbers onder de groten voor het voetlicht. Aan de bespreking, die Ton Kock aan DE SLEUTELS VAN KONING EDELWEIN in het (enige) Masker-nummer wijdde, dat van 13 februari, ontlenen wij graag het volgende:

'Reeds na enkele ogenblikken werd het ons, verwachtingsvolle mensen in de zaal, duidelijk, dat de koning verstrooid was en honger had, dat de minister zijn rol uitstekend begreep en speelde, en dat ons een genoeglijke avond te wachten stond. Roodbaard kon met zijn stem als een orkaan en zijn korte, afgemeten passen uit 'Die Deutsche Armee' zijn weggelopen. Kabouter Kieleka hield ons in zijn ban, toen hij het relaas deed van het 'vreselijk gevecht', dat hij had geleverd met het spook, en maar niet kon besluiten, of hij er een muis of een olifant van zou maken. De ceremoniemeester liet in plaats van zijn haren, zijn neus naar de hemel kijken en amuseerde ons kostelijk met zijn 'daftige weèize van spraeken'. Koning Edelwein speelde goed. Eigenlijk had ik gedacht de superlatief 'zeer goed' aan hem te kunnen toevoegen, maar daarvoor was zijn spel net niet overtuigend genoeg en mompelde hij iets te veel in zijn baard. Het duo Kees en Henk was uitstekend op elkaar ingespeeld en liet vloeiend spel zien. In Kees herkenden wij dat heerlijke-jochie-van-de-straat, vol schelmenstreken, met een naïeve oprechtheid, spontaan, en pienter op zijn manier. Henk daarentegen was meer bezadigd – soms te bezadigd – dacht rustig na, als hij in moeilijkheden zat en trad dan resoluut op. De tovenaar leverde bij tijd en wijle overrompelend spel, maar zijn manier van lopen had nog weidser, grootser en dreigender moeten zijn, en dat schrille, onheilspellende, cynische lachje van hem had vaker moeten weerklinken. Over het geheel genomen dus een goed en degelijk stuk toneel, waar zelfs de groteren door geboeid werden.'

De rolverdeling was als volgt:

Koning Edelwein	Jean Rouwette
Minister Barakkas	Harry van Gerwen
Meester Baldwin	Gerard Evers
Kabouter Kieleka	Matti Dicker
Roodbaard	Jan Tax
Kees	Bert Thomassen
Henk	John Royen
Tovenaar	Hub Rutten
Verdedigers en kabouters	Jos Creusen, Eduard Luxembourg, Jac van Oppen, Frans Urlings

Boze tongen beweren: het was beter dan Sint Kathrien. Maar kroniekschrijver, even in de huid van de regisseur kruipend, kan niet nalaten op te merken: tekst, tekst, tekst. Sans rancune, natuurlijk.

30 november

In de geschiedenis van de katholieke kerk in Nederland is deze eerste zondag van de Advent een keerpunt. Altijd heeft het dualisme gegolden: God maakt ons zalig, maar het is de mens die het moet doen. Dit dualisme blijft weliswaar ook nu bestaan, meer nadruk wordt in onze dagen echter gelegd op het tweede deel. Sinds het Concilie het venster op de wereld opende en de Kerk verloste uit een situatie die – wij realiseren het ons pas achteraf – iets van een ghetto had, worden mens en wereld niet meer op de eerste plaats als boos beschouwd: ook van nature tot het goede in staat, worden zij opgenomen in de beweging, die alles naar zijn voltooiing in God leidt. In sleur verrichte godsdienstige handelingen – Gods genade werkt door het sacrament-zelf – verliezen hiermee wel niet hun waarde, maar komen beduidend lager in appreciatie te staan.
Hoe schoon de latijnse gebeden van de Mis ook mogen zijn, voor wie geen latijn verstaat, blijft de Eucharistieviering te veel geheimzinnigs houden dan dat hij er met profijt mee in contact kan treden. Een groot deel van de Misgebeden zal dan ook voortaan in de volkstaal gehouden worden: de gehele Voormis en vanaf het Onze Vader tot het einde. Vanzelfsprekend is in deze delen het latijn niet verboden; het verdient zelfs aanbeveling, ter afwisseling, de vroegere vaste gezangen geheel of gedeeltelijk in de latijnse tekst op gregoriaanse melodieën te zingen. Zodoende is een rijkdom aan mogelijkheden ter beschikking gekomen, gestadig uitgebreid met nieuw te componeren Nederlandse liederen, waardoor de viering van de liturgie een menselijk veel boeiender schouwspel kan worden.
Wij zijn het Concilie en onze bisschoppen voor deze verandering innig dankbaar. Enigszins verontrust ons echter de indruk, dat de Kerk van Nederland, die reeds op deze eerste Adventszondag toestaat, de gewijzigde liturgie in te voeren, min of meer voorbarig is: er heeft immers nauwelijks een genoegzame voorbereiding van de gelovigen kunnen plaats vinden (en juist op deze instructie legt de Constitutie alle nadruk), en tekst- en liedboekjes zijn nog veel te weinig voorhanden. Praktisch alleen voor het Gewone der Mis bestaat een voor de gehele kerkprovincie bindende tekst. Dit moet wel tot verwarring leiden, vooral wanneer de plotseling overal hoogtij vierende zucht tot experimenteren er zich mee gaat bemoeien. Het zal zo lang niet duren, of de Nederlandse priesters zijn in de ogen van hun buitenlandse naburen verdacht . . .

In aansluiting aan de gedachtengang van het Concilie en aan de in Nederland levende opvattingen, neemt de leiding van Rolduc, na grondig overleg in de liturgische commissie en ampele bespreking in een vergadering van priesterleraren, een verregaand besluit. De verplichte dagelijkse Mis zal vanaf heden tot het verleden behoren. Naast de zondagse Hoogmis, die een uitgesproken gemeenschapskarakter draagt, zal ook op donderdag een gemeenschappelijke Eucharistieviering worden gehouden. Voor het overige neemt iedere klas eenmaal per week verplicht aan een klassemis deel (voor de externen geldt de externenmis). De andere dagen van de week is het bijwonen van de Mis facultatief. Wie geen Mis hoort, begeeft zich rechtstreeks naar de studiezaal: voor hem duurt de ochtendstudie bijna anderhalf uur. Op woensdag en zaterdag heeft er om 8 uur een uitgebreide ochtendwijding plaats.
Dit alles betekent niet, dat opnieuw zou worden toegegeven aan gemakzucht, zoals sommigen verkeerdelijk menen. Integendeel, wil men aan de bedoelingen beantwoorden, dan zal een veel groter krachtsinspanning nodig zijn dan in het verleden werd gevraagd. Zowel celebrant als kerkvolk zullen zich, door preparatie en persoonlijke inzet, geheel aan hun liturgische taak moeten geven. Alleen zo groeit een religieus besef.
Dat deze maatregel nodig was in een instituut als het onze, met een bevolking wier leeftijd varieert van 12 tot 20 jaar, zal iedereen begrijpen, die iets verstaat van de problematiek der ontwikkelingspsychologie. 'Van het goede nooit genoeg' is een leuze, die te weinig met onverteerbaarheid en indigestie rekening houdt. Laten wij niet vergeten, dat Voltaire bij de jezuïeten op school is geweest.

1 december

Na een langdurige periode van stilstand – redactieleden van 6 gym traden af, een nieuwe redactie moest zich constitueren – verscheen op 22 november het eerste nummer van ons aller VREE. In een nieuwe vorm wederom: pamfletsgewijze, een of twee losse vellen. Hoofdzakelijk beperkt zij zich tot commentaar op gebeurtenissen. In het nummer van vandaag, het tweede, treft ons o.a. een lange en geestige lijst van de Sinterklaaswensen der heren leraren. Hangt het met deze wensen samen, dat Mhr. Heyenrath uit de redactie getreden is? Het is waar, zijn redacteurschap mocht nauwelijks méér inhouden dan het corrigeren van het niet altijd even correcte nederlands der heren scribenten. Bijzondere vermelding verdient dat, zeer tot genoegen van de jongelui, zuster Pachomia regelmatig in de pen klimt (vanaf nummer 3, dat 25 januari verschijnt). Wij van het Jaarboek wensen onze collega's met hun heet-van-de-naald-journalistiek – het moeilijkste genre! – alle succes. Verrast hebben wij

geconstateerd, dat menig stukje een positief geluid laat horen. Dat is dan een prijzenswaardige vooruitgang van het 'krantje van het RK gymnasium Rolduc'.

3 december

Frau Hölle schüttelt ihr Bettchen auf. Sneeuw. De winter is in het land. Als het nu maar wil doorvriezen.

4 december

Na de laatste middagles tijgen wij de Sinterklaasonderbreking tegemoet, sereen van hart, want behalve enkele kwajongensstreken hebben wij ons niets te verwijten. Zwarte Piet mag zijn roe voor andere kindertjes gebruiken. Voor de heren misschien? Die hebben uit hun midden zowaar een pretcommissie gevormd, ook wel oneerbiedig anders geheten. Haar eerste initiatief is een gezamenlijk 'uitje', waaraan een dertigtal personen deelnemen, priesterleraren en lekeleraren, de laatsten met hun dames. Het doel van de busreis is Aken, waar zij onder leiding van Domvikar Dr. Erich Stephany de domschat bezoeken. Daarna hebben zij in Vaals een gezellige avond. Sinterklaas is op zijn Kerkraads van de partij.

7 december

Wanneer wij, verzadigd van suikergoed en marsepein, Rolducwaarts keren, is er van het veelbelovende sneeuwkleed geen spoor meer.
Moeder overste is ernstig ziek. Zij zal voor een hele tijd het huis moeten verlaten om elders rust te vinden. Gelukkig is haar aandoening niet van dien aard, dat opname in een ziekenhuis noodzakelijk is. Wij wensen haar spoedige beterschap.

10 december

Voor de kleineren van de Culturele Kring komt de alom bekende marionettenkunstenaar Pieke Dassen uit Maastricht LE PETIT PRINCE, naar Antoine de Saint-Exupéry, vertonen. Over dit aan levenswijsheden rijke sprookje en de uitvoering er van leze men hierachter.

14 december

Voor de A-groep speelt het Grenzlandtheater het probleemstuk van Albert Camus, LES JUSTES, dat in Duitse mond natuurlijk klinkt als DIE GERECHTEN. Een novum is de uitbouw van het toneel over de orkestbak heen, op kosten van de Culturele Kring door de Domaniale verzorgd.
De uitbouw dient alleen voor deze uitvoering. Het effect is een bijzonder goede verstaanbaarheid, zelfs in de uiterste hoeken van de zaal.
Over de mérites van het spel kan men meer vinden in de kroniek der voorstellingen.

19 december

Laten wij vlak voor de composities de boog even ontspannen. Lumière vertoont, ook voor de leden van de Kunstkring, de kleurenfilm LE VOYAGE EN BALLON. Het is één hymne aan het zoete Frankrijk. Voor bespreking, zie elders.

21 december

Ook in de gang langs de kerk is inmiddels het graafwerk gereed, het betonstorten kan beginnen. Vanaf het voorplein wordt een buis gelegd door het tweede portierskamertje naar de betreffende gang: de noordronding van de ellips, die de kerk in haar betonnen greep moet houden. Er is echter een moeilijkheid; het blijkt niet mogelijk om onder de sacristie op dezelfde wijze te werk te gaan als elders, d.w.z. tussen de gleuven en de kerkfundamenten ter versteviging beton te storten van dunner gehalte. De gevonden oplossing resulteert in een aparte betonnen balk, die het noordtransept aan de westkant volgt en dan afbuigt langs de fundamenten onder de sacristie tot aan de dwarsbalk door het pseudotransept. Aldus hoopt men de gewenste versteviging te verkrijgen.

23 december

De priesterretraite, die enkele jaren lang vóór Kerstmis gehouden werd, is meer in overeenstemming met de eisen des tijds een persoonlijke aangelegenheid geworden; eens in de twee jaar kan men nu zijn geestelijke oefeningen doen op een zelf te bepalen tijdstip. Het trimester is dus voor jong en oud voorbij en welgemoed zoeken allen hun vakantieadressen op. Zal het een witte Kerst worden?

Tweede trimester

Foto: Ton Janssen, 3 Gym b, bekroond door het Jaarboek

19 december

Laten wij vlak voor de composities de boog even ontspannen. Lumière vertoont, ook voor de leden van de Kunstkring, de kleurenfilm LE VOYAGE EN BALLON. Het is één hymne aan het zoete Frankrijk. Voor bespreking, zie elders.

21 december

Ook in de gang langs de kerk is inmiddels het graafwerk gereed, het betonstorten kan beginnen. Vanaf het voorplein wordt een buis gelegd door het tweede portierskamertje naar de betreffende gang: de noordronding van de ellips, die de kerk in haar betonnen greep moet houden. Er is echter een moeilijkheid; het blijkt niet mogelijk om onder de sacristie op dezelfde wijze te werk te gaan als elders, d.w.z. tussen de gleuven en de kerkfundamenten ter versteviging beton te storten van dunner gehalte. De gevonden oplossing resulteert in een aparte betonnen balk, die het noordtransept aan de westkant volgt en dan afbuigt langs de fundamenten onder de sacristie tot aan de dwarsbalk door het pseudotransept. Aldus hoopt men de gewenste versteviging te verkrijgen.

23 december

De priesterretraite, die enkele jaren lang vóór Kerstmis gehouden werd, is meer in overeenstemming met de eisen des tijds een persoonlijke aangelegenheid geworden; eens in de twee jaar kan men nu zijn geestelijke oefeningen doen op een zelf te bepalen tijdstip. Het trimester is dus voor jong en oud voorbij en welgemoed zoeken allen hun vakantieadressen op. Zal het een witte Kerst worden?

Tweede trimester

De Kerstvakantie verregent; de krant meldt dat de Maasdorpen tengevolge van het wassende Maaswater in nood verkeren. Maar het wás een witte Kerst. Wie naar de nachtmis ging, bespeurde op heen- en terugweg nog niets, pas in de vroege ochtenduren dwarrelden de dartele vlokken vrolijk aardewaarts.

11 januari

Bij voor de tijd van het jaar zacht winterweer – het is waarachtig droog – beginnen wij aan de tweede driemaandelijkse periode. Kom jongens, even doorbijten. Een troost voor menigeen is de gedachte, dat het derde trimester uitvalt, om het met een klassieke uitdrukking te zeggen.

12 januari

Nadat wij om kwart voor acht moeizaam zijn opgestaan, worstelen wij ons door zes lessen heen. Des avonds wordt in de 'noodkerk' (het kerkgebouw is in verband met de werkzaamheden tijdelijk aan zijn liturgische bestemming onttrokken en het voormalige casino is als noodkerk ingericht) een Eucharistieviering gehouden voor de zielerust van onze medestudent Jo Winckels. Eerst gisteren vernamen de meesten, dat Jo op 28 december overleed en op 30 december werd begraven. Op de begrafenis was Rolduc vertegenwoordigd door enkele heren en een aantal van Jo's klasgenoten, inderhaast verwittigd en niettegenstaande de ijzige sneeuwkoude trouw opgekomen.
De Mis van Requiem, waarbij de President voorgaat en die ook wordt bijgewoond door de ouders van onze overleden medestudent, ervaren velen in deze sobere omgeving als aangrijpend. Niet de glorieuze perfectie van een rijkontplooide liturgische ceremonie, maar de kale eenvoud, primitief bijna, van Gods komen onder onvolmaakte mensen. Wie voelt niet, dat dit wonderlijk past bij de stal van Bethlehem, bij Jo's gebrekkigheid, bij ons zondaar-zijn? Een zinvoller uitvaart had Jo niet kunnen hebben. Hij ruste in vrede, ongewoon devoot en ingetogen welt dit gebed op uit ieders hart.
Gisteren heeft een team van de NTS opnamen van Rolduc gemaakt voor een uitzending in de rubriek van het gewestelijk nieuws.
Vanmiddag zijn de cameralieden teruggekeerd om de spelende jongelui op de cour in te blikken, op de filmband dan.
Tevens heeft het zangkoor, versterkt met de forse stemmen van de vijfde en de zesde, ons lijflied in de microfoons gezongen: het zal als achtergrondmuziek de uitzending begeleiden.

14 januari

Eerst een modelboerderij in Drente, dan een eindeloze reeks van andere provinciale bezienswaardigheden, om er kriebelig van te worden op je stoel voor de televisie. Tenslotte is dan toch het laatste onderdeel van het om twintig voor acht begonnen programma, dat wij gretig en ongeduldig in de aula volgen, de beloofde reportage over Rolduc. Op de beeldbuis geeft de President een heldere uiteenzetting over Feldbiss, mijn, al of niet 'werken' van de gebouwen, beveiligingsmaatregelen, tectonische storingen, enz. Wij vinden het maar verbazingwekkend, hoe goed hij van alle technische bijzonderheden op de hoogte is. Jammer dat de camera te weinig van onze vermaarde gebouwen laat zíen. Misschien zou de uitzending waardevoller hebben kunnen zijn, maar ook nu, daaraan valt niet te twijfelen, is zij in staat om veel onzekerheid in den lande weg te nemen.

17 januari

Gedurende enkele dagen hebben wij de bekende Afrikareiziger Dr. Paul Julien tot gast. Vandaag houdt hij voor uitsluitend Rolducs publiek een lezing met lichtbeelden en filmpjes over zijn lievelingsstam, de Pygmeeën. Pas teruggekeerd van zijn 24ste Afrika-expeditie, mag deze sympathieke spreker een deskundige bij uitstek heten. De avond is eigenlijk alleen voor de B-groep bedoeld, maar wordt door heel Rolduc met groot enthousiasme bijgewoond.

18 januari

Tijdens de Kerstvakantie heeft de hereneetzaal een grondige beurt gekregen. Met een eenvoudig etentje wordt hij vanavond in gebruik genomen. Vele directeuren gaan in restauratie.

19 januari

Nog erg jong, 45 jaar, bezwijkt in het ziekenhuis te Heerlen zuster Giuliano aan een verraderlijke hersenaandoening. Een jaar of tien was zij werkzaam op Rolduc, waar zij o.a. de dortoirs 1 en 4 te verzorgen had. Reeds lang sukkelend, kreeg zij de laatste tijd lichter werk in het zusterhuis toegewezen. Haar hartelijk dankend voor de vele bescheiden arbeid, die zij in onze gemeenschap heeft verricht, bidden wij voor haar om de eeuwige rust in vrede.

20 januari

Als ellips én dwarsbalk door de kerk én de verstevigingsbalk in de sacristie vol beton zijn gestort – vandaag wordt daarmee een begin gemaakt – heeft de firma Ruiters haar door de Domaniale opgedragen taak naar verwachting vervuld. De werkzaamheden verlopen vlot: een ogenblik wordt nog de compressor gebruikt, dan stapt men over op het ogenschijnlijk primitiever, maar onder omstandigheden beslist efficiënter hulpmiddel van de handkar!

23 januari

Wij hebben er een nieuwe hobbeyclub bij, de RRO (Rolducse Radio Omroep) of RVD (Rolducse Voorlichtingsdienst) geheten. Op deze zaterdagavond start zij met enkele interviews, waarin o.a. Dr. Paul Julien aan het woord wordt gelaten. Veel bijval vindt de eigen tophitparade.

24 januari

Na tien dagen doodsstrijd sterft, 90 jaar oud, een ontembaar vechter: Winston Churchill, de bekwaamste staatsman van deze eeuw en een van Engelands grootsten. Ons zijn heldhaftige verdiensten uit de tweede wereldoorlog herinnerend, leven wij mee met het land, dat deze titaan heeft voortgebracht. Zaterdag a.s. valt hem een koninklijke begrafenis ten deel, die geëuroviseerd wordt. Rolduc ontvangt de deelnemers aan de intercollegiale binnenspelen. Voor elk onderdeel is een goede accommodatie gezocht: tafeltennissen vindt plaats in

de gymzaal, biljarten in de rookzaal, dammen in de grote vergaderzaal en schaken in . . . het appartement van de ziekenzuster, naast de verpleegkamer. De organisatie verdient alle lof, die ze, zo gaat het nu eenmaal, niet van alle deelnemers krijgt. Als je verliest, ligt het per sé ergens anders aan dan aan jezelf. De gebeurtenissen zijn overigens toch wel sportief.

27 januari

Door een ongelukkige val verstuikt Mhr. Noë zijn voet. Tot 22 februari zal hij niet in staat zijn om les te geven. De President valt voor hem in. Na die datum zien wij het slachtoffer nog een week of vier met zijn voet in gipsverband rondhinken.

30 januari

De gang langs de kerk wordt vrijgegeven: de laatste fase van het verstevigingswerk is daarmee afgesloten. De vloer in de sacristie is er niet op vooruitgegaan, maar het schijnt, dat men zich daar met oude planken heeft moeten behelpen, omdat de nieuwe niet tijdig beschikbaar waren. Voor het overige zijn er nauwelijks sporen van de maandenlange werkzaamheden overgebleven; wanneer het Klein-Rolducs carré nu nog geëgaliseerd en gecultiveerd is, staat de kerk in haar oude decor solieder dan ooit.
Misschien is het interessant aan het einde te vermelden, hoeveel materiaal bij de werkzaamheden is gebruikt. Om te beginnen is er 308 kubieke meter beton gestort, in een menging van 1 op 5, terwijl voor bekisting en voor ondervanging van het metselwerk aan het zuidtransept 9300 betonblokken nodig waren. In het vlechtwerk heeft men niet minder dan 60 ton ijzer moeten verwerken. De betonnen balken zijn een meter dik en liggen in de crypte een meter onder de vloer. Naar de torenkant toe vertoont hun niveau een stijgende lijn, die verloopt van 1.70 m. tot (bij het oksaal) slechts 90 cm. onder de kerkvloer.
Hoe lang al paradeert deze hit aan de top? Natuurlijk loopt niet iedereen weg met de zon over de bergen, vooral niet nu men in de gaten krijgt, dat de handtekeningen op Klein-Rolduc chantagegewijs door enkele heren zijn afgedwongen. Maar in de radio-uitzending van hedenavond wint 'Quand le soleil . . .' het met 80 tegen 35 stemmen . . .

31 januari

De Canadese zon wekt ons vandaag een kwartier te vroeg. Of is de bel van slag? De menselijke kant van de oorlog toont ons de Russische film ZIJ SNEUVELDEN NIET TEVERGEEFS. Voor een nadere bespreking, zie 'kroniek der voorstellingen'.
Het 'journaal', nu eens lekker lang en prima verzorgd – de heren beginnen het

te leren – is voor ons allen een verrassing. Beeld en muziek grijpen zo raak in elkaar, dat iedere herkenning een lachsalvo doet losbarsten. De slachtoffers grijnzen maar mee.

4 februari

Het traditionele LSO-concert. Helaas niet iets om over naar huis te schrijven, zoals in de kunstkroniek wordt betoogd.
Een ondernemend initiatief van 4 gym: zij zetten een onderlinge biljartcompetitie op touw, waarvoor zij ook enkele heren weten te strikken. De competitie, die zich over een dag of tien uitstrekt, heeft een bijzonder prettig verloop. Zij wordt gewonnen door Mhr. Hafmans, terwijl Piet Koonen op de tweede plaats eindigt. Naast Mhr. Hafmans doen ook de heren Timmermans en Silvius mee, die respectievelijk met de vijfde en de vierde plaats genoegen moeten nemen.

5 februari

Met man en macht vallen de zusters vandaag en morgen de kerk aan. Het hele corps is gemobiliseerd, versterkt met al wat wij aan damespersoneel hebben. Een grote zuiveringsactie maakt het bedehuis in recordtijd opnieuw geschikt voor de eredienst. Het is een hartverheffend gezicht: zusters wie het schoonmaakinstinct in het bloed is gevaren en die er niet voor terugdeinzen op altaren en biechtstoelen te klauteren.
Zij krijgen de kans om zich twee dagen lang helemaal aan dit karwei te geven: de jongelui dekken en ruimen de tafels wel en zorgen bereidwillig voor de afwas. Zij breken geen kopje (bij wijze van spreken).
Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om de sinds lang overbodig geworden en hinderlijk geplaatste altaren van Sint Jozef en Aloysius en hun beider beelden uit de kerk te verwijderen.

6 februari

Wij hebben een classicus die een classica heeft. En deze classica, Mevr. Silvius, besluit vandaag plechtig te Nijmegen haar klassieke studiën, waarin zij onder het keurend (en goedkeurend) oog van haar vader de eindproeve aflegt. Wij wensen haar met het vlot behaalde doctoraaldiploma van harte geluk. Als wij haar goed kennen, zal dit echter nog niet het definitieve besluit zijn. Trouwens, spoedig na deze datum zal zij als auditrix – zij neme ons dit gewaagde neologisme niet kwalijk – de lessen van onze meest doortouwde classicus bijwonen, ter verkrijging van de onderwijsbevoegdheid. Men vindt haar helemaal geen vreemde eend in de klassieke bijt.

7 februari

Al spreken sommigen oneerbiedig van een 'rovershol', voor de meesten is het

feit, dat wij vanaf vandaag de liturgische plechtigheden weer in de kerk kunnen vieren, van grote betekenis.
Bij gelegenheid van hun patroonsfeest houdt de serre een speurtocht.
De derde organiseert een volleytournooi, deelgenomen wordt door 2 en 3 gym, 3 HBS van Kerkrade en 3 MULO van Bleyerheide. De HBS-sers gaan met de erepalm strijken, gevolgd door 3 gym, dat tweede, en 2 gym, dat derde wordt.

13 februari

Wij kennen allen onze buren, de 'dames Deutz', die sinds jaar en dag de onmiddellijke getuigen van het Rolducse leven zijn. Vandaag betreuren wij het overlijden van een van hen, Mevr. Zillekens, de trouwe bezoekster van onze kerk. Zij ruste in vrede.

14 februari

Op grootse wijze vieren pioniers en trekkers hun 30-jarig bestaan. Het hoogtepunt van de viering is de zitting in hun hoofdkwartier, waaraan Mhr. Crombach met een daverende 'buutereed' de nodige luister bijzet. De geplande voetbalwedstrijd tegen de serre kan door weersomstandigheden geen doorgang vinden. Sinds de atleten van Rolduc zich aansloten bij het Kerkraadse Achilles, heeft de eerste grote sportmanifestatie op onze terreinen plaats: de Abdijcross.

16 februari

Mhr. Heynen, nagenoeg van zijn ziekte hersteld, krijgt de mooiste benoeming, die zich denken laat. Hij wordt pastoor van het landelijke Epen, gaat wonen in een paleis van een pastorie en zal er beslist voor ijveren, Felix Timmermans' portret van de pastoor van de bloeiende wijngaard waar te maken, natuurlijk geretoucheerd en aangepast aan onze tijd. Wij gunnen het hem van harte en, meneer pastoor, vivas, floreas, crescas, in nomine Domini!

20 februari

De A-griep is in het land. Uit voorzorg krijgen zusters en heren een speciaal spuitje, want stel je voor, dat die ziek worden . . . De maatregel is bijzonder efficiënt: niemand sneuvelt in de strijd, maar ook onder de jeugd beperkt de griep zich tot een allerfutielst epidemietje.

22 februari

Wat heeft kroniekschrijvers oor daar opgevangen? Zullen wij eindelijk weer op een revue vergast worden? In de aula staat al wat materiaal bijeen. Donderdagavond, vóór onze thuisreis, fluistert men, zal het evenement plaats hebben. Op het laatste ogenblik, na breedvoerige beraadslaging, wordt er van afgezien, omdat men oordeelt, dat de oogst aan sketches te mager is. Jammer. Als van uitstel nu maar geen afstel komt.

26 februari

Er valt natte sneeuw en het is vinnig koud, wanneer wij thuis het trimester gaan onderbreken. Wij doen dat deze keer uitgesproken lang: 5 heerlijke dagen. Het trimester telt namelijk een ongewoon groot aantal weken en de minister van OKW heeft beschikt, dat alle rijksscholen het recht hebben, een extra weekend vrij te geven. Een langer halftrimester is de oplossing, die de President voor ons kiest en die wij op hoge prijs stellen.
De pretcommissie van de heren heeft ook nu een bijzondere feestavond voor haar leden belegd. Daar gebeurt zo allerhand – tijdens de kleine uurtjes sneuvelt er zelfs een asbak; onder meer wordt er ook het huiselijke kienen beoefend. De kampioen-kienmeester heet Mhr. Berkels.

3 maart

Terug van weg-geweest, ontdekken wij dat een traditie is hersteld: Mhr. Poulssen heeft van de trimesteronderbreking gebruik gemaakt om zich in het ziekenhuis te laten opnemen, gelukkig alleen maar ter observatie. Moge hij weer heel gauw in ons midden zijn.

7 maart

Paradise Twist in het Bicycle Theatre. Oftewel: 1c zou graag een stuiver verdienen om klassefeest te kunnen houden. Vindingrijk als hun hoofdleraar Mhr. Uitterhoeve is, heeft hij een bewogen rijm op de Avonturen van Adam en Eva in het Paradijs in elkaar gezet, dat voorgedragen wordt via de bandrecorder en plastisch verbeeld door met lichtgevende verf bestreken doeken. De geraamtes hebben een luguber effect in de fietsenstalling op het voorplein. Uitterhoeve Jr. lokt als volleerde spullebaas in deze geïmproviseerde kermistent telkens nieuwe klanten binnen, wanneer de voorafgaande voorstelling in een dik kwartier is beëindigd en de 'geraamtes' een ogenblik uitpuffen. Graag telt men voor zo iets ongeziens (in het theater is het aardedonker) een kwartje neer: een minuut griezelen voor nog geen twee cent. Voor 1c is het te hopen, dat zij er een onvergetelijk klassefeest mee zullen beleven en dat ze dat wat beschaafder zullen weten aan te pakken dan die van 3 gym donderdags voor Carnaval deden. Toen was het bijna Vastenavond . . .

9 maart

Het is al jaren traditie: de groteren hebben een door de Culturele Kring afgedwongen congé. Met bussen laten zij zich prinsheerlijk naar Aken vervoeren om er Donizetti's opera DON PASQUALE bij te wonen. Tot hun volle tevredenheid, zoals u verderop kunt lezen.

11 maart

Er straalt een goddelijk voorjaarszonnetje, dat er waarlijk maling aan heeft, dat

Foto: Ton Janssen, 3 Gym b, bekroond door het Jaarboek

de lente volgens de kalender pas over tien dagen begint. Dat belooft wat! Jawel, het is een tragische vergissing, zal later blijken, een vergissing die, met regenvlagen en koude, in omgekeerde zin nagenoeg over de hele maand april gecontinueerd wordt. Het is me het klimaatje wel, een kwakkelwinter zonder wintersport, en nu zo'n voorjaar.

12 maart

Op deze vrijdag aanschouwen twee lamskinderen in onze diergaarde voor het eerst het levenslicht. De lieve diertjes hebben er geen vermoeden van, welk tragisch lot boven hun pril geluk hangt: binnen een week sterft hun moeder een voortijdige dood. Menselijkerwijze gesproken, zou de natuur vergeefs op hun dartele lentespel hebben moeten wachten. Maar wij zijn ook nog een volière rijk, die zich niet enkel liefdevol over de gevleugelden ontfermt. De jongelui kopen een paar onbreekbare babyflessen van plastic, en dan maar kunstmoeder spelen. Het lukt! Aanvankelijk weten de domme kleintjes zich geen houding te geven, maar gaandeweg raken zij aan de voor hen wel zeer vreemde gang van zaken gewend. Na 3 weken kunnen zij geheel op eigen benen staan. De vloeistof, waarmee zij drie maal per dag werden gevoerd, bestond uit ongeveer 1/3 water en ongeveer 2/3 melk, terwijl voor de smaak een beetje . . . koffie werd toegevoegd! Moeten wij nog uitdrukkelijk vermelden – het zal toch iedere intelligente lezer zijn opgevallen – dat juist op het feest van de Voedstervader de eerste kunstmatige voedingspoging werd ondernomen?
Onze verkeersquizzers, die tijdens de lokale quiz in Kerkrade op 18 februari voortreffelijk gereden hebben, laten zich nu ook in Heerlen door niemand inhalen. Zij winnen met ruime voorsprong op geduchte tegenstanders en behalen daarmee, voor het eerst in de geschiedenis van Rolduc, de eer om zich op landelijk niveau in Hilversum een heer in het verkeer te mogen tonen.

14 maart

Voor 14 dagen vertoeven twee vlotte paters franciscanen in ons midden. Het zijn de paters Olsthoorn en Pot, die het internaatsleven in al zijn aspecten meemaken en des avonds met de heren gesprekken voeren over liturgische vorming en viering. De tweede week van hun verblijf geven zij godsdienstles en gaan zij in de verschillende gebedsoefeningen voor. De in het begin van het kerkelijk jaar ingegane liturgische veranderingen richten en leiden, is het doel van hun werk. Van hun bevindingen maken zij een uitvoerig rapport op, waarmee de betreffende commissie in huis haar voordeel zal kunnen doen.
Op veelvuldig verzoek geven de geraamtes een herhaling van de Paradise Twist. 1c vaart er wel bij.

Vandaag wordt Mhr. Heynen tot pastoor van Epen geïnstalleerd. Enkele van zijn oud-collega's gaan de kersverse herder tijdens een drukbezochte receptie gelukwensen. Terwijl zij de parochie binnenrijden, wordt hun verbaasde blik getroffen door een spandoek, dat de nieuwe pastoor triomfantelijk de volgende epische hulde brengt:
Dienaar van Gods heilig (-)
Dom Epen heet U welkom!
Ja, ja, het schone Limburgse land telt nog goede parochies.

15 maart

Onze eindexaminandi mogen in de Heerlense schouwburg een voorstelling bezoeken van L'AVARE van Molière, in het frans gespeeld door de Représentations Théâtrales. Dit uit Frankrijk komende gezelschap houdt onder auspiciën van Wikor een tournée door ons land. Hun duidelijk en gebarenrijk spel is kennelijk op de buitenlandse schouwburgbezoeker ingesteld. De onzen volgen het na een aanlooptijd van enkele minuten – het stuk is in de klas behandeld – dan ook praktisch zonder moeite. Harpagon zelf schittert, maar ook van de andere rollen valt veel goeds te vertellen. Ofschoon de regie zeer doordacht is, zou zij zich meer hebben mogen inspireren op de moliereske commedia dell'arte-stijl, waardoor vooral de uit over en weer gekaatste, éénregelige zinnetjes bestaande dialogen, die in vele scènes van dit stuk voorkomen, een flitsender karakter zouden krijgen: bij Molière zijn taal en beweging immers één. Al met al echter een rijke middag.

19 maart

Het feest van Sint Jozef is nog altijd een vrije dag. Laat het zo blijven, zeker als de jeugd er een feestdag van weet te máken. Onder het motto 'Maak er ook voor anderen een feest van', laat de VREE Rolduc aan de landelijke jeugdactie voor Ceylon deelnemen. Zij doet daarvoor een beroep op het Monsterverbond, niet aan dovemansoren dus. Inderdaad wordt er in de speelzaal een ware monstershow gepresenteerd, vanaf een haastig maar keurig opgeslagen podium, van 2 tot half 10 – non stop. Het stopt nergens: cabaret, orkest, goochelarij, en wat al niet, het wisselt elkaar in 'duizelingwekkend' tempo af. De heren Crombach en Vullings beperken zich niet tot kijken, zij doen mee. En dan de zusters: hun lied op eigen tekst verwarmt aller harten. Voor 30 cent mag men bij al dit fraais in- en uitlopen. Er zijn inlopers, heeft men ons verzekerd, en hun aantal loopt nogal hoog op, die pas uitlopen als het allemaal afgelopen is. Dat is dan tegen tienen, wanneer ook de aantrekkelijke prijzen uit de loterij getrokken zijn. De opbrengst van deze dag bedraagt maar even vierhonderdentwaalf

gulden (met inbegrip van wat de verkoop van oud papier in het laatje heeft gebracht). Aan de monster-organisatoren alle hulde, voor de milde gevers alle respect. Wel verdient het aanbeveling, daags na zo'n feest de requisieten aanstonds op te ruimen, want de gang boven de speelzaal is van oudsher op rust gesteld – piano mag dan Italiaans zijn en zacht betekenen, wat er aan ontlokt wordt, dringt soms ver door.
De 's avonds tevoren gehouden volleywedstrijd van 3 gym tegen de heren – in hetzelfde kader – liep uit op een nederlaag van deze laatsten.
Het feesten is in het zusterhuis dit jaar niet van de lucht. Opnieuw worden twee zusters met zilveren kroontjes getooid: nu zijn het de zusters Hubertilla en Pachomia, die 25 jaar geleden in de congregatie van Mgr. Savelberg intraden. Onze hartelijkste gelukwensen!

21 maart

In de waan, dat er wegens de toneelrepetities in de aula wel geen televisie zal zijn, leggen velen zich neer bij een avond verveling. Niet zo echter denkt het ondernemend orkestje er over. En in de rookzaal biedt het de liefhebbers een gezellig uurtje schunkeln.

23 maart

Van zijn dokter verneemt Mhr. Poulssen – die sinds 12 maart weer onder ons vertoeft – een niet bepaald optimistische uitslag: hij zal het allemaal nog heel wat kalmer aan moeten doen, hetgeen praktisch een verbanning op zijn eigen kamer betekent. Het prefectschap moet hij voorlopig laten schieten. De President kondigt dit in de studiezalen aan en vermeldt er bij, dat Mhr. Hafmans tot waarnemend prefect is benoemd. Sinds deze dag wordt de nieuwbakken prefect door een hardnekkige influenza geteisterd, hij kan de hinderlijke handicap maar niet kwijtraken. Een Rolducs prefect heeft blijkbaar altijd wat.

25 maart

Weer betreuren wij de dood van een der 'Dames Deutz'. Nu is het Trautje, die vrij spoedig na haar zuster het aardse met het hemelse verwisselt.
Met krachtige hand hebben de dames het erfdeel hunner vaderen bijeengehouden. Toch moesten zij na de oorlog veel van hun grondgebied aan de gemeente afstaan: een minder patriarchale tijd eiste terreinen voor woningbouw. Ook de resterende landerijen, aan het einde van de laan, zullen eerlang wel onteigend worden, omdat daar een grote verkeersweg is gepland, die verbinding zal geven o.a. met de autoweg Aken-Keulen.
Ons zal wel benieuwen wat er, na het overlijden van de beide dames Deutz, met de boerderij gaat gebeuren?

27 maart

Onze verkeersdeskundigen ondernemen in alle vroegte de reis naar Hilversum. Ietwat nerveus, storten zij zich daar in het nationale verkeersquiz-avontuur. Aan de wedstrijd doen 17 groepen mee, waarvan de mulo-school van Lobith het met 417 van de 420 punten wint, maar die knapen, overigens pas 12 tot 13 jaar oud, krijgen dan ook drie officiële verkeerslessen per week! De onzen behalen met 342 punten de tiende plaats, een zeer eervol resultaat, vooral wanneer men bedenkt, dat zij een beetje met pech te kampen hebben. Het amusementsprogramma in de middag biedt hun een verdiende ontspanning, en ook het etentje in Vught smaakt hun opperbest. Hun achting voor hun begeleider, Mhr. Hafmans, is torenhoog gestegen, sinds zij er in Hilversum getuigen van waren, dat hij als verkeersleraar werd benaderd!

28 maart

De Halfvastenploeg nodigt ons uit op Anouilh's DIEVENBAL. De uitnodiging is voor de pauze nogal aarzelend, daarna meer overtuigend, en het bal speelt zich af in een decor, waarvan de RTT, behoudens het ontwerp, dit jaar alle eer mag opeisen. De noeste werkers hebben zich ook over het timmerwerk ontfermd, en hoe! In tegenstelling tot een groeiende traditie wonen de zusters het feest niet bij: zij vieren in hun klooster een ander feest – er is tot nu toe nog geen gelegenheid geweest om de beide zilveren zusters van 19 maart eens goed in het zonnetje te zetten.

Foto: Ton Janssen, 3 Gym b

3 april

Sabbato sitientes, priesterwijding in de kathedraal van Roermond. In gepaste feeststemming zien wij 's avonds de spektakelfilm die zoveel oscars verwierf: THE BRIDGE ON THE RIVER KWAI. Wij volgen de ontwikkelingen ademloos; wat wij er kritisch van denken, leze men weer elders.

4 april

Onze bakker verongelukt in België met zijn auto; het ongeluk loopt, de hemel zij dank, niet al te ernstig af, maar wij eten nu tot het einde van het trimester brood uit de stad. Of het lekkerder of minder lekker gevonden wordt, een feit is, dat men het in groter hoeveelheden verorbert.
Op de Heksenberg in Heerlen barst een heksenketel los. Dit is geen loze woordspeling: de RTV speelt er voor heel kleine kinderen koning Edelwein en het geschreeuw van het jeugdig publiek, oorverdovend als het is, overstemt iedere zinnige claus van de spelers. Dat zij, toch al niet zo rolvast, aan het eind niet meer weten wat zij hebben gezegd, zal niemand verbazen. Niettemin, ook zo iets is leerzaam en gezellig.

5 april

ONZE STAD van Thornton Wilder wordt geen stad voor iedereen. Wijs geworden door de middaguitvoering, die voor alle leden van de Kring uit Kerkrade toegankelijk was, besluit Rolduc, de jongens tot en met 2 gym des avonds van de voorstelling uit te sluiten. Aan het gerechtvaardigde protest kan het bestuur van de Kring enigszins tegemoet komen, door in het begin van volgend trimester een zekere compensatie in het vooruitzicht te stellen. Nu stoelgekraak geheel achterwege blijft, wordt het door de Nieuwe Komedie briljant gespeelde, avant-gardistische spel voor de groteren een toneelbelevenis zonder weerga, waarover hierachter meer wordt verteld.

11 april

Is Rolduc dan werkelijk caduc? Omstreeks 3 uur in de middag – het is zondag en daags voor de composities – laat de sluitsteen los uit een venster van de grote studiezaal, vlak bij de trap met de bel, en tuimelt met enorm geraas naar beneden. Hij verbrijzelt de onder het raam staande bank, waar vijf minuten tevoren Bart Teeuwen argeloos aan het lezen was. Misschien is, naast de mijnwerking natuurlijk, de studiewoede van de zesde, die gedeeltelijk in het aan het ongeluksvenster grenzende klasje studeert, hier debet aan: de schriftelijke eindexamens beginnen dit jaar op 11 mei, vlak na de Paasvakantie reeds.

15 april

Verlof is afgekomen om op enkele dagen in het jaar met meerdere priesters te concelebreren. Gezien de gebeurtenissen tijdens het Laatste Avondmaal, moet

Witte Donderdag daarvoor bij uitstek geschikt geacht worden. De avonddienst, door de President als hoofdcelebrant met tien concelebrerende priesters gevierd, terwijl diaken en subdiaken bescheiden assistentie verlenen, is een bijzonder schone plechtigheid, die de kerkgangers in doodse stilte volgen. De symboliek van Christus en de twaalf is natuurlijk frappant, maar vooral het feit van de concelebratie op zichzelf maakt diepe indruk.
En tot besluit van het trimester is er dan toch een kienavond. Wie in de tot in alle hoeken gevulde speelzaal een kijkje gaat nemen, vindt er de bekende gezellige sfeer: de hoog op het podium tronende spelleider, de tafel van de jury, de controleurs en kaartverkopers, de pauze-opvullende muziek en, in groepjes samenklittend, de spelers, op wier gezichten zich in stijgende mate de spanning tot het ondraaglijke aftekent, als dat ene nummer van de rij (of van de kaart, tijdens de laatste ronde) maar niet uit de buidel wil rollen. Het gaat weer om zeer aantrekkelijke prijzen, waarvan de fles chianti en de paaskip stellig de meest begeerde zijn. Zij worden er uit gekiend door Frans van der Ouderaa en Jan Peeters. Daar moet je uitgekiend voor wezen!

16 april

Met vrij slechte atmosferische vooruitzichten beginnen wij aan drie weken vakantie. Paaskippen, paaseieren, op ons paasbest weten wij daar waarachtig wel raad mee, zelfs wanneer de natuur hardnekkig weigert, met onze paaswensen rekening te houden.

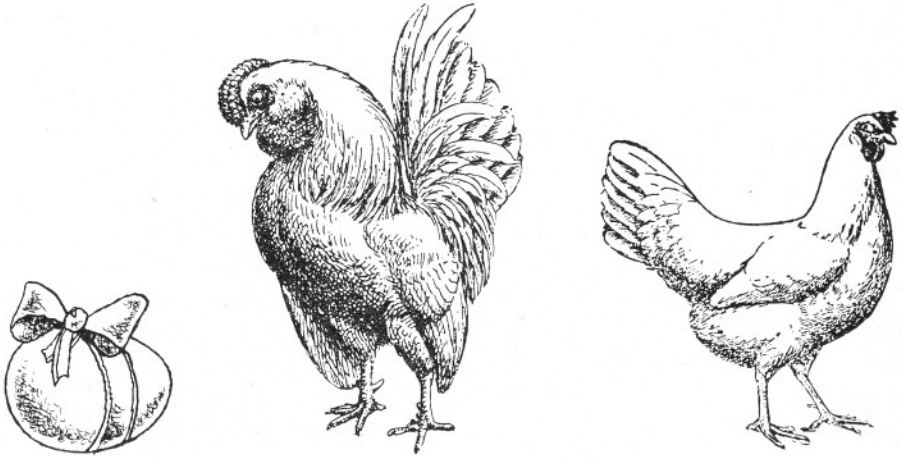

'Onder moeders paraplu
Liepen eens twee kindjes;
Hanneke en Janneke
Dat waren dikke vrindjes!'

Onze voorouders vonden de regen blijkbaar iets om kinderen van te laten zingen, en het lijdt geen twijfel, dat hij beelden oproept van gezelligheid en knusheid: in de huiselijke kring. Voor ons, modernen, die de vakantie-buiten hebben ontdekt, is Pluvius echter een gemene spelbreker, een flauwe spuitgast, de saaiste aller schilders, die slechts het mistroostige landschap kent van grauwe luchten en druilerige waterstraaltjes.
Mijn verhaal, lezer, wordt eentonig als de regen zelf: op eenentwintig vakantiedagen tellen wij precies twee maal vierentwintig uur gedeeld door twee met een beetje zon. De natuur maakt er een (nat) potje van!
De President houdt dus van paardemiddelen. Op Paasdag verklaart zijn Daffodil de totale oorlog aan wat de mensheid tot vóór hem als de nobelste der viervoeters heeft beschouwd – ergens onder Mariahoop rijdt hij, onzichtbaar in de avond, zo'n loslopend rijdier aan. Het wonderlijke is, dat ondanks nijver zoeken nog dagen daarna het corpus delicti onvindbaar blijft.
Op 21 april verzorgt de RTV twee uitvoeringen van Edelwein in het kader van het lustrum, dat de studentenclub van Baarlo organiseert. De zaal is geen van beide keren uitverkocht, maar de kinderen luisteren geboeid en klimmen niet op het podium, dat maakt veel goed. Voor de ontvangst hebben onze artiesten niets dan dankbare lof.
De tand des tijds knaagt aan alles. Kroniekschrijver heeft altijd gemeend, dat respectabele gevaarten als woudreuzen zijn, wel deelden in de onverslijtbaarheid van het eeuwige. Niets schijnt minder waar. Drie beukebomen van ons bosquet hebben hun geest aan Pan teruggegeven: zij stonden langs de neutrale weg, in de buurt van het geiteweitje. De eerste sneuvelde al enige weken vóór de vakantie, de twee anderen moeten hun lange lichaam strekken terwijl wij, al of niet gestrekt, de rust der vrije dagen genieten. Niet iedereen is over de gedwongen dood van deze veteranen enthousiast. Deskundigen van Staatsbosbeheer hielden echter hun heengaan voor noodzakelijk, daar zich in hun kern een rottingsproces afspeelde, dat reeds in een vergevorderd stadium was en bijvoorbeeld hun takken gevaarlijk dreigde te doen afvallen.

Foto: L. Crombach

J. G. Cremers
Bourgognestr 22
Beek.

Het is hier de plaats om te vermelden, dat de voormalige DUW sinds half maart in luister is heropgericht. Zij stelt zich tot taak, het bosquet als bos meer leefbaar te maken (dus niet, het te herscheppen in een park). Daartoe sprokkelt zij regelmatig hout, dunt zij de nieuwe aanplantingen uit, houdt zij de banken in een geschilderde staat, werkt zij de paden bij en onderhoudt zij de vijvers. Maar wil dit alles effectief gebeuren, dan zou men toch eens, zo suggereert zij, de omheining grondig moeten herzien, zodat geen baldadige elementen van buiten een aanslag op al het fraaie kunnen plegen. Zolang het vraagstuk in studie is, waken Mhr. Crombach en de zijnen reeds nú attent. Iedere ingewijde weet overigens, dat de leden van de DUW grotendeels uit die jongelieden bestaan, die zich in het begin van het schooljaar onder dezelfde leiding tot een reglementaire afbraakclub groepeerden . . .

3 mei

Voor onze eindexaminandi zit de vakantie er op. Omdat het schriftelijk eindexamen zo ongelukkig valt – helemaal in het begin van het trimester – en geen der kandidaten zich eigenlijk gereed voelt, wordt er op hun eigen verzoek drie extra dagen van vier uur les gegeven in de vakken van het schriftelijk. Voor de betrokken heren betekent dit ook een verkorting van de vakantie, die zij er overigens graag voor over hebben. Hopelijk vindt de gedane moeite haar beloning in een beter resultaat.
Zij zijn de eersten, die de uitstekend geslaagde restauratie van de eetzaal van Groot-Rolduc mogen bewonderen: deze heeft in de Paasvakantie een degelijke verfbeurt gekregen en ziet er inderdaad bewonderenswaardig uit.

6 mei

Vandaag pas beëindigen de anderen hun verlof. De spoorslag van het paasrapport zet hen aan tot een koene rit.

8 mei

Enkele mensen hebben in de gangen een tentoonstelling van abstracte schilderijen en plastieken van de Maastrichtse kunstenaar Ernst Went ingericht. De tentoonstelling wordt vandaag door Mhr. Stassen geopend, in tegenwoordigheid van een select gezelschap kunstminnaars, met een toespraak over het goed recht van het abstracte. En werkelijk, zelden heeft een expositie van moderne kunst ons zo sterk doen ervaren, dat ook zij van ware schoonheid getuigt. Vormen en kleuren zijn bijzonder evocatief.
Bij de ingang ligt een receptieboek ter tekening. Misschien weet onze jeugd niet meer, dat zulke boeken alleen waarde hebben, wanneer zij authentieke handtekeningen bevatten. Vervalste signaturen van grootheden uit heden en verle-

den mogen dan tekenend zijn, zij lichten de hand met het fatsoen. De tentoonstelling, die vrij druk bezocht wordt, duurt tot 28 mei.

11 mei

Die van de zesde maken er hijgend en zwoegend van wat zij kunnen: vier dagen lang breken zij hun hoofd boven de opgaven, die het inspectie en ministerie belieft, hun voor te leggen. Niemand vindt overigens, dat het niet te doen is, al spijt het iedereen oprecht, dat de enige mooie dagen van het jaar juist tijdens het schriftelijk eindexamen vallen. Op 14 mei loopt de temperatuur tot zomerse hoogte op, maar dan gaan zij, tot 17 mei, de verloren vakantiedagen thuis inhalen. Behalve de s-sen: versterkt met het tweetal van de vijfde en onder leiding van de heren Stassen en Valk, gaan zij de historische stad Brugge bekijken, en nog veel meer. Het jaarlijkse s-uitstapje is een groot succes.

16 mei

Spanning van een ongekend voltage zindert door het huis. In de gang langs de eetzaal heeft niemand meer oog voor de meesterwerken der moderne abstractie: daar leest men nu, tussen de ramen aan de overzijde, de ellenlange rijmelarijen, die de vierde uit haar duim zoog om de gemeente kond te doen van haar laaiende haat tegen de derde. Moordzucht gloeit uit de bloedige verwensingen, niet minder dan elf lijken zullen op het slagveld hun danse macabre uitvoeren . . . De voorspellingen van de vierde blijken juist: die elf lijken liggen er des avonds, maar het zijn de eigen stoffelijke resten, dodelijk gepoignardeerd door hun listiger tegenstanders. Men zal uit dit detective-jargon begrepen hebben, dat de klassestrijd weer op Rolduc is ontbrand, vanavond openen drie en vier het toernooi om de beker.
De eerste tien minuten is de vierde beslist in de meerderheid, maar hun aanval mist stootkracht. En hoewel de ruststand in het voordeel van de vierde ingaat (1-0, goal door Schormans), zijn de goed opgezette attaques van drie vol rijke beloften. 'Het zit er nog best in', is het mentaltrainende parool, waarmee al wie die van drie een goed hart toedragen, bij het wisselen van speelhelft hun sympathieke steun verlenen. De gebeurtenissen na rust bewijzen, dat dit parool niet op overmoed was gebouwd. De derde drijft de bal in uitstekende combinaties op, en dan is daar plotseling die penalty. Hij wordt door Sjef Huybers genomen, maar keeper Probst weet het gevaar te keren. Fluitje van de scheidsrechter: opnieuw, Probst heeft te vroeg bewogen. Nu neemt Kerens het leer technisch op zijn schoenpunt: onhoudbaar suist de gelijkmaker het net in. Daarna worden de tot het uiterste gespannen zenuwen van de grote toeschouwersschaar op steeds zwaardere proef gesteld – enkele hoofdleraren verliezen

hun waardigheid volkomen – totdat Jochems voor het doelpunt zorgt, dat de stand in 2-1 voor de derde doet verkeren. Drie gym heeft daarmee een door geen enkele buitenstaander voor mogelijk gehouden overwinning behaald. Wel verdiend echter, door enthousiasme, energie en courage, uitgedrukt in de ridderlijke wapenrusting, waarmee zij onversaagd het veld opkwamen. De dolk op de rug is een doeltreffend wapen gebleken, het doodshoofd vóór grijnst om het lot der tegenstanders, zoals hun 15 liederen en de met veel ophef rond het bordes gepubliceerde opstelling van niet minder bloeddorst getuigden dan de leuzen van de geslagen vierde.
Een goede wedstrijd in een ouderwets spannende sfeer.

17 mei

Het carré van Klein-Rolduc wordt zo grondig omgewoeld, dat men zich afvraagt, of men misschien van plan is, er een aardappelveld van te maken. Na enige tijd is de bedoeling duidelijk: dank zij een, in een mum van tijd opgeschoten, frisse grasmat is geen spoor van de werkzaamheden rond de kerk meer te bespeuren. De ordening van paden en bedden wijkt enigszins van de vroegere af. Wat de exotische bomen betreft, die zullen weer in het carré worden geplant.

23 mei

Natuurlijk willen de ouders graag weten, hoe zoonlief er voorstaat, en daarbij interesseren hun, op anderhalve maand van de overgangscomposities, allereerst diens prestaties op studiegebied, maar ook naar gedrag, houding en toekomst gaan hun belangstellende vragen uit. Om aan dit gerechtvaardigd verlangen tegemoet te komen, zijn de jaarlijkse oudersdagen, die dit jaar vandaag en donderdag, Hemelvaartsdag, plaats hebben, respectievelijk voor noord en zuid. De programma's van beide dagen vertonen weinig verschil met de voorafgaande jaren: de ervaring heeft immers uitgewezen, dat deze opzet wel bevredigend is. Zo is er, naast de gesprekken met de leraren, allerlei gelegenheid om met het reilen en zeilen in huis kennis te maken. In het lokaal naast de ziekenzuster is onder leiding van Mhr. Vullings een tentoonstelling van interessante huisvlijtprodukten te bewonderen, op de bisschopszaal vertelt de heemclub 'Maasland' in woord en beeld wetenswaardigs over de werkzaamheden rond en in de kerk van Rolduc, en in de aula wordt, als van ouds, gevarieerde ontspanning geboden. Aan dit programma doet de volgende indrukwekkende reeks van medewerkenden mee:

Guitaarensemble THE CATERPILLARS: Bart Bouten, Frans Bergmans en Jean Prickaerts.

Piet Delahaye
John Royen
Jac Schuffelers
Jan Tax
} in DE BOK

Drie Klein-Rolducse Knapen met STIEFBEEN EN ZOON: Jos van Opdorp, Jules Pahlplatz en Adrie Vreeker.

THE GOOD-NIGHT SINGERS:

Wim Clout
Maurice van Hoven
Henk Janssen
} zang

Harry Philipsen piano

De RTV met HET KALF: Jos Creusen, Jac van Ham, Henk Janssen, Eduard Luxembourg, Jac van Oppen, Rudi Stapel, Rob Vullings
De JEU-JANSSENS, bestaande uit: Jeu Knubben en Jac, Henk en Ton Janssen
Martin van der Kruys en Henk Brauer in: DE PASTOOR EN DE KOSTER
THE RODABEATS, bestaande uit:
Jac Janssen, drum
Bert van Klooster } guitaar
Emile Philippens }
Voor de rest ziet het programma er als volgt uit:
4.15 u. Lof, aansluitend Koffietafel
5.15 u. Muzikale Rondwandeling van de Harmonie over de cour o.l.v. Mhr. E. Gerards
5.30 u. Korte Toespraak in de aula door de Hoogeerwaarde Heer President. Vooraf wordt uitgevoerd o.l.v. Mhr. H. Schrijen: MATONA MIA CARA van Orlando di Lasso.
De toespraak van de President bevat dit jaar o.a. twee belangrijke punten: het facultatieve misbezoek door de week en het eventueel in te voeren vrije weekend een keer per maand.
Om kwart voor zeven besluiten de ouders deze in vele opzichten leerzame dag – wij hebben over en weer geleerd! – en vertrekken per eigen gelegenheid of per extra bus tot Heerlen huiswaarts.
Alleen achtergebleven, welt de bloeddorst opnieuw in ons op: vier tegen vijf. Weer wordt het een spannende kamp, al ontbreekt de charme van de derde er aan. Voor vier is het een strijd op leven en dood, want als zij verliezen, zijn zij schandelijk uitgeschakeld. Wonder boven wonder behalen zij, natuurlijk met verbeten vechten, de zegepalm, misschien omdat die van de vijfde enkele cracks niet hebben kunnen opstellen. Hoe dan ook, vier wint, hetgeen een hartelijk proficiat waard is. Ahum.

26 mei

Was het weer met de oudersdagen nogal grijs, nu het Schaesbergdag is, kan men wel niet van een 'beau jour' spreken, maar toch is het mogelijk, de Mis in de openlucht te laten plaats vinden.
Al sinds jaren is met Schaesberg de voetbal-intercollegiale gecombineerd, die ditmaal gehouden wordt in Sittard, op de riante terreinen van Sittardia. Na bedetocht en Eucharistieviering spoeden wij er ons allen met speciale bussen heen, om er te ervaren, dat het de onzen niet naar den vleze gaat, en tot overmaat van ramp begint het ook nog dreinend te regenen. In de senioren-afdeling

hebben wij, die tegenwoordig alleen klassenwedstrijden met geestdrift spelen, maar weinig kans, uiteindelijk moeten wij ons met de derde plaats tevreden stellen. Bij de junioren staat het anders; daar hangt alles af van de laatste wedstrijd, Sittard-Roermond, die Roermond maar met 1-0 mag winnen. Helaas wil het zo niet wezen, hetgeen niet wegneemt dat het behalen van de tweede plaats voor onze dappere junioren beslist een prijzenswaardige prestatie is. Te meer omdat . . .
Roermond-Rolduc was een bijzonder fraaie wedstrijd, de mooiste en spannendste van het toernooi – jammer dat wij hem niet konden bijwonen, omdat hij vóór onze aankomst gespeeld werd. Er werd aan beide zijden zeer goed spel vertoond, de tegenstanders waren aan elkaar gewaagd, het scoreverloop – om beurten een goal, nu aan de ene en dan aan de andere kant – hield de spanning gaande. Zo werd het 4-3 voor Rolduc. En in de laatste seconde voltrok zich het drama. Harry Eurlings, die in een voortreffelijke vorm stak, springt naar de bal om op goal te schieten. Zijn manoeuvre slaagt, het schot zit, maar net tevoren heeft de arbiter het einde van de wedstrijd aangekondigd. Dus toch maar 4-3, in elk geval een overwinning voor de onzen. In zijn sprong heeft Harry echter zijn evenwicht verloren, met beide polsen komt hij zeer ongelukkig op de grond terecht, hij breekt ze allebei op twee plaatsen! Dank zij de bereidwillige hulp van de Sittardse politie wordt Harry, die ondraaglijke minuten lang op het veld moet blijven liggen, terwijl het intussen juist is begonnen te regenen, van zijn lijden verlost en naar het ziekenhuis vervoerd, dat in eerste instantie weigerde een ambulance te sturen. In het ziekenhuis verneemt hij de afloop van de derby. Spoedige beterschap, onverschrokken strijder!
En dat is alles wat wij van de voetbal-intercollegiale afweten: onze sportverslaggever heeft ons schromelijk in de steek gelaten.

27 mei

In de laatste match van de klassenserie moet drie gym het opnemen tegen de zoveel grotere vijfde. Maar de vierde heeft deze potige kerels in het zand doen bijten, waarom de derde niet? *Quod illi et isti, cur non ego?* vragen zij zich als goede latijn-kenners af. Ofschoon de benjamins zich onversaagd in het strijdgewoel werpen, wordt het een dramatische ondergang. Weliswaar wekt de eerste helft de indruk, dat met dapper volhouden wel iets te bereiken valt; en ook de ruststand, 1-0 voor vijf, behoeft nog niet op een onafwendbare nederlaag te wijzen. In de tweede helft echter, ondanks een aanvankelijk voor drie nog hoopgevend verloop, wordt het 2-0, en dan helpt er geen lievemoederen meer. Eén troost blijft drie houden: het toernooi is onbeslist geëindigd, zij bezetten

Foto: L. Crombach

net zo goed de eerste plaats als vier en vijf, en daar was het maar om te doen. De serie zal opnieuw gespeeld worden, zo decreteert Mhr. Hafmans, wanneer de avonden wat langer zijn, na Pinksteren.

Zullen wij nog even door-voetballen? Goed. Dan vormen wij voor het televisietoestel het miljoenste deel van de kijkers, die getuigen zijn van de zeer bewogen finale om de Europacup. In het stadion van Milaan, door plenzende regen herschapen in een modderbad, verliest Benfica de felbegeerde beker aan Internazionale. Terwille van de fans mogen wij opblijven tot tien over elf. Het opstaan morgen is om half acht.

30 mei

Moet je van harmonieleer en dergelijke op de hoogte wezen om een Mis te kunnen componeren? Wel nee, als je maar een harmonisch en muzikaal oor hebt, bewijzen Leo Coopmans en Ton Kock, die tijdens de afgelopen vakantie en de eerste dagen van het trimester een meerstemmige Mis op muziek hebben gezet, bij gelegenheid van het afscheid van hun klas. De Mis wordt vanmorgen ten doop geheven. Al verschijnt er in de pers een lovend stukje over – in de pers verschijnen tegenwoordig nogal opzienbarende artikeltjes over grote en kleine, vooral kleine, gebeurtenissen op Rolduc, wie zou toch die binnenhuis-correspondent zijn, zit hij niet op 5 gym? –, de kritiek van deskundigen is heel wat minder prijzend. Het Gloria schijnt nog het best te aanhoren te zijn. Veel harmonieuzer zijn de twee leuke liedjes, waarmee zij ons 's middags aan tafel verrassen. Toegegeven moet worden: er steekt talent in deze jonge musici.
Vandaag is ook de Semaine Française, dat wil zeggen, vandaag valt het hoogte-

punt van die week, die verleden woensdag al is ingezet met een serie documentaire filmpjes over Frankrijk en over een dag of tien ongemerkt wordt besloten met het wegnemen van de gisteren ingerichte tentoonstelling over Franse romaanse en gothische kunst. De redactie vond het initiatief belangrijk genoeg om er een aparte beschouwing door haar correspondent aan te laten wijden. Men leze die beschouwing dus verderop. Hier dient wel nog uitdrukkelijk dank gebracht aan de initiatiefnemers en organisatoren, de heren Stassen en Dobbelstein. Messieurs, nous vous sommes très obligés!

1 juni

Vandaag en morgen komen 47 kandidaten toelatingsexamen voor 1 gym doen; 22 van hen willen het in de toekomst als intern proberen en 25 als extern.

4 juni

De B-groep van de Culturele Kring krijgt de beloofde compensatie in de vorm van een onderhoudende film over vliegersavonturen uit de eerste wereldoorlog, OCHTENDPATROUILLE. Zij smullen. Smullen doen ook de heren intussen van de tractatie, die de eindexaminandi hun in het voormalig casino aanbieden – het jaarlijkse afscheid, lichtelijk besprenkeld met alcoholica.

5 juni

Maar vier lessen op deze zaterdag, en dan naar huis voor de pinksteronderbreking. Maar waar blijft het vuur van de Geest? Het is hopeloos bewolkt. Een onbewolkt perspectief is de redelijk lange duur van deze tussentijdse vrijheid: tot woensdag 9 juni.

8 juni

Voor een groep van de zesde duurt het vrijaf in verband met het eindexamen wat korter. De eerste slachtoffers van het mondeling komen vandaag al terug.

9 juni

Gelaten onderwerpen zij zich aan de vuurproef. Het is wel gauw gebeurd, tegenwoordig, nu het examen zodanig is herzien, dat zowel gecommiteerden als examinandi er aanzienlijk tijd door winnen. Onze kandidaten slaan er zich niet onaardig door heen. Ofschoon er maar weinig uitblinkers onder hen zijn, slagen er van de 22 – Ton van de Broek heeft zich na het schriftelijk teruggetrokken – dank zij hard werken 20, verdeeld over 12 alpha's en 8 bèta's. Twee van hen zien zich een verlengd examen opgedragen, dat voor een van beiden, gelet op de beschikbare tijd van de commissie, pas op 12 juli zal kunnen plaats vinden. Uiteindelijk zullen zij allebei worden toegelaten, zodat het aantal afgewezenen beperkt blijft tot twee. Een bijzonder goed resultaat dat, menen wij, niemand tevoren had kunnen dromen. De commissie, die van grote bereidwilligheid blijk gaf, bestond uit de heren Prof. Dr. H. H. Janssen, Nijmegen, Prof. Dr. W. J. Wieringa, Amsterdam, Prof. Dr. H. J. Lam, Leiden en Prof. Dr. L. Lips, Tilburg. De s-kandidaten slagen allen.

12 juni

De serre heeft een particuliere filmavond, hetgeen de RTV, zonder haar dit vermaak te misgunnen, minder aangenaam vindt. De tonelisten zouden namelijk ook de leden van de serre graag onder degenen zien, die in de aula om DE GEHEIMZINNIGE MENEER FALKEMA zitten te griezelen. Het nu niet zo talrijke publiek – waarvan ook de zusters een geestdriftig deel uitmaken – krijgt even-

goed waar voor zijn geld, en onder de pauze de verrassing van een wedstrijd. Deze keer is de RTV zo zeker van zichzelf, dat zij het aandurft, de naam van de moordenaar te laten raden. Van de 140 inzendingen (de zusters doen gratis mee) zijn er slechts 9 goed. Onder de winnaars worden twee boekenbonnen verloot. Mevr. Uitterhoeve en Jac van Oppen zijn de gelukkigen.

13 juni

Voor een overzichtelijke gang van zaken wordt het nodig geacht, de jaarlijkse uittocht der hobbeyclubs op één en dezelfde zondag te laten geschieden. Ofschoon moderatoren en besturen hun uiterste best doen om met deze billijke wens rekening te houden, moeten harmonie en zangkoor verstek laten gaan. Ook de RTT kan, in verband met het examen der s-sen, niet aan de uittocht deelnemen. Monsterverbond, RTV, ballenjongens en boekbinders – *bien étonnés de se trouver ensemble!* – maken een trip door de Eifel, de serre gaat in Essen de Bundesgartenschau bewonderen. Terwijl de Eifelreizigers redelijk weer hebben, klagen de bloemisten over regen. Niettemin spreken beide groepen van een zeer geslaagde dag.

16 juni

Het Presidentsfeest is het feest van het huis, wij weten het wel, maar wij zullen er waarschijnlijk nooit in slagen, er een andere, toepasselijker, naam voor te bedenken. Je kunt zo moeilijk van 'huisfeest' spreken. Wat daarvan ook zij, dit jaar loopt het allemaal weer uitstekend – wij zijn beslist op ons best, wanneer wij feest vieren.
In de Hoogmis danken wij God en bidden wij, dat Hij President en leraren zegent, hun licht en steun schenkt bij hun werk, dat in onze tijd steeds moeilijker wordt. Voor het défilé heeft de inventieve geest van Mhr. van Loo weer volkomen nieuwe figuren verzonnen. De af- en aanmarcherende jongelui (wel niet onberispelijk: de hedendaagse jeugd schijnt van het woord 'militairement' een afkeer te hebben) zijn in hun hagelwitte hemden, waarin zij sierlijke arabesken beschrijven, een lust voor het oog van de autoriteiten, die toekijken vanaf het bordes.
Hoe komt de woordvoerder van het Klein-Rolducse keurkorps toch altijd aan zijn spitse ondeugendheden? Als je Peter Luyten aan het diner, schijnbaar zonder zenuwen, zijn toespraak hoort houden, weet je, dat ze daar de gemeenschap van de groten verbazend goed dóór hebben. Con Hanssen, die namens de cour felicitaties aanbiedt, bewijst tot een dergelijke kijk op de gemeenschap der heren in staat te zijn. Hij laat ons een gesprek in het megaron bijwonen tussen leerlingen en een surveillerende surveillant. Zijn opmerking over onze classici is wel

Foto: Marcel Spiertz, Vb

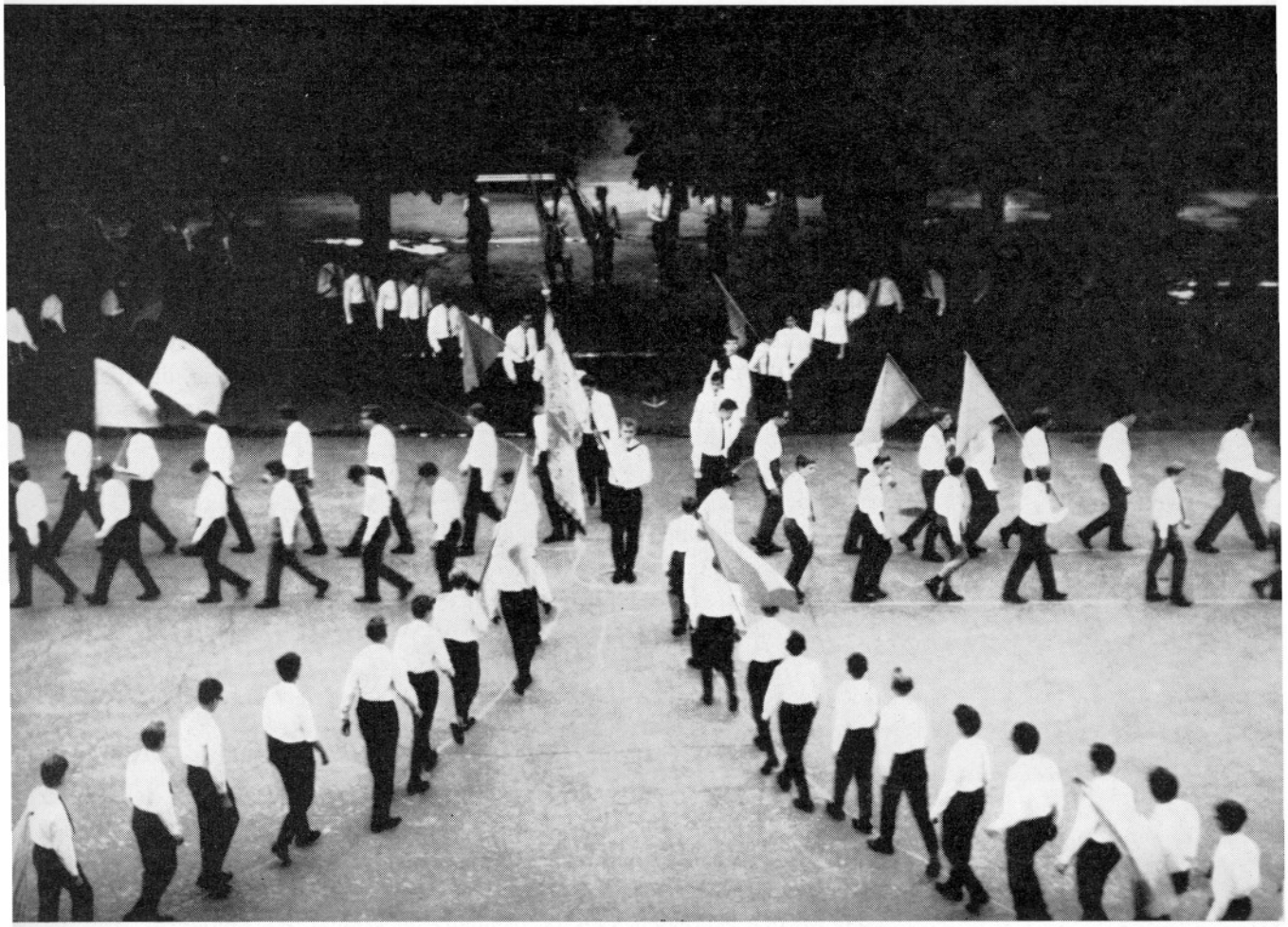

een der beste uit zijn goedmoedige speech, die soms éven scherp-stekelig wordt. De heren tenslotte laten zich door Mhr. Timmermans representeren. Zij hadden geen beter vertegenwoordiger kunnen kiezen! De wandeling van Kareltje met zijn vriendje, dat bijna Gijsje heette, door ons huis op weg naar het toelatingsexamen is niet na te vertellen, zij zou in haar geheel in druk moeten verschijnen, ware het niet dat ook sommige volwassenen vatbaar zijn voor ijdelheid. Met zijn zeer ernstige slotwoorden zijn wij het natuurlijk allen roerend eens. Hartelijk

dankt de President voor de goede wensen en de opbouwende kritiek. Hij doet een beroep op ons samenhorigheidsgevoel: wij moeten er naar streven, iets te betekenen voor elkaar, dan alleen groeit onze persoonlijkheid in voortdurende wisselwerking met de gemeenschap.
Groter dan anders is de deelname aan de atletiekwedstrijden, die bij vrij gunstige weersomstandigheden op en om het sportveld gehouden worden. Zijn de resultaten niet geweldig, de goed georganiseerde spelen bieden deelnemers en toeschouwers prettig vermaak.
Des avonds geeft de Harmonie St. David uit Voerendaal een concert. De lucht is intussen betrokken, wijselijk laat men het concert in de aula plaats hebben. Daar ontmoeten enthousiaste muziekmakers een enthousiast publiek. Maar wanneer wij na afloop de zaal verlaten, stortregent het zodanig, dat niemand er voorlopig aan denkt, de cour over te steken. Onder de eerste dapperen, die het wagen, vallen een stuk of acht slachtoffers, van wie de meesten, weinig als zij in het donker zien en gebogen als zij lopen om hun gezicht tegen de kletterende regen te beschermen, in onzachte aanraking met Kaïn en Abel komen. De lichte verwondingen kunnen door de ziekenzuster worden verzorgd, maar twee mensen moeten naar de dokter worden gebracht om hun wonde te laten hechten. Een van hen is Mhr. Heyenrath. Doordat iemand op het lumineuze idee komt, de paal met zijn lichaam af te dekken, worden verdere ongelukken voorkomen.

17 juni

De volgende dag zouden de atletiekwedstrijden moeten worden voortgezet. In verband met de regen kan daar echter geen sprake van zijn. De morgen wordt opgevuld met een film, die de prefectuur gauw ergens vandaan laat toveren. Het is geen best produkt, deze witte duivels, maar daar iedereen het met de juiste ogen bekijkt, zijn allen tevreden. Wanneer de weergoden ons 's middags gunstiger gezind zijn en waarachtig de zon nog even doorbreekt, kunnen de volksspelen ongestoord, in een vlotte en gezellige sfeer, als verleden jaar op de cour worden gehouden. Ook de deelname hieraan is overweldigend. Aan het worstelen voor liefhebbers beleven vooral de toeschouwers groot plezier. Dat wij de atletiekwedstrijden zo abrupt hebben moeten beëindigen, wordt enigszins goed gemaakt door het feit, dat de resterende nummers van de vijfkamp in elk geval doorgang kunnen vinden: die worden omstreeks vijf uur afgewerkt. En zo zijn wij dan na het souper aan de prijsuitdeling toe, royaal en lang, omdat een onuitputtelijke Mhr. Hafmans ter plaatse telkens nieuwe troostprijzen uitvindt. Moeten wij tot slot dank brengen aan allen, die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit feest? Het spreekt eigenlijk vanzelf (die medewerking). Ove-

rigens hebben zij het allen zo opgevat: Mhr. van Loo, Mhr. Hafmans, de trekkers, en heel vijf gym – dank zij hen was het weer een onvergetelijk Presidentsfeest, pardon, feest van het huis.
Maar het feest is nog niet afgelopen! Iedere klas heeft een vertegenwoordiger moeten aanwijzen, liefst geen uitgesproken sportsman, om plaats te nemen in een elftal, dat de bal zal trappen tegen een herenteam. De opstelling van dit herenteam, snorkend FC INTERDOZENTALE geheten, heeft urenlang in de regen gehangen uit een raam van de bisschopszaal. Niet zo-maar-een-opstelling, maar eentje in cryptogramstijl, met een klassieke woudloper, en valkuilen, en een manhaftige aanval, en wij maken recht wat krom is, en zo. Het ongelofelijkst is wel die Franse slag. Voilà, daar komen zij op inderhaast bijeengezamelde, merendeels gammele autopeds het veld op – Mhr. van Riet heeft de economische

leiding en verschijnt op een fiets. Sjonge, sjonge, wat een wedstrijd! Het is de jeugd, vooral de kleineren, aan te zien dat zij die grootsprekers een lesje willen lezen. Dat zou hun niet zo moeilijk vallen, als Mhr. van Riet niet regelmatig ingreep. Al heel gauw zit de eerste goal, 1-0 voor de jongelui, door een blunder in FCI's achterhoede, spoedig gevolgd door een tweede, 2-0. Maar dan herstelt FCI zich: tot rust weet zij haar doel verder onaangetast te houden en haar aanvallen worden hoe langer hoe gevaarlijker. Dat de jeugd maar oppast! Na rust hebben hulpvaardige handen de toch wel iets te grote goal voor FCI's doelman verkleind door er een hockeygoaltje in te zetten. Overbodige voorzorgsmaatregel: de scores volgen elkaar in hoog tempo op, 2-1, 2-2, 3-2, 4-2 voor het steeds overmoediger wordend Interdozentale. De laatste minuten heeft de economi-

sche leiding de grootste moeite om een gelijkstand te forceren. Een tot driemaal toe overgenomen penalty levert 4-3 op. De gelijkmaker valt nog net, zonder dat verlenging nodig is, in de allerlaatste minuut, door een geniale, pastorale zet van FCI's back. Amusanter, doller, idioter dan verleden jaar, is de algemene opinie, en ofschoon vooral tijdens de tweede helft iedereen doordrongen was van het komediekarakter van de vertoning, bleef de schijn van voetballen tot het laatst bewaard.

19 juni

Voor onze damclub Euscopos is er reden tot juichen: een van haar leden, Bert Habets, leerling van 1 gym, behaalt het damkampioenschap van Kerkrade in de jeugdafdeling. Deze prestatie is des te indrukwekkender, omdat Bert slechts heel moeilijk in de finale kon doordringen.

20 juni

De kogel is door de kerk: voortaan doet Rolduc niet meer mee aan de Kerkraadse Sacramentsprocessie. Wel verleent het zangkoor nog zijn medewerking door bij het kruisbeeld op de Holz enkele religieuze motetten te zingen.
De harmonie begeeft zich voor haar verlate uitgangsdag naar Schwammenauel aan de Rursee.

21 juni

Op de te Rolduc gehouden atletiek-intercollegiale verlopen de verschillende nummers in goede orde, en de prestaties liggen veel hoger dan bijvoorbeeld verleden jaar, zoals duidelijk blijkt uit het feit, dat toen één ploeg net boven de 8000 punten kwam, terwijl er nu drie zijn die deze limiet halen (de winnaar, Roermond, bereikt zelfs 8821 punten). Rolduc eindigt met 8149 punten op de derde plaats, na Weert (8481 p.) en vóór Sittard (5265 p.). De beste prestaties van de onzen: 100 m. Hub Evers (12 sec.), kogelstoten Herman Rijs (12.46 m.), verspringen Willy Kerens (5.46 m.), 800 m. Jac Jochems (2.15.9), hoogspringen Ton Koenraad (1.60 m.), 1500 m. Pierre Hermans (4.32.2), discuswerpen Ton Koenraad (30.64 m.). Ook zijn onze uitslagen beter dan die, welke wij tijdens de jour de jeux bereikten, dank zij het nu sterker concurrentie-element misschien?
Die van drie en vier zijn stoute knapen. Zonder verlof doen zij in vrij groten getale de kermis in Kerkrade aan. Daar moet iets aan gedaan worden: wie zo uitgaat, mag tot nader order niet meer uitgaan, luidt het vonnis van de prefect. Streng uitgaansverbod.
Op 21, 22 en 24 juni worden de klassenwedstrijden opnieuw gespeeld. Voor deze tweede serie is de animo heel wat minder, 3 gym gelooft niet meer in het

wonder. Tegen vier zijn zij dan ook vanaf het begin kansloos, ofschoon het scoreverloop in het laatste gedeelte van de tweede helft voor vier geflatteerd genoemd moet worden. Vier wint met 3-0. Proficiat!
Ook vijf moeten wij proficiat wensen, want met een doeltreffender opstelling dan de eerste keer en bezielder spel winnen zij op 22 juni van drie. Uitslag 2-0.
De laatste wedstrijd van het toernooi vindt plaats op 24 juni: vier tegen vijf. Met rust is de stand 0-1 in het voordeel van vier (goal van Piet Koonen), maar in de tweede helft maakt Guus Laeven gelijk, 1-1. Ondanks verwoede pogingen van vier kunnen zij niet in het bezit van de beker komen: de achterhoede van vijf geeft geen duimbreed toe, al weet de vierde zich af en toe kansen te scheppen. Omdat in het eigenlijke toernooi de vijfde een beter doelgemiddelde had, gaat de beker in hun handen over. Van harte gefeliciteerd, kerels, en allemaal bedankt voor de goede en spannende wedstrijden!

26 juni

Het is vandaag een uitgesproken sportdag. Allereerst komt een aantal Sevenumse Spartanen (A-1 en B-1) tegen ons voetballen. Roda-jeugd heeft tegen de forse boerenzonen niet veel kans, het verliest van B-1 met 0-3. Het Rolducs elftal, dat tegen A-1 moet uitkomen, speelt volgens de sportmoderator zijn beste wedstrijd van het jaar. Dat het toch maar met 1-0 wint, is te wijten aan de Sevenumse keeper, die het laatste kwartier met twee verstuikte vingers inderdaad vecht als een Spartaan.
Verder wordt er in Chèvremont een jeugdtoernooi gehouden, waaraan wij met een ander Roda-elftal deelnemen. Van Chèvremont B 1 winnen wij met 3-0, maar wij verliezen met 0-3 van Miranda B 1. Een verpletterende nederlaag lijden wij tegen Roda J.C.: 0-8! Als bijzonderheid vermelden wij nog, dat Hub Franssen uitvalt met een ernstige knieblessure.
Tenslotte neemt het kampioenshandbalteam van 3 gym deel aan een internationaal zaalhandbaltoernooi in Merkstein. Die van ons zijn noch in grootte, noch in sterkte tegen hun tegenstanders opgewassen. Zij behalen slechts de vijfde plaats (er zijn zes deelnemende clubs), maar vinden het een bijzonder fijne middag.

27 juni

Het zangkoor moet ook nog uitgaan. Zij kiezen . . . Schwammenauel. Groot gelijk, het is er mooi.

28 juni

Officieel wordt aan het Nederlandse volk bekend gemaakt, dat HKH Prinses Beatrix zich verloofd heeft met de heer Claus von Amsberg. De verloving is,

over het hele land genomen, geen aanleiding tot onverdeelde vreugde, omdat sommigen ongaarne aan de afkomst van de hoge verloofde worden herinnerd. Gaandeweg echter weet de heer von Amsberg (moet dat in de toekomst prins Klaas worden?) de sympathie van het volk te winnen. Bij de jeugd komen overigens geen negatieve consideraties op. Te meer niet, omdat de minister van onderwijs de middelbare rijksscholen oplegt, morgenmiddag vrijaf te geven en de bijzondere scholen vriendelijk aanraadt, hetzelfde te doen.

29 juni

Wij hebben dus een halve nationale feestdag met congé. Voor drie en vier wordt het uitgaansverbod opgeheven. Het is lekker weertje, de massa gaat zwemmen.

4 juli

Pastoor Salemans, die velen van ons nog wel kennen, heeft in recordtijd in Sittard een kerk gebouwd. Vandaag wordt zij plechtig ingewijd. Ons zangkoor luistert gaarne de ceremonie op.

9 juli

Het duurt niet lang meer: zijn de composities maar eenmaal bezig, dan is alle leed zó geleden. De meesten hebben dit trimester hard gespurt – soms waanzinnig hard: studeren buiten tijd kan niet anders dan dom blokken heten – maar er zijn er ook, die te laat zijn begonnen. Nu is het: *alea jacta sit,* als het niet goed is, is het fout, laten de heren het maar uitmaken. Wij schrijven, schrijven, schrijven, en zij kijken na, vier dagen lang, tot wij en zij er bij neervallen, dat is tot dinsdagmorgen 13 juli.

12 juli

De heren gecommiteerden komen apart naar Rolduc om Laurens Wijnhoven de gelegenheid te geven, verlengd examen te doen. Wie durft de onkosten van dit eenmansexamen te berekenen? Laurens slaagt. Onze hartelijke gelukwens.

13 juli

Wat doe je zoal, als de composities er op zitten? Prutswerkjes opknappen, andermans eigendommen terugbezorgen, de zenuwen de baas trachten te blijven. En niet te veel naar de ramen kijken, waarachter de heren zwaar zitten te vergaderen. Het flatsjconcert verdrijft hen van de bisschopszaal naar de lekenkamer, maar kan hen verder in hun wijze beraadslagingen niet storen.

14 juli

Quatorze juillet, Franse nationale feestdag. O ja? Dat interesseert ons dan maar matig, straks zal blijken of wij er een feestdag van kunnen maken of dat bescheiden rouw ons beter past. 's Morgens vieren wij de Eucharistie in het teken

van dank en zien daarna in de aula een rolprent, die tot afscheidsfilm dient. De AVONTUREN VAN EEN ZIGEUNERJONGEN is eigenlijk voor kinderen bedoeld, maar zo voelen wij ons op het moment ook, zo van wie-zoet-is-krijgt-lekkers-wie-stout-is-de-roe. Wij leven, groot en klein, met de gebeurtenissen op het witte doek mee en joelen en applaudisseren om de heldendaden van het joch.
Om drie uur sluiten wij plechtig het schooljaar. Muzikaal omlijst door harmonie en zangkoor, dringen de toespraken van President en Monseigneur ondanks alles toch nog tot ons door, wij aanhoren ze gelaten. De President troost ons, wanneer wij toevallig niet geslaagd zouden zijn, want daarmee behoeven we, voor onze ontwikkeling en karaktervorming, het jaar nog niet als niet geslaagd af te schrijven. Hij wenst ons een prettige vakantie, waarin wij onze vrijheid goed moeten leren gebruiken en eens de gevenden moeten zijn voor hen, van wie wij meer hebben ontvangen dan wij ooit kunnen terugschenken. Een prettige vakantie, met goed weer en veel zon, wenst ons ook Monseigneur, die vanmorgen in Aken een openluchtmis heeft gevierd, in het kader van de Heiligdomsvaart, met donder en bliksem en in stromende regen. 'Als je het nog niet wist: in de buitenwereld is het weer de laatste tijd verschrikkelijk geweest!' Hij vertelt ons, wat kardinaal Döpfner van München schreef in een brief aan de gasten van de hotels en pensions van Beieren. Als u veel ervaring heeft van vakantie houden, weet u, dat de grootste vijanden van een goede vakantie zijn: drukte en rommel. Benut deze dagen om nieuwe krachten op te doen: de verstrooiing mag de krachten niet versnipperen, maar moet ze juist verzamelen. Let op de schoonheid, die ook in het kleine gelegen is. Hernieuw uw vertrouwen in het leven en wees dankbaar voor iedere dag. Wijzend op het groeiend personeelsgebrek in ons bisdom en met een beroep om in de somberheid van onze tijd wat blijdschap te brengen, besluit Monseigneur zijn toespraak.
De uitslag, die wij om vier uur van onze hoofdleraren vernemen, valt over het algemeen nogal mee. Het percentage gezakten ligt op het gymnasium lager dan normaal: 18%. Wie zijn uitslag heeft en geen herexamen of taak behoeft te halen, verdwijnt meteen naar huis. Zo is de nare 'laatste nacht' voorgoed uit Rolducs traditie verdwenen. Gauw zijn allen gestoven. Vaarwel, tot ziens!

15 juli

De heren beginnen hun vakantie met een gezamenlijk uitstapje, dat helaas helemaal verregent. De pretcommissie mag in het Belgische plaatsje Robertville de mooiste dingen georganiseerd hebben, alleen het etentje komt tot zijn recht. De stemming lijdt echter onder het slechte weer niet in het minst. Klokke twaalf rijdt het gezelschap zingend weer Kerkrade binnen.

16 juli

De Zesde Rolducse Reünie wordt de drukste van alle. Ruim twee honderd deelnemers komen in statige sleeën opdagen om hun herinneringen uit de studententijd van vóór 1946 op te halen. Het schijnt er, te oordelen naar late geruchten, daverend gezellig. Pas morgen na het diner keren de reünisten naar hun haardsteden.
Onze leraar duits, Mhr. Noë, treedt vandaag in het huwelijk. Op de receptie verschijnt een talrijke delegatie van Rolducse vrienden. Hartelijk gefeliciteerd, en een mooie huwelijksreis naar Italië!

19 juli

En tot slot een woord van afscheid. Eén man van ons korps heeft een andere benoeming gekregen. Het is Mhr. Penders, die reeds lang pastoor hoopte te worden en nu zijn dierbaarste wensen in vervulling ziet. Hij is benoemd tot pastoor in Simpelveld, met de opdracht, een nieuwe parochie te stichten, die de tegenwoordige Hulst en het Hulstveld omvat. Wij zien Mhr. Penders niet gaarne vertrekken. Vanaf zijn priesterwijding, in 1946, is hij onafgebroken in ons huis werkzaam geweest. Twintig jaar bijna. Enige tijd gaf hij nederlandse les, maar al spoedig vielen zijn pedagogische kwaliteiten op, die hem bijzonder geschikt maakten voor het werk op Klein-Rolduc. In 1952 werd hij onderprefect bij de kleinen, en toen in 1958 Mhr. Waterval pastoor werd, was niemand geschikter dan hij om de functie van prefect over te nemen. Zijn bezorgdheid, zijn goed humeur, zijn daadwerkelijke liefde zullen iedereen bijblijven die ooit, in zijn vlegeljaren, aan Mhr. Penders was toevertrouwd. Een vruchtbaar en gezegend pastoraat wensen hem jongens en collega's.

J. L.

La semaine française

Ze hebben dikwerf op Rolduc weerklonken, al de Franse liederen, die ieder Rolducien van tijd tot tijd liet schallen. Als overblijfselen van het uitgebreide Franse zangrepertoire uit die dagen zijn ons enkel het 'Lève Rolduc' en 'Adieu Rolduc' nog bekend; in de gangen genieten we tegenwoordig af en toe van het Frans van Gall of Adamo, doch normaal is het de Engelse beat, die onze stem bijschaaft. Ook woorden als 'cour' en 'congé' getuigen ervoor, dat Rolduc vele jaren geleden Frans georiënteerd was. Het is dus niet verwonderlijk, dat onze filmclub 'Lumière' het achtste filmfestival in het teken van de Franse film stelde, maar de directe aanleiding tot dit thema was volgens onze zegsman: het beschikbaar komen van de fototentoonstelling 'Romaans en Gothiek in Frankrijk'. En ja, hoor, deze expositie werd geopend door de Franse autoriteit, die meneer Stassen de leden van 'Lumière' reeds lang tevoren, met een geheimzinnig lachje, beloofd had. Namens de Franse ambassadeur in Nederland opende de consul-generaal, zijne Excellentie R. d'Aurelle de Paladines, de expositie in de kruisgangen. De opening vond plaats na een feestelijke zitting in de aula, waarbij ook de echtgenote van de consul-generaal en de Franse consul uit Maastricht, de heer M. Holman, vergezeld door zijn echtgenote, aanwezig waren. Het programma werd opgeluisterd met een kleurrijke bloemenpracht en met vrolijke volksliedjes, die ons gebracht werden door het zangkoor o.l.v. meneer Schrijen. Ook de opera schitterde die middag: het duet uit de PARELVISSERS van Bizet werd door Leo Coopmans en Ton Kock, het soldatenkoor uit de FAUST van Charles Gounod door het zangkoor en de Harmonie o.l.v. meneer Gerards uitgevoerd. Midden in de feestelijkheid pasten ook de welluidende woorden van meneer Lenders. In zijn welkomswoord schetste hij in het kort de geschiedenis van Rolduc, dat eeuw na eeuw het centrum van opvoeding en cultuur is geweest. Vervolgens sprak hij over het roemrijke culturele verleden van Frankrijk. Allerwegen had men lof voor het Frans van meneer Lenders, en het eerste wat de consul-generaal in zijn wederwoord deed, was onze Franse leraar een pluim op de hoed steken. De consul-generaal nu achtte het een grote eer, in de oude abdij van Rolduc te mogen toeven; hij haalde daarbij de belangrijke rol aan, die Frankrijk bij de verbreiding van het christendom heeft gespeeld. Verder maakte hij ons het nut van de studie van zijn moedertaal in internationaal verband duidelijk en feliciteerde hij de studenten met hun Franse kennis.

Van zondagmiddag 30 mei keren we terug naar woensdagavond 26 mei. Op die avond ging de Franse week van start met een inleidend woordje door meneer Stassen en de vertoning van enige oriënterende films: een aardig poppenfilmpje over toeristische aspecten van Frankrijk; een film met enkele pantomimes van Marcel Marceau, waarvan het dobbelspel door de studenten van Klein-Rolduc met een luid applaus werd begroet; EVANGELIE IN STEEN, ongetwijfeld het beste filmpje, kon de zaal niet zo bekoren; tenslotte maakten we een heerlijk reisje door de Alpen en langs de Côte d'Azur met de SUD-EXPRESS; we hebben overal onze ogen uitgekeken en we genoten van de natuur.

Zaterdagavond hield pater Jac Dirkse SCJ, directeur van de Katholieke Film Actie, zijn inleiding: 'De Ontwikkeling van de Franse Film'. Pater Dirkse die, zoals uit de begroetingswoorden van meneer Stassen bleek, in het verleden reeds een filmfestival had geleid, gidste ons over een voor allen heel goed begaanbaar pad. sprak eenvoudig en duidelijk, onze dank daarvoor! Alleen: de hogere klassen vroegen zich af, waarom het forum, waarin meestal de spreker van het filmfestival zitting had, en dat tijdens de vroegere filmfestivals zoveel succes oogstte, dit keer achterwege bleef. Ongetwijfeld zijn er vele vragen, vooral over de allermodernste film, onbeantwoord gebleven.

Die avond behandelde de inleider de filmerij van vóór de tweede wereldoorlog. Hij tekende de belangrijke plaats, die Frankrijk zelfs in de voorgeschiedenis van de film innam. De spreker ging terug tot de oertijd, tot de holenmens, die reeds zocht naar een middel om de

beweging weer te geven, waarvan de tekeningen in de grotten van Zuid-Frankrijk getuigen. Reeds tientallen jaren voor de film kwam Emile Renant met zijn 'théâtre optique'. De wieg van de film zelf stond ook in Frankrijk. De gebroeders Lumière, die vaker droomden van bewegende foto's en het registreren van de werkelijkheid, werden de uitvinders van de film. DE EERSTE JAREN VAN DE FILM van Le Duca liet ons neuzen in het familiealbum van de tiende muze. We vonden er plaatjes van de eerste bioscopen, van de eerste kaartjes en het eerste publiek.
Na tien jaar vond de Franse regering, dat zij de Franse vinding op een hoger niveau moest brengen: tot nu toe beschouwde men de film immers slechts als kermisvermaak. De verbeteraars gingen de toneelwetten op de film toepassen. Het resultaat was afgrijselijk. Er ontstond geen kunst, maar een verminkt toneel. Tien jaar later ontdekte Louis Deluc in de film een volslagen nieuwe uitdrukkingsmogelijkheid voor de creatieve menselijke geest. De film is voor hem niets anders dan een wisselspel tussen de beelden zelf: la relation des images entre elles. Hij is van mening dat de muziek der beelden en de suggestie, die door de ordening van de beelden verkregen wordt, het belangrijkste zijn. In de jaren dertig tot veertig wordt de inhoud van de film rijker; men komt tot sociale en psychologische thema's, de film wordt aanvaard als een volwassen vorm van uitbeelding. Als bewijs dat Frankrijk ook vooraan stond op het gebied van de tekenfilm, werd 'Joie de vivre' van Hector Hoppin vertoond: een oudere film, die op romantische en psychologische wijze het o-zo-moderne begrip der levensvreugde voor ons schilderde.
Zondagmorgen nam pater Dirkse weer naast de trots van onze serre, de Christusdoorn, plaats om enige gedachten over de film van na de oorlog naar voren te brengen. De film is, via de 'caméra stylo', voor de hedendaagse kunstenaar een hulpmiddel geworden om zijn emoties en spontane visies vast te leggen. De filmer wil niet meer met een bepaald schema filmen, hij wil zo min mogelijk aan de werkelijkheid tornen, vandaar de benaming 'cinéma vérité'. Hij bedenkt dus geen verhaaltje, maar zoekt een nauwere aanknoping bij het leven, waar ook niet alles in logische orde verloopt. De moderne filmer probeert het filmmiddel zelf te onderzoeken en dit ten dienste te stellen van zo oprecht mogelijke onderwerpen; niettemin blijkt hij bijzonder getroffen door de dramatiek aan de zelfkant van de maatschappij. De film LES QUATRE CENTS COUPS van Truffaut is van deze richting in zekere zin de exponent. Deze film handelt over een jongeman (Truffaut zelf), die de dupe wordt van de bedorven sfeer in zijn milieu. De filmer construeert hier minder dan b.v. in de film PORTE DE LILAS van René Clair gebeurt; deze film, waaruit ook een fragment vertoond werd, is nog op de oude leest geschoeid. Het thema was te gezocht, te geforceerd, aldus de spreker. Een Nederlandse filmer, die veel invloed op de Franse film heeft gehad, is Joris Ivens. Van hem zagen we LA SEINE A RENCONTRÉ PARIS, een heerlijke poëtische film, waarvoor een gedicht van Jacques Prévert de tekst leverde, over het glinsterende water, dat zich door het Parijse leven voortkronkelt. Soms haperde de film, maar dan redde meneer Stassen in het geniep de voorstelling. Het slot van zijn betoog illustreerde pater Dirkse met een Canadese film, HORIZONTAL LINES van Norman Mac Laren. Een experiment met de allereenvoudigste middelen: lijnen en kleuren, dat ons niet zo boeien kon.
's Avonds hebben we een brok menselijk leven bekeken, dat echter de meesten niet zeer kon bekoren. De cinéma-vérité-film UN COEUR GROS COMME ÇA, van Reichenbach, liet ons zien, hoe een jonge negerbokser langzaam met Parijs als vijandige stad leert leven.
Dit keer konden we de witte lettertjes allemaal goed lezen, alleen onze Franse gasten hadden het wat moeilijk met het 'petit nègre'-Frans van de film. De Franse week werd op woensdag 2 juni besloten met de tragie-comedie LE CAPORAL EPINGLE, van Jean Renoir. Een film, die door zijn 'verhaaltje' 'geforceerd' was, maar die in het hart trof, omdat hij bruiste van vaderlandsliefde en van gekke trekken.

Jo Winckels rust in vrede

Op 28 december 1964 overleed, vrij onverwacht, onze externe medestudent Jo Winckels. Sinds september 1963 volgde hij het gymnasium te Rolduc. Iedere morgen brachten zijn zorgzame ouders hem per auto, en dan reed een behulpzame klasgenoot hem in zijn invalidewagentje naar de klas: dat was intussen een vertrouwd gezicht voor onze gemeenschap geworden.

Jo is niet altijd invalide geweest. In 1947 als normale jongen geboren, groeide hij op tot een vlotte, levenslustige knaap, die van guitenstreken hield. Op zevenjarige leeftijd openbaarden zich de eerste tekenen van zijn ziekte; zij maakte zo snelle vorderingen, dat hij met 9 jaar al niet meer kon lopen. De beste specialistenhulp mocht niet baten: Jo's ziekte was ongeneeslijk. Jo wist dit en droeg zijn lot met eindeloos geduld – hij die in zijn jongste jaren zoveel last van driftbuien had.

Een van Jo's meest kenmerkende eigenschappen was een enorme moed. Wie zou in zijn situatie, alsof er niets aan de hand was, na de lagere school alsnog de mulo hebben gevolgd, waarvan hij met 15 jaar het diploma behaalde? En wie zou, als hij, aan een typecursus hebben meegedaan, met zoveel succes dat hij, ofschoon hij de letters maar met één hand kon aanslaan, op zijn lijst een 9 voor vaardigheid kreeg? Voor het diploma van de bond voor veilig verkeer slaagde hij op de lagere school met lof.

Daarin lag juist zijn kracht: hij wilde, ook toen de ziekte steeds erger werd en hij zich nauwelijks kon behelpen, als een gewone jongen worden behandeld. Het ergst vond hij, als hij werd beklaagd. 'Ik ben niet gebrekkig, ik kan alleen niet lopen', zei hij wel eens.

Zijn levensmoed gaf hem belangstelling in voor alles waarvan hij als invalide was buitengesloten. Zo interesseerde hij zich voor voetballen, waar zijn vader hem mee naar toe nam, en voor sport in het algemeen, vooral schaatsenrijden, dat hij gaarne aan de televisie zag. Hij had een postzegelverzameling aangelegd, gespecialiseerd in bloemen en dieren, want het zwakke leven in de natuur boeide hem intens.

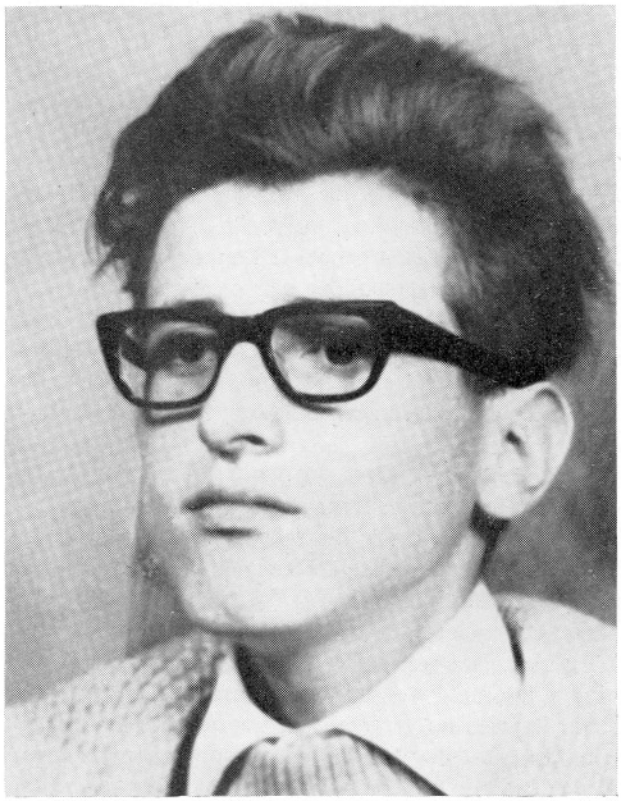

In de huiselijke kring kon hij vrolijk zijn, vol kwinkslagen en grapjasserijen, die de huisgenoten deden daveren. Eens deed hij een uitspraak, die tekenend is voor zijn karakter: 'Wat zou ik moeite doen om te lopen? Hier lopen 300 jongens voor me!' Dat was voor hem Rolduc: een huis waar hij echte vrienden gevonden had.

Jo is zonder een klacht, zachtjes weggeslapen. Hij ruste in de vrede, die hij door de aanvaarding van zijn gebrekkigheid heeft verdiend.

J. Lenders, hoofdleraar 3b

Foto: Wiel Engelen, 3 HBS

Kroniek der voorstellingen

Met JOUR DE FETE heeft Jacques Tati een genre film geschapen, dat in meer dan een opzicht aan de traditie van de Franse esprit aansluit. Toch vielen, toen dit spitse werkstuk op 20 september werd vertoond, de reacties tegen in vergelijking met jaren geleden. De verklaring moet waarschijnlijk hierin gezocht worden, dat in de nieuwe versie, die Tati van zijn film maakte, de figuur van de schilder volstrekt onaannemelijk is. Om de onderschriften geheel te kunnen doen verdwijnen, laat Tati deze schilder een nagesynchroniseerde verbindende tekst uitspreken in de taal van het land, waar de film vertoond wordt: een precair procédé. Natuurlijk bleken de fietsscènes op het einde toch grandioze kolder, waarvan wij bulderend genoten hebben.

Al wordt ook in TO KILL THE MOCKINGBIRD (SPAAR DE SPOTVOGELS) het rassenvraagstuk weer aan de orde gesteld, het gebeurt op zo discrete wijze, dat men er gemakkelijk vrede mee heeft. De eigenlijke hoofdrol spelen de kinderen van de blanke advokaat (Gregory Peck), door wier ogen de gebeurtenissen telkens worden gezien. Het verhaal is ontroerend mooi, de verfilming mag dan te wensen overlaten. Niet licht zal men de rechtzaalscène vergeten, en vooral het einde daarvan, tevens het slot van de film, wanneer de oude neger tot de kinderen van de advokaat zegt: *Rise, children, your father passes!* SPAAR DE SPOTVOGELS werd ons op 18 oktober door de Missievereniging aangeboden als voorbereiding op Missiezondag.

De eerste Culturele Kring-voorstelling viel dit jaar vrij laat: pas op 16 november werd de serie geopend met een geslaagde indruk van DE DANS IN DE LOOP DER EEUWEN, gepresenteerd door leden van het Nationaal Ballet onder leiding van Mia Huisman. De dans is zo oud als de mensheid, legde zij sympathiek uit; oorspronkelijk de verbondenheid met de aarde uitbeeldend, diende hij weldra voor de uitdrukking van religieuze, esthetische, sociale en erotische gevoelens. Interessant was de bij deze uitleg aansluitende vertolking van verschillende nationale dansen. Het ballet, dat een cultuurschepping is, ontstond in de tijd van de Renaissance aan het Franse hof; in de 17e eeuw ontwikkelde het zich tot steeds complexer technische vormen, waarmee het tijdperk der beroepsdansers aanbrak. Het belangrijke aandeel van Rusland (Diachilev, Anna Pawlowa) in de ontwikkeling van het ballet werd uitvoerig belicht, en ook wees Mia Huisman er op, hoe tegenwoordig het ballet nauwere aansluiting zoekt bij de pantomime: het wil een door dans vertolkte, gesloten handeling zijn, zoals aan de hand van een modern balletje instructief werd geïllustreerd. Misschien maakte de dans der vier ballerina's wel de meeste indruk.

Voor de B-groep van de Kring kwam Pieke Dassen op 10 december met zijn poppenkast een aan het bekende sprookje van Antoine de Saint-Exupéry ontleend poppenspel opvoeren: DE KLEINE PRINS. De zeer kunstzinnige voorstelling van dit tere sprookje (prachtige, eigengemaakte poppen, wonderlijke stemmen) kon de jeugd niet op haar juiste waarde schatten. Volgde zij nog vrij geboeid de meeste scènes met de planeetbewoners, de dialogen tussen prins en piloot vonden te weinig aandacht. Dat de diepe levenswijsheden grotendeels onbegrepen bleven, bewijst de te hoge greep van deze uitvoering.

Is het geoorloofd, revolutie te maken? Albert Camus stelt zich deze vraag in LES JUSTES. Hij geeft er geen rationeel bevredigend antwoord op, maar beeldt de problematiek dramatisch uit. De hoofdfiguur, Kaliayev, laat hij zijn eigen gedachten formuleren: Mag ik mijn broeders, die naast mij leven, doden voor een ver geluk, waarvan ik niet zeker ben, dat het ooit komt? De revolutionaire levensbeschouwing waant zich rechtvaardig, doch gebruikt moord en doodslag als middel voor een geluk in de toekomst. Kaliayev brengt het vlijmscherp onder woorden: Wij doden om een wereld te bouwen, waarin men niet meer doodt. Wij willen misdadigers zijn om te komen tot een wereld van on-

schuldigen. De enige uitweg is: aanvaarden dat je zelf als revolutionair een misdadiger bent. En dat betekent weer: zelf de doodstraf aanvaarden. Zelf even schuldig als het slachtoffer van de aanslag, moet men ook de dood aanvaarden, die men zijn slachtoffer toebracht. Zijn eigen dood wordt voor Kaliayev de absolutie, die hem tot een rechtvaardige maakt, een martelaar voor het geluk van de wereld. – Het Grenzlandtheater maakte van dit stuk op 14 december voor de groteren van de Culturele Kring een boeiende voorstelling, met zeer goed spel van Kaliayev, van de leider van de revolutionairen en van de beide damesrollen (de geliefde van Kaliayev en de weduwe van de grootvorst).

Eén hymne aan la douce France is zonder twijfel LE VOYAGE EN BALLON van Robert Lamorisse: opstijgend uit Parijs, drijft de bestuurbare ballon, bemand met een bejaarde uitvinder en zijn kleinzoon, over het rijke landschaps- en stedenschoon, dat wij vinden in Normandië, Bretagne, aan de Côte d'Azur, en niet te vergeten in de indrukwekkende pracht van de Mont-Blanc. Met de ballonvaarders maken wij vele vrolijke belevenissen en spannende avonturen mee, wij landen ontijdig of ongelegen, bijvoorbeeld temidden van een Normandische bruiloft, wij wijzen een door jagers achtervolgd hert de weg naar de vrijheid en ontsnappen herhaaldelijk aan gevaren. De poëtische sfeer is aanwezig in de grote zeilschepen van Brest, in het kleurige tenue van de jagersmeute, in de klederdracht van de bruiloftsgangers, en vanzelfsprekend in de machtige schoonheid van het Franse landschap, terwijl de over zee afdrijvende ballon, nagestaard door een eenzaam en verdrietig achterblijvend jongetje, op het einde de tragische broosheid van dit alles suggereert. Een mooi filmisch schouwspel, van wat zwakke compositie misschien, maar in schitterende kleuren, dat Kunstkring en Lumière ons 19 december aanboden.

In de dertiger jaren verscheen Kampvuren langs de Evenaar en werd prompt een bestseller. De man te zien en te horen, die dit boek schreef als neerslag van zijn ontdekkingsreizen door Neger-Afrika, was op zich reeds een belevenis. Nog altijd even vitaal, slaagde Dr. Paul Julien er zonder moeite in, ons te boeien voor zijn PYGMEEËN, die hij kent als behoorden zij tot zijn familie- en kennissenkring. Op 17 januari vertoonde hij een serie lichtbeelden over deze merkwaardige Afrikaanse stam en voorzag de beelden van zijn welsprekend commentaar. De stijl van zo'n lichtbeeldenavond is voor het jonge volkje eigenlijk vieux jeu, maar niet als de inleider Dr. Julien heet! Het geheimzinnige oerwoud, de levenswijze der Pygmeeën, hun zeden en gewoonten, hun godsdienstige gebruiken, hun hygiënische omstandigheden, dat alles kwam ons in woord en beeld een stuk nader, en als terloops vernamen wij nog van Juliens eigenlijke werk in Afrika: het bloedgroepenonderzoek. Deze Culturele-Kringavond werd door klein en groot erg gewaardeerd.

Een film die de aandacht verdient: ZIJ SNEUVELDEN NIET TEVERGEEFS (MIR WCHODJASTEMOE), van Alexander Alow en Wladimir Navemon. Deze Russische rolprent, die wij op 31 januari zagen, heeft weliswaar de oorlog tot thema, maar laat in tegenstelling tot de meeste oorlogsfilms niet zozeer de krijgsverrichtingen als wel de menselijke reacties op de gebeurtenissen zien. Aan de vooravond van de vrede krijgt een jonge, nieuwbakken, eerzuchtige Russische officier de opdracht, een gewonde soldaat en een zwangere Duitse vrouw naar een hospitaal achter het front te brengen. De tocht voert door een ontredderd gebied, waar Duitse eenheden nog fanatiek optreden. Het groeiend onderling begrip tussen de leden van dit merkwaardige gezelschap inspireert tot daden van opoffering en moed. Na een uitputtende worsteling met tal van moeilijkheden bereiken zij het doel, waar zij het bericht van de Duitse capitulatie vernemen. De film is met opmerkelijk talent en gevoel voor evenwicht gemaakt: zo zijn tragische gebeurtenissen en grappige incidenten op elkaar afgestemd en geven aanleiding tot een be-

vrijdende humor. De knappe compositie leidt tot een indringend beeld van de stoffelijke en geestelijke ontreddering van de oorlog, ondanks de aan de Russen zo eigen, naïeve zwart-wit-schildering van de mens. Het is toch wel wat kinderachtig, de Amerikanen zonder meer als ruw, de Fransen zonder meer als lichtzinnig en de Russen zonder meer als goed voor te stellen! Is bovendien de gepropageerde vredesgedachte oprecht? Men mag aan de bedoelingen twijfelen . . .

Minder dan ooit kunnen wij enthousiast zijn over de ontwikkeling, die de jaarlijkse LSO-CONCERTEN ten onzent volgen. Is het programma meestal niet afgestemd op de jeugd, de wijze van musiceren laat vaak te wensen over, en als de duur van het concert al eens te lang is geweest, ditmaal (4 februari) stonden wij na drie kwartier reeds buiten! De op een thema uit de klassieke oudheid gebouwde ouverture CORIOLAN van Beethoven werd maar slordig uitgevoerd. Kennelijk voelden de musici zich beter thuis in Strawinsky's BAISER DE LA FÉE, maar Strawinsky is voor de meesten van ons toch wel moeilijke muziek, zodat de aandacht spoedig verslapte. Wanneer zal de tijd komen, dat onderling overleg en een beetje idealisme een goed LSO-concert op Rolduc waarborgen?

Het is een voortreffelijke traditie dat wij, mensen van de A-groep, telkenjare naar Aken gaan om er een met zorg gekozen opera bij te wonen. De keuze van dit jaar strekte weer tot aller tevredenheid: wie houdt niet van de heerlijke muziek van Donizetti's komische opera DON PASQUALE? Witte haren moeten niet meer vrijen, is de enigszins pijnlijke les, die de intrigant dokter Malatesta en zijn zogenaamde zus Sofronia (niemand anders dan Norina, de geliefde van Pasquales neef Ernesto) de rijke oude vrijer Pasquale tot zijn schade, maar niet tot zijn schande, lezen. Pasquale en Malatesta konden ons door hun zang én spel bekoren, en ook Norina was een goede rol. Natuurlijk is Aken geen Milaan, maar in haar geheel genomen was deze uitvoering een waardige voortzetting – moeten wij wederom de verdiensten van decor, regie en koor prijzen? – van de intussen reeds indrukwekkende serie opera's, die wij in het Stadttheater hebben gezien. DON PASQUALE zagen wij in Aken op 9 maart.

In cinemascope en technicolor regisseerde David Lean het oorlogsavontuur THE BRIDGE ON THE RIVER KWAI, naar de gelijknamige roman van Pierre Boule. Lean heeft er een knap werkstuk van gemaakt – het werd op 3 april voor ons vertoond – al is de filmvoorstelling niet opvallend en zijn er misschien wat veel concessies aan de populaire smaak gedaan. De grootse opzet boeit voornamelijk door het ongewone verhaal en de spannende avonturen, die het detachement Britse krijgsgevangenen onder commando van hun kolonel (Alec Guinness) in een Japans gevangenkamp op Malakka meemaakt. Vrij zwak is de psychologische schildering van het conflict tussen de vaderlandslievende Britse officier en de harde Japanse kampcommandant – de eerste weigert aanvankelijk, zijn officieren in te schakelen in de bouw van een spoorbrug, waartoe de laatste hem met een beroep op de oorlogswetten wil dwingen –, maar klemmend komt niettemin de algemene strekking van de film uit: de waanzin van de oorlog te demonstreren aan de hand van een brug, die door de ene groep Britten uit eergevoel en patriottische trots wordt gebouwd en door de andere, uit precies dezelfde motieven, op het ogenblik van de plechtige ingebruikname in de lucht wordt geblazen.

Reeds in 1938 schreef de Amerikaanse auteur Thornton Wilder zijn avant-gardistische stuk OUR TOWN (ONZE STAD), waarmee hij naar zijn eigen woorden niet louter een beeld van het dagelijks leven in een kleine stad in New-Hampshire wilde tekenen, maar eerder de waarde poogde te vinden van de allerkleinste voorvallen uit ons eigen dagelijks leven. Hij is daarin wonderwel geslaagd, want juist de verkwikkende ervaring van deze uitvoering, zoals de Nieuwe Komedie die

op 5 april voor de groten van de Kring bracht, was telkens weer: zo is de mens, zo ben ik zelf, dat heb ik ook zo gevoeld, enz. Het avant-gardistische karakter van dit spel bestaat vooral hierin, dat het zich op een leeg toneel afspeelt, met een zichtbare technische apparatuur en slechts de noodzakelijkste requisieten. Maar deze omstandigheid maakte het ons volstrekt niet moeilijk: na enkele ogenblikken waren wij er al helemaal in, dank zij waarschijnlijk het bijzonder natuurlijke spel van Jan van Kasteren, die de regisseur vertolkte. Grote lof komt ook toe aan Bob Goedhart als vader Webb, aan Paul van Gorcum als koordirigent Simon Simons, en vooral aan Herman Vinck en Ine Veen als het jonge paar George en Emily. Velen bekenden na afloop, zo iets verademends nog nooit op het toneel te hebben beleefd. Dat wij de Nieuwe Komedie zeer hartelijk dankbaar zijn, spreekt dan ook vanzelf.

Het Filmfestival stond dit jaar in het teken van de Franse film en maakte deel uit van de Franse week. Hoewel de vertoonde films in een speciaal verslag besproken worden, lijkt opname in deze rubriek ons voor de overzichtelijkheid wenselijk. Om in de sfeer te komen, liet men ons op 26 mei enkele beelden van het Franse landschap zien, terwijl het prachtige EVANGILE DE LA PIERRE aan de natuur de cultuur toevoegde, sprekend uit het eeuwenoude beeldhouwwerk der kathedralen. Zijn causerieën op 29 en 30 mei lichtte de inleider pater Jac Dirkse toe met fragmenten uit Eisensteins Potemkin, Porte de Lilas van René Clair, Les Quatre Cents Coups van Truffaut, en met de eerste filmpjes van Lumière, A la Conquête du Pôle Nord van Méliès, Ballet Mécanique van Leger en Horizontal Lines van Norman Mc Laren.
Op 30 mei, de eigenlijke Franse dag, draaide UN COEUR GROS COMME ÇA, van François Reichenbach. De jonge neger Fraye uit Dakar vertrekt naar Parijs om er carrière in de bokswereld te maken. Aanvankelijk voelt hij zich een vreemde in de hem vijandige stad. Contact met anderen is haast onmogelijk, de training zelf is onmenselijk zwaar. Wanneer hij tenslotte in de ring verschijnt, lijdt hij een nederlaag, die hij met de nodige levensfilosofie weet te aanvaarden. De film poogt, in een synthese van reportage en dramatisch verhaal – die overigens niet geheel gelukt is – een beeld te geven van de eenzaamheid, die deze in een vreemde wereld staande jongeman kwelt. Grotendeels met de verborgen camera opgenomen, is hij een voorbeeld van de hedendaagse 'cinéma vérité'. Zeer duidelijk bleek een onvermijdelijk bezwaar van dit soort film: de toeschouwer blijft buiten het verhaal staan, dat zich objectief voor zijn ogen afspeelt, zonder dat hij gelegenheid krijgt tot vereenzelviging. Waarschijnlijk was dat de reden, waarom niet iedereen geboeid werd. De laatste film van het festival, vertoond op 2 juni, was LE CAPORAL EPINGLE van Jean Renoir: een tragicomedie met kwaliteiten, maar geen groots kunstwerk. Verdienstelijk getekend is het portret van de Fransman, met zijn vaderlandsliefde, zijn optimisme, zijn gevoel voor humor en zijn aanpassingsvermogen, ook in de moeilijkste omstandigheden. De vele avonturen van de korporaal, die telkens opnieuw uit de Duitse gevangenschap tracht te ontsnappen, zitten vol overdrijvingen en onwaarschijnlijkheden, maar ook vol levensechte, menselijke trekken. Uiteindelijk zegeviert een vermakelijk optimisme over het oorlogsleed.

Omdat de leden van de B-groep van Onze Stad waren uitgesloten, was hun een film beloofd. Die kregen zij op 4 juni: een rolprentavontuur, dat hun kolossaal veel spanning bezorgde, al was het dan iets uit de oude doos, OCHTENDPATROUILLE. In hun vliegende doodkisten halen de piloten van de eerste wereldoorlog de stoutste staaltjes van waaghalzerij uit. Zij schrikken voor geen gevaarlijke opdracht terug, en wanneer zij menen dat het commando te tam is, nemen zij hun eigen initiatief. Een heerlijke ontspanningsfilm.

Godfried Bomans, een humorist die zijn sporen in de Nederlandse letteren wel heeft verdiend, is natuurlijk

geen toneelschrijver. Zijn BLOED EN LIEFDE is dan ook geen toneelspel, maar een kolderstuk. Zo hadden de filosofen het in de grond ook wel begrepen, toen zij het op 25 november voor ons op de planken brachten. Helaas werd de uitvoering geen succes. Wat was er aan de hand? De tekst is met zijn idiote anachronismen, zijn larmoyante romantiek, zijn opzettelijke drakerigheid toch voldoende uitgangspunt voor een dolle pretavond? Het begon veelbelovend: de proloogzegger dikte de bloedige en hartstochtelijke verwachtingen juist zo sterk aan, dat wij geamuseerd zaten te griezelen. Ook het eigenlijke spel had in zijn aanzet iets wat wel boeide. Maar gaandeweg liep het vast in tekstzeggerij. Zagen de meeste acteurs hun rol als te serieus? Het leek er op, want zelden werd de opgelegde overdrijving, die in het begin aanwezig was, nog bereikt. Misschien was ook het ontbreken van samenspel en vaart daar schuldig aan, twee factoren die meestal voor een goede vertoning borg staan. Wij vermoeden, dat de regie zichzelf enigszins heeft overschat en dat er te weinig werk van de repetities is gemaakt. Vaak schoot de rolkennis te kort, zodat er zelfs van de tekstzeggerij weinig terecht kwam. Was het dan een uitgesproken slechte uitvoering? Dat zouden wij niet willen beweren, het applaus bewees trouwens wel, dat stuk en spel bij de jeugd in de smaak vielen. Maar het is zo jammer van de gemiste kans: het had allemaal zoveel vermakelijker kunnen zijn. Het bijtijds werkelijk zeer aanvaardbare spel van Philips van Bourgondië en Iwan de Verschrikkelijke, de lachwekkende verschijning van de lekkere struise meid die Jacoba van Beieren was en de juiste toon van Maximilaan van Oostenrijk en Louise de Coligny – de revelatie van de avond – waren niet in staat om het geheel te redden, dat een stuntelige indruk bleef maken. Mogen wij aannemen, dat men dit Sint Kathrienfeest als een vergissing beschouwt en in de toekomst alles zal doen om herhaling te voorkomen?

Tenslotte, als aanhangsel van deze rubriek, iets over de RTV, die dit jaar twee grote en twee kleine stukken niet alleen in studie nam, maar ook voor het voetlicht bracht. Het traditionele sprookje, De Sleutels van Koning Edelwein, werd reeds in de kroniek besproken. Driekoningenavond van Bomans speelde zij half december, bij gelegenheid van een kerstavond in de Zonparochie, speciaal verzorgd door leden van het Monsterverbond. Voor de oudersdagen studeerde zij een kluchtige eenacter in, Het Kalf. En het laatste trimester wierp zij zich geestdriftig op een thriller, DE GEHEIMZINNIGE MENEER FALKEMA. Over deze thriller en hoe hij gespeeld werd, enkele regels tot besluit. Een groepje studievrienden heeft afgesproken, een keer per jaar bij elkaar te komen ten huize van een van hen, die dan voor een verrassing moet zorgen. Wanneer zij te gast zijn op het landgoed van Georges de la Haye (Jac Janssen), biedt Georges hun een verrassing, die klinkt als een klok: een moord. Het is natuurlijk een geënsceneerde moord, maar in de hall doen zij de lugubere ontdekking, dat het een echte is. Fred Stoffels (John Royen) heeft de grootste moeite om de dader te achterhalen. De sfeer wordt, vooral nadat de letterkundige aansteller Leo Vissers (Hub Rutten) zijn langdradige uiteenzetting over gelegenheid en motief heeft besloten, steeds meer geladen: Rudolf Brackman (Matti Dicker) verdwijnt door een geheimzinnig ongeluk van het toneel en Huib Engels (Jean Rouwette) wordt ten naaste bij gek. Alleen Staf Volders (Gerard Evers) bewaart zijn cynisme. Fred zou er niet in geslaagd zijn, zijn 'eenmanszaakje' op te knappen, als niet juist op het beslissende moment inspecteur Francken (Henk Janssen) was komen opdagen. Ondanks een zwakke geluidstechniek een goede voorstelling van onze RTV-ers, die weer op een geslaagd clubjaar kunnen bogen.

J. L.

leesboek

Arnold Spauwen

vluchtig
heeft de tijd zijn woorden neergeschreven
langzaam lees ik
nieuwe namen lagen in mijn oren
te vondeling
onbeschrijfelijkerwijze
schiepen mijn penselen
gestalten in oerpastel
ik zong
van de wijnrode zon
met tintelende vingers
bouwde ik
tussen jouw en mijn armen
het nieuwe huis
van mijn voorlopige liefde
want ik minde niet
enkel
tuimelde ik in je armen
en streelde ik je huid
maar de dromen gingen mank
steeds weer
mompel ik
eentonige tonen
want gedachten die nog naklinken
sterven
alleen het voorbije
is te lezen
diepgegrift
in de rimpels van doodoude taal

Het dievenbal

Blijspel van Jean Anouilh

Rolverdeling

Peterbono	dieven	Jean Rouwette	Een stadsomroeper	Harry van Gerwen
Gustave		Leo Coopmans	4 Badgasten	Gerard Evers
Hector		Laur Crouzen		Frits Roumen
				John Royen
Lord Edgard		Jac Janssen		Nand Willems
Lady Hurf, zijn echtgenote		Mevr. van Wijk (a.g.)	Een klarinettist	Jeu Knubben
			Een kinderjuffrouw	Jan Tax
Juliette	hun nichten	Mej. Tiny Ploum (a.g.)	3 Politieagenten	Ger Bouten
Eva		Mej. Aggie Weling (a.g.)		Hub Lenders
				Harry Philipsen e
Dupont-Dufort Sr.	bankiers	Mhr. L. Heyenrath	Een klein meisje	Dirk Haagmans
Dupont-Dufort Jr.		Hub Rutten	Een lakei	Hub Lemeer

Voor het stuk:
Harmonie en koor voeren o.l.v. Mhr. E. Gerards de volgende koren uit, waarvan de zang werd ingestudeerd o.l.v. Mhr. H. Schrijen:
1 Jagerkoor uit DER FREISCHÜTZ van Carl Maria von Weber.
2 Soldatenkoor uit FAUST van Charles Gounod.

Na de pauze:
De harmonie speelt o.l.v. Mhr. E. Gerards:
3 Diziplin, mars van Lindebro.
4 La Fête triomphale, ouverture van G. J. van Dam.

De klarinetmuziek werd bij elkaar gezocht, gecomponeerd en gearrangeerd door Mhr. E. Gerards.
De balletten werden ingestudeerd o.l.v. Mej. Carine Schmeets. Decor: ontwerp J. Stassen, uitvoering RTT.
Grime: L. de Serno. Souffleur: John Nizet. Costuums: J. de Munnik, Den Haag. Verlichting Fa. Beets, Hoorn.
Regie: J. A. C. Lenders.

Een tamelijk verwend – scil. een aan vele dingen gewend geraakt – Rolducs publiek had zich voor deze avond vrij gemaakt om aandacht te schenken aan Anouilh's comédie-ballet: LE BAL DES VOLEURS, een spel van geslaagde en mislukte liefde, van mislukte en geslaagde dieverij.
Wanneer de publieke opinie inderdaad steeds een deel van de waarheid openbaart, dan is het jammer voor het spelpeil, dat de houten stoelen van de aula het gehele eerste bedrijf kraakten. Toch vindt een meer op het detail gespitste toeschouwer ook in het eerste tafereel enkele aandachtwaardige en genietbare momenten. Het schilderij van het eerste bedrijf vond in ieder geval een prachtige achtergrond in het stijlvolle décor. Verder was er de veel-belovende inzet van Lady Hurf; de intelligent gespeelde rol van de sullige Lord Edgard;

de opkomst van de als Spaanse edellieden verklede dieven; het lachwekkende necrologisch relaas van Peterbono, het alles-zeggende spel van het zwijgende kindermeisje, dat nogmaals het belang van een goede bijrol onderstreepte, en misschien nog wel meer.
Voor de twijfelaars, die menen dat een dergelijk tableau, waarvan het geheel nogal kleur- en lijnloos was en waaruit men de schone details met moeite bijeengaart, de moeite niet waard is, zij opgemerkt, dat het amateurtoneel niet uitsluitend leeft bij de gratie van de meestal ontgoochelende werkelijkheid van die éne uitvoering met haar alles onthullende schijnwerpers, maar veeleer bij de gunst van de alles-mogelijk-makende illusie van de leerzame en genoeglijke repetitie. Wat is er heerlijker dan het gevoel om uitgekozen te worden voor het grote toneel, het langzamerhand gaan doorzien van het stuk, het vertrouwd raken met de bedoeling van de schrijver, het doorzichtig worden van de tekst en de situaties, het plezier om zijn eigen gebaren te construeren en de juiste intonatie te beproeven voor een lege en ademloze zaal, het enthousiasme van de regisseur, dat vaak resulteert in een speelse inval of soms in een barse uitval, de hilariteit om de komische rol van de leraar-medespeler, de speciaal bij het Rolducs toneel behorende ongeschreven wet om de geschreven wet van het naar bed gaan (en opstaan?) af en toe te moeten overtreden, het gewicht van de lichtrepetitie en het theatrale van de generale; kortom, die hele sfeer van het voorspel, die één grote, plezierige en leerzame illusie schept. Men vatte deze kleine uitweiding op als een kijkje achter de schermen, als een open doekje voor het amateur-toneel, en niet als een doekje voor het bloeden.
Bovendien is het begrijpelijk en vergeeflijk, dat men bij de uitvoering even tijd nodig heeft om zich aan te passen aan zijn geklede figuur, aan het scherpe licht en de overvolle zaal. Het beroepstoneel treft mutatis mutandis vaak pas na een paar uitvoeringen de juiste sfeer. Tijdens het tweede bedrijf beluistert men opnieuw veel gekraak in de zaal. Maar af en toe valt er toch de stilte van de aandacht of klinkt de echt ontspannende lach op. Juliette en Gustave zetten het tweede tafereel redelijk goed in. Dupont Dufort senior en Dupont Dufort iunissimus hebben veel succes met hun stereotype eind-zinnetje: 'charme en voorkomendheid'. Jammer dat Lady Hurf op kardinale punten niet te verstaan was. Een voor het stuk kapitale zin als: 'Als ik onduidelijk spreek, is dat om niet precies begrepen te worden', vatte zij te letterlijk op en daardoor werd ze ook figuurlijk niet begrepen. Laur Crouzen leverde vooral in dit bedrijf moedig spel, maar ondanks de sigaren en de cognac kwam de figuur van Hector niet helemaal aan zijn trekken. Overigens was de drink- en rookscène van de dieven de beste poging tot goed mimisch spel. Maar had Anouilh ooit kunnen dromen, dat zijn dieven nog eens een bargoens zouden spreken, dat het midden hield tussen limburgs, nederlands en plat-amsterdams?!
Over de schrijver gesproken, wat heeft Anouilh überhaupt gewild met dit stuk dat hij in 1932 op 22-jarige leeftijd creëerde? Hèt grote thema, dat de grondgedachte vormt van zowel zijn 'pièces noires' als van zijn 'pièces roses', leeft reeds duidelijk in het Dievenbal, n.l. het menselijk conflict tussen de drang naar een totale bevrijding en de dwang, uitgeoefend door de maatschappij; of algemener nog: het conflict tussen de menselijke beperktheid en het streven daarboven uit te stijgen. In Le bal des voleurs ziet Anouilh de zich volledig gevende liefde als mogelijkheid boven de menselijke beperktheid uit te komen. Lady Hurf en Eva bereiken dit niet en stijgen niet boven hun verveling en frustratie uit. Juliette, die 'romantisch en eenvoudig van hart is', lukt het wel door de kracht van de liefde. Een figuur als Juliette is voor Anouilh echter slechts mogelijk in de sprookjesachtige wereld van een comédie-(ballet). In zijn 'pièces noires' gaat de mens in dit conflict volkomen ten onder.
Het is bewonderenswaardig, hoe Anouilh reeds in zijn Dievenbal deze boeiende thematiek via echt-tonelistieke middelen op het toneel weet te brengen. Hij maakt gebruik van het masker, dat bij uitstek geschikt kan

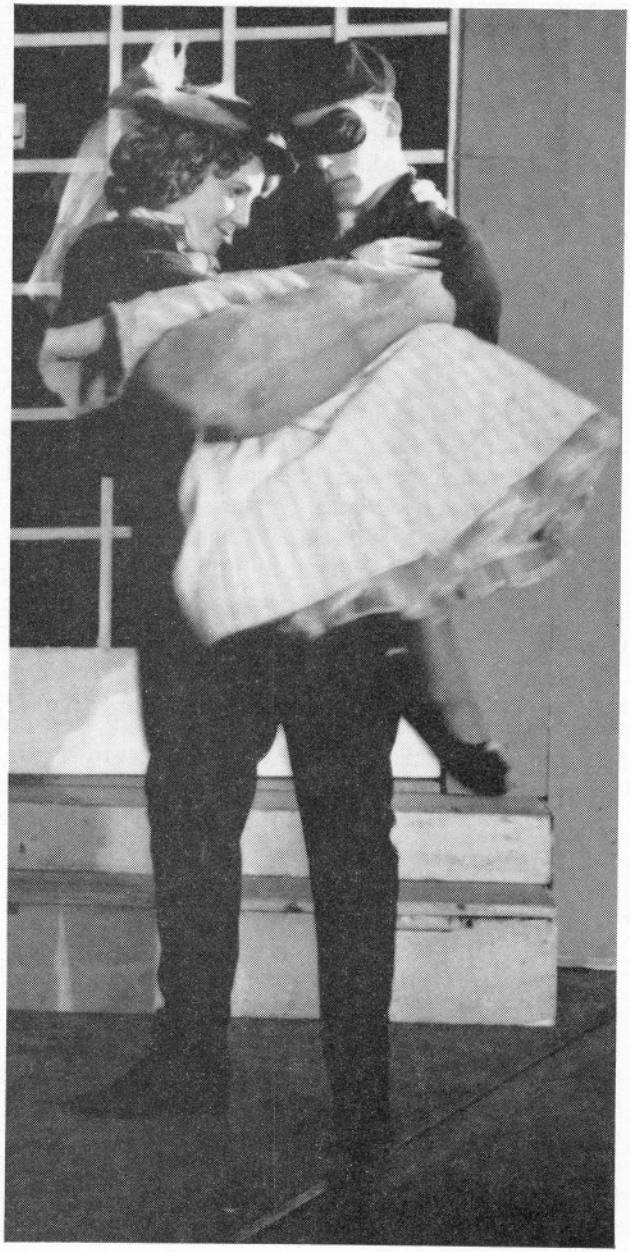

zijn om schijn en werkelijkheid te maskeren. Zo laat hij Hector zoeken naar het masker van het geluk (?). Hij schept toneel op het toneel, zodat het spel een spiegelbeeld krijgt en de werkelijkheid een dubbele bodem. Aldus laat hij Lady Hurf dubbel spel spelen met de als heren verklede dieven. Hij confronteert de schijn met de werkelijkheid, als de echte dief de als dieven verklede bankiers ontmoet. Is de werkelijkheid toneel of is toneel werkelijkheid? Anouilh weet deze vraag dwingend op te roepen. Hij benut ook het element van de dans in dit blijspel. De dans verhevigt het gebaar, geeft het blijspel zijn lichte toets en de werkelijkheid haar speelsheid. Hij legt nadruk op de actie en schept dan ook meer dan dertig levendige scènes. Hij varieert zijn figuren in een groot aantal karaktertrekken. Zo is Lady Hurf tegenover Lord Edgard het Xantippe-type, tegenover de dieven de geraffineerde regisseuse, die de situatie beheerst en de poppen laat dansen; tegenover de Dupont-Duforts speelt ze het maatschappelijk spel van fatsoen en stijl; tegenover Eva is ze het meest zichzelf, omdat ze in Eva haar eigen persoon min of meer herkent. Alleen tegenover Juliette staat ze buiten spel, omdat de comédie haar bij deze zuivere parel uit de hand loopt. Maar ondanks dit prachtige thema, ondanks deze rijke en fantasievolle toepassing van bij uitstek tonelistieke middelen zoals dans en masker, een rijk geschakeerde handeling en een scala van karaktertrekken, heeft men na afloop van dit stuk toch het gevoel, dat Anouilh nog niet bij machte is geweest deze elementen samen te voegen tot een gaaf stuk, dat als geheel bevredigt. Misschien juist, doordat hij een tè overvloedig gebruik maakt van deze middelen. Anouilh geeft in heel veel scènes een knappe aanzet tot karakteruitbeelding, maar in de doorwerking verliezen de karakters zich weer in de grove lijnen van het caricaturale. We kunnen daarom niet spreken van een gaaf karakterstuk, hoogstens van een rijke situatie-klucht, die aan elkaar hangt van losse tafereeltjes. Misschien zou een uiterst sterk en briljant gespeelde Lady Hurf als spil van het marionettentheater het spel enigszins

zijn eenheid kunnen geven; maar van de andere kant lijkt haar rol toch te gering in het geheel.
Na de pauze was het de beurt aan de dief Gustave om te kraken en warempel, meteen bij zijn opkomst ukte het hem aan het gekraak in de zaal een einde te maken. Gustave had wel succes, ook bij Juliette. Zij was een waterval van verliefdheid, die op een gegeven moment uiteenspatte in de verrukkelijk uitgesproken naam: 'Gustave!' Gustave stond vaak tè beduusd te kijken naar dit geklater. In de dialogen van dit bedrijf kwamen de spelers op dreef en leverden ze het meest overtuigende spel. Zo stak ook het tweegesprek tussen de zoet-gevooisde Juliette en Eva met haar glasheldere en koele stem gunstig af bij reeds vele voorafgaande scènes.
Hoe is het mogelijk, dat er vanaf het derde bedrijf veel beter gespeeld werd dan in de eerste twee akten? Het eerste en tweede bedrijf is een enigszins toverachtig marionettenspel, waarvan Lady Hurf de touwtjes in handen houdt. Om die sprookjesachtige sfeer waar te maken zoekt Anouilh in de toverkist van het theater en vindt daar de middelen om dit onwerkelijke spel te realiseren: de dans geeft een magische kracht aan het natuurlijke gebaar en de muziek betovert het woord. Anouilh schept een comédie-ballet. Jammer dat onze regisseur niet kan toveren. Hij staat voor de bittere werkelijkheid. Bij gebrek aan een uiterst geoefend ballet-team was hij gedwongen de dans tot een minimum te beperken. Hij kon niet beschikken over een Lady Hurf, die in staat was de veeleisende rol van regisseuse van een poppenspel te vertolken om alles en allen te laten dansen, zingen en spelen. Hij miste Vrouwe Musica, die in al haar virtuositeit de lichtheid en fee-sfeer kon onderstrepen. (De muziek van de overigens voortreffelijk spelende harmonie vóór het stuk en na de pauze werkte in dit opzicht niet erg inspirerend). Hij kon vervolgens niet verwachten dat zijn spelers de Franse geest van verfijnde charme en lichte speelsheid in alle finesses konden uitdragen. Onze volksaard betaalt immers nog steeds zijn zware tol aan een Tollens. Gezien al deze beperkingen vertaalde de regisseur op de titelpagina van het keurig verzorgde programma 'comédie-ballet' dan ook heel reëel als blijspel. Maar wanneer hij in zijn poëtisch voorwoord de toeschouwers vraagt om geloof in het sprookje, dan is het jammer dat zijn spelers, misschien een beetje uit onvermogen, maar in ieder geval bij gebrek aan de nodige entourage van dans en muziek, de sprookjesachtige sfeer niet lichtvoetig genoeg over het voetlicht kregen.
Vanaf het derde bedrijf neemt het stuk een meer realistische wending. Lady Hurf verschijnt in dit tafereel nog maar even op het toneel en in de slotakte loopt het spel haar volledig uit handen. Ook de betekenis van de muziek en het ballet neemt af. Anouilh concentreert zich meer op het punt van de liefde. De dialogen tussen Juliette en Eva, en vooral die tussen Juliette en Gustave, zijn als het ware uit het leven gegrepen. De spelers krijgen vat op het meer reële gegeven en van nu af aan gaat het spel snel in stijgende lijn.
In het vierde bedrijf werden ook de groepsscènes zo vlot en duidelijk gespeeld, dat ze soepel tot een eenheid aaneengeregen werden. De sfeer van teleurstelling en geïrriteerdheid naar aanleiding van het feit, dat het dievenbal aan de feestneus van het gezelschap voorbijging, werd tastbaar gemaakt en werkelijk uitgebeeld door het mineurspel van de klarinettist, door de opkomst van de echte en verklede dieven, die in een verslagen ganzen-rijtje – ze kwamen immers van een dierenbal – verschenen, door het sombere lichteffect en het sobere décor. De Dupont-Duforts kregen de kans en de scène van hun leven, oogstten het meeste succes met de litanie van de Fragonards, de miniaturen, de snuifdozen, et cetera, en wisten een te late opkomst van één der spelers handig te omspelen. Lord Edgard prolongeerde, ook al trok hij zijn pantoffels uit, zijn heldenrol en de detective van Scotland Yard wist goed klarinet en ook een beetje toneel te spelen. De scène van Lady Hurf en Eva, die op het eind cynisch en somber in het licht stonden, was knap chiastisch gezet te-

genover het tafereel van Juliette en Gustave, die gelukkig en minnekozend in de schaduw vertoefden.
Als de sprookjesachtige sfeer van het begin even betoverend was geweest als de levensechtheid van het slot, zou het publiek onverdeeld enthousiast zijn geweest. Toch heeft de regisseur voor de zoveelste keer zijn succes verdiend. Hij heeft zijn spelers opnieuw indringend binnengevoerd in het wonderland van het toneel. Hij heeft de toeschouwers persoonlijk in contact gebracht met een merkwaardig stuk van één van onze grootste toneelschrijvers. Hij gaf de criticus gelukkig gelegenheid veel moois te ontdekken en ook wat feilen.

de tijd gaat snel

ik spring in zee:
mensi-bla-blubgeluidjes
en niemand die snikken zal, hier
aan mijn ongeschreven woord
postuum wordt mij het erekruis gemeten
van nog geen achttien cirkeljaren.

vergeeld kom ik naast je liggen,
op buro of in je bed
mijn lichaam zal rood zijn
en glimlachen -

je dagen zullen moeizaam vloeien op papier

maar zonder je gehaaste ogen
had ik je niet lief.

Uit: solidair en passant / bert s.a. peto

In memoriam

Dr. Fr. L. H. Roebroek

Frans Roebroek was geboren te Beek (L), 17 februari 1883. De eerste helft van zijn leven heeft hij grotendeels op Rolduc doorgebracht, van 1895 tot 1902 voor zijn gymnasiale en filosofische opleiding, later, na zijn priesterwijding in 1906, tot 1927 als leraar Latijn en Grieks. In 1909 behaalde hij te Leuven de graad van doctor in de wijsbegeerte en letteren, afdeling klassieke filologie. De akribeia, die hem was aangeboren en die door zijn academische vorming nog was versterkt, en zijn onuitputtelijk geduld maakten hem bij uitstek geschikt om de jeugdige leerlingen van het gymnasium de eerste beginselen van de oude talen en het eerste begrip van de klassieke beschaving bij te brengen. Zijn collega's van de hogere klassen wisten, dat zij met gerustheid op de door hem gelegde grondslagen konden voortbouwen. Rustig en stil is hij door het bruisende leven van het derde Rolduc gegaan, enigszins eenzaam in de samenleving van de priester-leraren, uiterst nauwgezet in de vervulling van zijn dagelijkse plichten.

Naast zijn lessen was hij belast met de zorg voor de bibliotheek. Het befaamde eerste artikel van het reglement: 'La bibliothèque reste toujours fermée' legde aan ieder, die daar toegang wenste, de verplichting op om aan zijn kamer de sleutel te komen vragen, maar de vragers konden steeds bij hem op een vriendelijk onthaal rekenen.

In 1927 is Roebroek benoemd tot pastoor te Ubachsberg, in 1933 te Amby. De omschakeling van het leraarsambt naar het pastoraat is hem niet moeilijk gevallen. Hij had in hoge mate het vertrouwen van zijn parochianen, die hij in alle omstandigheden met zijn bezonken oordeel en hartelijk medeleven wist bij te staan. Jong en oud zag in hem de 'echte' priester, voor wie nooit iets te veel was, wanneer op hem als 'zielzorger' een beroep werd gedaan. In 1955 – hij was toen de zeventig reeds gepasseerd – nam hij ontslag als pastoor en vestigde hij zich in zijn geboorteplaats, waar hij 23 december 1964 is overleden.

Dr. J. M. H. Kurris

Jean Kurris behoorde tot wat men thans 'late roepingen' pleegt te noemen. Hij was geboren te Maastricht, 27 augustus 1888, bezocht het stedelijk gymnasium aldaar en ging vervolgens te Leuven klassieke letteren studeren. Maastrichtse ouders, die in die tijd hun kinderen hogere studies wilden laten volgen, moesten zich aanzienlijke geldelijke offers getroosten. Rijksstudietoelagen waren nog niet bekend, de 'Hollandse' universiteiten lagen haast onbereikbaar ver weg. Gelukkig gaf het beurzenfonds, dat de Maastrichtse kanunnik Wynands in de 17e eeuw o.a. voor studie te Leuven gesticht heeft, althans voor inwoners van Maastricht enig soelaas. Kurris heeft zijn studie te Leuven met een promotie bekroond en legde daarna te Amsterdam het kandidaatsexamen klassieke taal- en letterkunde af, dat destijds (vóór 1921) volledige bevoegdheid gaf tot het geven van gymnasiaal onderwijs. In 1912-13 was hij leraar aan het Bisschoppelijk College te Roermond, maar intussen was een priesterroeping bij hem gerijpt en in laatstgenoemd jaar begon hij zijn theologische studie aan het groot-seminarie te Roermond. Terstond na zijn priesterwijding in 1917 werd hij tot leraar op Rolduc benoemd.

Twintig jaren heeft Kurris zijn functie als leraar klassieke letteren met grote nauwgezetheid en toewijding uitgeoefend. Hij was een man van weinig problemen, eenvoudig en rechtlijnig van denken, hartelijk en hulpvaardig voor zijn collega's. Zijn priesterschap kreeg voor hem zijn volledige vervulling in de taak, die hem was opgedragen, in zijn dagelijks misoffer en in zijn persoonlijk gebedsleven. Werk naar buiten heeft hij niet verricht. Het kostte hem vaak moeite te beseffen, dat zijn leerlingen niet zo snel van begrip waren als hij wel zou wensen, maar zijn ongeduld vergleed dan weer spoedig in de sereniteit van zijn onbevangen en eerlijk gemoed.

In 1937, toen zijn ouderlijk huis door de dood van zijn moeder, aan wie hij zeer gehecht was, hem was ontvallen, beving hem het heimwee naar een eigen

tehuis en vroeg en verkreeg hij een benoeming tot pastoor, eerst te Stevensweert, een jaar later te Schin-op-Geul. Zijn nieuwe levensstaat beantwoordde echter niet aan zijn verwachtingen. Met dezelfde plichtsbetrachting als vroeger gaf hij zich aan zijn werk als zielzorger, maar hij bleef zijn onderwijs en het contact met leerlingen en collega's missen; als pastoor heeft hij zich eigenlijk nooit geheel op zijn plaats gevoeld. In 1953 is hij met emeritaat gegaan. Zijn laatste levensjaren heeft hij doorgebracht te Oud-Valkenburg, waar hij met zijn altijd gerede hulpvaardigheid de pastoor van de kleine parochie, die op Rolduc zijn leerling was geweest, in het priesterlijk werk is blijven bijstaan. Op 1 augustus 1963 is hij te Heerlen overleden.

Drs. Th. E. Absil

Theo Absil is geboren te Kerkrade, 4 september 1886. Naar zijn vader, 'Meester Absil', hoofd van de openbare lagere school, is later een straat in de gemeente Kerkrade genoemd. Hij ontving zijn gymnasiale en wijsgerige vorming op Rolduc van 1900 tot 1907 en studeerde van 1907 tot 1911 theologie te Roermond. Na zijn priesterwijding in 1911 werd hij benoemd tot leraar op Rolduc, met studieopdracht: Duitse taal- en letterkunde. Na het behalen van de akte Duits m.o.-A bereidde hij zich aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam voor op het examen voor de akte-B, waarvoor hij in 1919 slaagde. In 1921 maakte hij gebruik van de overgangsbepalingen van het toen nieuwe academisch statuut om het daarbij ingevoerde doctoraal examen Germaanse taal- en letterkunde (Duits) te Amsterdam af te leggen. Tot een promotie is hij niet gekomen. Zijn onderwijstaak op Rolduc en aan de Technische Hochschule te Aken, waar hij in 1922 tot lector in het Nederlands werd benoemd, zijn uitgebreide lectuur, waartoe hem een met zorg bijeengebrachte boekerij ten dienste stond, en last not least zijn muziek namen hem geheel in beslag. Dante en Beethoven hadden zijn bijzondere voorliefde. Hij had weinig omgang met zijn collega's, maar de afzondering op zijn kamer en zijn eenzame wandelingen leverden van tijd tot tijd even diep als kritisch doordachte publikaties op, die lieten zien, dat zijn aanleg en belangstelling per saldo in meer bespiegelende richting gingen dan het vak, dat hij doceerde. Zo schreef hij o.a. over 'Het theïsme in het leven en de kunst van Beethoven' (Dietsche Warande en Belfort, XXXIII, 1933, 16-111), waarin hij uitvoerig betoogde, dat Beethoven, 'de grootste en de meest dichterlijke van alle toonkunstenaars, in zijn leven en in zijn kunst God verheerlijkt.' In 'Gedanken über die Weise' (Stud. Cath., VII, 1930-31, 41-71, 73-101) behandelde hij het moeilijke begrip 'modus', dat door de wijsgeren van de Middeleeuwen en later dikwijls wordt gebruikt, maar nooit toereikend verklaard. Het opstel was naar het zeggen van de schrijver 'auf beethovensche Weise entstanden' en 'nicht nur mit der Feder, sondern auch mit dem Spazierstock geschrieben', en was met Duitse en Italiaanse verzen verlucht. In 'Zur metaphysischen Weise' (Stud. Cath., IX, 1932-33, 39-47) kwam hij op hetzelfde vraagstuk terug. Deze en andere artikelen waren echter slechts vóórstudies voor een groot werk van speculatieve theologie, dat hij reeds lang van plan was te schrijven, maar dat eerst in 1943 en 1946 onder de titel Annotationes de Esse, 2 delen en appendix, te Haarlem is verschenen. Hij was intussen op zijn verzoek in 1933 benoemd tot rector van een zustersklooster te Grubbenvorst, in 1938 te Steyl, maar ook daar heeft hij de hevig begeerde gelegenheid tot het voortzetten van zijn wetenschappelijk werk niet in voldoende mate gevonden. Hij geraakte meer en meer besloten in zijn eigen gedachten en de voortschrijdende vereenzaming, die hem van elke klankbodem voor de uiting van zijn diepzinnige denkbeelden en uitzonderlijk brede kennis beroofde, heeft zijn productiviteit geschaad. In 1951 is zijn emeritaat ingegaan, maar hij bleef gevestigd te Steyl, waar hij 13 maart 1965 is overleden.

Dr. J. W. J. J. Jacobs

Willem Jacobs, geboren te Maastricht, 26 oktober 1881, was oud-leerling van het stedelijk gymnasium van zijn geboortestad. Van 1899 tot 1901 studeerde hij filosofie op Rolduc, van 1901 tot 1905 theologie te Roermond. Terstond na zijn priesterwijding werd hij benoemd voor het onderwijs te Rolduc en nog in hetzelfde jaar 1905 begon hij aan de rijksuniversiteit te Leiden zijn studie in de scheikunde, die hij in 1911 met een doctoraal examen afsloot en in 1916, na enkele jaren leraarschap op Rolduc, met een promotie bekroonde. Jacobs is altijd een dankbaar leerling van ' 's Lands oudste en eerste' gebleven; hij kwam er gaarne voor uit, dat hij pas aan de universiteit had leren studeren, en de grondige en veelomvattende kennis, die hij met de academische vorming had opgedaan, heeft hij in de ruimste mate vruchtbaar weten te maken voor anderen.

Als leraar scheikunde, als directeur van de HBS (sinds 1921) en als onder-directeur van Rolduc (sinds 1940) is Jacobs een van de grote figuren geweest van de latere jaren van het derde Rolduc. Onder de jongens had hij groot gezag, door de degelijkheid van zijn onderwijs en zijn nauwgezette plichtsbetrachting, maar vooral door zijn evenwichtige en integere persoonlijkheid en door de oprechte geloofsovertuiging, waardoor al zijn denken en doen werd gedragen. Oud-leerlingen spreken er dan ook gaarne van, dat zij behalve hun kennis van de scheikunde nog veel meer voor het leven van hem hebben meegekregen. Ook op de meningsvorming onder de leraren en op het beleid van de schoolleiding heeft Jacobs met zijn rustig en steeds wel afgewogen oordeel vele jaren grote invloed uitgeoefend. Met oudere en jongere collega's ging hij met genoegen vriendschappelijk om, maar hij bewoog zich slechts zelden buitenshuis en had weinig behoeften. Zijn sterk naar het exacte gerichte vorming compenseerde hij voor zichzelf door veel lectuur, bij voorkeur over kunst en geschiedenis, en door beoefening van muziek, zonder echter daarin opvallende prestaties te bereiken.

Toen hij in 1946 wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd zijn onderwijstaak op Rolduc beeindigde en zich in het Sanatorium te Heerlen vestigde, deed Mgr. Lemmens een beroep op hem om zich met de visitatie van de vrouwelijke kloosterlingen in het bisdom Roermond te belasten. Hij heeft deze verantwoordelijke en delicate taak met grote toewijding verricht, zolang zijn krachten het toelieten. Door een benoeming tot ere-kanunnik van het kathedraal kapittel werden zijn verdiensten op dit gebied gehonoreerd. Op 28 september 1963 is hij te Heerlen overleden en, zoals reeds in RJ, XLIV (1963-64) is vermeld, bleek hij 'het huis, waar hij met zoveel genoegen had gewerkt', tot algemeen erfgenaam te hebben benoemd. Ook de latere generaties van Rolduciens, die uit de opbrengst van de door hem nagelaten goederen hun studie bekostigd zien, zullen hem met dankbaarheid kunnen gedenken. Ingevolge zijn laatste wil rust zijn stoffelijk overschot op het Rolducse kerkhof.

Drs. F. Sittarz

Het is de tragiek van de mens, dat ook de sterkste wordt geveld. Wie Sittarz heeft gekend, bewaart de herinnering aan een onverwoestbare krachtfiguur, van wie de gezondheid door ziekte, noch het optreden door zwakte ooit werd aangetast of zelfs maar bedreigd. Zijn dood verraste iedereen, misschien het meest nog hemzelf. Daags na zijn overlijden bereikte Rolduc een brief, door hem geschreven op zijn sterfdag.

Vele oud-Rolduciens zullen aan hem terugdenken als aan een streng surveillant, wiens aanwezigheid een volmaakte orde garandeerde. Anderen, de voormalige eindexaminandi HBS b in het bijzonder, zullen hem waarderen als een eminent, zij het veeleisend, leraar. Oud-collegae hebben – waarom het verzwijgen? – zijn opvliegendheid ervaren en de strakke verdediging van

zijn onwankelbare principen, maar ook zijn vriendelijkheid, hulpvaardigheid en spoedige bereidheid tot het tonen van begrip alsmede vergeten van de kleine conflicten, waaraan een gesloten gemeenschap nu eenmaal niet ontkomt.

Elk beginnend leraar staat voor de onzekerheid of hij er in zal slagen de orde te handhaven in klas en studiezaal. Ogenschijnlijk is dit voor weinigen een minder groot probleem geweest dan voor Sittarz. In werkelijkheid is het wellicht van binnen voor niemand een groter probleem geweest. De veronderstelling mag niet vermetel heten, dat de zorg voor een mogelijk aantasten van prestige de strengheid van zijn optreden heeft geïnspireerd. Van nature had hij een diepe eerbied voor gezag. De vrees dat het hem toevertrouwde gezag over anderen onvoldoende geëerbiedigd zou worden, bepaalde zijn optreden. Toch is hij er niet in geslaagd, zijn aangeboren goedheid en vriendelijkheid steeds te verbergen. Van zijn leerlingen vroeg hij veel, mede gedreven door de groeiende moeilijkheden waarvoor de eindexamen-opgaven, landelijk centraal samengesteld, hen zouden plaatsen. Zij onderkenden echter de grond van zijn bezorgdheid en volgden even dankbaar als succesvol, wijl hij niet alleen hard werken vroeg maar daarin ook voorging.

Tijdens de oorlog heeft hij vele nachtelijke uren op de koude Sterrentoren doorgebracht, belast met de verschrikkelijke opdracht om te bepalen, wanneer 500 mensen de schuilkelder in moesten en wanneer zij hem weer mochten verlaten. Dat niemand te Rolduc gedurende bijna vijf jaar enig oorlogsletsel heeft geleden en dat er nooit gevaar heeft gedreigd in de omgeving zonder dat de Rolducse bewoners in veiligheid verkeerden, vormen zijn uitsluitende verdienste. Het valt zonder meer te betreuren, dat men deze man de ridderorde heeft onthouden die hem toekwam omwille van het dragen van zoveel verantwoordelijkheid, het onverflauwd tonen van zoveel toewijding en niet het minst het moedig trotseren van zoveel gevaren. De voor hem bepaald hinderlijke hardhorigheid-voor-het-leven, waarmede hij dit plichtsbesef betaalde, zou de onderscheiding nog sterker hebben gemotiveerd.

Wilhelm Franz Joseph Sittarz werd geboren 29 juni 1889 te Kempen (Rijnland). Daar hij reeds vroeg zijn moeder verloor, kwam hij als klein kind in Venlo, waar hij opgroeide bij de verwante familie Backhuys, waarvan de beide priesterzonen jarenlang het onderwijs in het oude Roda hebben gediend. In 1906 zette Sittarz de gymnasium-studie voort te Rolduc, na de vier klassen van het Venlose progymnasium te hebben doorlopen. Op het eindexamen-bèta volgde de Filosofie. Priester gewijd in 1914, werd hij benoemd in Rolduc, dat hem onverwijld naar Utrecht zond om wis- en natuurkunde te studeren. Begaafd en toegewijd voltooide hij deze studie met een doctoraal-examen reeds na vijf jaar. Rolduc had toen zonder uitstel een docent nodig in wis-, natuurkunde en mechanica, waardoor hem, helaas, de mogelijkheid tot promoveren werd ontnomen. In 1945 volgde hij Dr. W. Jacobs op als directeur van de HBS. Afgekeurd om zijn hoorgebrek, bleef hij aan Rolduc verbonden tot 1954. Toen vestigde hij zich in Venlo, waar hij vele vrienden kende en maakte, blijkens de belangstelling bij zijn uitvaart. Hij overleed onverwacht 6 oktober 1964.

Dat Frans Sittarz over bijzondere aanleg en ijver voor zijn studievakken beschikte en over technische bekwaamheid voor het 'Physische Kabinet', dat hij gewetensvol zijn lessen voorbereidde en ze bezield gaf, dat hij alle aandacht en zorg zijn leerlingen wijdde en zich een trouw, behulpzaam collega toonde, op wie anderen te allen tijde konden rekenen, is van minder belang dan dat ieder die hem van nabij gekend heeft, zich deze plichtsgetrouwe mens zal blijven herinneren als een voorbeeldig priester met een gezonde, mannelijke vroomheid.

Impressies van de zesde reünie

Impressies, losse indrukken, subjectieve gedachten, grepen, klodders op z'n Appels, experimenteel proza (met eerbiediging van leestekens, hoofdletters en syntaxis) – dus geen notulen, geen kroniek.
Voor de nonconformist sluit ik het programma in.
De barre zomer van 1965 drukt ook zijn stempel op deze zesde reünie. Nattigheid – onafgebroken buitennattigheid – bij tussenpozen binnen. De troosteloze regen buiten maakt het weerzien binnen nog langoureuzer dan weerzien sec al is. Voor de jongeren het nog even weifelend opzien naar de ouderen: is het nog dezelfde deftige professor, dezelfde joviale leraar, dezelfde pastorale surveillant, dezelfde geziene (wat iets anders is dan populaire) prefect? Voor de ouderen: het onmiskenbaar met weemoed gemengde gevoel van: is dat dezelfde die ik op Klein-Rolduc uit de bank lichtte om hem in de papiermand (er waren destijds hele grote!) te deponeren of om hem – overigens behoedzamer dan het slachtoffer destijds vermoedde – via het raam op vrije voeten te stellen.
Het zijn kerels geworden, die ik nu met schroom (indien mogelijk) en met bewondering (oprecht gemeend) beschouw. Dezelfde knapen, die ik met meer of minder succes de geheimen van het naamwoordelijk deel van het gezegde of van de bepaling van gesteldheid (tegenwoordig zijn die afgeschaft, zegt men) trachtte bij te brengen, zijn nu zelf leraar, of arts, of econoom, of . . . rentenier.

De ouderen, die elkaar met een begrijpende glimlach de hand drukken, begrijpend ook na 20, 30 en meer jaren (van sommigen viel de Rolducse tijd in de vorige eeuw); de jongeren, die elkaar vinden: klas- en tijdgenoten, Peelhazen, Tukkers of Zeeuwen; het separatisme is er nog altijd, maar nu veel gematigder, met veel meer gevoel voor het betrekkelijke aller dingen. De jongeren, uitbundiger, enthousiaster, maar met in hun hart datzelfde melancholieke verlangen om voor twee dagen weer Rolducien te mogen zijn.
En dan gaan we allen, ouderen en jongeren, tweehonderd in getal, weer reünie houden, tezamen die niet onder woorden te brengen Rolducse sfeer beleven, die ons bijgebleven is, lang nadat het séjour de notre enfance verlaten was, die ons misschien – neen zeer zeker, al zal niet ieder het willen bekennen – in latere tijd tot troost en sterkte was: bezinning is balsem en geneesmiddel tegelijk.
Ik wandel met een jongere door de gangen, over de cour, talmend bij het kleine kerkhof. Hij vertelt van zijn levensloop, hij is er, onbewust, trots op zijn oude leermeester te mogen vertellen, wat er uit hem geworden is. Zou hij bevroed hebben, hoe die oudere daarin een voldoening vond, die hem verzoent met het beroep, dat hij zo graag voor dat van journalist verwisseld had (een complex heeft hij er niet van overgehouden).
Ook de anderen zie ik dwalen door de gangen, over de dortoirs, de speel- en studiezaal; iedere plek, iedere stap heeft zijn eigen herinneringen, voor ieder verschillend, maar in de grond toch weer hetzelfde: de individuele impressies worden tot een collectief gebeuren, ieder weet van de ander, dat hij terugdenkt aan vele jaren geleden.
Met een borrel wordt iets weggespoeld, waarvoor men zich geneert; mannen laten de ontroering over aan hun vrouwen; haar tranen zijn hun vloeken.
Tegen etenstijd is de stemming er al aardig in. Wij worden welkom geheten door de oud-Rolducien, die met zijn staf van medewerkers deze zesde reünie mogelijk maakt, burgemeester Hub. Dassen.

Getrouw aan de opzet van deze impressies, zal ik geen namen noemen, onder de vele zou ik er allicht vergeten, maar uitstekend past in dit raam het antwoord, dat burgemeester Dassen gaf op de vragen: 'Waarom zijn wij in zo'n groot aantal naar Rolduc gekomen? Wat zoeken wij hier? Wat zegt ons Rolduc? De vragensteller is er zich van bewust, dat hij aan een moeilijke zaak begonnen is. In vele van de zo leerzame en interessante Rolducse Jaarboeken', aldus de voorzitter van het Reünistencomité, 'hebben verschillende oud-Rolduciens, ik denk aan Dr. van Can, aan Dr. Schulte, aan Mr. Antoni Mertens, aan Mr. van Rooy

en anderen, getracht hierop een antwoord te geven. Want het is toch een steeds opnieuw fascinerende zaak die magische invloed van Rolduc op zijn oudleerlingen en oudleraren aan te duiden en te verklaren, een invloed die banden van aanhankelijkheid met Rolduc en banden van saamhorigheid onderling bewerkt, die opvallend en kenmerkend zijn. Mag ik het zo trachten te formuleren: deze reünie is er om bij ieder van ons te doen vasthouden wat de tijd meedogenloos steeds verder achter de horizon van onze herinnering tracht te verdringen. Wij willen voor enige dagen weer opgaan in die oeverloze mijmeringen, in die sterkende herinneringen, die Rolduc, die dit-zijn-op-Rolduc oproept. Herinneringen aan iets jongs, aan iets moois, herinneringen die blij maken, die weemoed wekken, herinneringen die pijn doen en toch gelukkig maken, juist omdat zij Rolduc weer voor ons doen herleven zoals het voor ons is. Waar ter wereld, waar binnen onze landsgrenzen of ver daarbuiten is er een tweede kostschool, een ander internaat dat beschikken kan over een zo monumentale abdijkerk met een zo sfeervolle crypte zoals Rolduc?
Waar vormen huis, gebouwen en landschap een zo harmonisch decor als juist op Rolduc, waar zich in de beslotenheid van het internaat, in de totaliteit van de zich veelal herhalende duizenden momenten, ons leven – een groot of een klein stuk van ons leven maar zeker een mooi stuk – mocht voltrekken.

Rolduc is op ieder van ons afgekomen in de macht en in de glorie van zijn eeuwenoude bestaan, in de macht en in de glorie van zijn cultuur en civilisatie en heeft ons gegrepen, heeft ons getekend, zodat wij weten en dankbaar erkennen, dat op Rolduc de grondslag gelegd werd van al wat er in ons latere leven verworven mocht worden. Rolduc was een wonderlijk weefsel van duizenden kleine dingen en gebeurtenissen, die vorming gaven en ontspanning en die in pedagogische samenhang ons opnamen in een wijsheid van religieus en cultureel verkeer, dat ons ook thans nog rijk maakt. Verzorgde lessen, sport, spel en studie, missieclubs, congregatie, derde orde en verkennerij, theateropvoeringen, avant-gardefilmavonden, levend contact met eigentijdse kunstuitingen en kunstenaars, tentoonstellingen, concerten, perfecte kerkmuziek en zang, koordienst en liturgie, avondgebed en vastenoefeningen, wandelingen in een mooi landschap, casino en rookzaal (voor de 'bevoorrechten'), gaven in samenhang en in totaliteit vorm en inhoud aan ons Rolducs leven in zijn alledaagsheid – natuurlijk – maar ook op die momenten van geconcentreerde ontroering en oprechte bezieling, die ons heimwee naar Rolduc ook thans nog steeds voeden. Dat is voor míj Rolduc, dat is voor óns Rolduc.

Al zullen de momenten van ontroering en bezieling bij ieder onzer anders liggen. Maar daarom komen wij zo graag terug. Terug waar álles ons nog iets te zeggen heeft. Waar wij op het plein voor de kerk, onder de meermalen gerestaureerde 17e eeuwse toren terugdenken aan de feestelijke ontvangsten van kerkelijke en wereldlijke hoogwaardigheidsbeklederes en waar wij bij onze voorlaatste reünie ook onze Sjang bij zijn 50-jarig jubileum gehuldigd hebben. Waar wij binnenkomende direct opgenomen worden in de abatiale sfeer die het trappenhuis der directeurswoning heeft. Hoeveel mijmeringen en momenten van geestelijke ontroering roept niet de 12e eeuwse abdijkerk op, waar wij – hoe onvolkomen in zijn slagen ook – met God hebben leren verkeren en waar onze religieuze gevoeligheid gevormd werd door de luisterrijke liturgie, de kloosterlijk-gregoriaanse zang en de sublieme zondagse orgelconcerten van Pierre Zeijen, later nagevolgd door zijn zoon Nico. Hoeveel voetstappen van ons liggen er niet op die oude plavuizen in de kruisgangen rondom het carré? 'Hac ne vade via quin dixeris Ave Maria'. Wat hebben de meesten onzer niet gezucht en gezweet in de studiezalen langs de cour met die moeilijke vertalingen uit Latijn of Grieks, met die onbegrijpelijke algebra-, meetkunde- of stereo-opgaven? Welke herinneringen roept de cour niet op, waar gekard werd over de ijzeren weg, maar waar ook gevoetbald werd of

waar een gevecht geleverd werd met sneeuwballen tussen de Hollandse en de Limburgse cour. Waar de zuid- en de noordwand van de cour in de twintiger jaren van aanschijn veranderde door de grote uitbreiding der gebouwen onder het zegenrijke directoraat van Mgr. van de Venne, die de glorieuze traditie van Rolduc wist te verbinden met de actuele reputatie van het huis. Waar terzijde van de slabbermoesplantages aan de zuid-oostzijde de nieuwe aula verrees, waar menig onzer toneel heeft leren spelen en waar zeer zeker velen van ons ervan genoten hebben zoals dat tevoren het geval was in de oude aula, waar ik zelf de prettigste herinneringen aan heb. Wij leerden er Vondel, Molière en Shakespeare waarderen en verschillende der opgevoerde amateurstukken groeiden uit tot onvergetelijke evenementen door gastrolspelers van nationaal formaat, zoals Louis Bouwmeester, Verkade of van Dalsum. Er zijn ook plaatsen op Rolduc die ons er aan herinneren, dat verschillende onzer medeleerlingen en oudleraren niet meer aan deze reünie kunnen deelnemen. Het vredige kerkhofje en de gebeitelde dodenlijst in de grote gang, die het lijden en de dood van enige dozijnen oud-leerlingen onthult die in de jaren 1940 tot 1950 op slagvelden of in kampen hun leven lieten, maakt de afwezigheid op de reünie van zo menig vurig oud-Rolducien pijnlijk verklaarbaar.

Maar ook aan hén wordt op deze reünie gedacht. Zo zou ik door kunnen gaan met herinneringen, die onze ontmoeting met Rolduc tot leven roept en die nog versterkt worden door het samenzijn nú, van hen die de levende beweeglijke ziel van Rolduc hebben gevormd gedurende enige studentengeneraties, die hier gekomen zijn en weer gegaan zijn, maar een stempel van Rolduc meekregen en dat heel het leven lang behouden zullen. Laat in deze dagen de bijzondere – eigen – ondefinieerbare sfeer van Rolduc weer op ons inwerken: de geschiedenis en de cultuur dezer gebouwen, het weerzien na vele jaren van vroegere studiegenoten, het mijmerend wandelen door de kruisgangen en het carré, het dwalen op de cour en in het bosquet, het bidden en de viering van de liturgie in de oude abdijkerk, onze wandeling en onze maaltijden, dan zal deze reünie er toe bijdragen, dat wij ons gebonden blijven voelen met die sterke banden van aanhankelijkheid en dankbare liefde aan het Rolduc van onze jeugd, óók als de herinnering aan deze dagen weer verzwakt zal zijn'.

De aanhaling was lang, maar ze verdient hier een plaats, omdat ze zo juist weergeeft, wat er in oud-Rolduciens in deze dagen omging.

Het diner is uitstekend verzorgd, toch gaat het gesnurk van slechts een eenzame siësta-houder verloren in een leeg dortoir. Het programma van de middag dreigt, letterlijk en figuurlijk, in het water te vallen: de geplande wandelingen – en hoe hadden wij ons daarop verheugd – kunnen niet doorgaan. Gelukkig is onder de reünisten Wil Thissen, die in de kortste keren, een prestatie op zich zelf, voor een film zorgt. Wat er zich allemaal afspeelde in die film, weet ik niet meer; ik geloof wel dat ze elkaar tenslotte kregen, maar dat was niet zo belangrijk. Hoofdzaak was, dat wij ons weer in de aula waanden van vroeger, herrie konden schoppen (ook in de film werd daverend geknokt!). Verstolen keek iemand om, of er geen boze surveillant kwam straffen. 'Handen omhoog', riep er een op een kritiek moment, dat ons vroeger door een hand voor de lens zou onthouden zijn.

Wie er kans toe zag, kon bovendien – en dat was meegenomen – nog genieten van goede muziek.

Het gouter met broodjes en vla was als een Rolducse feestdag. Vóór het souper een prachtig concert en voor degenen, die van alle muzikale aanleg gespeend waren, bleef er de speelzaal, waar men zich om de tafels schaarde om te bridgen onder het toeziend oog van adviseurs (geen geestelijke). Zodoende kwam Mgr. van der Mühlen ook niet voor niets, toen hij tijdens het concert de speelzaal betrad.

Het avondgebed werd intenser gebeden dan vroeger, het gezang klonk ietwat onzeker (evenals – soms – vroeger); velen bleven na afloop nog toeven in zijkapellen en crypten.

Om half negen had de plechtige ontvangst plaats van ZH Excellentie Mgr. P. Moors, 'oud-Rolducien in tweeërlei opzicht – als leerling van de filosofie van 1924-1926 en later als president van 1957-1959', aldus de voorzitter. Als tweede nog levende oud-president kon hij Mgr. van de Mühlen begroeten, meer dan vijftig jaar Rolducien!
Mgr. Moors vertelde openhartig van zijn concilie-ervaringen en beantwoordde vragen op het theologische en praktische vlak: liturgie, oecumene en onthouding (vasten), hiërarchie in de curie (de patriarchen kunnen gerust zijn). Een der vragenstellers bracht zelfs de reputatie van de Nederlandse bisschoppen in het geding, maar daarom waren wij dan ook 'onder ons'. Zelfs het groot aantal Jezuïeten bleek, ook verder op de avond, een punt van discussie. Overigens moet ik zeggen, dat zelfs de grootste raddraaiers (als van oudsher!) tijdens het officiële gedeelte hun fatsoen hielden, althans een verdienstelijke poging daartoe deden. Na het vertrek van Monseigneur volgde een waterval van wijze, kritische en amusante opmerkingen, teveel om te verslaan. Er werden telegrammen voorgelezen van Minister-president Cals, de commissaris van de koningin in de provincie Limburg en van ons aller 'Sjang'.
Het was over twaalven, toen de laatste spreker zich verstaanbaar trachtte te maken. De klas was langzamerhand rumoerig geworden; er hadden heel wat 'noten' uitgedeeld moeten worden; de tafel die onverstoorbaar zat te bridgen, zou daarin een record geslagen hebben (groot Slem geredoubleerd), maar ook de grijzende heren aan de andere tafel zouden van de wandeling op dinsdag- en donderdagmiddag verstoken zijn gebleven. Een goede raad van uw nederige impressionist: als er eens wat minder gesproken en wat meer gepraat mocht worden. Ik meen te hebben beluisterd, dat deze wens in ruime kring leefde.

Aan de bar was het intussen een va-et-vient geweest, trefpunt van hen, die het meer om de reünie dan om iets anders ging. Tot op de trappen toe werd oude vriendschap beklonken. Snoodaards gingen op zoek naar de kamers van 'Heren', die Rolduc niet ontvlucht waren.
De eersten zochten tegen één uur hun chambrette op, de laatsten tegen zessen, tussen beide tijdstippen luidde regelmatig (of beter gezegd onregelmatig) de grote bel naast de kamer van de prefect; heerlijk om ongestraft te mogen doen, wat je vroeger minimaal een week strafzaal zou bezorgd hebben.
Degenen, die naar Rolduc gekomen waren om er een rustige nacht door te brengen, kwamen bedrogen uit. Toen ik met de beste voornemens bezield de richting van slaapzaal II wilde inslaan, werd ik meegesleurd door iemand, die zeker wist, dat 'Vic' nog recipieerde. Op mijn onnozele vraag, wie 'Vic' was, moest hij het antwoord schuldig blijven: tot tutoyeren van vroegere filosofie-professoren had hij het blijkbaar nog niet gebracht, maar in de grote kamer, waar eertijds de provisor resideerde, was het weerzien niet minder hartelijk. Wij waren er werkelijk niet alleen, ons aller Toon ontlokte klanken aan de piano, anderen maakten zich verdienstelijk door op ruime schaal dranken te serveren, die blijkbaar aan een afwezige 'Heer' behoorden. 't Was er allergezelligst, allerdrukst en allergemoedelijkst (men kon er rustig z'n jasje bij uittrekken). Met alle respect en alle mogelijke excuses aan ieder, die er op staat: dit was het hoogtepunt van de reünie.

Tot mijn grote verbazing was iedereen in de kerk, toen ik er de volgende morgen met enige, overigens niet noemenswaardige vertraging, arriveerde. Een plechtige Mis met een toespraak (preek zei men vroeger), die uitstekend aangepast was; en tot slot het indrukwekkende orgelspel van Nico Zeyen; die natuurlijke en uitstekend getemporiseerde vermenging van ernst en luim is niet het minst merkwaardige van de toch al zo markante Rolducse reünies.
Na het ontbijt ontvangst op het stadhuis door burgemeester Drs. Gijsen, die de 'éclatante ontwikkeling' van de oude mijnstad schetste. In zijn dankwoord herinnerde de reünie-voorzitter aan de historische verbondenheid tussen Rolduc en Kerkrade. Na het officieel

gedeelte een geanimeerde borrel (of iets anders). Bij de wethouders viel mij een oud-Rolducien op, bij de reünisten een vigerend wethouder. Toen ik op het marktplein in de auto stapte, constateerde ik dat enkele onverbeterlijken kans gezien hadden in belendende cafés onder te duiken.
Het onvermijdelijke afscheid kwam in zicht; een goed verzorgd diner, uitstekende wijn (nog beter dan vroeger op het directeursfeest) en natuurlijk veel speeches. Burgemeester Dassen sprak een dankwoord en vatte zijn indrukken als volgt samen:
'Als iets zich in mijn gedachten heeft vastgezet, dan is het wel deze opvatting dat – hoe onverklaarbaar ook – voor ons Rolduc, Rolduc blijft, ongebroken, ongeschonden, onveranderd in zijn wezenlijke trekken. Jaren gaan voorbij, geslachten verdwijnen, alleen Rolduc blijft: Felix Roda. 't Romaanse Rolduc, 't romantische Rolduc, het roomse Rolduc, zoals het in een der jaarboeken lapidair wordt vastgelegd.
Wij hebben deze dagen weer gast mogen zijn op het Rolduc van onze jeugd, het moge ons allen goed gedaan hebben; het moge onze band met Rolduc en onderling weer versterkt hebben; het moge er ons weer van overtuigd hebben dat wie ééns Rolducien was, dat altijd blijven zal.
Onze ontmoeting met dát eeuwige Rolduc – het Felix Roda – die mengeling van uiterlijke waardigheid en innerlijke kracht, van romantiek en realiteit, van historie en traditie, geeft ons ook vertrouwen in Rolducs toekomst, hoe gewijzigd de omstandigheden ook mogen zijn'.
En dan, helemaal tegen het einde van de reünie, komt datgene, waarop alle rechtgeaarde Rolduciens hebben zitten wachten. De klemmende vraag: wat zal er met hun zo dierbare instituut gaan gebeuren? Wel krijgen wij van onze charmante gastheer, president Jochems, geen positieve verzekering. – 'Wij varen in de mist' –. Maar iedereen was ervan overtuigd: bij deze regent is ons Rolduc veilig; wat er ook moge gebeuren: er zal naar de beste oplossing gestreefd worden. Al bleef de onzekerheid, wij weten nu: er zal gedaan worden, wat mogelijk is.
En zo vertrokken wij in de verwachting elkaar over vijf jaar weer te zien in het oude, vertrouwde Rolduc; 'Deo volente, es God bleef!'
Dr. M. v. C.

Voor de statistiek volgt hier het programma, waarbij ik mij, nu ik weer een officieel gezicht zet, gaarne de tolk maak van alle reünisten, door dank te brengen aan het reünie-comité, dat deze onvergetelijke dagen organiseerde.

Dagorde

Vrijdag 16 juli

10.30 - 11.30 uur

Aankomst der reünisten op Rolduc.
Ieder meldt zich onmiddellijk in de spreekkamer links van de hal (t.o. portier), daar ontvangt men een naamkaartje, dat gedurende de reünie goed zichtbaar moet worden gedragen.
De chambrette of kamer die U wordt toegewezen is vermeld op 'de zwarte plank'.
Men wordt verzocht de bagage zo spoedig mogelijk naar zijn chambrette of kamer te brengen.

11.30 uur

Borrel en kennismaking.
De borrel wordt U door het reüniecomité aangeboden in de speelzaal van Groot-Rolduc.

12.45 uur

Diner in de eetzaal van Groot-Rolduc.
Na het diner is er gelegenheid voor het houden van een siësta.
Voor degenen die hieraan geen behoefte hebben: recreatie.

14.30 - 16.00 uur

Men kan kiezen:

a

wandeling door Rolduckerveld (de deelnemers aan deze wandeling worden verzocht bij elkaar te komen vóór de hoofdingang van Rolduc) of:

b

een wandeling naar en door het Centrum van Kerkrade (verzamelen in het carré) of:

c

een wandeling naar Herzogenrath.
(verzamelen op de cour van Groot-Rolduc); de deelnemers aan deze wandeling moeten er aan denken hun paspoort bij zich te hebben.
Bij het begin van de wandeling a. en b. zal bij het Mariabeeld aan de ingangspoort van Rolduc gezongen worden 'Vers l'autel de Marie' (zie tekst elders in dit boekje).

16.00 uur

Goûter.

16.30 uur

Lof
(Voor de gezangen tijdens het lof zie elders in dit boekje).

± 16.50 uur

Na het lof gelegenheid Rolduc nog eens goed in zich op te nemen, te wandelen in het bosquet, te voetballen of te tennissen op de cour, over de 'ijzerenweg' te karren of rond te dwalen door gangen en carrés.
'Limburgse' en 'Hollandse' cour kunnen zelfs proberen een vriendschappelijk partijtje voetbal te spelen.
Ook de speelzaal en rookzaal staan ter beschikking om te biljarten of een krant te lezen.
Zangrepetitie voor hen die bereid zijn het koor te vormen voor de Hoogmis van morgenvroeg – onder leiding van de Zeereerw. Heer H. Schrijen, Rector Chori van Rolduc.

18.00 - 19.00 uur

Concert,
aangeboden door het Harmonie-orkest 'Wilhelmina' van de Staatsmijn Wilhelmina Terwinselen.

Programma

1	*Roll away Bet*	*Ord Hume*
2	*Les Vêpres Siciliennes*	*Verdi-Desprey*
3	*Prélude/Dialogue et Variations*	*Meindert Boekel*
4	*Klompendans*	*Lortzing*
5	*Three Inventions*	
	A. Plippant; B. Whimsical; C. Sorta, Mixed-up	*Scheffer*
6	*Castell Coch*	*Powell*

19.45 uur

Avondeten.

19.45 uur

Avondgebed.
Na het avondgebed 'Miserere' en 'De profundis' voor de overleden directeuren, oud-leraren en oud-leerlingen van Rolduc.
De tekst van avond- en morgengebed wordt U in een boekje ter beschikking gesteld.

20.15 uur

Ontvangst van ZH Excellentie Mgr. P. Moors, Bisschap van Roermond en oud-president van Rolduc, in de grote speelzaal.
Gesprek met Mgr. P. Moors.
Daarna: gezellig samenzijn en ophalen van herinneringen.
Voor het slagen van deze avond vragen wij gaarne Uw aller medewerking.
Tijdens deze avond zijn consumpties tegen redelijke prijs verkrijgbaar aan het buffet in de hal vóór de speelzaal.

24.00 uur

Sluiting van de avond.
Men wordt verzocht na dit tijdstip de grootst mogelijke stilte in acht te nemen.

Zaterdag 17 juli

8.00 uur

Opstaan.

8.30 uur

Morgengebed.

8.35 uur

Hoogmis, opgedragen door de Hoogeerwaarde Heer President van het Klein-Seminarie Drs. H. Jochems, tot intentie van de levende en overleden oud-directeuren, oud-leraren en oud-leerlingen van Rolduc.
De wisselende gezangen worden uitgevoerd door een koor van Rolduciens, o.l.v. de Zeereerwaarde Heer H. Schrijen; de vaste gezangen door de Reünisten. Het orgel zal worden bespeeld door de Heer N. Zeyen, organist van Rolduc, die na de Hoogmis ten gehore zal brengen:
'Toccata' van Hendrik Andriessen (geb. 1892).

9.45 uur

Ontbijt.

10.15 uur

Vertrek naar het raadhuis van Kerkrade, waar het gemeentebestuur van Kerkrade de reünisten zal ontvangen.
De Hoogedelachtbare Heer Drs. Th. Gijsen, burgemeester van Kerkrade, zal een uiteenzetting geven over de ontwikkeling der gemeente Kerkrade sedert de 2de Wereldoorlog.
Voor vervoer naar en van deze ontvangst zal worden gezorgd.

12.00 uur

Borrel in de speelzaal van Groot-Rolduc, aangeboden door het Reünie-comité.

13.00 uur

Diner.

Sluiting der reünie om ± 14.30 uur.

Deelnemers, die in Heerlen per trein willen vertrekken, kunnen zich over hun vervoer van Rolduc naar Heerlen het beste verstaan met een der ongetwijfeld vele autobezittende reünisten, die hun gaarne deze dienst zullen bewijzen.

Nota:

Vanwege het brandgevaar worden de reünisten verzocht niet te roken *op de slaapzalen.*

Een oud-Rolducien Minister-President

Het kabinet-Marijnen is sinds de bevrijding het enige geweest waarin geen oud-Rolduciens als minister of staatssecretaris zitting hadden. Misschien is daarin de oorzaak gelegen, die het zo vroegtijdig heeft doen uiteenvallen! Hoe het zij, in de regering van april 1965 is Rolduc met twee oud-leerlingen, Mr. J. Cals (1933-1935), minister-president, en Dr. W. Hoefnagels (1944-1946), staatssecretaris van financiën, op waardige wijze vertegenwoordigd.

Het was voor de tweede maal in onze parlementaire geschiedenis, dat een oud-Rolducien met de formatie van een kabinet werd belast. In 1918, tegen het einde van de eerste wereldoorlog, viel de opdracht te beurt aan Mgr. Prof. Dr. W. H. Nolens, oud-leerling (1878-1880) en oud-leraar (1888-1909), maar hij meende in de door hem gevormde regering geen zitting te moeten nemen en liet het voorzitterschap van de ministerraad over aan Jhr. Mr. Ch. Ruys de Beerenbrouck [1]. Mr. Cals nam in het voorjaar van 1965 na een geslaagde formatie de zware taak van het minister-presidentschap op zich. Hij was daar door een meer dan 12½-jarige ervaring als staatssecretaris en minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen grondig op voorbereid. Zijn even scherpe als beweeglijke geest, zijn uitgebreide juridische kennis en haast onfeilbaar geheugen, zijn slagvaardigheid in het debat en zijn handigheid in het politieke spel maakten hem tot de aangewezen man om na een waar 'renversement des alliances' met een nieuwe coalitie van partijen het waagstuk van 's lands regering te ondernemen.

In De Nieuwe Limburger van 17 april 1965 heeft de oud-redacteur van dit Jaarboek, L. Linssen, als zijn mening uitgesproken, dat de studie van de filosofie, die de latere premier Jo Cals van 1933 tot 1935 op Rolduc gevolgd heeft, 'voor zijn verdere ontwikkeling ongetwijfeld van betekenis is geweest'. Dat hij de lessen van de heren van der Mühlen en Huysmans met vrucht heeft gevolgd, blijkt trouwens uit RJ, XIV (1934), blz. 19, waar 'Jo Cals, van Roermond' vermeld staat voor de eerste prijs in logica en critica; verder kreeg hij nog een prijs voor ethica en psychologie. In de eervolle vermelding voor welsprekendheid kan men een teken zien van zijn ontluikend redenaarstalent. Dat het organiseren en representeren hem destijds reeds in het bloed zat, blijkt uit het feit, dat zijn klasgenoten hem tot ceremoniemeester hadden aangesteld.

Rolduc volgt zijn eerste oud-leerling, die aan het hoofd van HM's regering geplaatst is, met wensen en gebeden: auspice Deo!

1
Zie: F. S., *Nolens en de kabinetsformatie van 1918*, RJ, XXXIV (1954), 136-138.

Ailbertus van Antoing in Clairefontaine

Ziende dat hij in Rolduc niet broederlijk met de rijke Embrico kon samenleven, zo verhalen de Annales Rodenses op het jaar 1111, vertrok de stichter Ailbertus van Antoing naar een woudrijke streek van Noord-Frankrijk, Thiérache genaamd, en verkreeg daar van de plaatselijke heer (Guido van Guise) een vierkante mijl bos, die hij onmiddellijk begon te ontginnen met behulp van twee dienaren (servi), die hij uit Rolduc had medegenomen, en stichtte daar een klooster, dat de naam Clairefontaine kreeg en na Ailbertus' dood een abdij van Praemonstratensers zou worden. Op het jaar 1122 verhalen dezelfde Annales dan nog, dat Ailbertus in dat jaar Clairefontaine verliet om langs een omweg naar Rolduc terug te keren, maar onderweg in Sechtem stierf (19 sept. 1122).

Dat is alles wat de Annales Rodenses mededelen over de onderneming van Ailbertus in Clairefontaine; over zijn contact met Sint Norbertus, de stichter der Praemonstratensers, zwijgen zij zelfs helemaal. Toch is daarover uit andere bronnen wel iets meer bekend; het is zelfs volstrekt zeker, dat Ailbertus en de heilige Norbertus elkander hebben gekend. In de jaren 1115-1118, toen Ailbertus er niet meer was, is Rolduc meermalen bezocht door de pasbekeerde Norbertus [1]. In 1120 sticht Norbertus de orde van Prémontré en nog in hetzelfde jaar biedt Ailbertus aan Norbertus aan, zichzelf en de zijnen van Clairefontaine onder de geestelijke zorg en onder de regel van Prémontré te stellen, maar Norbertus wees dit aanbod van de hand [2]. Dat Ailbertus dit aanbod aan Norbertus had gedaan, wordt medegedeeld in de oorkonde van 1126, waarbij Bartholomaeus bisschop van Laon het door Ailbertus verlaten allodium Clairefontaine aan Norbertus en aan Prémontré schonk [3]. Norbertus maakte nog in 1126 van Clairefontaine een dochterklooster van Prémontré, eerst als priorij, sedert 1130/31 als abdij.

De schrijver der Annales Rodenses vertelt hiervan niets. Hij verklaart wel (op het jaar 1111), van horen zeggen te weten, dat God door Ailbertus ook in Clairefontaine wondertekenen heeft verricht, maar hij voegt er meteen aan toe, dat niets daarvan hem ter schriftelijke kennis (notitia) is gekomen, omdat men destijds in Clairefontaine nog niet over een klerk (notarius) beschikte. Deze eigenaardige mededeling over het niet voorhanden zijn van een klerk ontbreekt in de Franse vertaling, die in het begin van de 16e eeuw van de Annales Rodenses werd gemaakt en nu bewaard wordt in het Rijksarchief te Maastricht. De mogelijkheid van een interpolatie dringt zich vanzelf op, omdat het blad van de Annales Rodenses, dat deze mededelingen over Clairefontaine heeft, niet meer het oorspronkelijke is, maar slechts een in de 18e eeuw vervaardigd afschrift op papier. En nog duisterder vermoedens kunnen rijzen, als men bedenkt, dat er in de 17e en 18e eeuw een zekere animositeit bestond tussen de witte (Prémontré) en de zwarte (Rolduc) reguliere kanunniken en dat reeds omstreeks 1140 de twee orden een pijnlijke ontmoeting met elkander hadden gehad in Berne.

De laatste tijd is mijn achterdocht aanmerkelijk verzwakt, omdat juist in de periode waarin de oudste Annales Rodenses (1104-1157) werden geschreven, dat wil zeggen in de tweede helft van de twaalfde eeuw, de betrekkingen tussen Rolduc en de Norbertijnen (Praemonstratensers) uitstekend waren. Abt Erpo, onder wiens ogen de Annales werden geschreven en die regeerde van 1141 tot na 1178, heeft namelijk een memorie gekregen in de zieleboeken van twee Norbertijnenabdijen: op 19 januari in het necrologium van de abdij Park bij Leuven [4], op diezelfde dag in dat van de abdij Floreffe bij Namen [5]. In het necrologium van Rolduc zelf wordt hij herdacht op 29 januari [6]. Voor het laatst wordt hij als levend vermeld in een oorkonde van 1178 [7], zodat zijn overlijden te stellen is na 19 jan. 1179. Ook zijn opvolger Rutgerus (van vóór 1202 tot en met 1217) had goede relaties met de Norbertijnen, want zijn naam kreeg een plaats in het necrologium van de abdij Park op 23 december [8].

Daarom neig ik er nu toe, het verhaal van de Annales Rodenses hier letterlijk voor waar te nemen, zoals het er staat. In de ontginnerskluis van Ailbertus te Claire-

Noten zie pagina 91

fontaine had men natuurlijk nog geen klerk, die de kroniek der stichting bijhield; de priester Ailbertus was er de enige man, die kon lezen en schrijven. De Annalist beroept zich daarop als goed geschiedschrijver, die uitsluitend op geschreven documenten wil steunen.
Blijft alleen de vraag over, waarom de Annalist juist in dit geval zo kritisch te werk ging, terwijl hij elders in zijn werk meermalen zonder blijkbaar bezwaar van zijn kant mondelinge overleveringen aanhaalt. Vertrouwde hij het verhaal niet helemaal, omdat bijvoorbeeld ook Herman van Laon er over had gezwegen? [9] Ofwel geneerde hij zich mede te delen, dat zijn stichter Ailbertus de regel der Norbertijnen had willen aanvaarden? Of moet dit gêne worden toegeschreven aan een voorganger, wiens werk hij hier afschreef?

Guido van Guise en zijn vrouw Machania schonken het door Ailbertus in 1121 verlaten allodium Clarifontis aan Sint Norbertus en Prémontré. Hij stierf vóór 1126, zijn weduwe Machania hertrouwde met een zekere Hendrik. Er zij in het midden gelaten, of Guido en Machania met de overdracht aan Norbertus in de geest van Ailbertus hebben willen handelen. Zeker is, dat in Clairefontaine enige broeders waren achtergebleven, die nu na het vertrek van Ailbertus zonder zielzorger zaten. Deze zorgelijke situatie verontrustte Bartholomaeus, de bisschop van Laon, die aan Norbertus verzocht, de zielzorg over de verweesde eremitage van Clairefontaine op zich te nemen, maar eerst na herhaalde aandrang en met pressie de heilige stichter van Prémontré daartoe bereid vond.
Wij vernemen dit uit de reeds aangehaalde oorkonde, van 1126, waarbij bisschop Bartholomaeus de eerder door wijlen Guido van Guise en zijn vrouw Machania aan Norbertus gedane schenking van Clairefontaine bevestigde en de zielzorg daarover toevertrouwde aan Norbertus, die deze eindelijk wilde aanvaarden, na reeds eerder een dergelijk aanbod van Ailbertus zelf uit nederigheid van de hand te hebben gewezen. Uit de bewoordingen blijkt zonneklaar, dat Norbertus ook begonnen is met het verzoek van Bartholomaeus af te slaan, gelijk hij vroeger met dat van Ailbertus had gedaan. De tweede maal kon Norbertus niet meer de rol van de nederige blijven spelen; hij hoefde niet meer te schromen, zich Ailbertus' werk toe te eigenen, omdat Ailbertus intussen vrijwillig was heengegaan en kort daarna overleden.
Clairefontaine werd nu een dochterklooster van Prémontré. Daar het Latijnse woord fons mannelijk is, is de juiste Latijnse naam van het klooster Clarusfons; zo vindt men hem dan ook in de pauselijke bulle van 1126. Maar in de Franse volkstaal van de streek was het corresponderende woord fontaine vrouwelijk en luidde de naam van het klooster Clairefontaine, ook wel meervoud Clairesfontaines. Op zijn beurt is deze Franse vorm weer gelatiniseerd tot Clarafontana, welke vorm men voor de eerste maal aantreft omstreeks 1158 in de Miracula van Herman van Laon. De Annalist van Rolduc was van deze taalkundige geslachtenpuzzle uitstekend op de hoogte, want op het jaar 1111 schrijft hij, dat het klooster in de geleerdentaal (litteratorie) Clarus fons werd genoemd, maar in de Franse volkstaal (vulgari nomine) Clarefontanus. Alleen de gelatiniseerde vorm Clarafontana schijnt hij nog niet te kennen.
Het nieuwe klooster heette Sanctus Nicholaus de Clarofonte; zo luidt de officiële naam voor de eerste maal in de nog aan te halen pauselijke bevestigingsbul van 1138. Sint Nicolaus was dus de patroon. Het is aan te nemen, dat Norbertus uit piëteit het al vóór 1126 bestaande patrocinium heeft gehandhaafd. Bijgevolg zal men de keuze van Sint Nicolaas als patroon mogen toeschrijven aan Ailbertus en zijn weldoener Guido van Guise.
Hoewel allodiaal bezit van Prémontré geworden, bleef het kloostergebied voor de rechtspraak onderworpen aan de heren van Guise, d.w.z. aan de heren van Avesnes, want door Machania's hertrouwen kwam Guise aan deze dynastie. In de tegenwoordige Franse administratie maakt Clairefontaine deel uit van het

canton La Capelle van het arrondissement Vervins van het departement der Aisne.
De door Ailbertus en de zijnen ontgonnen vierkante mijl bos werd het primitieve fundatiegoed (allodium) van de abdij Clairefontaine, dat in diverse bevestigingsacten als zodanig wordt beschreven en omschreven. Het is nuttig en interessant, die omschrijvingen naast elkaar te leggen.

1126, paus Honorius II. – Alodium Clarifontis, zonder nadere omschrijving [10].
1126, Bartholomaeus van Laon. – Albertus (hier volgt het verhaal van zijn aanbod aan Norbertus) . . . totam terram a novali Anscheri usque ad rivum de Sumerun. Aldus het onuitgegeven afschrift van Etienne Baluze naar het nu verloren cartulaire van Clairefontaine [11]. Hugo geeft een tekst met enige varianten: . . . Albericus . . . Hansseri . . . Sumerum [12].
1136, Bartholomaeus bisschop van Laon. – totam terram illam que est a fonte Emelini per novalia Tebonis et Alberti et Anchiri usque ad viam de Rosbais et ex alia parte a fossis de Montunbraj per pulcram quercum ad siccum sumerum. – Onuitgegeven. Tekst bewaard in een door Baluze naar het nu verloren cartulaire van Clairefontaine gemaakt afschrift [13].
1138, paus Innocentius II. – scilicet a fonte Emelin per novalia Rebonis, Alberti et Dansseri, usque ad viam de Rosbais . . . [14].

Dit zijn dan de vier oudste omschrijvingen van het alodium Clarifontis, het primitieve fundatiegoed van de abdij Clairefontaine, dat door Guido van Guise en zijn vrouw Machania tussen 1121 en 1126 aan Sint Norbertus was opgedragen, nadat het door Ailbertus van Antoing was verlaten. De vierkante mijl bos, die Ailbertus ter ontginning had gekregen, was daarin begrepen. Of het fundatiegoed alleen maar die vierkante mijl van Ailbertus omvatte, is niet duidelijk. De acte van 1126 heeft na Sumerun nog de zinsnede: adjuratis etiam officialibus suis, d.w.z. dat Guido en Machania met het bedoelde allodium ook hun daar wonende officiales (dienstmannen?) aan Norbertus hadden opgedragen. Alleen die dienstmannen in persoon? of ook hun landerijen, die ze eventueel van de heer hielden? Van de andere kant is mogelijk, dat het gebied van een vierkante mijl, dat Ailbertus in 1111 had ontvangen, in de loop der jaren was uitgebreid. Dat is zelfs zeer waarschijnlijk, want uit de acte van 1126 blijkt, dat Ailbertus volgelingen had gekweekt en meer medeontginners had gekregen, die onder zijn leiding leefden en werkten, als hij een kluizenaarsbestaan in het zwarte habijt der regulieren leidend (sub clericali habitu heremiticam vitam).
Blijkens de grensbepaling omvatte het primitieve fundatiegoed in 1126 de ontginning van een zekere Anscher, in 1136 en 1138 de ontginningen (novalia) van een Tebo (of Rebo), een Albertus en een Anscher. Zijn de novalia Alberti die van Ailbertus van Antoing, genoemd naar de eerste ontginner ervan, en gelijk te stellen met de vierkante mijl, die Ailbertus van Antoing in 1111 ter ontginning had verkregen? Ik heb enig vermoeden, dat dit inderdaad zo is, temeer omdat die novalia Alberti nog niet worden genoemd in de acte van 1126, waarin wordt verhaald, dat Albertus (van Antoing) zijn nederzetting had aangeboden.
Zekerheid dienaangaande is er natuurlijk niet. De novalia Alberti zouden kunnen zijn van een der officiales die mede aan Norbertus werden geschonken, en die toevallig ook Albertus heette. Het zou echter wel vreemd zijn, als zo'n kloosterdienstman of kloosterknecht een ontginning bezat. Omgekeerd zou het toevallig zijn, als er onder de eerste monniken-ontginners twee personen met de naam Albertus zouden zijn geweest. Ik blijf toch veel voelen voor de gissing, dat bij die novalia Alberti aan Ailbertus van Antoing moet worden gedacht. In de twee andere ontginners (Anscher en Tebo of Rebo) zou men dan twee helpers kunnen zien, die Ailbertus in 1111 uit Rolduc had medegenomen, ofwel twee volgelingen, die zich in Clairefontaine bij hem hadden aangesloten.

De naam van Ailbertus van Antoing luidt in de Annales Rodenses steeds Ailbertus. Dat is iets anders dan Albertus. De Latijnse vormen Albertus en Ailbertus verhouden zich tot elkaar ongeveer als de Franse vormen Albert en Eilbert (vaak geworden tot Ybert). Het onderscheid werd blijkbaar niet algemeen meer gevoeld, want de Franse bronnen kennen de stichter van Rolduc slechts als Albertus (een enkele maal als Albericus), maar ook in Rolduc zelf en omgeving kan men al in de middeleeuwen die naamvorm aantreffen.
Om te beginnen is daar al de Franse vertaling van de Annales Rodenses, gemaakt in het begin van de 16e eeuw en nu bewaard in het Rijksarchief te Maastricht. De vertaler geeft daarin het Latijnse sacerdos Ailbertus steeds weer met prestre Albertus (priester Albertus). Niet eenmaal gebruikt hij de oorspronkelijke vorm Ailbertus. Blijkbaar voelde men in Rolduc zelf, waar de vertaler moet hebben gewerkt, niet meer het verschil tussen de vormen Ailbertus en Albertus, omstreeks 1500. Evenmin voelde men dat onderscheid in het klooster Mariënhage bij Eindhoven, waar omstreeks 1470 de priester Nicolaas Clopper Jr., afkomstig uit Brussel, zijn bekende wereldkroniek (Florarium Temporum) schreef; ook in die kroniek heet de stichter van Rolduc Albertus en wel in een passage, die is overgenomen uit een Luikse bron van de 13e eeuw [15].
De oorkonde van 1126 van bisschop Bartholomaeus van Laon heeft de vorm Albertus gehad in het nu verloren cartulaire van Clairefontaine, te oordelen naar het afschrift dat daarvan gemaakt is door de gerenommeerde tekstuitgever Etienne Baluze (1630-1718), bibliothecaris van minister Colbert. De uittreksels, door Charles Ducange (1610-1688) uit hetzelfde cartulaire gemaakt, zijn zo beknopt, dat de naam van Ailbertus van Antoing er niet in voorkomt [16]. Als, zoals hoger werd gegist, met de novalia Alberti in de oorkonden van 1136 en 1138 werkelijk de ontginning van Ailbertus van Antoing bedoeld zou zijn, zouden wij een aanwijzing te meer hebben, dat in de orde van Prémontré en in het bisdom Laon in de jaren 1126-1138 de naam van de stichter van Rolduc en Clairefontaine regelmatig Albertus werd gespeld.
Een eigenaardige ommezwaai heeft Charles-Louis Hugo (1667-1739), de officiële geschiedschrijver der Norbertijnenorde, gemaakt. In zijn Vie de saint Norbert, verschenen in 1704, gaf hij de vorm Albertus; ook in de Latijnse vertaling daarvan, die in 1732 te Oud-Praag het licht zag [17]. Maar als in 1734 zijn Annales verschijnen, heet de stichter van Clairefontaine daarin ineens Albericus [18]. Is die ommezwaai toe te schrijven aan Hugo's medewerker en boze geest Jean Blanpain (1704-1762), die alle zwakheden van zijn meester Hugo kende en hem in een schotschrift voor de wereld te kijk zette? [19] Dat kan moeilijk, want Hugo had al met Blanpain gebroken, toen zijn Annales in 1734 ter perse gingen. Ik denk eerder aan een doodgewone drukfout (in slordig schrift kan Albertus gemakkelijk als Albericus worden gelezen), een drukfout die de als een vorst levende prelaat Hugo, nu beroofd van zijn corrector Blanpain, gemakkelijk kan zijn ontgaan.
Het gezag van Hugo was echter zo groot, dat zijn drukfout heeft school gemaakt. De auteurs van Gallia christiana, deel IX (1751), schreven Hugo's tekst van 1734 bijna letterlijk over en gaven dus ook de vorm Albericus [20]. Zij hebben zich op sleeptouw laten nemen door de beroemde Hugo, maar konden beter weten. In deel III immers, dat in 1725 was verschenen, hadden zij geschreven: Albertus seu Ailbertus [21]. En zij wisten dat in 1725 uit de eerste hand, want abt Heyendal van Rolduc had hun enige tijd tevoren een afschrift van de betreffende passages uit de Annales Rodenses doen toekomen [22]. In dat afschrift hadden zij natuurlijk alleen de vorm Ailbertus te lezen gekregen, maar omdat zij uit de bronnen van Clairefontaine en Laon alleen de vorm Albertus kenden, stelden zij die twee vormen gelijk en schreven: Albertus seu Ailbertus (Albertus of Ailbertus).

Hoe kwam Hugo aan zijn wetenschap omtrent Ailbertus (Albertus), de stichter van Rolduc, en zijn verblijf

in Clairefontaine? Hij bezat die al vóór 1704, toen zijn Vie de saint Norbert verscheen. Hij putte daarvoor niet uit hetzelfde materiaal als voor zijn Annales, want met het verzamelen van materiaal voor de Annales zijn hij en zijn helpers pas in 1713 begonnen [23]. Ook kan hij moeilijk inzage gehad hebben van het afschrift der Annales Rodenses, dat de bewerkers van Gallia christiana uit Rolduc ontvingen. In 1710 pas besloot de Assemblée du Clergé tot een nieuwe uitgave van de in 1656 voor de eerste maal verschenen Gallia christiana en gaf daartoe opdracht aan Denis de Sainte-Marthe [24]. Het eerste deel van de nieuwe uitgave verscheen in 1715; het derde deel, waarin Ailbertus van Antoing ter sprake komt, volgde in 1725.

Het is moeilijk denkbaar, dat abt Nicolaas Heyendal van Rolduc al vóór 1710 een afschrift van de Annales Rodenses aan de Sainte-Marthe zou hebben toegezonden, terwijl van de andere kant zeker is, dat Hugo zijn kennis omtrent Ailbertus al vóór 1704 bezat. Sterker nog: Hugo wist al vóór 1704 iets af van het bestaan der Annales Rodenses. Hij heeft dit namelijk zelf te kennen gegeven in een kleine aantekening, die mij bij de eerste lectuur van zijn werk jaren geleden was ontgaan, maar mij onlangs bij herlezing in Parijs duidelijk opviel.

Het gaat om de Vie de saint Norbert van 1704. Bij de passage, waarin hij verhaalt van Norbertus' bezoeken aan Rolduc en van het wonder met de spin in de crypte, geeft Hugo in de marge als bronverwijzing: Manus. Rhotens. Histor.[25]. In de Latijnse vertaling uit 1732 geeft hij bij dezelfde passage dezelfde bronverwijzing, nu iets gewijzigd: Manuscrip. Rhot. Hist.[26]. De verwijzing is te verstaan als: Manuscripta Rhotensis Historia (Geschiedenis van Kloosterrade in handschrift), zoals blijkt door vergelijking met andere, soms meer volledige, bronverwijzingen in hetzelfde werk [27].

Ik kan hieruit niet anders besluiten dan dat Hugo al vóór 1704 iets afwist van het bestaan van een Geschiedenis van Rolduc in handschrift, hetzij van de 12e-eeuwse codex der Annales Rodenses, hetzij van het volledige afschrift dat abt Nicolaas Heyendal daarvan tussen 1685 en 1694 maakte, hetzij van de gedeeltelijke Franse vertaling die van het origineel gemaakt was in het begin der 16e eeuw. Aan de Franse vertaling zou men bijzonder kunnen denken, omdat deze de spelling Albertus heeft die ook door Hugo aanvankelijk werd gevolgd, maar Hugo heeft deze spelling eerder uit de oorkonden van Clairefontaine overgenomen. Het meest voor de hand ligt toch wel, dat Hugo's bronverwijzing rechtstreeks op de 12e-eeuwse codex der Annales Rodenses betrekking heeft. Maar dan rijst de vraag: hoe heeft de Frans-Lotharinger Hugo het bestaan van dat handschrift leren kennen? is hij ooit in Rolduc geweest? of heeft abt Heyendal hem een afschrift toegezonden?

In Heyendals correspondentie is geen brief van of aan Hugo te vinden [28]. Tot nader order neem ik dan ook aan, dat Hugo niet in Rolduc is geweest, het originele handschrift der Annales Rodenses niet heeft gezien en van Heyendal ook geen afschrift heeft ontvangen. Ik vermoed, dat hij maar een vage notie van het handschrift heeft gehad, omdat hij er naar verwijst bij zijn verhaal over Norbertus' bezoeken aan Rolduc en over het spinwonder in de crypte, juist twee bijzonderheden die in de Annales Rodenses niet vermeld worden, maar waarvan Hugo wel kan hebben gedacht, dat ze er in beschreven zouden staan. Trouwens, was het anders geweest, Hugo zou in zijn Annales van 1734 niet de drukfout Albericus hebben laten staan. Die drukfout had hem moeten zijn opgevallen, als hij ooit de Annales Rodenses in handen had gehad en daar de vorm Ailbertus had gelezen.

Mijn eindindruk is, dat Hugo wel iets wist van het bestaan der Annales Rodenses [29], maar het handschrift nooit heeft gezien en er ook geen afschrift van bezat, en het bestaan van het handschrift slechts kende uit de derde hand, hetzij van een zegsman, hetzij via een verwijzing in een van zijn bronnen. De tussenschakel is buiten Rolduc te zoeken, naar ik vermoed in het Rijnland.

Het is namelijk opvallend, dat Hugo de abdij Rolduc

niet bij de Franse of Latijnse naam noemt. In de Franse editie van zijn leven van Norbertus schrijft hij: Abbaye de Kloster-Rath, in de Latijnse vertaling heet het: Abbatia Claustro-Rathensis. Ook zijn aanduiding Rhot (ensis) Hist(oria) is voor de Frans-Lotharinger, die Hugo was, nogal verwonderlijk. Ik denk daarom, dat Hugo zijn kennis omtrent Rolduc van Duitse zijde heeft gekregen. Misschien wel uit Aken. De Annales Rodenses waren waarschijnlijk al bekend aan de Akense geschiedschrijver J. Noppius, die in zijn Aächer Chronieck (Aachen 1623), S. 152, schrijft, dat hij over Ailbertus im Kloster (Rolduc) gute Nachrichting gesehen heeft. Ook moeten zij bekend zijn geweest aan de anonieme auteur, die in de 17e eeuw een leven van Ailbertus schreef, dat wordt bewaard in de stadsbibliotheek van Aken.
Zeker waren de Annales Rodenses al bekend aan de jezuïet Barth. Fisen, die in 1647 een geschiedenis van het bisdom Luik uitgaf. Als deze auteur over Ailbertus als stichter van Rolduc te spreken komt, zegt hij zijn kennis te hebben geput uit een overoud handschrift der abdij (perantiquus liber Rodensis) [30]. Het werk van Fisen was aan Hugo bekend, maar rept niet van Ailbertus' betrekkingen met Norbertus. Toch mag Fisen niet als mogelijke bron van Hugo worden uitgesloten.

Het zwijgen van de Annales Rodenses over de betrekkingen van Rolduc en Ailbertus met Sint Norbertus blijft een vreemde zaak, te vreemder omdat de bladen 3 en 6, waarop die betrekkingen in verband met Clairefontaine behandeld hadden kunnen zijn, slechts een afschrift op papier zijn, dat in de 18e eeuw in de codex werd ingelast ter vervanging van twee oudere bladen. In verband hiermede is het wel van belang, enige tijd te hebben stilgestaan bij de figuur van Ch. L. Hugo, omdat deze de Annales Rodenses citeert juist voor de betrekkingen met Norbertus, die daarin verzwegen zijn. Hadde Hugo de Annales gezien en mocht men zijn bronverwijzing letterlijk nemen, men ware gerechtigd tot het vermoeden dat de oude bladen 3 en 6 van het handschrift in de 17e eeuw nog melding maakten van Sint Norbertus en dat men die melding bij het maken van het afschrift in de 18e eeuw heeft weggelaten. Temeer zou men daartoe gerechtigd zijn, omdat de tekstlengte van de bladen 3 en 6 iets beneden de gemiddelde tekstlengte der oorspronkelijke bladen ligt.
Gelukkig is nu gebleken, dat Hugo maar een vage kennis van de Annales Rodenses had, een kennis uit de derde hand, zodat hij niet als getuige à charge kan worden gedagvaard. Trouwens, de Franse vertaling uit de 16e eeuw en het afschrift van Heyendal uit 1685/94 hebben een tekst, die substantieel overeenkomt met die van de huidige bladen 3 en 6. Als men toch nog aan een manipulatie zou willen blijven denken, zou men moeten aannemen, dat die al in de middeleeuwen is uitgevoerd, waarvoor zou kunnen pleiten de indruk, dat de huidige bladen 3 en 6 niet zijn afgeschreven naar de originele bladen van de 12e eeuw, maar slechts een afschrift van een afschrift zijn [31]. De mogelijkheid van zo'n vroege manipulatie is toch wel klein geworden, nu bovendien met zekerheid is gebleken, dat de betrekkingen van Rolduc met de Norbertijnen zeer goed waren in de tijd, waarin de Annales Rodenses werden opgesteld.

Menend, dat de bladen 3 en 6 van de hand van abt Heyendal zouden zijn, heeft Pertz de invoeging daarvan in het handschrift gedateerd op het einde der 17e eeuw, Mgr. Van Gils in het begin van de 18e eeuw. Het schrift vertoont volledige gelijkenis met dat van het handschrift van de Notitia status . . . Monasterii Rodensis, een werk dat abt Heyendal tot auteur heeft en werd opgesteld in de jaren 1712-1733, maar dat slechts bewaard bleef in een afschrift van onbekende hand uit het midden der 18e eeuw. Vroeger heb ik, op gezag van dr. P. S. Everts, medegedeeld, dat deze onbekende hand waarschijnlijk die van de secretaris van abt Jan Joseph Hagen (1757-1781) zou zijn, maar door een andere Rolducien is dit inmiddels ontkend [32]. De vraag naar de identiteit van de hand blijft dus open,

maar vast blijft staan, dat het dezelfde hand is, die de Notitia van Heyendal afschreef.
Ook blijft vaststaan, dat de bladen 3 en 6 van de Annales Rodenses eerst omtrent het midden der 18e eeuw werden afgeschreven en ingelast. Dit wordt nader bewezen door het watermerk van Honig's papiermolen, dat pas omstreeks 1740 in zwang kwam. Het afschrift, dat Heyendal aan de bewerkers van Gallia christiana toezond, kan dus niet zijn gemaakt naar de tegenwoordige bladen 3 en 6. A fortiori kan Hugo deze bladen niet hebben gezien [33].

Noten

1
MGh. SS., XII, 672 (Vita Norberti).

2
Het jaartal 1120 volgens Norb. Backmund, Monasticon Praemenstratense. II (Straubing 1952). Ss. 370-373.

3
Ch. L. Hugo, Ordinis Praemonstratensis Annales, I (Nanceii 1734), Probationes, col. CCCC-CCCCI. Bartholomaeus bisschop van Laon bevestigt de schenking aan Prémontré, eerder gedaan door wijlen Guido van Guise en zijn vrouw Machania, en draagt de geestelijke zorg daarover op aan Sint Norbertus.

4
Raphael Van Waefelghem, Le nécrologe de l'abbaye du Parc. Bruxelles 1905. p. 40: Commemoratio Erponis, abbatis sancte Marie sanctique Gabrielis in Rode. Ook in: Analectes de l'Ordre de Prémontré, I (1905) 40. Dit necrologium is ca. 1225 aangelegd.

5
J. Barbier, Nécrologe de l'abbaye de Floreffe, in: Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique, XIII (1876) 24: Commemoratio domini Erponis, abbatis in Rode. Dit handschrift dateert van ca. 1500.

6
P. C. Boeren, Een doodenkalender van Rolduc van omstreeks 1400, in: Publications de Limbourg, 78-82 (1942-1946) 217-230, speciaal p. 226: Erpo dyaconus. Uit de Annales Rodenses blijkt, dat Erpo diaken was, toen hij in 1141 abt van Rolduc werd.

7
G. D. Franquinet, Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van de abdij Kloosterrade. Maastricht 1869. no. 22 (1178).

8
Van Waefelghem, o.c., p. 499: Commemoratio Rutgeri, abbatis sancte Marie sanctique Michaelis(!) in Rode.

9
Hermanni Laudunensis, Liber miraculorum s. Mariae Laudunensis (ca. 1158), in: Migne, Patrologia Latina, CLVI, col. 1001, spreekt bij de stichting van Clairefontaine alleen over Norbertus.

10
Soissons, Bibl. mun., ms. 7 (Cartulaire de Prémontré), fol. 13r. Gedrukt bij: J. Le Paige, Bibliotheca Praemonstratensis ordinis, I (Paris. 1633) 392, en bij: C. L. Hugo, Annales, I, Probationes, col. IX-X. Naar dit privilegium Romanum wordt verwezen in een pauselijke bulle van 1131, gedrukt bij C. L. Hugo, La vie de S. Norbert (Luxembourg 1704), pp. 145-146 en in Gallia christiana, X (1751), Preuves, col. 111.

11
Paris, Bibliothèque Nationale, coll. Baluze, vol. 51, fol. 152v.

12
C. L. Hugo, Annales, I, Probationes, col. CCCC-CCCCI.

13
Paris, Bibliothèque Nationale, coll. Baluze, vol. 51, fol. 148v, opschrift: Carta Clarofont.de Brai.

14
Laon, Arch. dép. de l'Aisne, Cartulaire de Saint-Michel-en-Thiérache, fol. 237. Gedrukt bij: L. C. Hugo, Annales, I, Probationes, col. CCCCIII, en naar deze in: Migne, Patr. Lat., CLXXIX, col. 391. Zie ook: Ph. Jaffé, Reg. Pont. Rom., no. 7930 (21 dec. 1138).

15
P. C. Boeren, Ailbertus van Antoing of Ailbertus van Keulen?, in: Rolduc's Jaarboek, 30 (1950) 100-110.

16
Paris, Bibliothèque Nationale, ms. fr. 9500, fol. 90-91 (rood 79-80). Bovendien geeft Ducange van de persoonsnamen alleen de beginletter.

17
Ch. L. Hugo, La vie de S. Norbert. Luxembourg 1704. pp. 145-

146. Ch. L. Hugo, Vita Sancti Norberti. Vetero-Pragae 1732. Lib. II. N. VII. Dit laatste boek, zeer zeldzaam, heeft geen paginering of foliotatie, maar wel katernsignaturen.

18
Ch. L. Hugo, Sacri et canonici Ordinis Praemonstratensis Annales, tome I (Nanceii 1734), zowel in de verhalende tekst in col. 515-522, als in de Probationes, col. CCCC-CCCCI (tekst der oorkonde van 1126).

19
L. Goovaerts, Ecrivains artistes et savants de l'Ordre de Prémontré, III (1907) 62-64.

20
Gallia christiana, IX (1751), col. 492.

21
Gallia christiana, III (1725), col. 1003.

22
P. S. Everts, in: Rolduc's Jaarboek, 1933, blz. 90.

23
L. Goovaerts, o.c., III (1907) 110-129.

24
A. Franklin, Les sources de l'histoire de France. Paris 1877. p. 471.

25
C. L. Hugo, La vie de S. Norbert. Luxembourg 1704. p. 23.

26
C. L. Hugo, Vita Sancti Norberti. Vetero-Pragae 1732. Lib. I, No. XV, fol. Ev. Het schijnt, dat deze Latijnse vertaling is gemaakt buiten medeweten van Hugo.

27
De verwijzing Manuscripta. Rhotensis Historia mag niet worden verstaan als: een Geschiedenis van Rolduc, die ik onder mijn papieren heb. Dat blijkt duidelijk uit de vergelijking van de twee bronverwijzingen, die Hugo in de Franse tekst (1704) heeft bij het nummer over de abdij Floreffe: Hist. manuscr. Florefien. (p. 96) en Manuscrits. Hist. Floref. (p. 97).

28
Aldus heeft de Eerw. Heer L. Augustus uit Rolduc mij bericht.

29
In ieder geval heb ik in mijn Rodensia, II (1942) 74-75 voorbarig geschreven, dat Hugo de Annales Rodenses nergens zou vermelden.

30
Barth. Fisen, Flores ecclesiae Leodiensis. Insulis 1647. fol. 419-421.

31
Deze indruk had Mgr. P. J. M. van Gils, Eenige opmerkingen over de oudste Annales Rodenses, in: Publications du Limbourg, 48 (1912) 325-342, speciaal blz. 333 (blz. 9 van de overdruk).

32
J. J. Stassen, in het Katholiek Bouwblad, XXII (1954) 36.

33
Ik breng hier gaarne dank aan het Centre National de la Recherche Scientifique, dat – in samenwerking met de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk onderzoek – mij in staat stelde tot een langdurig studieverblijf in Parijs. Ook dit kleine artikel is een vrucht van dat studieverblijf.

Foto: L. Crombach

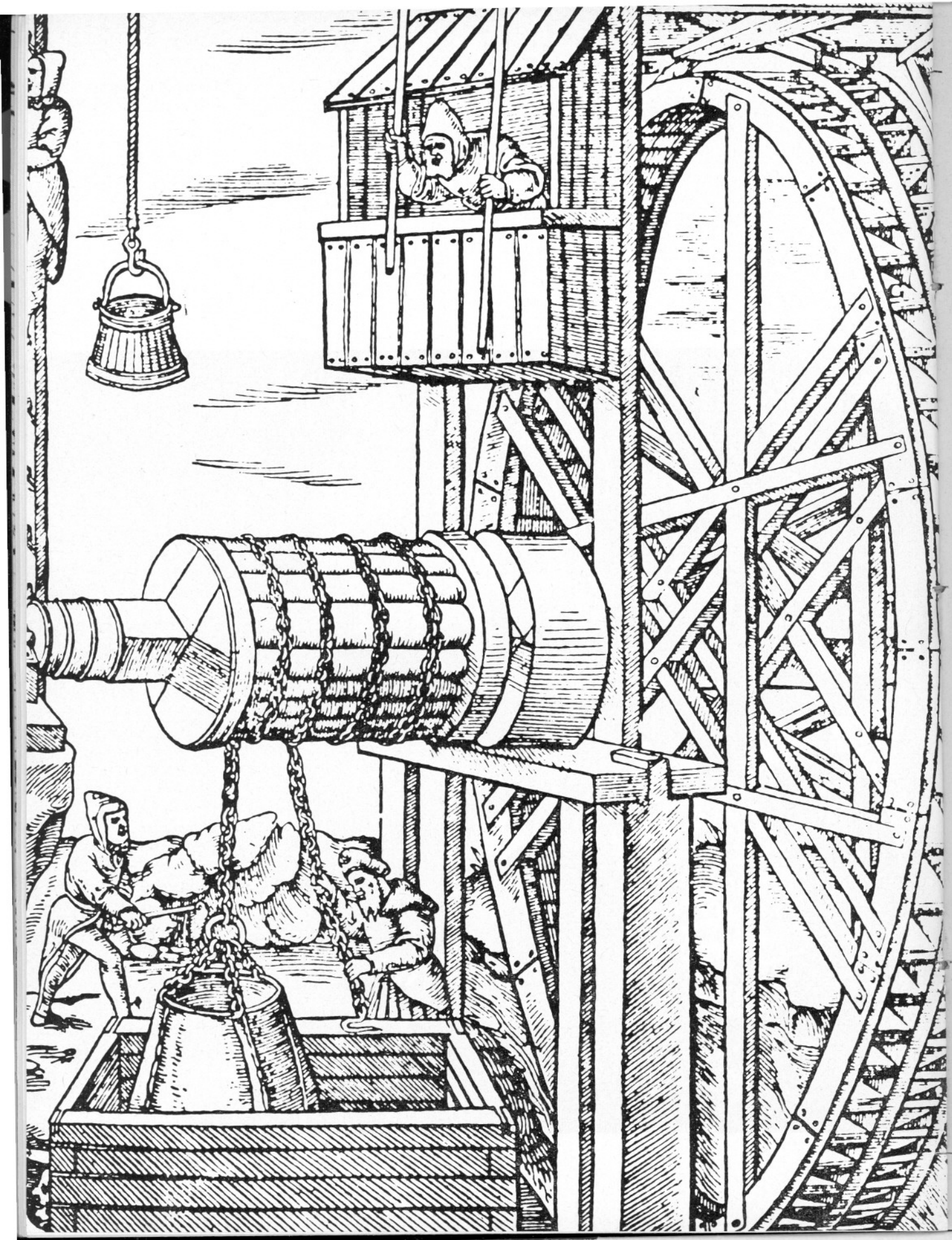

De
mij

In zijn
achttier
dacht a
Simon
diens h
positiek
overgek
ook ter
zaghebb
bijzond

Kanunn
leeftijd
wijs in
kanunn
zich toe
schiede
zonder
kundige
werk 'H

Zijn in
theolog
overeen
tijd, zo
hij benc
rath. H
in 1794
houden
bijzond
bouw v
aandach
Limbou
de geol
waarbij
Schumn
tegen i
Kerkrac
een ber
kaart b
sen de

De Rolducse Kanunnik Simon Pieter Ernst en de mijnbouw in het Wormdal

In zijn studie 'Maastricht in het vierde kwart van de achttiende eeuw' wijdt dr. M. G. Spiertz grote aandacht aan de betekenis van de Rolducse kanunnik Simon Pieter Ernst. In dit geschrift komt tot gelding diens houding tegenover het 'ancien régime' en zijn positiekiezen voor de nieuwe, met de Franse bezetting overgekomen orde. Dr. M. G. Spiertz vindt het dan ook terecht verantwoord aan deze formidabele en gezaghebbende bestrijder van de 'non possumus-houding' bijzondere aandacht te besteden in zijn studie.

Kanunnik Ernst was een veelzijdig man. Op dertigjarige leeftijd werd hij door zijn overste belast met het onderwijs in de theologie en de H. Schrift van de toekomstige kanunniken van de abdij Rolduc. Ondertussen legde hij zich toe op de wetenschappelijke beoefening van de geschiedenis; de vroegere kerkgeschiedenis had in het bijzonder zijn belangstelling in deze jaren. Zijn geschiedkundige loopbaan werd evenwel besloten met zijn grote werk 'Histoire du Limbourg'.

Zijn instelling ten aanzien van de godsdienstige en theologische stromingen was blijkbaar niet altijd in overeenstemming met de geldende opvattingen van zijn tijd, zodat zijn lectoraat voortijdig werd beëindigd en hij benoemd werd tot pastoor van Afden bij Herzogenrath. Hier verbleef hij bij de tweede inval der Fransen in 1794. Hij vluchtte niet en bleef een waakzaam oog houden op de bezittingen van de abdij Rolduc. In het bijzonder interesseerde hij zich voor de steenkolenmijnbouw van zijn gebied. Wij zien dit onder meer in de aandacht die hij besteedt in deel I van 'Histoire du Limbourg' aan de 'charbon de terre ou houille', aan de geologie van het kolenvoorkomen in het Wormdal, waarbij hij werd voorgelicht door Leonard Mathias Schummer. Deze L. M. Schummer komen wij geregeld tegen in de historie van de steenkolenmijnbouw van Kerkrade als deskundig mijnmeter, op wie bij herhaling een beroep werd gedaan voor opmetingen en het in kaart brengen van concessiegrenzen bij geschillen tussen de verschillende steenkoolontginners.

Niet alleen de steenkool had zijn interesse, maar ook het galmei (zinkblende), het zinkertsvoorkomen van het gebied van Moresnet.

Dit mijnbouwkundige inzicht, naast zijn conciliante houding ten aanzien van het Franse gezag, heeft er klaarblijkelijk toe geleid, dat hij een vertrouwensman werd van de prefect van de Meuse Inférieure. In het rijksarchief te Maastricht kwam ik een antwoordschrijven tegen van kanunnik Ernst, van 9 augustus 1806 (de brief is genummerd No. 980 R 25) op een brief van de prefect van bovenstaand departement van 26 juli 1806. De vraagstelling zelf is niet aanwezig, maar uit andere geschriften is op te maken dat naar aanleiding van een opdracht van het ministerie van binnenlandse zaken te Parijs verzocht werd, de industriële bedrijvigheid van de verschillende departementen te inventariseren. Eenzelfde vraag van de prefect van de Meuse Inférieure was namelijk gericht aan de directeur der domeinen over de situatie van de door de staat geëxploiteerde mijnen, afkomstig van de opgeheven abdij Rolduc. Kanunnik Ernst antwoordde voor wat zijn gebied betreft met een uitvoerige brief, waarvan hieronder de vertaalde en de originele Franse tekst volgen. Op de eerste plaats gaf hij in deze brief duidelijk weer de financiële situatie van de mijn Prickkoul, niet te verwarren met de mijn Neuprick bij Bleijerheide, waarvoor eerst in 1808 concessie werd verleend op basis van de mijnwet van 1791 aan de heren Vincken, Loif en Griefgens. Prickkoul lag meer naar het noord-oosten, in de nabijheid van de Holz. In de ontginning van deze mijn heeft de familie Poyck destijds een grote rol gespeeld. Zoals uit dit overzicht blijkt, waren de financiële resultaten omstreeks het jaar 1806 geenszins onbevredigend.

Wat Ernst nogal beroerde – en hier kwamen de ideeën van Rolduc onder abt Chaineux om de hoek kijken – dat was de afzet van de produkten. Op de eerste plaats wees hij hierbij op het wegenvraagstuk, in het bijzonder op de verbinding met Maastricht, waar hij een afzetgebied zag voor het produkt van de Kerkraadse mijnen.

En dan is de volgende passage niet minder interessant, waarin de eerste gedachte over een scheepvaartverbinding gelanceerd wordt, een verbinding met Roermond, dus feitelijk de Maas. Hem stonden uiteraard de veel grotere mogelijkheden voor ogen, die het Luikse steenkolenbekken had door de afvoer van zijn produkten via de Maas naar het noorden.

Uit de laatste alinea van zijn brief blijken de goede verhoudingen met het Franse gezag. Hij stak niet onder stoelen of banken dat hij de nieuwe prefect – het betreft hier prefect Roggieri – hooglijk waardeerde, in het bijzonder voor diens belangstelling voor de streek. Uit de brief blijkt duidelijk dat het aan steun zijnerzijds niet zou ontbreken.

(Dit artikel werd met toestemming van de schrijver overgenomen uit *Boortoren en Schachtwiel*, december 1964, p. 255-256).

Afden, 8 augustus 1806

De deservitor van de hulpparochie Afden aan meneer de Prefect van de Meuse Inférieure, Lid van het Legioen van Eer.

Meneer de Prefect!

Ik heb inderdaad de vriendelijke brief ontvangen die U op 26 juli tot mij hebt willen richten, maar hij werd mij eerst de 5de van deze maand overhandigd.

Gaarne zou ik per omgaande geantwoord hebben, als ik tijdig genoeg de inlichtingen had kunnen inwinnen waarom U vraagt. Ik haast mij ze U vandaag te doen toekomen.

Van de drie voor rekening van particulieren in dit Kanton bestaande bedrijven is er slechts een dat, voor wat Uw bedoelingen betreft, in aanmerking komt. Dat is de mijn die Prickkoule *heet. Er zijn drie mijnschachten, waarin vierhonderdtachtig arbeiders te werk zijn gesteld, aan wie men ongeveer betaalt* . . . . *3.150 fr.*
per week, de overige exploitatiekosten bedragen per week . . . . . *450 fr.*
Totaal 3.600 fr.

Het product kan per week opbrengen . . . . . *4.050 fr.*
Er zou dus een winst gemaakt worden van . . . . . *450 fr.*
De uitgaven per jaar zouden bedragen . . . . . *187.200 fr.*
De inkomsten per jaar zouden zijn . . . . . *210.600 fr.*
Er zou dus een jaarlijkse winst zijn van . . . . . *23.400 fr.*

Ik meen dat de winst aanzienlijker is. Die van de voor de openbare schatkist geëxploiteerde posten zou hoger kunnen zijn als men een andere wijze van beheer volgde.

De mijn van Bostroph *is volkomen buiten dienst en produceert niets; op dit moment zijn er 5 of 6 arbeiders te werk gesteld. Het zal nog twee jaar duren eer zij in bedrijf is en dan is het nog twijfelachtig, naar men mij zegt, of zij ooit goed wordt.*

De mijn van Pannesheyde *ligt niet in dit Kanton, ofschoon de eigenaar van die mijn, die aan de grenzen van dit Kanton raakt, een concessie heeft gekregen welke in de buurt van zijn oude exploitatie ligt en er aan grenst. Maar deze spoedt ten einde, er zijn nog maar een 20 arbeiders.*

Alleen de mijnen van de voormalige abdij Rolduc, tegenwoordig voor de openbare schatkist geëxploiteerd, en die welke Prickkoule *genoemd worden, hebben dus moeilijkheden met de afzet van hun produkten.*

De voormalige abt van Rolduc had wegen laten aanleggen om voor zijn mijnen een afvoermogelijkheid te scheppen, en het is zeker dat, als deze weg was doorgetrokken tot Maastricht, de verkoop van de kolen aanzienlijker zou zijn. Sinds de steenkolenmijnen tegen het Kanton van Rolduc en Aken van kolen zijn voorzien, laden de voerlieden van het Kanton Eupen en het Kanton Limburg van het Departement van de Ourthe aan die mijnen, omdat die dichterbij liggen, terwijl zij vroeger kwamen laden aan de mijnen van Rolduc.

Dezen vinden nu nog slechts een afzetgebied in het Departement van de Roer in het voormalige land van Julich en in de kantons die grenzen aan ons departement. Sinds enige tijd zijn er verscheidene karren uit Maastricht gekomen, maar in de winter is de dijk die er heen leidt, bijna onbegaanbaar. Ik weet niet of de steenkool die van hier naar Maastricht wordt gebracht, met die van Luik in de prijs kan concurreren, zoals hij hem in kwaliteit overtreft. Een wagen van 2500 pond dikke kolen, naar Maastricht gebracht, kost 39 francs; wanneer de tol eenmaal is afgeschaft, zou hij slechts 36 francs kunnen kosten, maar dat is nog altijd een hele boel. Het is mogelijk dat, als de verbindingen gemakkelijker worden, de prijs daalt. Het is jammer dat de Roer niet bevaarbaar gemaakt kan worden, dan zou het misschien niet erg moeilijk zijn in het dal van de Wormrivier, die er in uitmondt, een verbindingskanaal te graven. Op die manier zou de steenkool van het Kanton Rolduc en zelfs die van de gemeenten Kohlscheid en Bardenberg van het Departement van de Roer, voor weinig kosten naar Roermond vervoerd kunnen worden.

Dat is, meneer de Prefect, al wat ik in staat ben U mee te delen omtrent de zaak waarover U mij hebt willen raadplegen. Ik zal er altijd een eer in stellen als ik zo gelukkig kan zijn U enkele mededelingen te mogen doen. Nauwelijks hebt U het bestuur van dit Departement overgenomen, of U geeft reeds zoveel bewijzen van ijver en van verlangen om het welzijn er van te dienen, dat het voor iedere onderdaan een plicht is, zoveel hij kan aan Uw heilzame inzichten te beantwoorden. Ik ben U nog een antwoord verschuldigd op de brief waarmee U mij 28 juni hebt vereerd. Uitstedigheid en zielzorgerlijke bezigheden hebben mij tot nu toe verhinderd er gevolg aan te geven. Het onderwerp valt trouwens niet direct onder mijn bevoegdheid. Ik zal trachten mijn best te doen om U mijn goede wil te bewijzen. Intussen heb ik de eer met zeer diep respect te verblijven,

Meneer de Prefect,
Uw zeer nederige en zeer gehoorzame dienaar
J. P. Ernst

Afden, le 8 Août 1806

Le Desservant de la succursale d'Afden
A Monsieur le Préfet de la Meuse inférieure, Membre de la Légion d'honneur.

Monsieur le Préfet!

J'ai bien reçu la gracieuse lettre que Vous avez daigné m'adresser le 26 juillet dernier, mais elle ne me fu remise que le 5 du courant.
J'aurois eu l'honneur d'y répondre par le retour du messager, si j'avois pu assez tôt recueillir les renseignements que Vous désirez. Je m'empresse de Vous les transmettre aujourd'hui.
Des trois établissments pour compte de particuliers qui existent dans ce Canton, il n'y en a qu'un seul qui, en ce moment, peut entrer en ligne de compte par rapport à ce qui fait l'objet de vos vues. C'est la houillere nommée Prickkoule. *Il y existe trois bures, dans lesquels on emploie quatre cents quatrevingt hommes, auxquels on paye environ* ..... *3.150 fr.*
par semaine, les autres fraix d'exploitation par semaine vont à ..... *450 fr.*
Total *3.600 fr.*
Le produit par semaine peut aller à ..... *4.050 fr.*
Le Bénéfice seroit de ..... *450 fr.*
La dépense par an porterait ..... *187.200 fr.*
La récette seroit par an de ..... *210.600 fr.*
Il y auroit donc en bénéfice un excédent de ..... *23.400 fr.*
Je le crois plus considérable. Celui des postes exploitées pour le trésor public pourroit aussi gagner au moyen d'un mode d'administration.
La houillere de Bostroph *est absolument hors d'état et d'aucun produit, on n'y emploie dans ce moment que 5 à 6 hommes. Il sera deux ans avant qu'elle puisse aller, encore est-il douteux, à ce que l'on me dit, qu'elle devienne jamais bonne.*
La houillere de Pannesheyde *n'est pas dans ce Canton-ci, quoique le propriétaire de cette fosse, qui touche aux limites de ce Canton, ait obtenu une concession voisine de son ancienne exploitation et y attenante. Mais celle-ci tire à sa fin, il n'y a plus qu'une vingtaine d'ouvriers.*
Il n'y a donc que les fosses à houilles provenant de la ci-devant abbaye de Rolduc, exploitées aujourd'hui pour le trésor public et celles nommées Prickkoule, *qui soient embarrassées pour le débit de leur marchandise. Le ci-devant Abbé de Rolduc avoit fait construire des chaussées pour procurer des débouchés à ses fosses, et il est certain que si cette chaussée étoit continuée jusqu'à Maestricht, le débit des houilles seroit plus considérable. Depuis que les houilleres contre le Canton de Rolduc et Aix-la-Chapelle sont pourvues de houilles, les chartiers du Canton d'Eupen et du Canton de Limbourg du Dépt. de l'Ourthe chargent à ces*

houilleres comme plus rapprochées d'eux, tandis que ci-devant ils venoient charger aux houilleres de Rolduc. Celles-ci n'ont maintenant du débit que dans le Dépt. de la Roer au ci-devant pays de Juliers et dans les cantons voisins de notre département. Depuis quelque temps il est venu plusieurs charrettes de Maestricht, mais en hyver la levée qui y conduit, est presqu'impraticable. J'ignore si les houilles d'ici rendues à Maestricht peuvent soutenir avec celles de Liège la concurrence du prix, comme elles les surpassent en qualité. Une charrette de 2500 livres pesant de grosses houilles rendue à Maestricht revient à 39 francs, les barrières une fois abolies elle pourra n'aller qu'à 36 fr., mais c'est toujours un objet. Il seroit possible que les communications étant rendues plus faciles, le prix baisseroit. C'est dommage que la Roer ne puisse être rendue navigable, alors il ne seroit peut-être pas très difficile de pratiquer dans le bassin du ruisseau Worm *qui s'y jette, un canal de communication. Par ce moyen les houilles du Canton de Rolduc et même celles des Communes de Kohlscheid et de Bardenberg du Dépt. de la Roer, pourroient être rendues à peu de fraix à Ruremonde.*

Voilà Monsieur le Préfet, tout ce que je suis à même de Vous communiquer sur l'objet sur lequel Vous avez daigné me consulter. Je tiendrai toujours à honneur si je puis être assez heureux que de Vous faire part de quelques observations. A peine avez-Vous pris l'administration de ce Département, et Vous donnez déjà tant de preuves du zèle et du désir que Vous avez d'en procurer le bonheur, que c'est un devoir à tout administré de répondre autant qu'il peut à vos vues bienfaisantes. Je dois encore réponse à la lettre dont Vous m'avez honoré sous la date de 28 juin. Une absence et des occupations du saint ministère m'ont empêché d'y satisfaire jusqu'ici. La matière d'ailleurs n'est pas précisément de mon ressort. Je tâcherai de faire de mon mieux pour Vous prouver ma bonne volonté. En attendant j'ai l'honneur d'être en très profond respect

Monsieur le Préfet,
Votre très humble et très obéissant
serviteur J. P. Ernst

Het dagelijks leven op Rolduc omstreeks 1920

Het vierde Rolduc, klein-seminarie van het bisdom Roermond, verschilt in menig opzicht van het derde, 'een Katholiek instituut voor geheel Nederland en aangrenzende landen', zoals zijn eerste directeur, Mgr. H. H. J. Peters (1806-1855) het had ontworpen [1]. Ook het derde heeft in de loop van de eeuw van zijn bestaan (1843-1946) tal van min of meer ingrijpende veranderingen ondergaan, maar het gebeuren, ook in een 'kleine republiek', voltrok zich toen minder snel dan nu en het dagelijks leven in de oude gebouwen, de inrichting van onderwijs en studie, de gebruiken van godsdienstige praktijk, van sport en spel, de tradities van huiselijke feesten, van toneel- en muziekuitvoeringen, zijn althans tot na de eerste wereldoorlog in grote trekken hetzelfde gebleven.

Het Rolducse leven van de zeventiger jaren van de 19de eeuw en het kader, waarin dit zich afspeelde, zijn door Lodewijk van Deyssel in de rauwe trant van het realisme van zijn dagen op onnavolgbare wijze beschreven [2]. In de eerste delen van Rolducs Jaarboek hebben enkele van de laatste overlevenden van die periode [3] daar het hunne aan toegevoegd. Getuigen van hoe het rond de eeuwwisseling op Rolduc reilde en zeilde zijn al zeldzaam geworden en wie daar de eerste wereldoorlog en de direct volgende jaren hebben meegemaakt, behoren al tot de oudere generatie van nu.

Tot omstreeks 1920 kon de beschrijving van Lodewijk van Deyssel op Rolduc en zijn bewoners blijven passen. Nadien is er door de aanwas van de gebouwen ook in de levensgewoonten een aanmerkelijke verandering opgetreden. Het lijkt daarom zin te hebben, het dagelijks leven van Rolduc, zoals het zich omtrent dit 'keerpunt' in zijn geschiedenis afspeelde, nog eens voor het nageslacht vast te leggen. Oud-Rolduciens van toen zullen het hier geschetste beeld in hun herinnering kunnen terugvinden, die van nu zullen een vergelijking kunnen trekken tussen hetgeen zij beleven en hetgeen hun voorgangers beleefd hebben, en aan die vergelijking een antwoord kunnen verbinden op de vraag, of het er beter of slechter op is geworden.

In de gebouwen van Rolduc waren sinds de bouw van Klein-Rolduc (1899) geen ingrijpende veranderingen meer aangebracht. De kerk met de omsloten carrés aan weerszijden vormden daarvan de kern en het grondplan. De muurschilderingen in de kerk, merendeels van de hand van kanunnik Goebbels [4], begonnen reeds bedenkelijke tekenen van vervaging te vertonen; op de geschilderde kruisweg waren de figuren nauwelijks meer herkenbaar. Vijftien altaren, drie op het koor, zes in de kerk en zes in de crypte, dienden voor het dagelijks Misoffer van de ongeveer 35 priester-leraren. Naast het hoofdaltaar, aan de evangeliezijde, stond het koperen schrijn opgesteld met de relieken van de H. Daphne, die Rolduc in 1847 had verkregen [5]. Boven de banken, in het schip en onder het jubé, verhieven zich koperen standaards, die gaslampen met kousjes droegen. Het jubé zelf, dat door Dr. P. Cuypers in 1853 was gebouwd en dat naar de behoefte van die tijd ruimte bood voor zangkoor en begeleidend orkest, stak ver in de kerk uit. Het rustte aan de voorzijde op een pijler, die met een zandstenen beeld van de H. Cecilia was versierd en waar ook een zandstenen wijwatersvat aan was vastgehecht. De ruimte tussen de voorste banken 'onder het jubé' geeft de plaats van deze pijler aan [6]. Onder de toren gaven twee dubbele deuren toegang tot de kerk, maar deze waren gewoonlijk gesloten en hadden voor de leerlingen geen functionele betekenis. Groot-Rolduc kwam de kerk binnen over een houten trap en door een dubbele deur aan de noordzijde, Klein-Rolduc door een nauwe deur aan de zuidzijde.

Buiten het rechthoekig grondplan van de kerk en de omringende gebouwen vielen aan de westzijde de na de brand van 1874 herbouwde aula, met daarbij aansluitend een beperkte ruimte, die als gymnastiekzaal gebruikt werd, een lokaal voor berging van de fietsen van de leraren en een timmermanswerkplaats; aan de noordzijde de gasfabriek en de boerderijgebouwen, die naar het heette nog uit de vroegste tijd van de abdij dateerden [7]. De 'hof' van de familie Deutz, met het

Noten zie pagina 110

statige woonhuis en de uitgestrekte stallen en schuren, sloot aan bij de west- en de zuidvleugel.
De twee vooruitspringende vleugels aan de oostzijde, de noordelijke met badkamers, muziekhokjes, recreatie- en rookzaal, herenkamers, ziekenkamers, filosofenklassen, 'grote treize', logeerkamers en casino, en de zuidelijke, met klassen en vaklokalen voor natuur- en scheikunde, biologie en tekenen, alsook de gymnastiekzaal, de aula, het zusterhuis, de wasserij en de boerderij zijn van later datum (1924-35). De twee tuintorentjes stonden als vooruitgeschoven posten van de oude abdij geheel vrij. De klassenvleugel en het trappenhuis van 1873 [8] werden aan de courzijde afgesloten door de 'grote treize', met daarboven de pseudo-gotische congregatiekapel, een schepping van Dr. P. Cuypers, geflankeerd door de 'sterretoren', waar nooit naar sterren gekeken werd, maar die tijdens de tweede wereldoorlog nog dienst zou doen als uitzichtspost bij dreigende luchtaanvallen op Herzogenrath. Congregatiekapel en sterretoren zijn in 1945 afgebrand en niet meer opgebouwd.
Ongeveer ter hoogte van de sterretoren, in de bovenste verdieping van de zuidelijke toren van de oostervleugel, die vroeger bekend had gestaan als 'Siberië', bevond zich het casino, de recreatiezaal, waar de heren filosofen zich op bepaalde tijden mochten terugtrekken, een 'ongenaakbaar heiligdom', waar voor het 'plebs' de toegang op straffe van lijfelijke tuchtiging was verboden [9].

Op de plaats van de tegenwoordige klassenvleugel aan de courzijde stond, aangeplakt tegen de vleugel van 1873, het 'rookzaaltje', een slordige constructie, blijkbaar uit een krappe beurs en zonder enige zorg voor aesthetische vormgeving gebouwd, en verder twee rijen lindebomen, waartussen de houten schotten waren opgesteld van de schietbaan, in goed-Rolducse taal van die dagen 'buts' genaamd. Een lage muur scheidde de grote speelplaats van die van Klein-Rolduc, laag, maar toch hoog genoeg om elke communicatie tussen Groot- en Klein-Rolduciens te verhinderen. Bij de 'rode poort', altijd gesloten, die naar Klein-Rolduc en verder, door een tweede poort, naar de 'neutrale weg' en naar het bezette Duitsland voerde, hielden in recreatietijd de Zeeuwen zich op. Iets verder op de 'Hollandse cour', de zuidelijke helft van de grote speelplaats, zaten de Friezen, dicht bij een boom, waar permanent 'Fryslân boppe' op gekalkt stond. Het bordes, met de waterkranen aan weerszijden en de vergulde klok in de tympan daarboven, scheidde de Hollandse cour van de Limburgse. 'De gouden wijzers gingen, ach, zoo trage', had Felix Rutten eens van de Rolducse klok gezongen [10], maar rond 1920 hebben zij jarenlang geheel stil gestaan. De Limburgse cour werd afgesloten door een rij hygiënische inrichtingen, in het Rolducs jargon 'mathes' genaamd [11], uit halfsteense muurtjes met hout opgetrokken. Zij waren door een laag gebouwtje met onbepaalde bestemming verbonden met een stijlloze 19de-eeuwse aanbouw aan de noordzijde van de oostervleugel, waarin twee ziekenkamertjes waren ondergebracht, die door de gang langs de infirmerie beneden in de oostvleugel bereikbaar waren [12]. In de bedompte kelder onder de infirmerie was een aantal badkamers met zinken kuipen ingericht. Verder naar het westen, aan de kant van het bosquet, lagen de morsige koe- en varkensstallen, met daarboven de vunzige slaapplaatsen van de 'kadetten' – de jongste leden van het personeel, die terstond na het verlaten van de lagere school tegen een schamel loon in dienst werden genomen om in huis allerlei klein werk te verrichten – en daar tegenaan de stinkende mesthopen van de boerderij. Nog meer naar het westen lag de gasfabriek, met enkele bijgebouwtjes voor huishoudelijk gebruik. Aan de oostelijke kant van de Limburgse cour gaf de 'bruine poort', even permanent gesloten als de rode aan de Hollandse kant, toegang tot het bosquet. Daarvoor waren meestal de Peelhazen gegroepeerd.

De klassen van de 'Scholen van Rolduc', filosofie, gymnasium, hogere burgerschool, handelsschool en voorbereidende, lagen door het hele gebouw verspreid. Tot

klas en studiezaal van de filosofen diende een lokaal in de oostvleugel, onder de grote bibliotheek, uitziende op de Hollandse cour. Wanneer de inférieur afzonderlijk les had, moest er een ander lokaal worden gezocht; gewoonlijk werd daarvoor de aangrenzende klas van de vijfde HBS, soms ook een van de studiezalen gebruikt. Aan dezelfde 'donkere' gang lagen nog een aantal grotere en kleinere klassen, afwisselend voor gymnasium en HBS dienend, naargelang de behoefte. Meer ruimte hadden de klassen gelijkvloers en op de eerste verdieping van de aansluitende zuidervleugel (1873), waar ook de vaklokalen voor natuur- en scheikunde waren ondergebracht. Verder waren er klassen gelijkvloers in de westvleugel, vier aan de zuidzijde van de kerk in het z.g. Instituut, een vlak naast de noordelijke hoofdingang van de kerk en een in het lokaal onder de toenmalige kamer van de provisor, dat later als tweede spreekkamer is ingericht. Bij de laatste klas sloten twee lokalen aan, een in de verbinding tussen de grote eetzaal en de watertoren, een onder de watertoren zelf. In het eerste werden de repetities van het zangkoor gehouden; in het tweede waren in 1910 zonder respect voor de prachtige schoorsteen met de twee barokengelen hokjes voor piano-oefeningen getimmerd. Later hebben deze lokalen een waardige bestemming gekregen als zitkamer en bureau van de provisor.

De grote eetzaal heeft vorm en afmetingen, die zij bij de verbouwing van 1876 had gekregen [13], tot op heden behouden. De leerlingen zaten er op lange banken zonder rugleuning. Aan het hoofd van de tafels en hier en daar in het midden daarvan stonden stoelen voor de priesterleraren. Tussen twee vensters, ongeveer in het midden van de zaal, was een katheder opgesteld, waarop bij het begin van het middageten door een van de filosofen een halve bladzijde werd voorgelezen uit een Frans boek, sinds onheuglijke tijden afwisselend uit 'Histoire des Croisades' en 'Histoire du Cardinal Lavigerie'. De voorlezer werd echter terstond overstemd door het gerammel van de lepels en de borden en het geschuifel van de voeten, zodat na de titel en het daaropvolgende woord 'suite' niemand meer iets van de ongetwijfeld boeiende lectuur kon verstaan. De kleine eetzaal was bestemd voor de maaltijden van de leerlingen van Klein-Rolduc, maar diende tevens als recreatiezaal voor Groot-Rolduc. Dit dubbele gebruik leidde tot allerlei ongerief. Op werkdagen was de zaal alleen 's avonds voor recreatie toegankelijk en ook op zon- en feestdagen bleef zij bij goed weer overdag gesloten. Maar als het op die dagen regende of naar het oordeel van de prefect het weer al te bar koud was, stond de zaal vooral in de lange middagrecreatie spoedig blauw van de damp van pijpen en sigaren (sigaretten waren verboden) en moesten tegen het uur van de maaltijden alle vensters worden geopend om de Klein-Rolduciens in een enigszins dragelijke atmosfeer hun eten te laten verorberen.

In de aangrenzende gang aan de westzijde kwam een lokaal uit, waarin zich evenals nu de binnentoiletten bevonden, maar dat bij de bouw van 1926 geheel is afgebroken en door een ander met meer moderne inrichting is vervangen. Recht daartegenover gaf een deur toegang tot een zijgangetje, parallel aan de grote gang, waarin uitkwamen het spreekkamertje van de ziekenzuster, een lokaal voor de 'lopende' zieken, waar 's avonds ook door een aantal zwakke broeders extra pap werd genuttigd, en vier ziekenkamers, twee in de 18de-eeuwse oostvleugel, twee in de aanbouw, waarvan boven gesproken is. Al deze lokalen werden twee aan twee verwarmd door een hoge potkachel, die geplaatst was in een open nis, die in de muur tussen de twee was uitgebroken.

Directeur en provisor bewoonden de appartementen in de noord-west-vleugel, rechts en links boven de hoofdingang. De andere priesterleraren waren merendeels ondergebracht in de kamers aan weerszijden van de 'herengang' in de oostvleugel, elk slechts één venster breed [14]. Enkele ouderen hadden een iets groter vertrek ter beschikking aan de zuidzijde of op de eerste verdieping van het Instituut, met uitzicht op het voorplein. Voor de heren, die niet voor de surveillance in

afgesloten kamertjes op de slaapzalen hun nachtverblijf hadden, waren slaapkamers ingericht op de gang boven de grote bibliotheek met uitzicht op het carré van Klein-Rolduc, en aan weerszijden van het 'Sint Jozef-straatje', op de tweede verdieping van het Instituut. De slaapzalen van de leerlingen, I t/m IV voor Groot-Rolduc, V en VI voor Klein-Rolduc, hadden houten vloeren, en waren met 'stromend water' in de lavoirs, langgerekte zinken bakken met koperen kranen, de tijd vooruit; de priesterleraren moesten zich met waskom en lampetkan tevreden stellen.

Het gehele gebouwencomplex was met gas verlicht en met kachels verwarmd. Het gas werd sinds 1881 geleverd door een eigen gasfabriek aan de noordzijde van het huis. In de grote vakantie werd zij echter wegens schoonmaak buiten bedrijf gesteld, zodat de weinige overgebleven bewoners zich dan met petroleumlampen en kaarsen moesten behelpen. Het aantal kachels liep in de vele tientallen. In de klassen waren het potkachels van ouderwetse makelij, in de studiezalen, de recreatiezalen en de eetzalen z.g. 'vrais Belges', een primitief soort vulkachels; in de zitkamers van de heren hadden de eerste vulhaarden hun intrede gedaan. De kerk, de slaapzalen en de slaapkamers van de heren waren geheel onverwarmd. Met het aansteken van het licht in de gemeenschappelijke lokalen was een speciale 'lampenknecht' belast, voor het aanmaken, uithalen en schoonhouden van de kachels zorgden de 'kadetten'. In de klassen werden de kachels eerst zó kort voor de eerste les aangestoken, dat de temperatuur bij koude dagen gedurende het eerste lesuur beneden redelijk peil bleef. In de volgende uren werd dit tekort aan calorieën echter ruimschoots aangevuld. In de zondagse les, het laatste uur vóór het diner, kwam men meestal niet aan het gewenste aantal graden toe.

Het 'corps professoral' (om in de termen van die tijd te spreken) bestond volgens RJ, I (1921), 43, uit directeur A. van de Venne (1874-1941), 36 priesterleraren, drie lekenleraren, twee onderwijzers van de voorbereidende school en vier muziekleraren. De oudste van de priester-leraren, H. C. Verbeek (1869-1924), de strenge leider van de handelsschool, was al sinds 1894, de oude muziekleraar, J. Hanöver († 1927), dirigent van orkest en harmonie, sinds 1869 op Rolduc werkzaam. Met de zorg voor keuken en eetzaal en met het onderhoud van de slaapzalen en van de kamers van de heren waren 45 à 50 zusters belast. Het mannelijk dienstpersoneel besloeg, inclusief de populaire portier Jean Derix, de bakker, de slager, de 'Schweizer', de 'Kutscher', de kadetten en de meesterknecht, een aantal van ongeveer veertig. De portier trad tevens op als beheerder van een hulptelegraafkantoor; in zijn kamer bij de hoofdingang bevond zich ook, in een houten cel, de enige telefoon van het huis.

De Rolducse werkdag begon om vijf uur met de H. Mis voor de zusters en het dienstpersoneel in de kerk. Zij werd in de regel opgedragen door de provisor, maar deze werd twee maal per week vervangen door een van de twee jongste heren. Om half zes luidde de lampenknecht Willem de bel boven aan de grote trap en stormden de prefect (in 1920 M. Knops, 1880-1955) en een der surveillanten de slaapzalen binnen om eventuele doorslapers uit hun nachtrust te wekken en nota te nemen van echte of voorgewende zieken. De tweede bel, om 5.45, betekende 'voortmaken', bij de derde, om 5.50, moesten de slaapzalen ontruimd worden, waarop de jongens in twee rijen langs de kanten van trappen en gangen en in volstrekt stilzwijgen zich naar de kerk begaven voor het morgengebed, dat door een der priester-leraren van de preekstoel af werd voorgebeden. Wie 'aux prières du matin' te laat kwam, of in het geheel niet verscheen, liep een 'kleine strafzaal' op, die na het diner met een half uur pennen moest worden uitgeboet. Eens per week, op woensdag, werd het morgengebed door een korte preek gevolgd. Terstond na het morgengebed las de directeur de H. Mis aan het hoofdaltaar, gediend door twee 'prix généraux' van het vorige schooljaar. Bij de aanvang van de Mis werd door een van de filosofen met orgelbegeleiding door de muziekleraar P. Zimmerman een Latijns motet ingezet [15],

dat door het koor in de stalles werd overgenomen en dat, zoals boze tongen beweerden, vooral diende om de jongens voorgoed wakker te maken. Intussen betraden de prefect en verschillende priester-leraren de kerk om eveneens Mis te lezen. Op de Eerste Vrijdag van elke maand werd de communiteitsmis gezongen, met uitstelling van het Allerheiligste, en verschillende malen per jaar werd door de directeur een gestichte requiemmis opgedragen, voor overleden oud-leraren of oud-leerlingen.

Op de directeursmis, die omstreeks 6.30 was geëindigd, volgde de morgenstudie, die tot 7.30 duurde. Daarna de stille optocht naar de eetzaal voor het ontbijt en vervolgens een korte recreatie op de speelplaats, of bij héél slecht weer in de gangen, waar dan onder het strenge oog van de surveillanten onafgebroken rondgelopen moest worden. Om 8.15 twee lessen van 50 minuten, een half uur onderbreking met recreatie, weer op de speelplaats of in de gangen en nogmaals twee lessen; even tijd om een luchtje te scheppen en om half één diner. Na de soep belde de directeur om stilte ten einde gelegenheid te krijgen voor het voorlezen van de 'kwade noten': absents des prières du matin, trop tard aux prières du matin, parlent à l'église, parlent à l'étude; op deze stond een half uur kleine strafzaal, direct na het diner in de kleine studiezaal. Er waren ook ergere vergrijpen, zoals: parlent à l'église malgré avis, se conduisent mal à l'église, se sont absentés des autres; deze kwamen de boosdoeners op een grote strafzaal van anderhalf uur tijdens de wandeling van de vrije middagen dinsdag en donderdag te staan. Met het oog op de vrije middagen waren er op die dagen 's morgens vijf lessen en was het diner een half uur later. Na het diner recreatie tot 2 uur. De jongens van het 'plebs' verspreidden zich dan over speelplaats en voetbalveld, terwijl de filosofen zich naar het casino begaven om koffie te drinken, die zij zelf moesten zetten. Het sporten bestond hoofdzakelijk uit voetballen, maar er werd ook geregeld gebruik gemaakt van de vier beugelbanen, twee aan weerszijden van het bordes, twee tussen de bomen van de 'ijzeren weg'. Minder sportieve lieden bleven rondslenteren over het geijkte pad om de bomen heen, anderen vlijden zich in de zomer neer op de banken.

De scheiding van Limburgse en Hollandse cour werd streng in acht genomen en zowel in de voetbalcompetitie om het kampioenschap van Rolduc als in de bekerwedstrijden stonden Limburgers en Hollanders in de clubs Minor en Sparta tegenover elkaar. De filosofen traden met hun eigen Panta Rhei tegen elke van de beide partijen in het veld. Het Rolducs elftal, dat bij uitzonderlijke gelegenheden naar buiten optrad, maar dan meestal niet verder dan Kerkrade of Heerlen, werd uit de drie clubs gekozen, zodat Limburgers en Hollanders dan voor eenzelfde doel samenwerkten. Ook in de hockeyclub Unitas en de tennisclub R.T.C. speelden de twee groepen van de Rolducse jeugd in broederlijke eenheid dooreen. In de winter, wanneer er sneeuw lag, leefden de tegenstellingen weer op en werd, bij voorkeur in de recreatie van de morgenonderbreking, een hevige ballenslag tussen de twee couren geleverd. Wanneer de filosofen zich dan echter op de speelplaats waagden – zij deden dit in gesloten gelederen – keerden de beide partijen zich eensgezind tegen hen.

Om twee uur was er 50 minuten middagstudie, gevolgd door twee lessen van 50 minuten. Op dinsdag- en donderdagmiddag vielen studie en lessen uit en werd er gewandeld, Groot- en Klein-Rolduc ieder in één grote groep, onder leiding van de prefect en een der surveillanten. Tijdens de eerste wereldoorlog was de Duitse grens onverbiddelijk gesloten geweest en na 1918 werd die door Franse, later door Belgische bezettingstroepen bewaakt. Daardoor waren de meest aantrekkelijke gelegenheden tot wandelen in het naburige Rijnland uitgevallen en moest de tocht zich tot Kerkrade en naaste omgeving beperken. Eerst in de loop van de twintiger jaren zijn de wandelingen op Duits gebied weer mogelijk geworden. Enkele jongens, die om enigerlei reden niet op wandelen gesteld waren, hadden zich een 'briefje van de dokter' weten aan te meten, waarop stond, dat

zij niet in staat waren aan de wandeling deel te nemen. Dat belette hen echter meestal niet, de gehele tijd van de wandeling met voetballen door te brengen [16].

Na de middaglessen of de wandeling volgde het goûter, waarbij ieder vrij was met of zonder broodje de eetzaal te verlaten, wanneer hij wilde, om zich naar de speelplaats te begeven voor de laatste ontspanning vóór de grote avondstudie, die om 5 uur begon en met een kwartier onderbreking tot 7 uur duurde. Drie maal per week, op dinsdag, donderdag en zaterdag, was er echter om 5 uur lof, een plechtigheid, die zo kort duurde, dat iedereen om 5.15 op zijn plaats in de studiezaal zat. In de winter moest tijdens de onderbreking onafgebroken in de gangen worden rondgelopen, natuurlijk zonder roken, hetgeen het geduld van de surveillanten vaak op een zware proef stelde. Na het souper van 7 uur volgde de avondrecreatie, zomers buiten (tijdens het toen van overheidswege opgelegde regime van zomer- en wintertijd hield Rolduc er een eigen tijd op na ten behoeve van de juiste uitvoering van de dagorde), 's winters naar keuze in de bedompte en slecht verlichte recreatiezaal of in de gangen. Voor de groteren was er gelegenheid tot 'vrije studie' in de studiezaal. Bij vele jongens, zo goed bij HBS-ers als bij filosofen, seminaristen en andere gymnasiasten, bestond van ouds de lofwaardige gewoonte om na het souper enkele ogenblikken in de kerk neer te knielen voor een kort gebed. Voor vele oud-leerlingen van het derde Rolduc is deze spontane uiting van oprechte devotie, waarop noch dwang, noch controle werd uitgeoefend, meer nog dan de gemeenschappelijke godsdienstoefeningen de grondslag geworden voor hun latere religieuze praktijk [17].

Om half 9 begon voor allen in de kerk het avondgebed, door directeur Schrijnen aanmerkelijk ingekort, waarvan de Franse 'cantiques', verschillend voor elke dag van de week [18], en het 'In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum' velen nog jaren lang in de oren zijn blijven klinken. Daarna begaf de stille stoet zich naar de slaapzalen en om 9 uur ging de 'laatste bel', die 'le couvre-feu' inluidde. De dag was voor de leerlingen van Rolduc ten einde. Iedereen werd geacht in bed te liggen, behalve de filosofen, die nog enige tijd voor het toezicht op moesten blijven.

In het Rolducse leven van elke dag brachten zon- en feestdagen een altijd welkome ontspanning. Het begon al op de vooravond met het feestelijke klokgelui tijdens de laatste avondstudie. Reeds bij de eerste slag ging er een voelbare trilling door de studiezalen en die hield aan zolang de zware klokken zich lieten horen. Dat bij velen de aandacht meer naar de dag van morgen werd getrokken dan naar de studie van vandaag, behoefde niet te verwonderen.

De zon- en feestdagen zelf begonnen met 'uitslapen', op gewone zondagen tot half 7, op de grote feesten zelfs tot 7 uur! Morgengebed en communiteitsmis als op werkdagen. Geen morgenstudie. Na het ontbijt recreatie tot de plechtige hoogmis van 9 uur of half 10, waarbij het zangkoor onder leiding van Mhr. H. Nillesen (1875-1955) zijn beste prestaties leverde en waaronder door een der priesterleraren gepreekt werd. Als na afloop van de Hoogmis celebrant en assistenten de trappen van het priesterkoor afdaalden, werd een Frans lied aangeheven, variërend naar de tijden van het kerkelijk jaar, dat door de gehele kerk zo goed en zo kwaad als het ging, werd meegezongen. De recreatie daarna was betrekkelijk kort, omdat op de gewone zondagen nog een uur les werd gegeven; de lange recreatie na het diner gaf echter bij goed weer gelegenheid voor de voetbalmatches om het kampioenschap en de wisselbeker, die altijd weer met spanning werden gevolgd. Om 4 uur goûter, 20 minuten later vespers in de kerk, voor allen verplicht, en op de eerste zondag van elke maand gevolgd door processie met het Allerheiligste door de gangen; de avondstudie om 5 uur en verder alles als op weekdagen.

Het verenigingsleven nam in de Rolducse gemeenschap een belangrijke plaats in. Van de 'grote' voetbalclubs Minor, Sparta en Panta Rhei en van de hockey- en tennisclubs is al gesproken. Er waren ook voetbalclubs van jongeren, Limburgia, Unitas en Sempre Avanti, dat

zich later, om zijn naam meer 'Nederlands' te laten klinken, Quick is gaan noemen. Op cultureel gebied waren er de academies St. Augustinus, voor de filosofen, en Alberdingk Thijm, voor de hoogste klassen van gymnasium, HBS en handel, waar lezingen en improvisaties werden gehouden en over de vraagstukken van de dag, d.i. van de jaren na de eerste wereldoorlog, werd gediscussieerd.

Voor verdieping van het godsdienstig leven dienden vooral de Congregaties. Er waren er in 1920 twee: de eerste, onder de titel O. L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen, groepeerde de filosofen en de seminaristen van de 5de en 6de gymnasium, de tweede, onder de titel van O. L. Vrouw Boodschap, was sinds 1918 verdeeld in drie afdelingen: een voor de 4de en 5de HBS en de twee klassen van de handelsschool, een voor de 3de en 4de klas gymnasium en de 3de HBS, een voor de 1ste en 2de gymnasium. De leerlingen van de twee laagste klassen van de HBS en die van de voorbereidende werden voor congregaties nog niet ontvankelijk geacht [19]. De vergaderingen van de congregaties hadden plaats in de enigszins sombere congregatiekapel in de zuidvleugel, tijdens de avondrecreatie. Plechtige bijeenkomsten werden gewoonlijk in de crypte gehouden.

De vereniging 'Voor Eer en Deugd', die in de loop der jaren met haar activiteiten voor de bescherming van de goede zeden van ons volk de grenzen van de Rolducse gemeenschap ver had overschreden [20], telde op Rolduc leden onder de leerlingen van alle klassen; zij waren kenbaar aan een blauw-wit schildje, dat velen met zekere fierheid geregeld droegen. In het kruisverbond 'St. Gerlachus' waren een aantal ouderen gegroepeerd, die zich de bestrijding van het drankmisbruik door woord en voorbeeld en de onthouding van sterke drank en andere genotsmiddelen ten doel stelden. De missievereniging 'St. Paulus' kweekte onder leerlingen van alle klassen de geest van apostolaat aan en trachtte door lezingen en tentoonstellingen kennis en liefde voor het missiewerk op te wekken.

Het schooljaar begon in september na een dag van koffers uitpakken en kennis maken met een driedaagse retraite, waarbij krachtens oude tradities door drie of vier paters Redemptoristen voor alle leerlingen samen in de kerk werd gepreekt. Voor de nieuwelingen, vaak voor het eerst van huis, waren het soms moeilijke dagen, waarin ook de beste voornemens het heimwee niet steeds konden verdringen. En ook de ouderen, die zulk een retraite reeds eens of meermalen hadden meegemaakt, namen niet altijd de gewenste geestelijke vruchten daarvan mee, omdat hun gedachten nog te sterk naar de voorbije vakantie werden getrokken. Het was trouwens voor de paters een moeilijke taak om voor jongens van zo groot leeftijdsverschil, van voorbereidende tot filosofie, de juiste toon te treffen en hun de geestelijke injectie toe te dienen, die bij de behoeften van ieder van hen paste.

Zodra de retraite voorbij was, trad de gewone dagorde in werking, die van week tot week het dagelijkse leven van Rolduc zou regelen. Van week-ends naar huis was voor de grote meerderheid van de leerlingen geen sprake. De jongens, afkomstig uit de dekenaten Kerkrade en Heerlen, mochten eens per trimester een dag en een nacht thuis gaan doorbrengen, maar daar stond tegenover, dat zij in het geheel geen bezoek mochten ontvangen. De trimesters leken daardoor lang, maar de heilzame regelmaat van het leven werd op gelukkige wijze door kerkelijke en huiselijke feesten onderbroken. Allerheiligen was vanzelfsprekend een vrije dag en ook op Allerzielen viel de eerste les uit voor een plechtige Requiemmis en een absoute op het kerkhof bij de graven van directeuren, leraren, leerlingen, zusters en knechten. Sint Cathrien (25 november) was het feest van de filosofen, die op die dag de plechtige hoogmis met hun zang opluisterden en de gehele gemeenschap onthaalden op een toneelstuk, waarvan de titel tot het moment van de opvoering zorgvuldig geheim werd gehouden. In 1920 was het 'De hoed van Italiaans stro', een blijspel uit het Frans, dat zo 'en vogue' is gebleven, dat het nog in 1965 in Den Haag een groot aantal malen kon worden opgevoerd. St. Nicolaasavond bracht voor

haast allen met de verlangde geschenken onverwachte verrassingen. Op 6 december begon het triduum voor de Vereniging 'Voor Eer en Deugd', die in 1904 door directeur R. Corten (1844-1909) was opgericht en die, ook toen zij tot een landelijke organisatie van 30.000 leden was uitgegroeid, op Rolduc haar hoofdzetel had behouden [21]. Het triduum werd gewoonlijk gegeven door een predikant van buitenshuis. Het diende tevens ter voorbereiding op het feest van Maria Onbevlekte Ontvangenis, waarop in de congregaties nieuwe leden werden aangenomen en de anderen hun beloften vernieuwden. Intussen had op de eerste zondag van de Advent na de Hoogmis al het 'Venez divin Messie' geklonken, dat als de eerste voorbode was van de naderende Kerstvacantie [22].

Vakantie op de vooravond van Kerstmis! De pret begon al vroeg. Er werd opgestaan om 4.20, ten einde de eerste treinen te kunnen halen en het spoorwegnet in de verdere loop van de dag niet al te zeer te belasten. Na morgengebed, Mis en ontbijt begon de lange tocht naar het station Kerkrade-Rolduc, vijf kilometer te voet, in het donker, gedeeltelijk over nauwelijks gebaande wegen [23]. Maar wie nam de ongemakken van die tocht niet met pleizier op zich in het uitzicht op de komende geneugten! De bagage volgde op wagens van Rolduc, door eigen paarden getrokken. Op het station stonden enkele extra spoorwagens gereed, die voor zover nodig te Sittard aan de sneltreinen naar Holland werden gehaakt, om de Rolduciens tot in de verste uithoeken van het land thuis te brengen. De Zeeuws-Vlamingen reisden gewoonlijk over België.

In het tweede trimester vormden Quinquagesima met Vastenavond en Halfvasten de hoogtepunten van afwisseling en ontspanning. Op zondag Quinquagesima na de Hoogmis begon het veertig-uren-gebed, en ook buiten de gemeenschappelijke aanbiddingsoefeningen vonden velen dan uit eigen beweging de weg naar de kerk voor een stil gebed. De volgende dagen waren grotendeels vrij van lessen. Maandagavond bracht het optreden van een voordrachtskunstenaar, of de vertoning van een film; op dinsdagavond werd gewoonlijk weer een toneelstuk van het lichtere genre opgevoerd. Halfvasten was vanouds de grote dag van het Rolducs toneel. Dan werd, in de twintiger jaren meest onder regie van Mhr. E. Ribbergh (1873-1940) of Mhr. H. Wismans (1874-1954), een stuk van Vondel of Shakespeare opgevoerd waarvoor de spelers uit alle klassen van Rolduc werden gerecruteerd en waar soms ook het zangkoor aan meewerkte. Op Halfvasten 1921 was Vondels 'Joseph in Dothan', dat in 1872 het eerst op de Rolducse planken was verschenen [24], opnieuw aan de beurt. Vele en lange repetities waren daarvoor nodig geweest, maar onder de straffe leiding van Mhr. Ribbergh werd een resultaat bereikt, dat voor het schooltoneel nauwelijks haalbaar leek [25].

Met Aswoensdag begon een tijd van ernst en ingetogenheid, die ook zonder vasten door velen met beperking in snoepen en roken werd geobserveerd. Maar ook daarin kwamen weer afwisselingen voor door bezoeken van hooggeplaatste personen, bisschoppen uit eigen land of uit de missie, ministers, kamerleden, gezanten, die alle met de hun toekomende eerbewijzen werden ontvangen. De lijdensmeditaties van de zondagen in de Vasten hielden de goede gesteldheid staande, maar trokken tevens de gedachten naar het naderende Paasfeest en de dagende vakantie.

Op Palmzondag volgde dan als finale van een lang en dikwijls koud en naargeestig trimester de grootse plechtigheid van palmwijding en processie door de gangen, waarna tijdens de Hoogmis ter begeleiding van de officiërende priesters de passie volgens Matteüs, getoonzet door de Rolducse leraar B. Pothast (1824-1904), door het koor werd gezongen [26]. In 1864 het eerst uitgevoerd [27], heeft de 'passie van Pothast' alle wisselingen van tijd en smaak overleefd en bij vele, zo niet alle oud-Rolduciens van de meest uiteenlopende generaties steekt de herinnering aan deze indrukwekkende compositie boven alle andere beelden van hun schooltijd uit. Het ene jaar begon de Paasvakantie op Paaszaterdag,

het andere op maandag na Palmzondag, telkens vroeg in de morgen.
In het eerste geval nam de gehele Rolducse gemeenschap actief deel aan de plechtigheden van het Triduum Sacrum. Op Witte Donderdag de plechtige Hoogmis met processie en de aanbidding in de crypte, op Goede Vrijdag de speciale morgendienst en de kruisweg in de namiddag, op Paaszaterdag vóór dag en dauw de wijding van het licht, het Exsultet, de lange profetieën en de verdere plechtigheden, waarbij slechts enkele uitverkorenen als acolieten of zangers aanwezig mochten zijn, terwijl de anderen pas zó laat (of zó vroeg) gewekt werden, dat zij nog juist de Mis konden bijwonen.
In het tweede geval begon 's maandagsavonds de retraite voor de priester-leraren, die tot de morgen van Paaszaterdag duurde. De diensten van de Goede Week werden dan in kleinere kring, maar met niet minder plechtigheid dan anders, op dezelfde wijze in kerk en crypte gevierd; de aanbidding werd zelfs de gehele nacht van donderdag op vrijdag onafgebroken voortgezet.
Het tweede trimester ging slechts zelden voorbij zonder dat er een of meer dagen gelegenheid was tot schaatsenrijden. De bovenste vijver was altijd het meest in trek; de middelste bleef dikwijls voor Klein-Rolduc gereserveerd en op de onderste, die toen nog tot de randen gevuld was, werd bij enigszins langdurige vorst het schoonrijden beoefend. Als het ijs voldoende betrouwbaar en het weer niet al te guur was, werd er ijs-congé gegeven, waarvan de schaatsenrijders, toch nog altijd een minderheid in de Rolducse gemeenschap, gebruik maakten om zich op korte termijn verder in de schone kunst te perfectioneren, terwijl de anderen langs de kant bleven kijken of zich in de recreatiezaal met kaarten of op andere wijze vermaakten.

In het wintertrimester 1920-'21 is op Rolduc een nieuwe vorm van militaire vóór-opleiding ingevoerd, die tot de tweede wereldoorlog zou blijven voortbestaan, de z.g. Kaderlandstorm [28]. Toekomstige dienstplichtigen kregen gelegenheid, zich gedurende een jaar op de vrije dinsdag- en donderdagmiddagen in eigen milieu onder leiding van twee instructeurs in de meest elementaire vaardigheden te oefenen. Deze oefening werd in de vakanties in enkele dagen verplichte dienst in groter verband voortgezet en getoetst. Daartegenover stond het voordeel van een aanmerkelijke bekorting van de eigenlijke diensttijd en van eerste opkomst in de rang van sergeant, welke rang in de vóóropleiding kon worden bereikt.
Het zomertrimester was vaak kort en steeds doorspekt met feesten, kerkelijk en wereldlijk. De eerste onderbreking was gewoonlijk de wandeltocht naar Schaesberg, van oorsprong een pelgrimstocht, maar die feitelijk een gezonde en vrolijke trektocht in de zomermorgen door het Limburgse land was geworden en een geheel vrije dag betekende. Van de eerste mei af werd elke dag met spanning uitgezien naar de aankondiging, dat de volgende dag de tocht zou plaats hebben. De beslissing hing af van de weerberichten, maar als die gunstig waren en het besluit was gevallen, dan trok de gehele gemeenschap, matineus als altijd, in de vroege morgenuren uit om, na bij het Mariabeeld vóór de grote poort een 'donne, donne-nous un beau jour' te hebben gezongen, de wandeling van twee uren over Ehrenstein en Strijthagen naar de kapel van Schaesberg te ondernemen. De directeur volgde met de misdienaars in een van de rijtuigen van het huis om in de kapel de H. Mis op te dragen, die door allen staande in de open lucht werd bijgewoond. Na de Mis kon men zich op de ontboste heuvel, waar de kapel eeuwen geleden op is gebouwd, te goed doen aan broodjes en limonade, die door de Rolducse knechten op de wagens van het huis waren aangevoerd. De thuisblijvers, meest dezelfden, die niet met de gewone wandelingen meekonden, moesten zich de gehele lange morgen op de speelplaats vermaken of vervelen, onder toezicht van twee verveelde surveillanten. In latere jaren werden deze 'invaliden' met auto's naar Schaesberg vervoerd om althans aan de Mis en de picknick te kunnen deelnemen.

In de Kruisdagen trok de processie vóór de Communi-

teitsmis drie maal uit in de vroege morgenlucht. Op maandag door de gangen en het carré, 'waar zooveel kleurige bloemen mooi bij de oude grijze muren kleurden en waar de hooge grijsgele toren en het oude kerkgebouw altijd de achtergrond van de plechtigheid bleven . . . Den dag daarna ging dezelfde stoet door den tuin vóór de speelplaats. In de dalen rondom hing nog de blauwe morgendamp en de verre verten waren blauwer nog door den nevel'. Daags vóór Hemelvaart eindelijk trok de processie in het lichte morgenlicht door het bosquet en over de neutrale weg rond 'het groote grijze gebouwencomplex van de oude kostschool' en 'in de klare lucht klonk dan het gebed der velen, die langzaam voortschreden' [29]. Voor de Limburgers waren deze 'godsdienstoefeningen buiten de gebouwen en besloten plaatsen', zoals de Grondwet ze noemt (artikel 184), reeds uit de gebruiken van hun woonplaats bekend; voor de Hollanders was het een nieuwe en vreemde ervaring, die zij niet zonder verwondering ondergingen.

Hemelvaartsdag had evenals de twee Pinksterdagen en Sacramentsdag de dagorde van de grote feesten. Als het weer meewerkte, waren zulke feesten dagen van echte ontspanning, waarop spel en sport naar hartelust konden worden beoefend. Maar als het regende, duurden de vrije uren lang en was het voor velen moeilijk, zich in de recreatiezaal op aanvaardbare wijze bezig te houden.

Op zondag in het octaaf van Sacramentsdag, de tweede na Pinksteren, nam Rolduc naar oude traditie deel aan de grote processie van Kerkrade. Als de klokken het naderen van de processie aankondigden, wachtte de gehele Rolducse gemeenschap die op in de kerk en zag daar de lange stoet binnenstromen, eerst de kinderen in kleurige rijen, die terstond de crypte werden binnengeleid om daar een Mis bij te wonen, dan de volwassenen met vanen en muziek van fanfares, die met de 'Deutsche Singmesse' de Mis aan het hoofdaltaar begeleidden. Na de Mis stelde de stoet zich weer op om uit te trekken, bonte mengeling van veel volk, congregaties, sociale verenigingen, harmonieën, biddende mannen en vrouwen, ten slotte heel Rolduc, de heren in rochet voorafgaande het Hoogwaardig Sacrament, dat nu onder goud-witte troonhemel en in veel wolken van wierook door de directeur werd gedragen. In de hoofdparochiale kerk van Kerkrade, toen de enige, werd dan het Te Deum gezongen, waarna de zegen met het Allerheiligste de processie besloot en de Rolduciens naar huis terug keerden, terwijl achter hun rug de Kerkraadse kermis met veel rumoer werd geopend.

Het naamfeest van directeur A. van de Venne, St. Antonius, viel op 13 juni, maar de viering werd vastgesteld op twee dagen, die voor de gang van zaken in het zomertrimester het best uitkwamen. Op de eerste dag Plechtige Hoogmis, feestdiner in de met kransen en slingers behangen eetzaal, opgeluisterd door de aanwezigheid van hoge gasten, met speeches en gelukwensen in proza en poëzie, en verder de gehele dag vrij. In 1921 werd 's avonds 'Joseph in Dothan' voor de tweede maal opgevoerd. De tweede dag, vanouds bekend als 'jour de jeux' [30], was gewijd aan volksspelen van velerlei soort, die door de filosofen werden georganiseerd en waarbij dezen ook als scheidsrechters optraden. In de late namiddag had op het bordes de prijsuitdeling plaats. De filosofen voerden daarbij een kluchtspel op, door hen zelf verzonnen, waarbij personen en toestanden in de 'kleine republiek' vaak geestig werden geparodieerd.

Intussen waren gewoonlijk de eindexamens van gymnasium, HBS en handelsschool in het zicht gekomen. Driemaal dagen van spanning, waarin de gehele cour van harte deelde. Driemaal betrad een commissie van buiten het huis ter beoordeling van de resultaten van de Rolducse scholen: 'gecommitteerden' voor gymnasium en handelsschool, 'deskundigen' voor de HBS. De uitslag wekte altijd uitbundige vreugde, ook wanneer die voor een of meer kandidaten niet zo goed was als wel werd gewenst. Met het 'Adieu Rolduc' van de geslaagden werd ook door hen, die niet op vertrekken stonden, even luidkeels ingestemd.

Na de eindexamens volgden al spoedig de meer huiselijke overgangsexamens, die alle Rolducse klassen enkele dagen achtereen onder hoge druk hielden. En dan de laatste dag: een dag van angst en vreugde, maar ook van teleurstelling! Het Te Deum na de plechtige Hoogmis van dankzegging tot besluit van het schooljaar werd door de gehele kerk uit volle borst gezongen en daarna volgde de stormloop naar de kamers van de hoofdleraren der verschillende klassen, waar ieder het 'vonnis' mocht vernemen, dat over zijn volgend schooljaar besliste. In de namiddag werd in de aula de plechtige prijsuitdeling gehouden, in 1920 nog in het Frans: eerst in 1921 verkreeg de redactie van dit Jaarboek, dat toen voor het eerst zou verschijnen, van directeur van de Venne met moeite de toestemming om in de eigen moedertaal de prijzen af te kondigen. De directeur was met enkele van de oudste heren op het toneel gezeten en reikte de prijzen uit: een boek voor elke prijs in elk vak, zodat de bollebozen hun bagage voor de volgende dag met een zware stapel boeken moesten belasten. De volgende dag was het inderdaad in het prille licht van de vroege zomermorgen de grote uittocht. De prefect en enkele van de jongere heren moesten de vakantiegangers een eind in het land begeleiden. Over het huis en de speelplaats viel een vreemde stilte. Zeven weken lang zou Rolduc 'zonder ziel' blijven [31].

F. S.

Noten

1
Gebruikte afkortingen: EL = R. Corten, *L'élève chrétien sanctifié dans sa vie et dans ses études,* 3e éd., Kerkrade, 1904; RG = *Rolduc, Gedenkboek 1843-1943,* Rolduc, 1948; RJ = *Rolducs Jaarboek;* RSH = H. v. Rode (= H. Wismans), *Rolduc, Schetsen en Herinneringen,* Amsterdam-Rotterdam, 1916; RWB = R. Corten - -H. A. M. Ruyten, *Rolduc in Woord en Beeld,* Rolduc, 1904.

2
A. J., *J. A. Alberdingk Thijm,* Amsterdam, 1893; L. van Deyssel, *De Kleine Republiek,* 2de druk, Amsterdam, z.j.; *Gedenkschrifen,* Amsterdam, 1924; vgl. F. S. *Lodewijk van Deyssel en Rolduc,* RJ, XXXII (1952), 107-123; L. W. Wijnen, *Karel Alberdingk Thijm in de Kleine Republiek,* RJ, XXXVIII (1958), 46-68.

3
J. Alberdingk Thijm S.J., Mr. Frans Erens, Mgr. Prof. H. W. H. Everts, Ir. L. A. J. Keuller, H. Reighard, Dr. J. F. M. Sterck e.a.

4
Beschrijving en afbeeldingen, RWB, 41-54.

5
RWB, 66-68. - Het reliekschrijn, door dr. P. H. Cuypers ontworpen, was een geschenk van leraren en leerlingen bij het veertigjarig priesterfeest van directeur Everts in 1891: RJ, VII (1927), 95.

6
RJ, VII (1927), 88. Afbeelding, RWB, 171.

7
Bij de afbraak van de varkensstal in de loop van de winter 1924-25 werd onder de vloer een 12de-eeuwse tegelbedekking aangetroffen; het oorspronkelijke plan om dit lokaal te behouden en te restaureren werd door instorting verijdeld. De tufstenen pilaren, die in de stal aan eenvoudige romaanse kruisgewelven tot steun dienden, hebben nog vele jaren in het bosquet gelegen.

8
RG, 56.

9
J. Adams, *Het raam van 't Casino,* RJ, I (1921), 100-102.

10
Felix Rutten, *Kostschoolherinnering,* RHS, 89.

11
In deze benaming leeft de herinnering voort aan een 19de-eeuwse knecht, die met de zorg voor bedoelde inrichtingen belast was. Over de identiteit van deze werkzame huisgenoot zijn de deskundigen het echter niet eens kunnen worden: zie RJ, II (1922), 64, noot 5; RJ, III (1923), 63; RJ, IV (1924), 99; RJ, V (1925), 84-85.

12
Zie de afbeeldingen in RSH, 88-89 en RJ, V (1925), 88-89.

13
RWB, 181; afbeelding van het inwendige RJ, XXXVIII (1958), 49.

14
Deze gang was destijds vrij donker, doordat ook de ruimte boven de vestibule tussen de studiezalen, later bekend als 'Wilhelminaplein', door een kamer was ingenomen.

15
De motetten voor elke dag van de week bij EL, 98-106.

16
In de zomervakantie van 1923 ontmoetten leraren van Rolduc te Parijs enkele Rolduciens, die met hun vaders de weg van Maastricht naar de Franse hoofdstad te voet hadden afgelegd, maar op Rolduc een 'briefje van de dokter' hadden en dit geheel hun verdere schoolcarrière hebben behouden.

17
'C'est un pieux usage, consacré par une longue tradition, que les élèves de Rolduc se rendent, au commencement de la récréation du soir, à l'église, afin d'y adorer, pendant quelques minutes, Jésus-Christ dans le très saint Sacrement, et de saluer, par une courte prière, la Sainte Vierge Marie'. EL, 193.

18
Deze 'Cantiques pour chaque jour de la semaine' bij EL, 197-199: 1. Qu'ils sont aimés, grand Dieu! tes tabernacles! - 2. Heureux qui goûte les doux charmes. - 3. Vive Jésus! C'est le cri de mon âme. - 4. Digne époux d'une Vierge-Mère. - 5. Je te salue, ô pain de l'ange. - 6. Coeur de Jésus, tu veux donc que je t'aime. - 7. Salut, ô Vierge immaculée.

19
Roda Sacra, Rolduc, 1954, 92.

20
RG, 63-64.

21
J. Bemelmans, *Rolduc en 'Voor Eer en Deugd',* RJ,I (1921), 33-35.

22
Op de eerste zondag van de Advent 1948 las schrijver dezes de H. Mis in een weeshuis, geleid door Franse zusters, te Broumana, bij Beyrouth, in de Libanon. De Maronietische priester, die daar als rector fungeerde, had juist het Evangelie in het Arabisch voorgelezen, toen de weesjongens het 'Venez, divin Messie!' aanhieven. Was het wonder, dat de aandacht van de celebrant ernstig gestoord werd?

23
In 1919 ging de tocht nog over Chèvremont, later, na de opheffing van de Franse grensbewaking, door het bosquet en over Haanrade.

24
RG, 56.

25
RJ, I (1921), 35-38.

26
De merkwaardige muzikale loopbaan van Pothast is beschreven door Annalist (= directeur A. van de Venne) in RJ, VI (1926), 3-19.

27
RG, 52.

28
J. Weijden, *Militaire beweging op Rolduc,* RJ, I (1921), 107-108

29
Th. Molkenboer in RSH, 113.

30
Dat de 'jour de jeux' zijn oorsprong zou hebben gehad in het jaarlijks bezoek van Rolduc aan de Gravin van Nassau, weduwe van Koning Willem I, op haar kasteel te Rah bij Aken, is door J. Alberdingk Thijm S.J. in RJ, III (1923) definitief weersproken: de twee ontspanningsdagen bestonden van het begin af naast elkaar.

31
(J. Cobbenhagen), *Rolduc zonder ziel,* RJ, IV (1924), 79-80.

liberté

ik denk niet aan de wolken—

misschien peins ik wel
met heimwee in mijn stem
aan een gebroken dageraad.

ik verzamel
de benauwde brieven van je keizerrijk
en ik verzegel ze onhandig.

Uit: solidair en passant / bert s.a. peto

De fundering van de kerk van Rolduc

De gevolgen van de ondergrondse kolenwinning in de buurt van Rolduc doen zich reeds jaren aan de kerk en de overige gebouwen gevoelen. Wat betreft de kerk: daar zijn niet zozeer ongelijkmatige verticale verplaatsingen in het spel, als wel horizontale. Teneinde de kerk op een eiland van rust te plaatsen werd een ring van gewapend-beton om de funderingen heen aangebracht met dwarsverbindingen onder de kerk- en kryptvloer door. De werkzaamheden vonden plaats in de periode september 1964 – februari 1965. Voorzover de kerk niet ingebouwd is, werden daarbij de funderingen nagenoeg geheel vrijgelegd. Bij het koor en het transept, die dieper gefundeerd zijn dan het schip, werd de aanlegdiepte van de fundering echter maar op enkele plaatsen bereikt. Voor de dwarsverbindingen maakte men sleuven van ruim een meter breedte dwars door de krypt, midden door de noord-en zuidconche, en midden door het oostelijke pseudotransept. Ook aan de noordzijde kwamen, onder de vloeren van de kloostergang en de sacristie, de funderingen van de kerk gedeeltelijk bloot. Aan de westzijde werd voor de ringbalk een gebogen sleuf gegraven door het westelijke pseudotransept. De torenpartij bleef dus buiten de ring.

Deze uitgravingen en de diverse doorbraken door de funderingen heen boden een goede gelegenheid tot bouwkundig-historisch onderzoek. Het was echter niet de eerste keer, dat de funderingen onderzocht werden. Over de resultaten van een onderzoek van funderingen en kerkmuren in 1940/'42 doet Dr. P. S. Everts mededelingen in de Publications van 1949 [1]; de vondsten in en aan de buitenzijde van de krypt legde hij vast in een schets. Ook de aanleg van een kanaal voor de centraleverwarmingsleiding in de zomer van 1957 maakte waarnemingen mogelijk. Hierover werden wij ingelicht door de Zeereerwaarde Heer F. L. Augustus en een opmetingstekening.

De resultaten van deze en van de huidige onderzoekingen zijn ingetekend in een plattegrond-tekening van Th. Haakma Wagenaar [2], zie fig. 1 (pagina 122 en 123). De gevonden funderingen van de kerk zelf en enkele verdwenen aanbouwen zijn met een wijde kruisarcering aangegeven, ongeacht hun ouderdom, terwijl de omtrekslijnen dun zijn gehouden ten opzichte van die van het opgaande muurwerk. De onderbroken lijnen geven het vermoedelijk verloop van de funderingen weer, waar deze niet konden worden waargenomen.

Zoals bekend, zijn wij over de oudste bouwgeschiedenis van de kerk ingelicht door de Annales Rodenses. Dat deze in grote lijnen betrouwbaar geacht mogen worden heeft Ir. W. Marres voldoende aangetoond [3]. Zij vertellen ons [4], dat de stichter van Rolduc, Ailbertus, in 1104 een voorlopig verblijf op het terrein vestigde, dat tot dan toe onontgonnen en onbebouwd was geweest. Hij bouwde er een houten kapel; twee jaar later – wellicht als uitbreiding hiervan – echter reeds een stenen priesterkoor met een stenen gewelf. Dit bestond maar kort; nadat het afgebroken was, werd op dezelfde plaats een krypt opgetrokken, terwijl men tevens de fundamenten voor de kerk legde. Op 13 december 1108 volgde de wijding. In 1123 verwoestte een brand, door scholieren gesticht, het complex. Zeven jaar daarna werd het priesterkoor boven de krypt opgetrokken en overdekt met een stenen koepelgewelf. Op dat tijdstip stonden van de kerk alleen nog maar de muren tot manshoogte. In 1138 werd het transept opgetrokken, en in 1143 de drie oostelijke traveeën van het schip. De vierde travee en de torenpartij verrezen later; vermoedelijk waren deze juist voltooid bij de kerkwijding van 1209.

In 1940/'42 werd van de krypt de fundering ontgraven aan de noord- en oostzijde, maar niet tot de volle diepte. In deze fundering, die vlak onder de vensterdorpels naar voren springt, zag Everts restanten van de eerste krypt (1106). Onder de vloer van de krypt was de bredere fundering van de oostconche gedeeltelijk vrijgelegd, evenals de oude westmuur, ter hoogte van de oostmuren van het transept. Everts deelt over al deze

Noten zie pagina 130

Foto 1

funderingen mee, dat zij niet bestaan uit stortwerk tussen gestapelde buitenwanden, maar door en door gemetseld zijn van blokken natuursteen. Dat gold ook voor de fundering van het zuidertransept en van de zuiderzijbeuk van het schip vanaf het transept tot het westelijke pseudotransept. Verder naar het westen onderscheidde de zuid-fundering zich door de daar 'rijkelijk aangewende zeer harde kalkspecie in tegenstelling met de zachte, met kiezelzand vermengde kalktras der oostelijk gelegen funderingen'. Meer in het algemeen schrijft hij, dat de specie in de funderingen een kalkhoudende tras was. Over het opgaande werk deelt hij mee, dat deze 'weer volgens het oude systeem in stortwerk met muurbekleding zijn opgericht, voorzover dit kon blijken uit de van pleisterwerk ontdane muurvlakken aan de binnenzijde van het zuidelijk transept en de zuidelijke zijmuur in het oostelijk gelegen pseudotransept'. In het zuidertransept werd de bevestiging gezocht van de mening van Dr. P. J. H. Cuypers, Dr. H. Diepen e.a., dat het transept oorspronkelijk niet buiten de zijbeuken uitsprong. Deze bevestiging bleef uit: 'zo zijn er o.a. geen sporen gevonden van enige bouwnaad in de zuidelijke transeptarm, toen de fundering aan de buitenzijde van de westelijke muur werd blootgelegd en ook niet toen de westelijke opgaande muur aan de binnenzijde ter plaatse van pleisterwerk werd ontdaan [5]; ook werden er in deze arm bij peiling geen sporen gevonden van een fundering in het verlengde van de kerkmuur'. De zijkanten van de altaarnis in de oostelijke wand bleken uitgebouwd te zijn op de fundering, een van de redenen om hem later te dateren.

Bij het onderzoek van 1957 bleek, dat de noordelijke kolommenrij van het schip op een doorgaande fundering staat. Aan de zuidzijde bleek het zuiltje van de oostelijke travee op los gestorte stenen te staan, die rustten op een soortgelijke fundering als aan de noordzijde. Blijkbaar vinden we hier de onderbreking in de bouw van 1108 tot 1143 terug. De noordwestelijke vieringpijler bleek in de fundering verbonden te zijn met de westmuur van het noordertransept. Voorts kwam de westelijke sluitmuur van het oudste gedeelte van het schip (dat alleen de drie oostelijke traveeën omvatte) aan het licht. In het midden van het schip was deze muur dieper uitgebroken (1.00 à 1.20 m. onder de vloer) dan bij de pijlers, maar het betrof één doorlopende muur. De westpartij bleek gefundeerd te zijn op een diepte van 1.30 à 1.50 m. onder de kerkvloer. De beide westelijkste pijlers waren door brede funderingsmuren verbonden met de westmuur en de naastliggende zijbeukmuren. Onderling waren zij door een smal secundair muurtje van baksteen verbonden. Ook oostelijk liep langs de pijlerfundamenten een doorgaande smalle muur. Al deze funderingen zijn met onderbroken lijnen uitgetekend in fig. 1, pagina 122 en 123, naar een destijds gemaakte opmetingstekening.

In het middenschip werden ter hoogte van de zuiltjes van de oostelijke travee enige funderingen aangetroffen, die misschien altaren gedragen hebben. Westelijk daarvan vond men 65 cm. onder de vloer brandsporen. Bij de noordoostelijke pijler van het oostelijke pseudotransept vond men zuidelijk tegen de fundering een bakstenen graf, waarin twee bijzettingen boven elkaar waren. Ook bevond zich een bakstenen graf tussen de zuidelijke pijlers van dit pseudotransept (zie fig. 1). Nabij de korte zijden bevonden zich in de lange wanden 20 cm. diepe uitsparingen, waarschijnlijk om het leggen en lichten van een grafzerk te vergemakkelijken. In beide graven lagen de schedels aan de westzijde: het gaat hier dus om welgestelde burgers.

Bij *het jongste onderzoek* bleek, dat de funderingen, evenals de muren van de kerk, zijn opgetrokken van breuksteen, een vuile zandsteen, bekend als grauwacke. Aan de noordzijde zijn zij dieper aangelegd dan aan de zuidzijde, wat overeenstemt met de helling van het terrein en naar alle waarschijnlijkheid ook met de bodemstructuur.

Bij de aanleg bleek men als volgt te werk te zijn gegaan. Men groef een sleuf in de bodem; de vette Limburgse klei maakte het mogelijk de zijkanten verticaal af te steken. Vervolgens metselde men tegen de beide wanden

muurtjes van min of meer rechthoekig behakte stenen. Tenslotte stortte men de tussenruimte vol met brokken steen in specie. Bij de fundering van de schipkolommen kon men constateren, dat dit vulwerk in lagen van 20 tot 30 cm. werd aangebracht en vervolgens ingewassen. Waar deze fundering doorbroken moest worden voor een van de dwarsbalken liet het muurwerk ook weer langs deze vlakken los. Als bindmiddel gebruikte men leem, vermengd met zand en grind. Bij de koorfundering voegde men tevens kalk toe, bij de fundering van het kerkschip echter niet. De door Everts genoemde techniek van door en door gemetselde muren werd niet aangetroffen. Ook kon de aanwezigheid van tras in het bindmiddel vooralsnog niet vastgesteld worden. Everts zal echter niet in de gelegenheid zijn geweest het inwendige van de muren te onderzoeken, behalve bij de funderingen onder de vloer van de krypt.

De *koorpartij* is het diepst gefundeerd en wel op een sterk grindhoudende bodemlaag. Bij de noordconche ligt deze ongeveer 3.95 m. beneden Peil (of ong. 2.80 m. onder het maaiveld); nabij de hoek tussen zuid- en oostconche ong. 3.55 m. beneden Peil (of ong. 2.50 m. onder het maaiveld). Als Peil is aangehouden het niveau van de vloer in het schip van de kerk vóór de trappen naar het koor en de krypt [6].

Het transept is minder diep gefundeerd: aan de noordzijde 3.15-3.40 m. beneden Peil; aan de zuidzijde 3.05 m. beneden Peil; de zuidoosthoek van het zuider transept is echter merkwaardigerwijze ong. 1.15 m. diep gefundeerd (zie fig. 2, pagina 124 en 125).

Het schip is wederom minder diep gefundeerd. Bij de doorbraak, die door het oostelijke pseudotransept gemaakt werd, kon geconstateerd worden, dat de noorderzijbeuksmuur, de doorgaande funderingen onder de noordelijke en zuidelijke kolommenrijen en de zuiderzijbeuksmuur aangelegd waren op een diepte van resp. ongeveer 2.52 m., tenminste 2.73 m., 2.40 m. en 1.60 m. beneden Peil (zie fig. 3, pagina 126 en 127). Van de houten kapel zijn geen sporen gevonden. Of van het koor van 1106 nog iets bewaard is, moeten we voorlopig in het midden laten. De krypt van 1108 is ongetwijfeld de huidige. Buiten springt aan alle kanten de muur vlak onder de vensters naar voren (zie afb. 1 en 2 en fig. 2). Marres en Haakma Wagenaar veronderstelden, dat deze voorsprong, genoteerd door Everts, veel lager zat, nl. beneden de vloerhoogte van de krypt, en combineerden hem met de aan de binnenzijde bredere fundering van de oostconche, die Everts gevonden had ongeveer 20 cm. onder de kryptvloer. Zij zagen hierin een overblijfsel van het koor van 1106 [7]. Dat de voorsprong naar buiten echter bij de huidige krypt behoort, blijkt duidelijk bij de noordconche (zie fig. 2). Ongeveer 1.70 m. beneden de voorsprong springt de fundering nl. terug. Deze terugsprong behoort kennelijk bij de binnenwaartse sprong van de fundering aan de binnenzijde, 19 cm. onder de kryptvloer. De buitenmuur van de krypt staat, met voorsprong en al, dus iets naar buiten verschoven op zijn fundering. We kunnen hier dus een onderbreking – zij het misschien een zeer korte – in de bouw vaststellen. Bij de zuidconche is ongeveer hetzelfde het geval. Ook hier springt de opbouw (voorsprong incluis) iets naar buiten ten opzichte van het fundament, dat zich echter alleen onder de oostelijke helft van deze conche bevindt (zie foto 1). Bij de oostconche komt een dergelijke terugsprong niet voor. Hier is de buitenmuur dus vanaf de fundering ineens tot stand gekomen.

Het vooruitspringende muurwerk onder de vensters van de drie conchen is in verband met elkaar opgetrokken en dateert dus van één bouwperiode. Het onderste muurwerk van de oostelijke conche staat echter koud tegen de terugspringende fundamenten van de noord- en zuidconche. Bovendien is het iets minder diep gefundeerd. Het verschil bedraagt aan de noord- en zuidzijde resp. 25 en 17 cm. Aan de zuidzijde wordt dit verschil echter overbrugd door een keienbed onder de fundering van de oostconche.

De terugspringende fundamenten van de noord- en de zuidconche zijn dus iets eerder in aanleg dan hun opbouw aan de oostconche. Of ze nog relicten zijn van

Foto 2

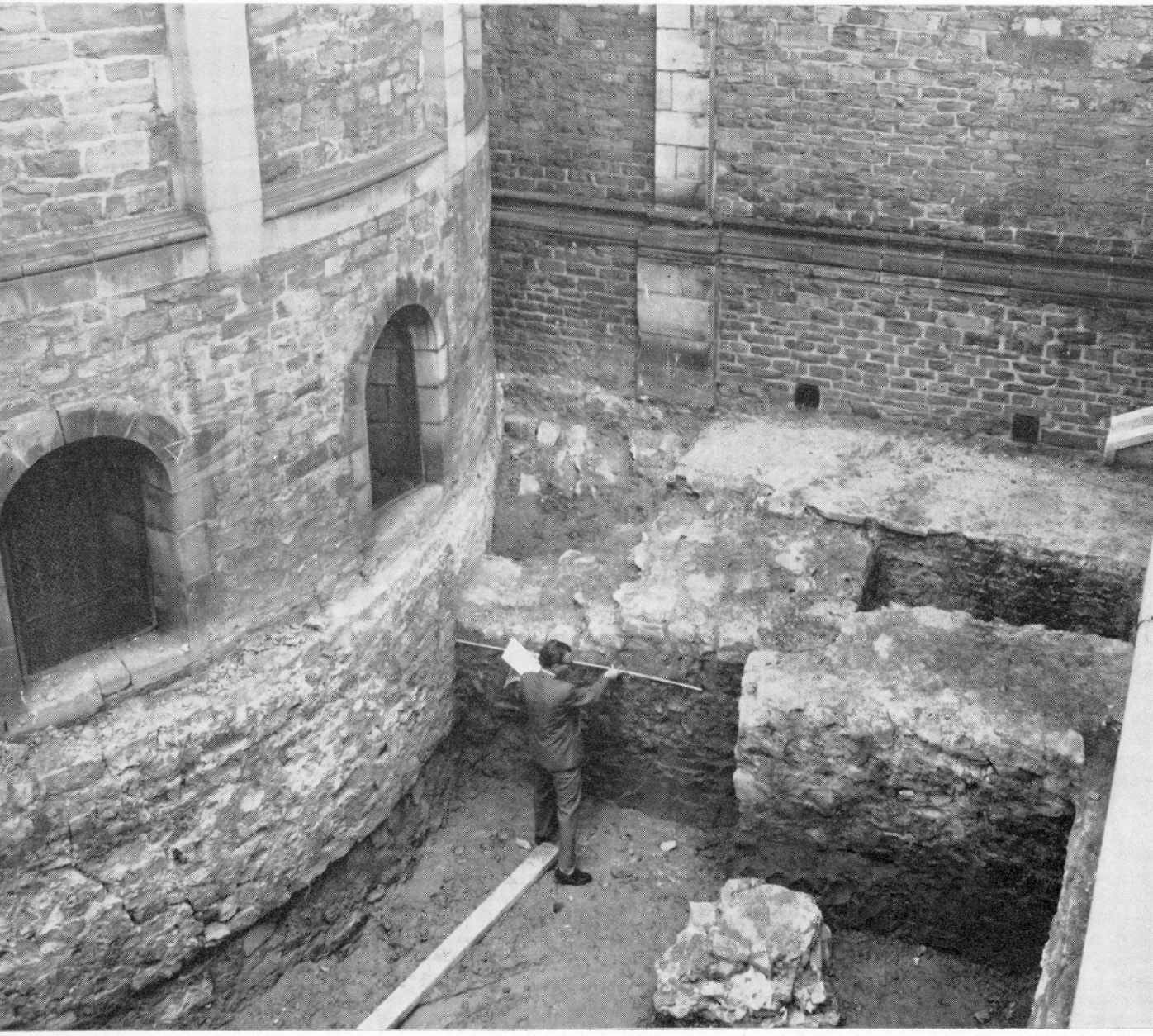

Foto 3

het koor van 1106 is niet met zekerheid te zeggen. In materiaal, specie en bouwtechniek valt geen verschil te bespeuren met de opbouw. Het valt te betwijfelen of men bij de bouw van het koor van 1106 behoefte had aan zo'n grote aanlegdiepte.
Dan rest nog de vraag of de fundering, die Everts binnen in de oostconche vond, van voor of na de geconstateerde onderbreking is. Behoort deze bij de buitenmuur, dan ontstaat een niet overal gelijke aanlegbreedte, die varieert van ca. 2.50 tot 3.00 m., terwijl die van de andere conchen 2.20 à 2.30 m. bedraagt. Toen, tijdens de ontgraving, aan de noordoostzijde van de oostelijke conche aan de onderzijde van de fundering een aantal stenen uitvielen, kwam daarachter geen stortwerk te voorschijn, maar eveneens keurig gestapelde stenen. We veronderstellen, dat deze behoren bij de binnen door Everts gevonden fundering en dat dit geheel van vóór de onderbreking dagtekent. Toen men de bouw voortzette, heeft men de oostelijke conche blijkbaar iets wijder gemaakt. Tenslotte moeten we vaststellen dat, indien de fundamenten van voor de onderbreking wel relicten zijn van het koor van 1106, dit in hoofdzaak hetzelfde grondplan gehad moet hebben als de huidige krypt. De veronderstelling van Haakma Wagenaar [8], dat de zijconchen smaller waren dan de huidige, wordt weersproken door het verloop van de fundamenten.
Bij de doorbraak, die dwars door de krypt gemaakt werd midden door de zijconchen, bleek dat de vier middelste zuiltjes op poertjes gefundeerd zijn, maar de zuiltjes van de beide conchen op doorgaande oost-west lopende funderingen. In het midden van de krypt tekende zich een begraving af (zie fig. 2, pagina 124 en 125).

De Annales berichten, dat tegelijk met de bouw van de krypt de funderingen van de kerk gelegd werden. Of de krypt en de fundering van het transept in verband met elkaar zijn opgetrokken, kon niet nagegaan worden. Wel bleken de funderingen van de westmuur van het noorder transept en de noorderzijbeuksmuur in verband met elkaar te zijn gemetseld. Tot ongeveer 1.58 m. onder de sacristievloer (of 2.30 m. beneden Peil) kon de hoek tussen beide bestudeerd worden.
De zuidmuur en de noordmuur van het transept bleken beide op de oosthoek een in verband aangemetseld fundament te bezitten, dat zich echter niet in het opgaande werk voortzet. Het metselwerk, dat hier op aansluit, is in beide gevallen jonger. Vermoedelijk betrof het hier steunberen, die overigens – althans aan de zuidzijde – nimmer uitgevoerd zijn. Een merkwaardige bijkomstigheid noemden we reeds, nl. dat de zuidoosthoek van het zuider transept mèt het vermoedelijke steunbeerfundament zoveel minder diep gefundeerd is en wel uit de hoek gerekend ongeveer 4 m. van de zuidmuur en ongeveer 3 m. van de oostmuur (zie fig. 2).
Omdat er geen aanleiding was de fundering van het transept te doorbreken, kon geen betrouwbaar monster van de specie verkregen worden. Aan de zuidzijde kregen we echter de indruk, dat de leem niet met kalk vermengd was; die van de steunbeer aan de noordzijde bevatte daarentegen wel kalk. De fundering van de noordmuur werd slechts gedeeltelijk vrijgelegd. Op 1.80 m. uit de steunbeer bleek de onderkant ong. 3.40 m. beneden Peil te liggen; de NW-hoek leek echter 18 cm. minder diep gefundeerd te zijn.

De funderingen van transept en schip werden dus reeds in 1108 gelegd. Bij de doorbraak, die onder de vloer van het oostelijke pseudo-transept gemaakt werd, bleek dat de kolommen op doorgaande funderingen rusten. In 1130 stonden de muren nog maar tot manshoogte. Wannéér zij echter tot die hoogte werden opgetrokken, wordt niet vermeld. Waarschijnlijk gebeurde dit niet direct; de niet uitgevoerde steunberen tegen het transept en het naar binnen uitspringen van de noorderzijbeuksmuur, 56 cm. onder de vloer (zie fig. 3), wekken de indruk, dat er na het leggen van de funderingen enige verandering in de plannen is gekomen.
De vraag, waar we in de kerkmuren de manshoogte van 1130 als horizontale naad terugvinden, wordt niet

Figuur 1

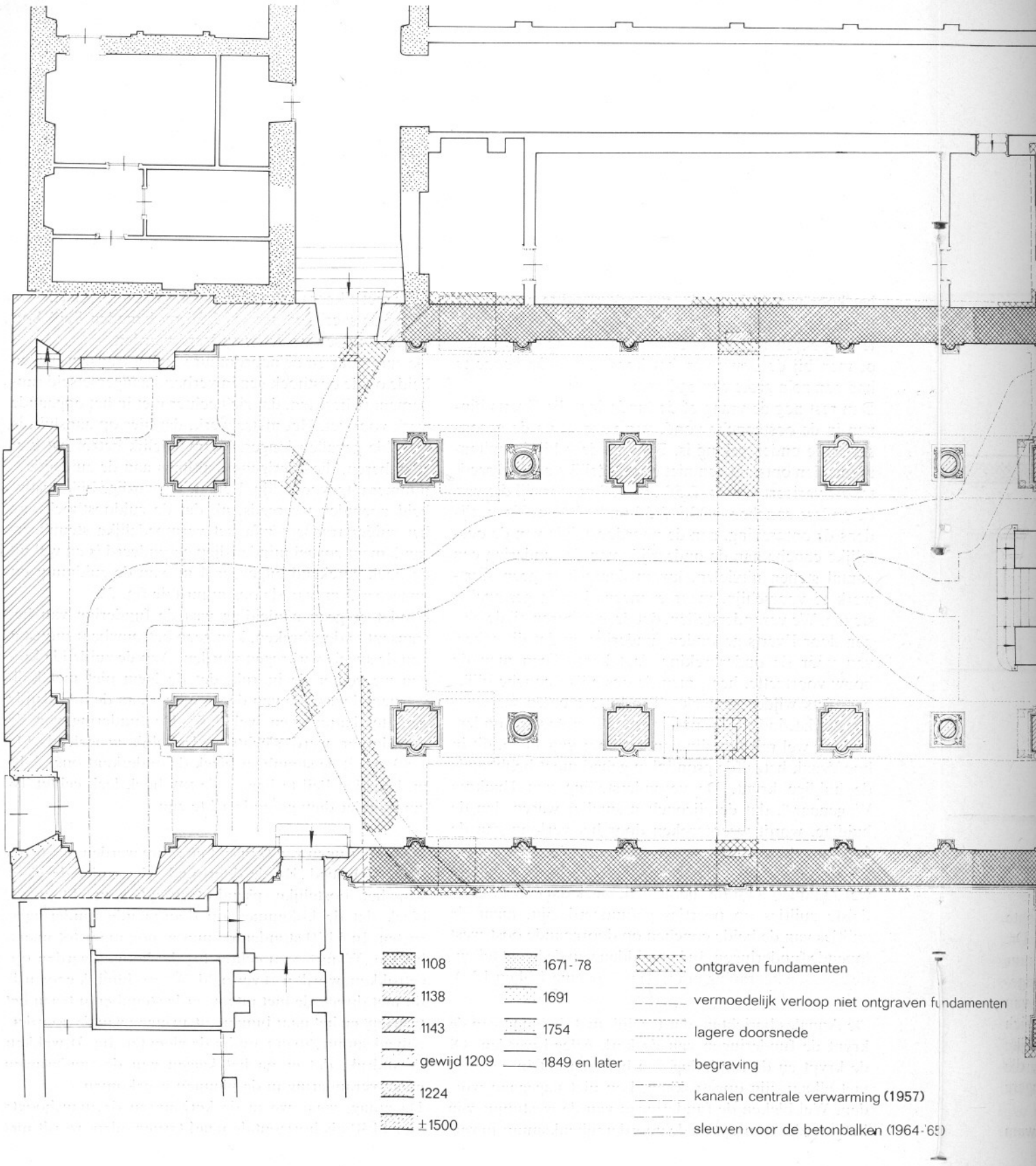
1108
1138
1143
gewijd 1209
1224
±1500
1671-'78
1691
1754
1849 en later
ontgraven fundamenten
vermoedelijk verloop niet ontgraven fundamenten
lagere doorsnede
begraving
kanalen centrale verwarming (1957)
sleuven voor de betonbalken (1964-'65)

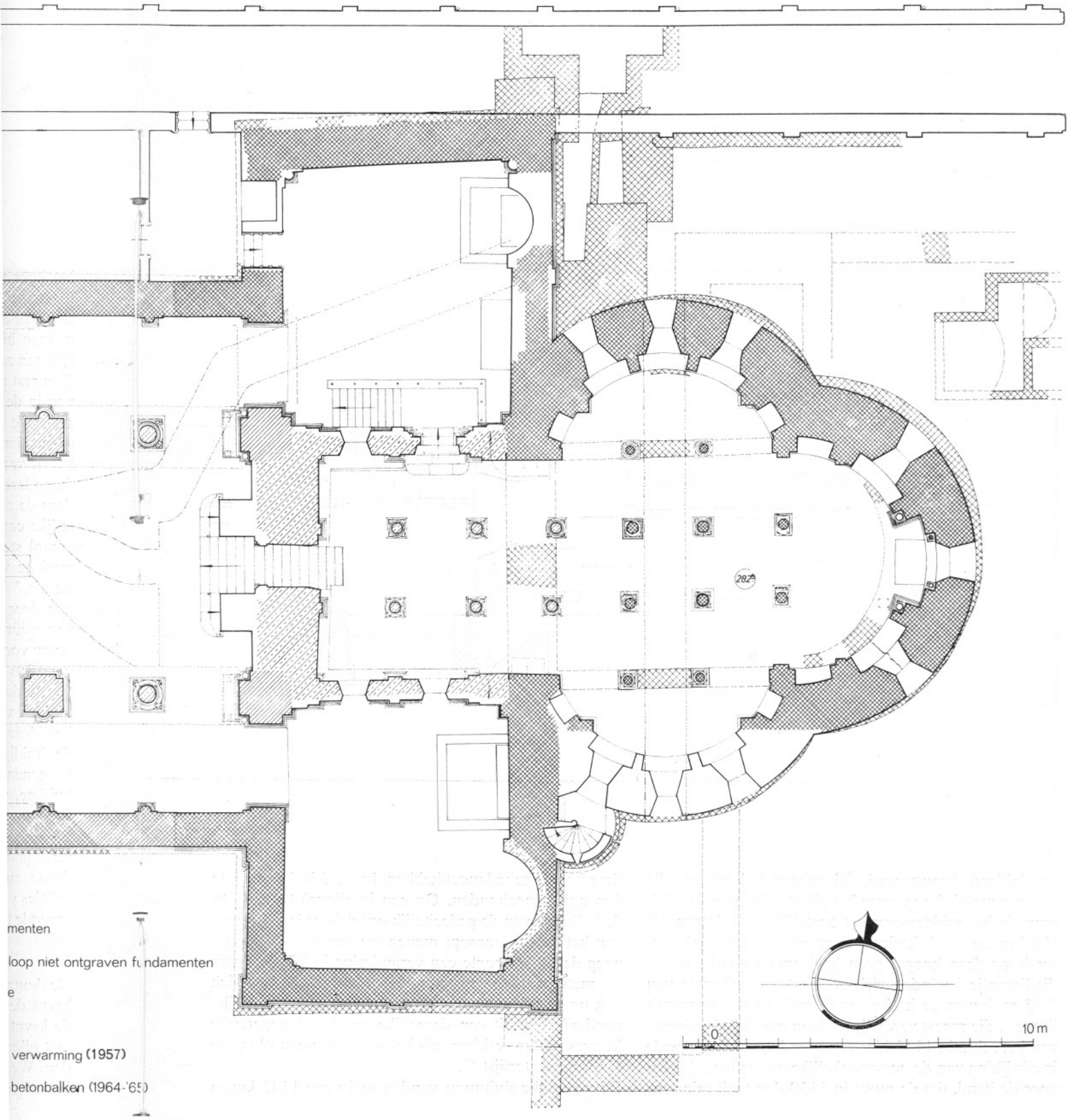
menten
loop niet ontgraven fundamenten
e
verwarming (1957)
betonbalken (1964-'65)
282
0
10 m

Figuur 2

Dwarsdoorsnede krocht naar het westen / schaal 1:50

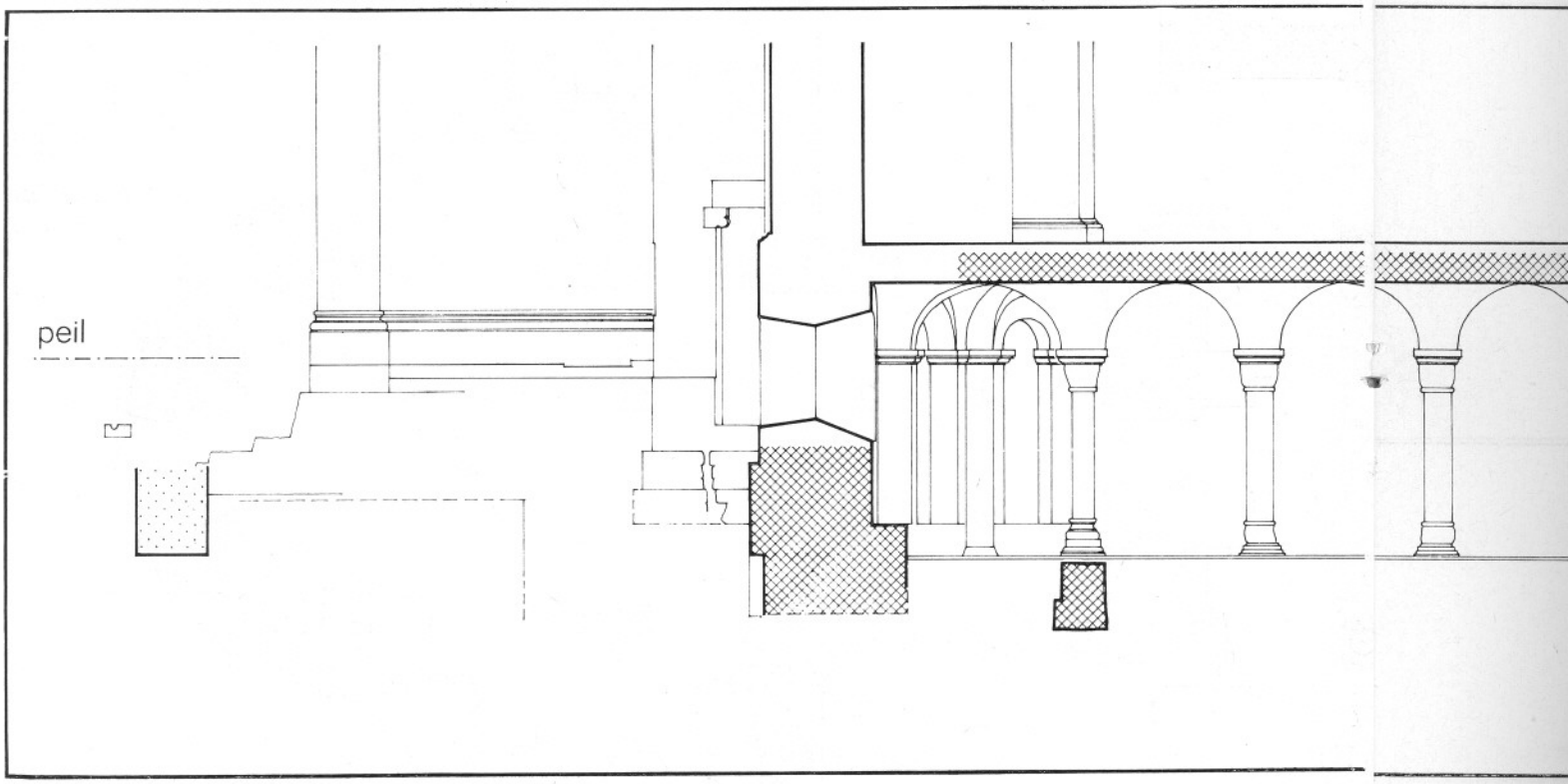

eensluidend beantwoord. Manshoogte komt aardig overeen met de hoogte van het pilastertje tegen de zuidmuur in het midden van het oostelijke pseudotransept (1.70 m. boven de kerkvloer), maar het muurwerk verraadt op deze hoogte geen horizontale naad. Achter dit liseentje bevinden zich echter tot een hoogte van 2.35 m. boven de kerkvloer de naden van een wandlisene [9], die moest verdwijnen, toen men bij de afbouw van het schip in 1143 hier een pseudotransept bouwde in afwijking van de oorspronkelijke bedoeling. Het ligt voor de hand, dat de muur in 1130 dan toch minstens deze hoogte gehad moet hebben. In fig. 3 is deze hoogte dan ook aangehouden. Op een interieurfoto van Dr. P. S. Everts van de gedeeltelijk ontpleisterde westmuur van het zuider transept menen we trouwens op nagenoeg dezelfde hoogte een verandering in karakter van het metselwerk te constateren [10]. Overigens tekent zich ook op deze hoogte aan de buitenzijde geen duidelijke naad af. Wel zit een dergelijke naad wat hoger, die Marres echter verklaart als het spoor van een vroegere Gotische waterlijst [11].

De westelijke sluitmuur van het schip van 1143 kwam

wederom
jonger te
ren. Deze
een valler
sluitmuur,
beide buit
zijde teve
47 cm. die
In 1957 k
lijke kolo
nemen (zi

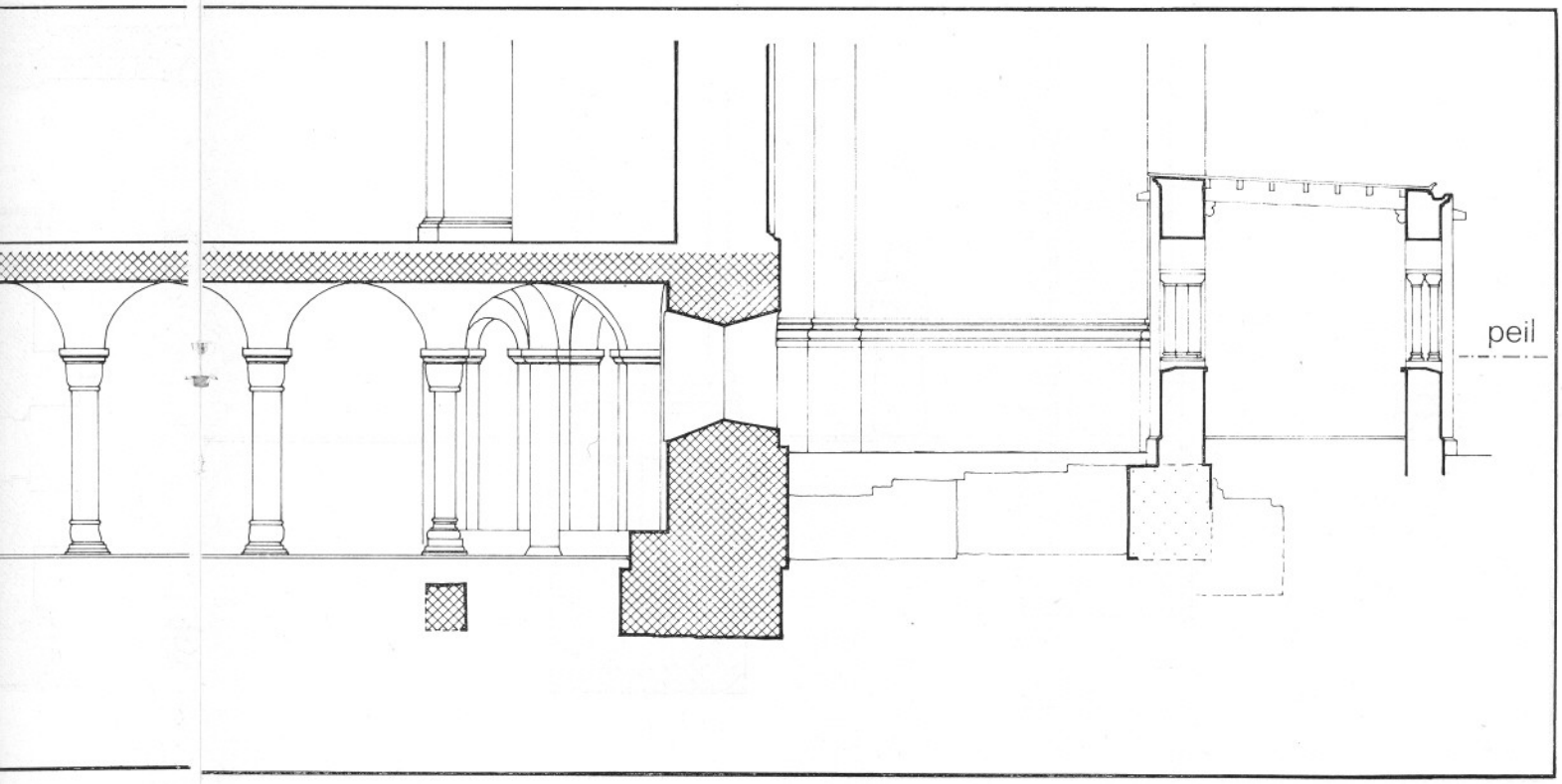

ze hoogte
van Dr.
vestmuur
op nage-
akter van
kent zich
duidelijke
oger, die
vroegere

43 kwam

wederom gedeeltelijk aan het licht. Deze muur blijkt jonger te zijn dan de funderingen van de zijbeuksmuren. Deze laatsten eindigen beide aan de westzijde met een vallende tand (zie foto 3). De fundering van de sluitmuur, die hier overheen gemetseld is, springt aan beide buitenzijden iets naar voren, terwijl aan de zuidzijde tevens geconstateerd kon worden, dat hij daar 47 cm. dieper (ong. 1.90 m. beneden Peil) gefundeerd is. In 1957 kon men ook aan de zuidzijde van de noordelijke kolommenrij een soortgelijke verspringing waarnemen (zie fig. 1). De specie van de sluitmuur bevat, in tegenstelling tot die van de schipmuren, ook kalk. Of deze muur in 1130 ook al tot manshoogte was opgetrokken, of dat deze pas bij de bouw van 1143 behoort, valt niet met zekerheid te zeggen. Het muurwerk boven de vallende tand aan de zuidzijde verschilt zozeer van het overige 'manshoge' muurwerk, dat we het laatste veronderstellen.

Drie meter links van het pilastertje tegen de zuidmuur valt op, dat het plint onder de geprofileerde basementslijst naar voren springt juist ter plaatse en ter breedte van een van de zijbeukstraveeën (zie foto 3 en fig. 1).

Figuur 3

Doorsnede oostelijk pseudotransept naar het westen / schaal 1:50

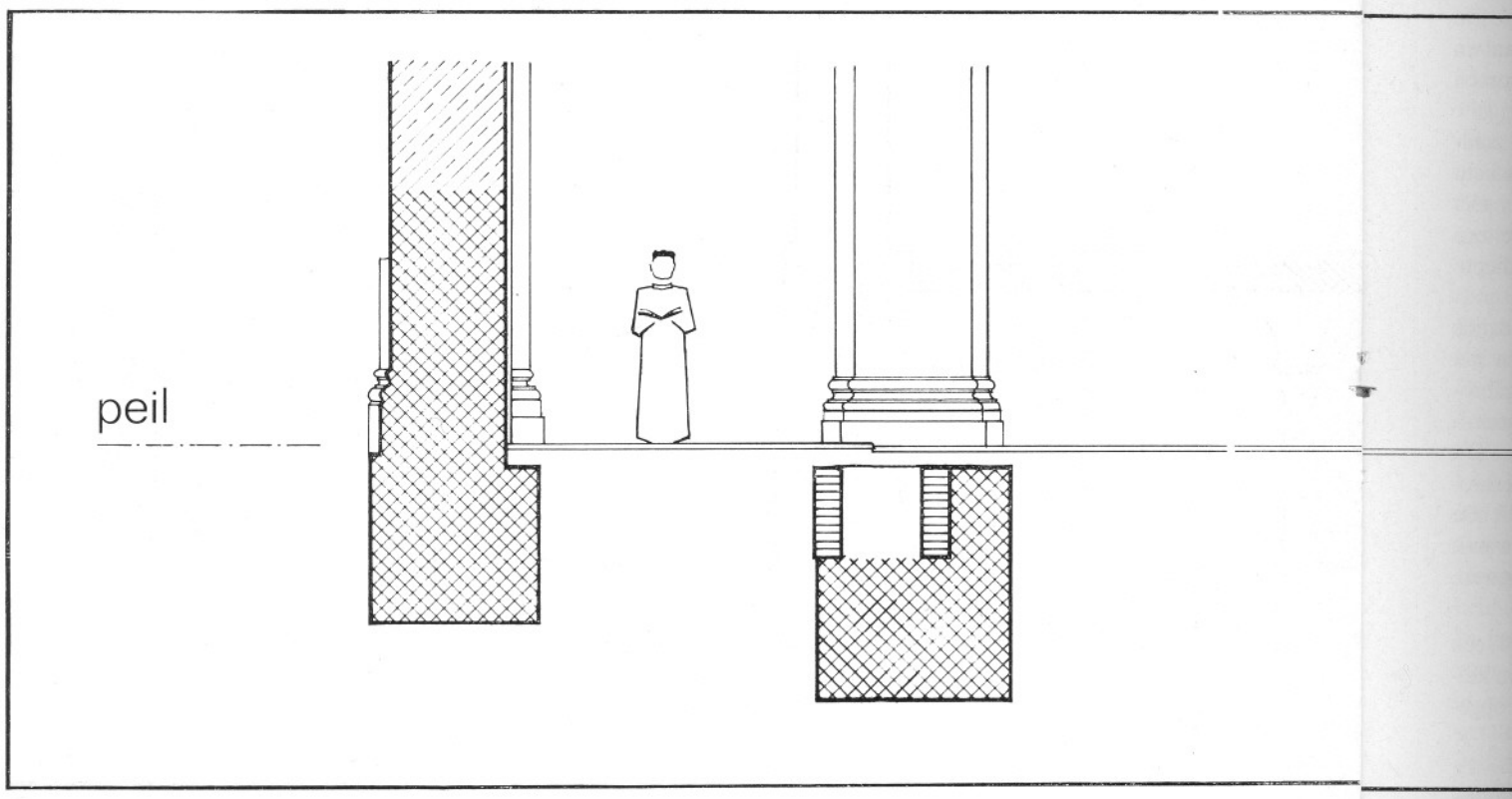

Ter weerszijden vertoont het opgaande muurwerk bouwnaden. Waarschijnlijk heeft zich hier oorspronkelijk een ingang bevonden, die bij de bouw van de torenpartij en het westelijke pseudotransept (gewijd in 1209) verplaatst werd naar dit pseudotransept, waar er ter weerszijden van de huidige toegang nog restanten van bewaard bleven.
Aansluitend aan de noordelijke hoek van de sluitmuur kwam een gedeelte van de fundering van de noordmuur van het westelijke pseudotransept aan het licht. De specie bestaat uit kalk, zand, grind en weinig leem. De aanlegdiepte ligt ongeveer 1.85 m. beneden Peil, terwijl de sluitmuur hier tenminste 35 cm. dieper is gefundeerd.

Wat de verder ontgraven fundamenten betreft, vallen allereerst die op, die gelegen zijn in de hoeken tussen de krypt en het transept (zie fig. 1 en 2 en foto 1 en 2). Dat aan de zuidzijde is ook reeds door Cuypers gevonden, die er een torentje in Romaanse trant op bouwde. Het fundament is kennelijk jonger dan de krypt en het

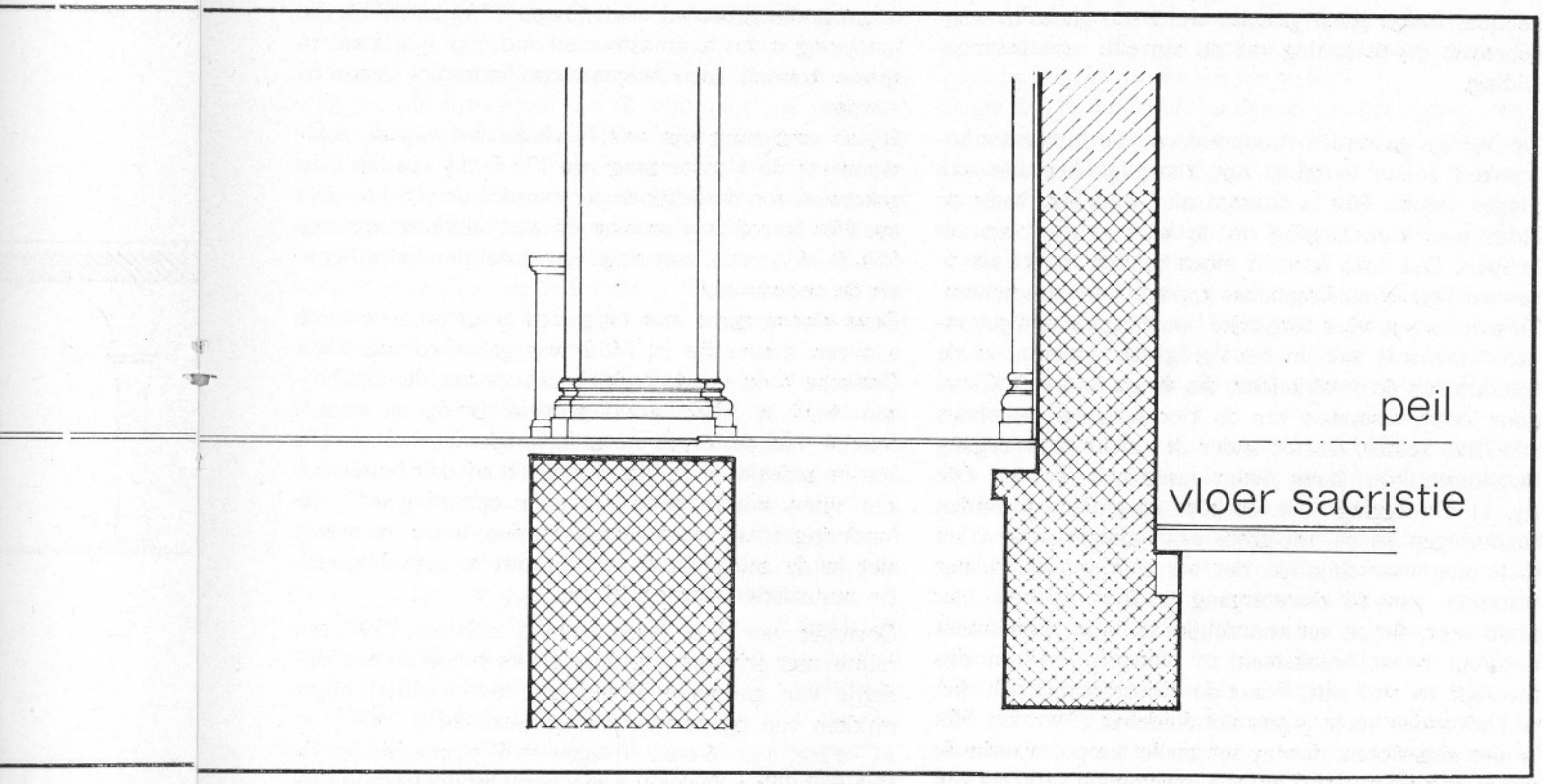

eden Peil,
eper is ge-

eft, vallen
en tussen
o 1 en 2).
ers gevon-
o bouwde.
ypt en het

transept; het is minder diep aangelegd en bestaat uit blokken Nivelsteiner zandsteen. Aan een daarvan zat een stuk rode mortel; blijkbaar zijn ze afkomstig van Romeinse afbraak. Het fundament moet, gezien zijn ligging, ouder zijn dan het Gotische koor, dat tussen 1522 en 1557 ter vervanging van het Romaanse gebouwd werd en dat op zijn beurt in 1893 vervangen werd door het huidige. Gezien het gebruikte afwijkende materiaal, zal het na de Romaanse periode gelegd zijn. Het fundament aan de noordzijde komt wat materiaal en specie betreft geheel met dat van de kerk overeen; de specie bevat kalk. Het is koud tegen de krypt gemetseld en 1.13 m. minder diep aangelegd. Blijkbaar heeft hierop een vierkant torentje gestaan, dat mede gerust zal hebben op de oostmuur van het transept en de noordconche van het koor en dan ongeveer 4.25 m. in het vierkant gemeten zal hebben. Blijkbaar behoort het bij de scheve doorgang, die ± 1894 ter plaatse gevonden werd in de oostmuur van het transept, en die door Marres samen met de vergroting van de krypt in verband wordt gebracht met de nieuwe altaarwijding van 1224 [12]. Het fundament zal dus ook die ouderdom

hebben. Enige jaren geleden werd een gedeelte weggebroken bij de aanleg van de centrale verwarmingsleiding.

De overige gevonden fundamenten, die hieronder besproken zullen worden, zijn klaarblijkelijk alle van jonger datum. Het is daarom niet duidelijk, waar de Romaanse kloostergang op de kerk aangesloten zal hebben. Dat deze bestaan moet hebben, blijkt uit de bewaard gebleven Romaanse kapitelen en basementen. Ook thans zijn weer dergelijke bouwfragmenten gevonden. Marres [13] ziet, in navolging van anderen, in de wanden van de waterkelder, die dwars onder de Carré door loopt, restanten van de kloostergang. De plaats van deze kelder, die tot onder de zuider-kloostergang doorloopt, kon thans beter vastgelegd worden (zie fig. 1). De ligging t.o.v. de kerk en andere gevonden funderingen en de vrij grote aanlegdiepte maken het toch niet waarschijnlijk, dat we hier inderdaad met restanten van de kloostergang te doen hebben. Het muurwerk, dat op het noordelijke steunbeerfundament aansluit, bevat breuksteen en baksteen en kan dus moeilijk zo oud zijn. Waar de kloostergang zich dan wel bevonden heeft, is ons niet duidelijk geworden. Het is niet uitgesloten, dat bij het snelle tempo, waarin de uitgraving plaats vond, enige aanwijzingen verloren zijn gegaan.

Op de noordoosthoek van het torenfundament sluit een jonger fundament aan, dat in noordelijke richting loopt tot onder de muur van de kloostergang, waar het afgebroken lijkt te zijn bij de aanleg van de waterkelder. Het is gemetseld van een grijze kwartsrijke kalksteen in specie bestaande uit kalk, zand, split en een spoor van leem, duidelijk afwijkend dus van de Romaanse funderingen en klaarblijkelijk jonger. De fundering van de zuidmuur van de kloostergang grijpt hier in. De indruk wordt gewekt, dat deze jonger is; hij is minder diep gefundeerd, behalve vlak bij de aansluiting, waar hij ongeveer even diep is aangelegd. Op deze fundering stond tot 1895 de noordmuur van de kloostergang, die gebouwd werd tussen 1751 en 1754. De fundering is dus tenminste even oud; van materiaal en specie konden geen betrouwbare monsters genomen worden.

Bij de uitgraving zijn ook fundamenten van de zuidmuur van de kloostergang van 1751/'54 aan het licht gekomen; een duidelijk beeld leverden deze echter niet op. Het betrof hier breuksteen met stukken baksteen (dik 6 - 6½ cm.), met ongeveer dezelfde aanlegdiepte als de noordmuur.

Deze kloostergang was aangelegd langs de noordzijde van een toren, die in 1672 was gebouwd tegen het Gotische koor van de kerk [14]. Deze toren, die afgebroken werd in 1892, stond gedeeltelijk op de noordconche van de krypt en gedeeltelijk daarbuiten. Dit laatste gedeelte is op fig. 1 ingetekend met onderbroken lijnen aan de hand van oude opmetingen [15]. De fundering ervan werd teruggevonden, maar we waren niet in de gelegenheid hem in situ te aanschouwen. De muurdikte bedroeg 98 cm.

Oostelijk van deze toren bevond zich tot 1894 een ruimte met privaten. Op deze plaats kwam nu een keldertje van geringere afmetingen tevoorschijn, opgetrokken van paarsrode baksteen van 24½ - 25½ × 11 - 12 × 5½ - 6 cm., 10 lagen = 67½ cm. (zie fig. 1). Het westelijk gedeelte had een segmentboogvormig tongewelf; het wat verschoven oostelijk gedeelte een halfrond. Het ligt voor de hand hier een beerput in te zien, maar de daarbij behorende onwelriekendheid ontbrak. Bij de afbraak van het Gotische koor in 1892 verdween ook de sacristie, die sedert 1691 [16] in de hoek van dit koor en het zuider transept stond. De fundering hiervan kwam aan het licht (zie fig. 1 en 2). Hij bestaat uit Nivelsteiner zandsteen, gemetseld in een specie, die leem en kalk bevat. Ook komt er paarsbruine baksteen (dik 6,9 cm.) in voor met witte specie eraan, deze is dus blijkbaar secundair gebruikt. Binnen het fundament bevond zich nog een restant van de vloer van het keldertje onder de eigenlijke sacristieruimte. Deze bestond uit stenen op hun plat, waarover een specielaag

(getrokken lijn op fig. 2). De vloertegels waren verdwenen.
De zuidmuur van de sacristie sloot aan op een kloostervleugel, die eindigde tegen de zuidmuur van het transept. Deze werd ook in 1892 e.v. afgebroken. Van de westmuur hiervan werden geen overblijfselen gevonden, van de oostmuur wel. De fundering hiervan sluit aan op het steunbeerachtige fundament aan het transept en bestaat geheel uit baksteen, drie steens dik (althans ten zuiden van de sacristie). Thans fungeert deze muur als keermuur tussen het hoge maaiveldniveau bij het schip en transept en het lage niveau bij het koor. De fundering is slechts enkele lagen onder dit laatste niveau aangelegd. De sacristie is dieper gefundeerd, terwijl behalve het materiaal ook de muurdikte verschillend is. Blijkbaar is hij jonger dan de kloostervleugel: een foto, genomen tijdens de afbraak van de sacristie[17], laat zien, dat diens zuidmuur koud tegen de kloostervleugel gebouwd was. We waren niet in de gelegenheid deze naad in de fundering vast te stellen.
In het westelijke pseudotransept kwam de fundering voor de dag van de zangerstribune, die Cuypers in of kort na 1853 bouwde en die in 1931 afgebroken werd. De fundering, een muur van ong. 1.05 m. dik, bestaande uit grote stukken breuksteen en Nivelsteiner zandsteen met vervolgens ook baksteen, had een aanlegdiepte van ong. 88 cm. beneden de kerkvloer.
Tenslotte nog enkele verspreide vondsten.
In de fundering van de noordelijke kolommenrij van het schip vond men enkele fragmenten van Romeinse dakpannen. Dit en de reeds genoemde rode mortel aan de fundering van het ronde traptorentje zijn de enige gevonden tekenen, die wijzen op het gebruik van Romeins afbraakmateriaal.

In de fundering van de zuidelijke kolommenrij vond men ter plaatse van het oostelijke pseudotransept de reeds vermelde grafkelder met wanden van baksteen (lang 27 cm.) (zie fig. 3). Zuidelijk hiervan bevond zich een noord-zuid gericht graf (zie fig. 1 en 3). De houten kist was grotendeels vergaan, maar de erop gestorte grond had de vorm ervan bewaard. De schedel lag aan de zuidzijde. Bij het maken van de sleuf door het pseudotransept verdween het geheel.
Ruim 2½ m. buiten de zuidgevel van het transept werd ruim een meter onder het maaiveld een goot gevonden, bestaande uit natuurstenen (mergel?) blokken, waarin een halfrond gootkanaal (zie fig. 1 en 2). Deze zal zijn functie verloren hebben bij de bouw van de kloostervleugel tegen het transept.
Het gevondene kunnen we chronologisch *samenvatten*: de krypt, gebouwd in 1108, staat op een weliswaar iets ouder fundament, waarvan echter niet met zekerheid kan worden gezegd, dat het een overblijfsel is van het koor van 1106.
Het schip, waarvan drie traveeën in 1143 voltooid werden, had aan de westzijde daarvan een sluitmuur op de plaats waar die verwacht kon worden.
In de hoek tussen de noordconche van het koor en het noorder transept verrees vermoedelijk omstreeks 1224 een torentje. Tot deze tijd bestaan de funderingen van de kerk uit breuksteen (grauwacke), gemetseld met een specie van leem, zand en grind, met of zonder kalk.
Van later tijd – maar vòòr de bouw van het Gotische koor in de 16e eeuw – zal het zuidelijke, ronde, torentje dateren (niet het huidige), evenals het fundament, dat op het noordelijke torentje aansluit, welks betekenis echter onduidelijk is.
Na de bouw van het Gotische koor, waarvoor het Romaanse koor en beide torentjes moesten wijken, kwam de kloostervleugel, die op het zuider-transept aansloot, tot stand, gevolgd door de sacristie (1691). Ook verrees een nieuwe toren aan de noordzijde van het koor (1672). Tussen 1751 en '54, toen de huidige oostelijke vleugel, de speelplaatsvleugel, van de abdij gebouwd werd, kwam ook de kloostergang ten noorden van het koor, aansluitend op het transept tot stand.
Zo bracht het onderzoek oude vragen dichter bij een antwoord, maar deed tevens nieuwe rijzen.

G. Berends

Noten

1
blz. 105 noot 25 en 26, 111 tekst en noot 38, 112, 118 noot 52 en 120 noot 57.

2
Geïll. beschr., fig. 100 (blz. 322).

3
Geïll. beschr., blz. 333 e.v.; Rolduc's Jaarboek 1961/'62, blz. 118-129.

4
Geïll. beschr., blz. 317, 318; Publications 1949, blz. 91-120.

5
Zie Festschrift W. Weyres, afb. 4. De horizontaal gemeten maat 1.30 m., voorzien van het bijschrift 'kerkschip muur', laat zien, waar de verticale naad verwacht, maar niet gevonden werd.

6
Overeenkomstig de tekeningen van Th. Haakma Wagenaar in de Geïll. beschr.

7
Geïll., beschr., fig. 104 (blz. 329), blz. 334; Rolduc's Jaarboek 1961/'62, blz. 119; Festschrift W. Weyres, blz. 186, 191, 192.

8
Rolduc's Jaarboek 1961/'62, blz. 120; Festschrift W. Weyres, blz. 187, 191, 192.

9
Geïll. beschr., fig. 104 (blz. 329).

10
Festschrift W. Weyres, afb. 4 op blz. 190 en noot 6 op blz. 196. Bedoeld wordt de hoogte van de onderzijde van het veronderstelde balkgat. Marres vergist zich, als hij meent, dat de naad op 1.30 m. boven de vloer ligt. De op de foto ingetekende maat van 1.30 m. is geen verticale, maar een horizontale maat (zie noot 5). De vloer ligt hier 11 cm. lager dan bij de verdwenen lisene in het oostelijk pseudotransept.

11
Geïll. beschr., blz. 334.

12
Geïll. beschr., blz. 337.

13
Geïll. beschr., blz. 344 (fig. 108), 345.

14
Geïll. beschr., blz. 319 en 344 (fig. 108).

15
Geïll. beschr., blz. 321, 322 en een plattegrondschets van 1872, alles in het archief van Rolduc.

16
Kath. Bouwblad 1954-1955, blz. 130.

17
Rolduc 1843-1943, blz. 96, afb. 9.

Geraadpleegde litteratuur:

P. S. Everts, De gebouwen van Rolduc van 1843 tot 1943, in: Rolduc 1843-1943 (1948), blz. 88-128.
P. S. Everts, De Annales Rodenses en de bouw der abdijkerk van Rolduc, in: Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg (Maastricht, 1949), blz. 91-120.
Jos. Stassen, Rolduc, een schets der bouwgeschiedenis van kerk en crypte bij het 850-jarig bestaan; wederwaardigheden na de kerkwijding van 1209, in: Katholiek Bouwblad 1954-1955, blz. 36-41 en 129-132.
W. Marres en J. J. F. W. van Agt, De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst (Geïllustreerde beschrijving), Zuid-Limburg, I ('s-Gravenhage, 1962), blz. 316-353.
W. Marres, De Annales Rodenses en de krypta te Rolduc, in: Rolduc's Jaarboek 1961/'62, blz. 118-129.
W. Marres, Beobachtungen an der Abteikirche zu Klosterrath und weitere Vergleiche, in: Vom Bauen, Bilden und Bewahren, Festschrift für Willy Weyres (Keulen, 1965), blz. 185-197.

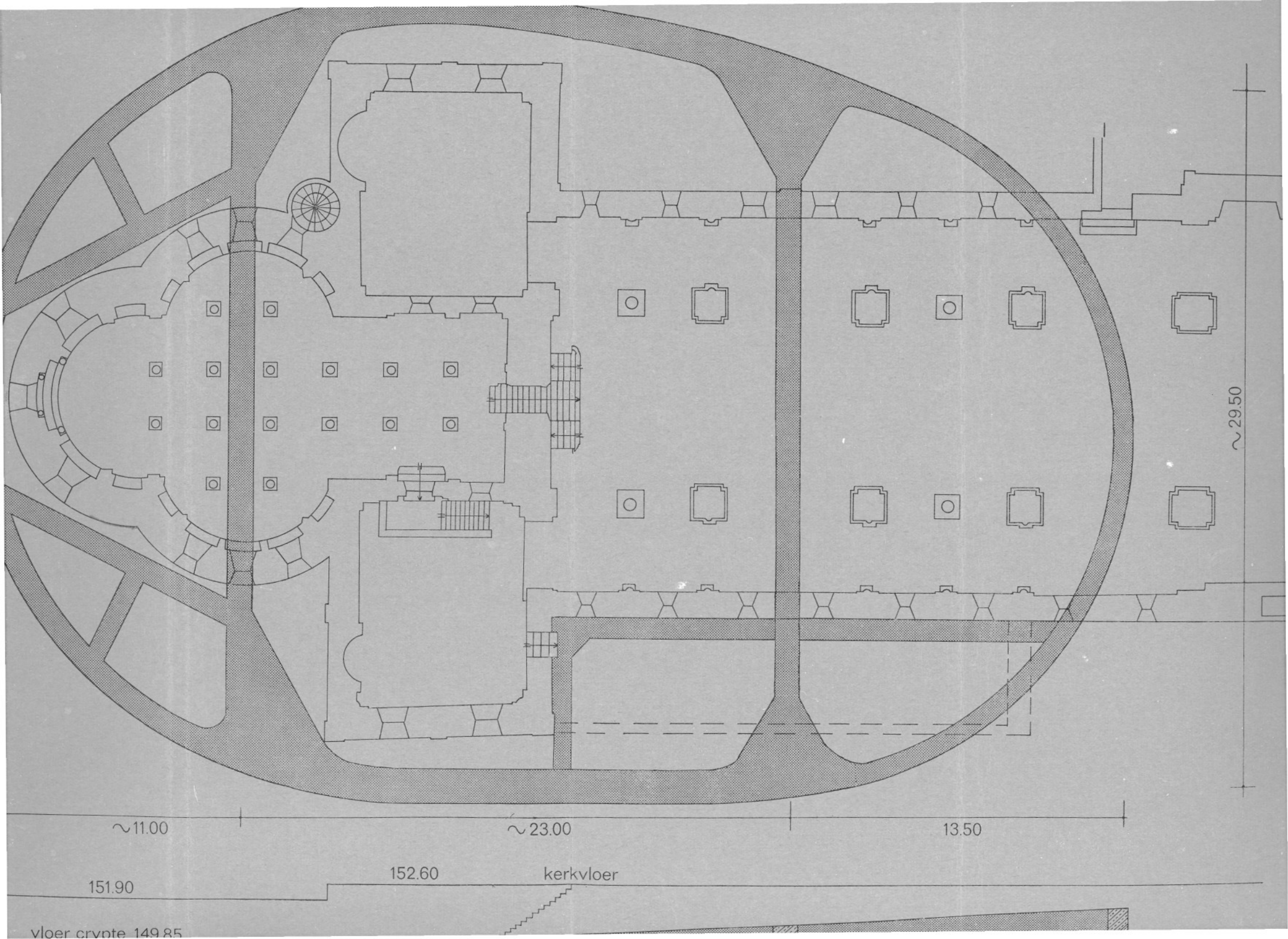
~11.00
~23.00
13.50
~29.50
151.90
152.60
kerkvloer
vloer crypte 149.85

Rapport betreffende de werkzaamheden van de commissie 'Rolduc'

A

Tengevolge van de ondergrondse mijnontginning door de Domaniale Mijn Maatschappij NV te Kerkrade, waren er beschadigingen ontstaan aan het gebouwencomplex van Rolduc, waarvan de abdij van Rolduc voorkomt op de voorlopige lijst der Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst, deel VIII, provincie Limburg, bladzijde 171.

Dit was aanleiding voor de toenmalige Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen om zich met betrekking tot het behoud van dit monumentale gebouw te laten adviseren door een commissie van deskundigen, bestaande uit mijningenieurs, bouwkundigen, mijnmeetkundigen en mijnschade-deskundigen. Deze commissie werd ingesteld bij beschikking van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen dd. 11 augustus 1949, OKN 116390.

De opdracht welke de commissie ontving luidde als volgt:

a

bestaat er, gelet op de feitelijke toestand van het monument en gelet op de bodembewegingen gevaar voor de ter plaatse gelegen Abdijkerk met toren;

b

zo ja, welke voorzieningen zouden moeten worden getroffen om het gebouw voor de toekomst veilig te stellen met betrekking tot:

1 het gebouw;

2 de verdere afbouw van de kolenlagen nabij Rolduc.

c

welke bedragen zullen globaal geschat gemoeid zijn met het treffen van voorzieningen als bedoeld onder *b*.

Naar aanleiding van bovenstaande vragen rapporteerde de commissie aan de Minister op 9 februari 1950. De commissie werd niet ontbonden en vergaderde, zij het niet officiëel, nadien nog meerdere malen om over de in haar rapport gedane suggesties te beraadslagen.

Tengevolge van verhuizen, overlijden, ziekte en pensionering van leden van de commissie werd bij beschikking van de Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen dd. 7 januari 1964, OKN 101815 in de vakatures van de oude commissie voorzien.

De huidige samenstelling van de commissie is als volgt:

Ir. A. H. W. Martens,
(voorzitter) Inspecteur-Generaal der Mijnen;
S. M. Ch. M. Drent,
Chef afdeling Mijnmeten bij de Staatsmijnen in Limburg;
Ir. R. Meischke,
Directeur bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te 's-Gravenhage;
Prof. Ir. F. Peutz,
Architect te Heerlen;
Ir. G. J. de Vooys,
gedelegeerd commissaris bij de Domaniale Mijn Maatschappij NV te Kerkrade;
J. Versteynen,
(secretaris) Mijnmeter bij het Staatstoezicht op de Mijnen te Heerlen.

Zoals reeds in het rapport van 9 februari 1950 aan de Minister vermeld, ligt het gebouwen-complex van Rolduc in een geologisch zeer ongunstig gebied. De kolenlagen onder Rolduc worden doorsneden door een tectonische storing, Feldbiss-storing genaamd, waardoor de kolenlagen aan de westelijke kant van de storing hoger liggen dan aan de oostelijke kant van de storing. Tevens veroorzaakt deze storing een zwakke plek in het gesteente-pakket. Dit resulteert in het terrein in een drempelvorming in het maaiveld nabij de gebouwen van Rolduc.

Om de gebouwen van Rolduc tegen mijnschade te beschermen had de Domaniale Mijn Maatschappij NV, in wier exploitatiegebied Rolduc is gelegen, onder en in de onmiddellijke omgeving van Rolduc *vrijwel geen* kolen gedolven en een zogenaamde veiligheidspilaar laten staan.

Ondanks deze maatregel traden er toch beschadigingen op omdat men

1

de oppervlakte-uitwerking van de Feldbiss-storing, be-

invloed door in haar omgeving plaats gehad hebbende ontginning, niet kon voorzien en

2

in het verleden nog niet zo op de hoogte was van de bodembewegingen tengevolge van de ondergrondse ontginning.

Zou de Domaniale Mijn Maatschappij NV alleen maar ontginning plegen *buiten de invloedssfeer* van Rolduc, dan zouden verdere beschadigingen van dit gebouwencomplex te verwaarlozen zijn.

Deze handelwijze zou echter een verlies van 3 à 4 miljoen ton steenkolen medebrengen, hetgeen, gezien de beperkte kolenvoorraad der Domaniale Mijn Maatschappij NV, strijdig zou zijn met een verantwoorde economische bedrijfsvoering. In dat geval immers zou de levensduur van deze mijn aanzienlijk worden verkort, hetgeen zeer ernstige gevolgen zou hebben voor het economisch leven in de gemeente Kerkrade. De plaatselijke bevolking is n.l. grotendeels van dit mijnbedrijf afhankelijk.

Gestipuleerd dient overigens nog te worden, dat de Domaniale Mijn Maatschappij NV krachtens haar concessievoorwaarden niet alleen het recht doch ook de *plicht* heeft haar kolenvoorraden zo volledig mogelijk te ontginnen. Uiteraard is zij, evenals ook de andere steenkolenmijnen, verplicht de door de ontginning ontstane mijnschade te vergoeden c.q. te herstellen.

B

Omdat er destijds geen voornemen bestond tot verdere ontginning van kolenlagen nabij Rolduc over te gaan, hield de oorspronkelijke commissie zich hoofdzakelijk bezig met het vaststellen van de beschadigingen aan de gebouwen en het opsporen van de oorzaken die tot de beschadigingen hadden geleid.

De hernieuwde commissie werd geconfronteerd met het door de Domaniale Mijn Maatschappij NV genomen besluit in de naaste toekomst tot ontginning van kolenlagen, gelegen nabij en onder het gebouwencomplex Rolduc, over te gaan. Het gevolg hiervan is, dat in de toekomst de beschadigingen aan Rolduc zullen toenemen, waarbij het de opdracht van de commissie is ervoor te waken, dat door deze ontginningen aan de Abdijkerk en toren geen onherstelbare beschadigingen worden toegebracht.

Om zich hierover te beraden kwam de commissie op 30 januari 1964 de eerste keer in vergadering bijeen. Op deze vergadering gaf de voorzitter een kort overzicht van de werkzaamheden van de eerste commissie en over het door haar uitgebrachte rapport aan de Minister, dd. 9 februari 1950. In dit rapport staat o.a. op bladzijde 6:

'Thans zal kunnen worden volstaan met het losmaken van beide vleugels, rechts en links van de Abdijkerk met Toren'.

Uit een mededeling van Prof. Peutz, die ook reeds lid was van de oude commissie, blijkt dat de toren aan de noord- en de zuidkant is vrijgemaakt, doch nog met het middenschip van de kerk verbonden is. Tevens werd rondom de toren een betonversterking aangebracht.

Ir. de Vooys verklaarde, dat het inderdaad de bedoeling is om de kolen onder en nabij Rolduc te gaan ontginnen.

Drie verschillende daartoe in aanmerking komende methoden werden besproken, te weten:

a *partiële ontginning*

Deze methode is echter onrendabel omdat mechanische winning van de kolen in onze mijnindustrie op deze wijze niet wel mogelijk is.

b *volledige harmonische winning*

Deze werkwijze is eveneens onrendabel, omdat hiervoor in de daartoe in aanmerking komende kolenlagen alle ontsluitingen d.w.z. alle toe- en afvoerwegen naar de ontginningspunten volledig klaar moeten zijn alvorens tot ontginning kan worden overgegaan.

c *ontginning van de kolenlagen van beneden naar boven*

Normaal wordt eerst de bovenste kolenlaag ontgonnen en vervolgens de kolenlagen die dieper zijn gelegen. Wijkt men af van dit principe, dan krijgt men bovengronds een betere spreiding van de zakking over

een groot oppervlak. Zoveel mogelijk zullen verder hierbij de regels van de harmonische winning worden toegepast.
De commissie had geen bezwaar tegen de voorstellen onder c genoemd.

Daar bij de ondergrondse ontginning in het daarboven liggende terrein niet alleen verticale bewegingen optreden doch ook horizontale verplaatsingen, zal het zaak zijn de ondergrondse ontginning zodanig uit te voeren, dat de verlengingen en verkortingen elkaar zo mogelijk opheffen, waardoor spanning-concentraties in de gebouwen worden voorkomen. Aangezien echter in deze gebouwen reeds beschadigingen zijn ontstaan tengevolge van reeds vroeger gedane ontginningen, is de stabiliteit van deze gebouwen niet te vergelijken met een nieuw gebouw.
Er zullen dus maatregelen genomen moeten worden om deze stabiliteit te verhogen. Een oplossing hiervoor ziet de commissie in het aanbrengen van een betoncorset rondom de abdijkerk met crypte. Met het aanbrengen van deze versterking zal dan wel spoed moeten worden betracht, daar door de thans in ontginning zijnde laag Finefrau c ten zuid-westen van Rolduc reeds enige bodembewegingen aan Rolduc optreden. Dit blijkt uit een toename van de beweging aan de Feldbiss-storing en het activeren van een scheur, evenwijdig aan deze storing in de crypte van de kerk.
Door enige leden van de commissie werd een rapport uitgebracht over de manier waarop de reeds in bedrijf zijnde ontginning van laag Finefrau c verder zou moeten geschieden teneinde de bodembewegingen zoveel mogelijk te beperken. Hoofdpunten in dit rapport dd. 24 maart 1964 waren:
1
de thans in ontginning zijnde pijler moet regelmatig worden voortgezet met een pandbreedte van niet meer dan 1 à 1½ meter per dag;
2
het aangeven van het punt ondergronds waar deze ontginning definitief gestopt moet worden;
3
het opvullen van de ontkoolde ruimte van de ontginningspijler door middel van hout- of betonstapelingen over de laatste 20 meter;
4
het regelmatig uitvoeren van controlemetingen in en rond de kerk, zodat men tijdig wordt geïnformeerd over de ter plaatse aan de gang zijnde bodembewegingen.
De commissie ging met deze voorstellen akkoord. De Domaniale Mijn Maatschappij NV heeft zich bereid verklaard de ontginning van laag Finefrau c volgens deze richtlijnen voort te zetten, c.q. aan te passen.
Ir. de Vooys deelde namens de Directie van de Domaniale Mijn Maatschappij NV de commissie mede, dat laag Groot Mühlenbach de eerste kolenlaag zal zijn welke *onder* Rolduc ontgonnen zal worden. Omdat echter de invloed van de ontginning van deze laag op de gebouwen sterk afhankelijk is van de planning, werd door hem het betreffende ontginningsplan ontvouwd. Hieruit bleek dat de ontginning van deze laag gepland is in 3 vakken en wel:
I
één vak ten westen van de gebouwen van Rolduc;
II
het volgende vak aansluitend daaraan onder Rolduc;
III
één vak aansluitend aan het tweede, ten oosten van Rolduc.
Alle vakken in deze laag zullen worden ontgonnen met een zeer goede opvulling van de ontkoolde ruimte.
Door de vroeger plaats gehad hebbende ontginningen zijn in de gebouwen van Rolduc beschadigingen opgetreden tengevolge van trekspanningen in de aardkorst. Wanneer men echter met de ontginning in laag Groot Mühlenbach *onder* de gebouwen van Rolduc *begint,* zullen hierdoor in de gebouwen drukspanningen ontstaan. Genoemde werkwijze bleek echter voor de Domaniale Mijn Maatschappij NV niet uitvoerbaar, omdat de ontsluiting van deze vakken zo veel tijd zou vergen,

dat het produktieschema hierdoor in de war zou komen. De Domaniale Mijn Maatschappij NV stelde vóór, het derde vak het eerst te ontginnen, omdat het onder III genoemde vak het eerst ontsloten kon worden. Tegen deze gang van zaken maakte de commissie bezwaar omdat er dan in de kerk en crypte opnieuw trekspanningen zouden worden veroorzaakt, hetgeen zeer ongewenst was.

Geen bezwaar bestond er echter tegen het voor een korte periode laten ontginnen van vak III, zodat men intussen gelegenheid had de ontsluiting van vak II klaar te maken om dan vervolgens over te gaan tot de ontginning van de vakken II en III tesamen, er vanuit gaande dat de inmiddels door de commissie gewenste versterkingen zouden zijn uitgevoerd.

Om gebouwen in de mijnstreek tegen mijnschade te beschermen bestaan in het algemeen verschillende mogelijkheden. Men kan bij nieuwbouw het te bouwen pand op een betonplaat plaatsen of bij grotere gebouwen op betondozen met dilatatievoegen. Bij bestaande gebouwen tracht men mijnschade te verminderen door het alsnog aanbrengen van dilatatievoegen. Geen van deze methoden kon men bij de abdijkerk in dit stadium toepassen omdat te weinig bekend was over de fundatie van de gebouwen en omdat het gebouw reeds twee breukvlakken vertoont, waardoor het effect van dilatatievoegen onzeker wordt. De commissie was dan ook van mening, dat een betoncorset om de gebouwen, hetgeen een novum is in onze mijnstreek, de meeste kans van slagen zou hebben.

Verschillende vragen moesten nu beantwoord worden:

1 Welk gedeelte van het kerkgebouw moet in dit betoncorset worden opgenomen?

2 Welke vorm moet het betoncorset krijgen?

3 Op welke diepte komt het fundament van deze versterking te liggen?

4 Aan welke bodemspanningen moet de versterking weerstand kunnen bieden?

5 Hoe moet de opvulling zijn tussen de versterking en de kerk van Rolduc?

Ad 1

Oorspronkelijk was de commissie van oordeel dat de Abdijkerk en toren door het corset ingesloten moesten worden. Achteraf bleek, dat de afmetingen van het corset aldus te groot zouden worden en er gevaar bestond dat het corset de optredende spanningen in het terrein niet zou kunnen verwerken. Er werd besloten om de toren buiten de versterkingsgordel te laten, temeer daar aan de toren reeds in 1950 versterkingen waren uitgevoerd.

Welke maatregelen verder nog genomen moeten worden in verband met de toren, wordt afhankelijk gesteld van de bodembewegingen welke door middel van bovengrondse waarnemingen tijdig kunnen worden onderkend.

Ad 2

In het algemeen was men van mening dat het een ellipsvormige ommanteling zou moeten zijn, waarbij tussen de langwerpige zijde van het corset versterkingsbalken moeten worden aangebracht.

Ad 3

De fundamenten van de gebouwen te Rolduc liggen niet op hetzelfde niveau. Er bestaat een hoogteverschil van ongeveer 2 meter tussen de fundamenten van de crypte en het schip van de kerk.

De voet van de versterkingsring zal zo aangebracht worden, dat deze gelijkmatig verlopend wordt geleid naar het diepste punt van het bestaande gemetselde fundament.

Ad 4

De versterkingsring is zodanig geconstrueerd, dat deze lengte-veranderingen van 1% kan opnemen. Naar de mening van de commissie zullen de optredende bewegingen dit percentage zeker niet te boven gaan.

Voor de Domaniale Mijn Maatschappij NV werden deze berekeningen uitgevoerd door Ir. W. Dangela te Aken en gecontroleerd door Ir. F. J. M. de Reeper van het Centraal Proefstation bij de Staatsmijnen in Limburg. Voorzover er tussen het rapport Dangela en de Reeper afwijkende conclusies waren, werden deze op

de zevende vergadering door Ir. Dangela mondeling weerlegd. Ir. W. Dangela verzekerde de commissie, dat de gekozen versterking zodanig was geconstrueerd en berekend, dat deze de optredende druk- en trekspanningen zou kunnen verwerken en een onregelmatige zetting van de gebouwen, waardoor doorbuiging zou kunnen ontstaan, zal verhinderen.

Ad 5

Ingevolge het ellipsvormige verloop van de versterking zal deze niet geheel tegen de gebouwen aansluiten. De ruimte tussen deze versterkingsgordel en de gebouwen zal worden opgevuld met beton.

Overwogen zal nog worden of de eventuele ruimte tussen de versterkingsribben onder de kerk vanuit de vloer in de kerk door middel van ondiepe boorgaten met een cementbrei kan worden geïnjecteerd.

C

Vrijwel steeds na afloop van een bijeenkomst van de commissie werd een bezoek gebracht aan de gebouwen van Rolduc en contact opgenomen met de leiding van het Klein-Seminarie. Na de zevende vergadering van de commissie op 26 september 1964 bleek, dat men reeds begonnen was met de uitgraving voor het aanbrengen van het corset, waarbij op twee verschillende plaatsen de fundamenten van de gebouwen waren blootgelegd.

Gedurende het bestaan van de hernieuwde commissie was Rolduc meerdere malen in het nieuws, hetgeen bleek uit de krantenberichten, vragen in de Kamer en uit een schrijven van het Provinciaal Bestuur van Limburg dd. 18 februari 1964 aan de Inspecteur-Generaal der Mijnen en een schrijven van het Provinciaal Bestuur van Limburg aan Zijne Excellentie de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen dd. 4 juli 1964.

In die gevallen waarin de commissie meende verplicht te zijn te reageren, is vooreerst de beperkte opdracht van de commissie naar voren gebracht maar tevens getracht de bezorgdheid welke men voor Rolduc kon constateren weg te nemen.

Conclusie

De commissie meent dat de voorgenomen maatregelen, te weten enerzijds ontginning der kolenlagen onder Rolduc volgens een bepaalde methode en anderzijds het aanbrengen van een betoncorset om kerk en crypte, voldoende zijn om het *kerkgebouw van Rolduc* veilig te stellen.

Zij zal ook na het uitbrengen van dit rapport regelmatig bijeenkomen, teneinde de ondergrondse planning van de Domaniale Mijn Maatschappij NV te vervolgen, zich op de hoogte te stellen van de bodembewegingen te Rolduc en zo nodig verdere maatregelen ter beveiliging voorstellen.

De commissie is van mening, dat hiermede de opdracht van 11 augustus 1949, OXN 116390, voor wat betreft het gestelde onder a en b, is vervuld.

Wat het gestelde onder c betreft, is door de Domaniale Mijn Maatschappij NV, tot op het ogenblik, een opdracht verstrekt tot een waarde van *f* 350 000,– als voorziening in bovengrondse bouwkundige maatregelen ter bescherming van de kerk te Rolduc.

De munten van Rode

Reeds jaren hadden munten uit Herzogenrath mijn belangstelling, zonder dat het mij ooit gelukt was, er een onder ogen te krijgen. Ook in de literatuur was over dit onderwerp weinig te vinden; als enig bruikbaar gegeven had ik vooreerst slechts ter beschikking een verhandeling over de geschiedenis van de stad Herzogenrath van Dr. Wilhelm Gierlichs [1]. Dankzij zijn uitstekende betrekkingen tot het Klein-Seminarie Rolduc kon hij beschikken over gegevens met betrekking tot de geschiedenis van de Munt te Herzogenrath. Ook mijn weg moest dus wel voeren naar Rolduc, en daar kreeg ik voor het eerst de beide sterlingen te zien die in het artikel van Gierlichs beschreven werden.

De eerste vermelding van Herzogenrath vinden wij in het jaar 1104, als Rodense Castrum van de graven van Saffenberg. Het was ook een telg uit dat adellijk geslacht die toestemming gaf voor de bouw van het kloostер Rode, het tegenwoordige Rolduc. Toen het gebied van de Saffenbergs in 1137 in handen kwam van de graven van Limburg, werd ook de naam veranderd, in Roda Ducis. De grensstad, die vroeger reeds van betekenis was door haar inkomsten uit tolgelden, werd, na twee keer verwoest te zijn, uitgebreid en de burcht werd voltooid, zodat zij onder Walram IV van Limburg (gest. in 1279) als een sterke vesting gold. Wij menen te mogen aannemen dat tijdens zijn regeringsperiode ook de oprichting plaats vond van de Munt van Rode, ofschoon de stringente bewijzen voor deze veronderstelling alsnog ontbreken.

De eerste oorkonde die gewag maakt van het bestaan van een Munt in Rode, dateert uit het jaar 1282, dus drie jaar na de dood van deze Walram. In dit jaar was Irmengardis, de dochter van Walram en erfgename van Limburg, in het huwelijk getreden met graaf Reinald van Gelder, die kort daarna ook de titel Hertog van Limburg aannam. Op 19 juli 1282 gaf koning Rudolf van Habsburg bij oorkonde aan Reinald toestemming om in Rode munten te slaan, zoals deze in Limburg werden geslagen, met hetzelfde recht, in dezelfde vorm, met dezelfde waarde en met dezelfde voorstelling. Hier rijst meteen de vraag waarom Reinald er toe overging, hetzij om de Munt van Limburg naar Rode te verplaatsen, hetzij om daar een nieuwe Munt op te richten. Mijns inziens mag men er van uitgaan dat in Rode reeds een Munt bestond, want hoe zou de graaf er anders toe gekomen zijn, een zo aan de rand van zijn gebied gelegen stad te kiezen? Werd hij in zijn keuze beïnvloed door zijn Limburgse gemalin of wilde hij op deze wijze consideratie tonen met het Limburgse gebiedsdeel? Misschien heeft hij wel vooruitgezien de latere bedreiging van de kant van Brabant. Hoe het zij, de keuze wordt eerst begrijpelijk, als men veronderstelt dat in Rode alle voorwaarden voor het slaan van munten aanwezig waren, m.a.w. als er reeds een Munt bestond onder Walram IV. Of Reinald in Herzogenrath werkelijk munten heeft laten slaan, kan nauwelijks meer achterhaald worden; hem was immers enkel het recht verleend, in dit gebied dezelfde munten te slaan als die men in Limburg gewoon was te slaan. De herkomst *juist uit Rode* is niet meer vast te stellen.

Voor de veronderstelling dat reeds Walram IV van Limburg in ons gebied munten heeft doen slaan, spreekt een sterling, aanwezig in het muntenkabinet van het Klein-Seminarie Rolduc, waarvan wij nu een beschrijving geven (men zie de afbeeldingen). *Voorkant:* Limburgse leeuw in wapenschild; randschrift: W / ALR / AMV / S +. *Achterkant:* lang Zwillingsfadenkreuz, en in een krans van parels in de vier hoeken: R / O / D / E. Randschrift: WA / LR / AM / S+. De middellijn is 18 mm., het gewicht 1,32 gram.

Het muntenkabinet heeft de sterling in oktober van het jaar 1911 gekocht bij de firma J. Schulman te Amsterdam (catalogus-nummer 764). Het was waarschijnlijk deze sterling die reeds in december 1905 door dezelfde firma werd aangeboden onder nummer 2095 van de kataloog, uit de verzameling Doorninck, 'Esterlin, ineditus, fort rare'. Een sterling met dezelfde afbeelding en opschriften werd onder meer opgegraven bij de vondst van Grand-Halleux in het jaar 1846, zoals Prof. Dr. Buchenau meedeelde [2]. Reeds Piot [3] en Van

1
Heimatblätter des Landkreises Aachen, Doppelheft 2 und 3, 8. Jahrgang: Aus der Geschichte der Stadt Herzogenrath.

2
Blätter für Münzfreunde Nr. 10, Oktober 1925, pag. 347.

der Chijs [4] hebben hem toegeschreven aan Walram IV. Over de huidige verblijfplaats van deze munt is mij niets bekend. Een achtste-sterling, op dezelfde manier geslagen, is in het bezit van het Historisch Museum van de Pfalz te Speyer (inventaris No. 2307). Deze is afkomstig uit de vondst van Rehberg bij Annweiler uit het jaar 1863; zijn middellijn is 10 mm., het gewicht 0,15 gram. Hij bevindt zich echter niet meer in goede staat: het wapenschild aan de voorkant is niet helemaal zichtbaar en de randschriften zijn onleesbaar. Volgens Hooft van Iddekinge zou Walram van Luxemburg, die van 1284 tot 1286 stadhouder van Reinald van Gelder en slotvoogd van Rode was, deze sterling hebben doen slaan. Hij dateert het slaan der munten in Rode na 1282 en de jongste vondsten van Grand-Malleux in 1285 [5]. Dr. Gierlichs acht het echter mogelijk dat ze geslagen werden door Walram van Valkenburg, opvolger als stadhouder van Limburg van Walram van Luxemburg. Beide meningen vind ik niet erg waarschijnlijk, omdat de stadhouders wel nauwelijks muntheren geweest zullen zijn.

Het muntenkabinet van Rolduc mag zich gelukkig prijzen met het bezit van nog een munt die in Roda werd geslagen, van jongere datum, een sterling van hertog Jan I van Brabant en Limburg. Door de afloop van de slag bij Woeringen was deze in 1288 in het bezit gekomen van het land van Herzogenrath, dat tot aan de Franse Revolutie Brabants zou blijven. Beschrijving: *voorkant:* een in vieren gedeeld schild met vier leeuwen. Randschrift: M / ONET / AROD / AE. *Achterkant:* Zwillingsfadenkreuz met vier dubbelgesteelde klaverblaadjes binnen een krans van parels. Randschrift: DUXB / RABA / NTIE / LIMB. Middellijn 18 mm., gewicht 1,15 gram. De munt is geslagen naar het voorbeeld van de Brabantse sterlingen van dezelfde hertog. Het jaar van de vervaardiging staat niet vast; het moet liggen tussen 1289 en 1294. Het is niet onwaarschijnlijk dat zij geslagen werd bij gelegenheid van zijn bezoek aan Herzogenrath. Ook deze munt heeft Rolduc gekocht bij J. Schulma te Amsterdam, op 3 februari 1925; ze is afkomstig uit de verzameling van Charles Hermann uit Antwerpen. De vermelding in de catalogus 'extrêmement rare' zegt wederom genoeg. Verdere exemplaren met genoemde afbeeldingen zijn mij niet bekend.

Of en hoe lang er na de dood van deze hertog (in 1294) in Herzogenrath nog munten werden geslagen, kan niet meer worden nagegaan. Allerwaarschijnlijkst hoeven wij op een voortzetting daarvan niet te rekenen, omdat de stad onder zijn opvolgers voortdurend in gevechten was gewikkeld. Sinds de belegering in het jaar 1334 en de inneming van de stad door de Gulikers zijn stad en land van Rode steeds leengoed van de meest verschillende heersers geweest. Ook nadat Karel V in 1544 het hertogdom had teruggekocht, kwam er geen vrede en geen verbetering in de toestand: Herzogenrath bleef twistappel en strijdtoneel. Dr. W. Gierlichs [1] is van mening dat in de 16-de eeuw nog de Roder Albus in omloop was. Dit berust echter op een leesfout. In een brief van Franco Berchemius, secretaris van het Münsterstift te Aken, aan abt Dammerscheid (archief Rolduc) las hij Rader als Roder. De Rader Albus was een munt die te Mainz werd geslagen en zijn naam te danken had aan het op de munt afgebeelde wapen van Mainz, n.l. een rad. Hij is een tijd in omloop geweest in een gebied dat zich uitstrekte tot aan de Nederrijn, dus ook in Herzogenrath. Bewijzen, of ook slechts aanknopingspunten voor de veronderstelling dat er na 1294 in Herzogenrath nog munten werden geslagen, zijn er niet. Zoals in veel andere hertogdommen zal ook hier het slaan van munten van korte duur en het aantal gering zijn geweest. Daarom is het niet te verwonderen dat er slechts zo weinig exemplaren bewaard zijn gebleven. Des te trotser mag Rolduc zijn op het bezit van beide in Rode geslagen sterlingen. Tot slot wil ik de leider van het muntenkabinet aldaar en de heer L. Augustus danken voor hun steun bij mijn onderzoek.

Joseph Gasten

3
Annuaire de la Société Archéologique de la Province de Luxembourg, Arlon I, 1847.

4
De munten der Hertogdommen Brabant en Limburg, 1851.

5
Num. Limbourgeoise, in R. Belge 1880, pag. 259 v.

Lerarencorps '64/65

Priesterleraren

Jochems Drs. H. L. W. J. 1959, president
Pop Dr. F. A. A. 1926
Vogels Drs. J. A. H. 1935
Senden Drs. J. F. J. E. 1936
Schrijen J. H. 1938
Meertens Drs. A. H. Chr. 1941
Wijnen L. W. 1946
Lemmens Drs. H. H. 1942
Timmermans A. B. J. 1942
Berkels M. H. 1945
Penders F. J. 1946
Tagage Drs. J. M. B. 1946
Stassen J. J. 1947
Lenders Drs. J. A. C. 1949
Poulssen G. W. A. 1956
Lemmen W. M. 1957
Gijsen Dr. J. M. 1959
Vullings G. O. W. 1964
Kurris A. M. W. J. 1960
Dobbelstein N. H. 1961
Gielis L. A. Th. 1962
Crombach L. P. 1964
Valk H. W. A. 1964
Hafmans M. P. H. 1963

Lekenleraren

van Loo E. M. 1939
Uitterhoeve Drs. A. 1960
Heijenrath L. J. A. 1963
Recker H. Th. 1963
Silvius Drs. A. B. 1963
Noë M. J. J. 1964

Onderwijzers voorb. school

Smeets J. 1955, hoofd
Bontemps G. J. J. 1964

Muziekleraren

Zeyen N. 1953
Gerards E. 1955
Steijns M. 1958

Leerlingen '64/65

VI gym. alpha

Claessen Jos, Valkenburg
Delahaye Frans, Geleen
Kock Ton, Heerlen
Koenraad Ton, Haelen
Laeven Hub, Wijnandsrade
Mols Sjef, Geleen
van Oeffelt Toon, Kerkrade-Spekholzerheide
Rademakers Arno, Heerlen-Heerlerheide
Reijnen Herman, Blitterswijk
Schwachöfer Marcel, Venray
Slabbers Jos, Linne
Steijvers Matthieu, Stramproy
Wagemans Matthieu, Neer

Hoofdleraar Mhr. Senden

VI gym. bèta

Benders Paul, Eygelshoven
Boumans Pierre, Voerendaal
van den Broek Ton, Weert
Goossens Wim, Tegelen
Hendriks Matthieu, Nuth
Koonen Peter, Heerlen-Heerlerheide
Naus Jacques, Helden
Peeters Jac, Kessel
Vossen Sjef, Heerlen-Molenberg
Wijnhoven Laurens, Baarlo

Hoofdleraar Mhr. Vogels

VI gym. sem.

Bruynen Piet, Baarlo
Coopmans Leo, Baarlo
Dircks Hans, Montfort
Hermans Pierre, Sweykhuizen
Stammen Jan, Helden-Panningen

Hoofdleraar Mhr. Senden

V gym. alpha

Bouten Ger, Horst-Hegelsom
Cordewener Paul, Hoensbroek
Corstjens Ger, Thorn
Crouzen Laur, Maastricht
Elissen John, Eckelrade
Evers Hub, Swalmen
Hermans Jo, Venlo-Blerick
Hopman Jan, Ottersum
Laeven Guus, Wijnandsrade
Litjens Jan, Venray-Leunen
Moederscheim Willy, Voerendaal
Moonen Jean, Klimmen
Nizet John, Roermond
Peeters André, Swalmen-Boekoel
Pörteners John, Susteren
Rijs Herman, Neer
Rouwette Jean, Berg a. d. Maas
Schnackers Hub, Bocholtz
Somers Jan, Helmond
Spauwen Arnold, Amby
Verhagen Matthieu, Weert
Wanders Ben, Kerkrade-Haanrade
van Wissen Pierre, Mondercange (Lux.)
Wolters Jo, Echt-Pey

Hoofdleraar Mhr. Tagage

VI Gymnasium

V gym. bèta

Hanssen Con, Maastricht
Marcellis Frans, Horst
Ritzen Jean, Eckelrade
Spiertz Marcel, Nederweert
Vollenbroek Henny, Roermond
Voncken Hans, Schaesberg

Hoofdleraar Mhr Lemmens

V gym. sem.

Janssen Ger, Tienray
Peeters Jan, Horst

Hoofdleraar Mhr. Tagage

IV gym., 1ste sectie

Bouten Jac, Horst-Meterik
Coenjaerts Willy, Houthem
Custers Jan, Horst
Delahaye Louis, Geleen
Hafmans Jan, Velden
van Hoven Maurice, Wijnandsrade
Janssen Piet, Urmond
van Klooster Bert, Maastricht
Koonen Piet, Nuth
Kurvers Jos, Echt
van der Leeuw Hub, Echt
Oostwegel Sjef, Maastricht
Peeters Antoon, Kessel
Pennings Leo, Brunssum
Philippens Emile, Eijsden
Probst Pierre, Tegelen
Rutten Hub, Eijsden
Schreurs Jan, Margraten
Schwachöfer Piet, Venray
Triepels Pierre, Weert
Urlings Frans, Bingelrade
Urlings Jo, Beek-Kelmond
IJpelaar Jo, Kerkrade-Spekholzerheide

Hoofdleraar Mhr. Wijnen

IV gym., 2de sectie

Bruinsma Willy, Geleen
Hermans Leo, Nederweert
Hoeijmakers Wim, Sevenum
Houben Jos, Wittem-Eys
Houtvast Theo, Schinnen
Janssen Henk, Tienray
Kamstra André, Heerlen
Keijsers Harry, Sevenum
Ketelaars Thijs, Roermond
Korthout René, Kerkrade
Kremer Wiel, Vaals
Laheij Jeu, Valkenburg
Lenders Hub, Maasbree
Meertens Martin, Margraten
van Oppen Jacques, Klimmen-Ransdaal
Peeters Willy, Belfeld
Philipsen Harry, Sevenum-Kronenberg
Schormans Frans, Schaesberg
Schutgens Kees, Spaubeek
Slangen Charles, Beek-Genhout
Smits Paul, Ottersum
Teeuwen Bart, Brunssum
Wennmacker Jos, Schaesberg

Hoofdleraar Mhr. Gijsen

IV HBS A - Kerkrade

Clout Wim, Roermond

III gym, 1ste sectie

Bergmans Frans, Weert
Boers Sjef, Gulpen
Bouten Bart, Tegelen
Delahaye Piet, Geleen
van Enckevort Chrit, Sevenum
Eurlings Harry, Voerendaal
Heffels Herman, Born
Houppermans Sjef, Voerendaal
Huybers Sjef, Bergen
Janssen Denis, St. Odiliënberg
Kerens Wil, Holtum
Lamkin Lou, Eijsden-Maarland
Limpens Jan, Wittem-Eys
Pallada Harry, Geulle
Prevo Joep, Eygelshoven
Prickaerts Jean, Amby
Roex Sjef, Gulpen
Schmeits Michel, Willemstad (Curaçao)
Schmitz Wil, Melick
Schuffelers Jacques, Maastricht
Urlings Pierre, Ulestraten
Vollenbroek Matti, Roermond
Vossen Peter, Kerkrade
Vullings Rob, Grubbenvorst
Waterval Jean, Eijsden-Breust
Wolters Wim, St. Odiliënberg

Hoofdleraar Mhr. Berkels

III gym., 2de sectie

Ambaum Jan, Tegelen
Creusen Jos, Brunssum
Daemen Jo, Jabeek
Damoiseaux Paul, Heerlen-Molenberg
Dohmen John, Geleen
Geurts Toine, Velden-Arcen
Hendriks Jan, Roggel
Hoovers Jan, Kerkrade
Janssen Henk, Venray-Oostrum
Janssen Jacques, Venlo-Blerick
Janssen Ton, Ottersum
Jochems Jacques, Heythuysen
Knubben Jeu, Heerlen-Benzenrade
Luxembourg Ed, Venlo
Paes Jan, Brunssum
Rietjens Tjeu, Ell
van Rijn Gerard, Venlo
Roumen Frits, Roermond
Royen John, Nuth
Rutten Willy, Maastricht
Vullings Jan, Horst
Wagemans Jos, Born-Buchten
Wielders Pierre, Nieuwstad
Winckels Jo, Kerkrade-Chèvremont

Hoofdleraar Mhr. Lenders

III HBS - Kerkrade

Engelen Wiel, Sevenum

II gym., 1ste sectie

Beunen Hub, Kerkrade
Bodelier Leo, Kerkrade-Spekholzerheide
Brauer Henk, Broekhuizenvorst
Cremers Ton, Kerkrade-Bleijerheide
Delhey Paul, Kerkrade
Driessen Henny, Urmond
Evers Gerard, Nederweert
Franssen Hub, Voerendaal
van Gerwen Harry, Maastricht
Haanen Laurens, Venlo
Huits Harry, Simpelveld
Kalnenek Leo, Kerkrade-Spekholzerheide
van Kempen Jacques, Echt-Pey
van de Kruijs Martin, Stramproy
Opgenort Paul, Susteren
Peusens Jacques, Eygelshoven
Reynders John, Reijmerstok
Roumen André, Herkenbosch
Sauren Fons, Kerkrade
Slangen Léon, St. Odiliënberg
Stapel Rudolf, Tegelen
Stassen Pieter, Spaubeek
Verkoulen Leo, Kelpen
Willems Nand, Berg a. d. Maas
Zeijen Matthieu, Kerkrade

Hoofdleraar Mhr. Timmermans

II gym., 2de sectie

Beckers Jo, Waubach-Lauradorp
Bloemink Fred, Kerkrade
Coerver Hans, Kerkrade
Dicker Matti, Maastricht-Caberg
van Eijk Frits, Kerkrade-Spekholzerheide
Gielen Piet, Baarlo
van Ham Jacques, Venray
Hendricks Frans, Koningsbosch
Huijbers Piet, Bergen
Kaelen Gerard, Gulpen
Kerkhofs Pierre, Maastricht
Kunnen Jo, Stramproy
Laenen Alex, Kerkrade
Lemeer Hub, Meerssen
Ogrinc Willy, Kerkrade-Bleijerheide
Peeters Piet, Horst-Meterik
van de Port Piet, Stramproy
van Rens Piet, Horst-Hegelsom
de Rooy Hub, Beek
Schlösser Wim, Kerkrade-Spekholzerheide
Tax Jan, Belfeld
Teeuwen Theo, Brunssum
Thomassen Bert, Roermond
Tummers Hub, Echt

Hoofdleraar Mhr. Heyenrath

I gym., 1ste sectie

Amkreutz Guido, Kerkrade-Bleijerheide
Bessem Peter, Venlo
Canisius Léon, Schinveld
Cox Lambert, Sevenum
Diederen Jan, Schaesberg
Dohmen Guus, Kerkrade
Gielkens Jan, Kerkrade
Janssen Henk, Horst
Kersten Piet, Sevenum
Kloeg Goof, Roermond
Latten Jan, Eijgelshoven
Leliveld Alex, Maastricht
Nelissen Walter, Vaals
Peerboom Toine, Gulpen
Ploum Paul, Kerkrade
Römgens Harry, Kerkrade-Bleijerheide
Sauren Harry, Kerkrade
Sturme Harry, Sevenum
Tümmers Léon, Kerkrade
Vervoort Wim, Horst-Hegelsom
Vleugels Leo, Bocholtz
Vogels Matthieu, Heel

Hoofdleraar Mhr. Silvius

I gym., 2de sectie

Arts Wim, Horst-Melderslo
Bak Hans, Kerkrade
Biermans Matthieu, Kerkrade
Bleijlevens Ronnie, Vaals
Cramers John, Kerkrade-Spekholzerheide
Daemen Rico, Jabeek
Delsing Rik, Kerkrade-Spekholzerheide
Freer Glenn, Kerkrade
Hermans Ben, Maasbracht
Heijnen Wim, Spaubeek
Loonen Antoon, Venray-Oostrum
Mewiss Ton, Helden
Nevels Piet, Stramproy
van der Ouderaa Frans, Weert
Rohs Eddy, Kerkrade
Smeets Jos, Kerkrade
Tacken Jeu, Horst-Meterik
Thomas Jan, Eijgelshoven
Urlings Harry, Kerkrade-Spekholzerheide
Wachelder Cor, Kerkrade-Bleijerheide
Willems Ben, Berg a. d. Maas

Hoofdleraar Mhr. Schrijen

I gym., 3de sectie

Breukers Peter, Eygelshoven
Brugmans Wim, Kerkrade-Chèvremont
van Druten Hans, Heerlen
Habets Bert, Kerkrade
Hombergen Eugène, Kerkrade
Kusters Rudie, Maastricht
da Man Joop, Kerkrade-Chèvremont
Prickaerts Hub, Amby
Smeets Alfons, Kerkrade
Stevens Henk, Belfeld
Verhaegh Dolf, Sevenum
Voesten Harrie, Kerkrade
Wetzels Peter, Kerkrade-Chèvremont
Waelen Sjef, Ubachsberg
Wiermans John, Roermond
Zeegers Leo, Bergen

Hoofdleraar Mhr. Uitterhoeve

Voorbereidende klas, 1ste sectie

Becker Ton, Kerkrade
Bode Jelle, Kerkrade-Terwinselen
Brouns Frans, Eygelshoven
van Brussel Theo, Weert
Claessens Steef, Horst-Melderslo
Cox Harrie, Ubachsberg
Flecken Frans, Heerlen
Haagmans Dirk, Eygelshoven
Heckmann Robert, Kerkrade-Haanrade
Hendricks Willy, Koningsbosch
Hermens Jan, Reuver
Huijbers Jan, Bergen
Jeuken Wilbert, Venray
Joosten Wim, Grubbenvorst
Moers Hans, Kerkrade

Hoofdleraar Mhr. Smeets

Voorbereidende klas, 2de sectie

Luyten Peter, Beek-Genhout
van Opdorp Jo, Heerlen
Pehlplatz Jules, Eygelshoven
Peeters Gerard, Maasbree
Poldervaart Pierre, Maastricht
Slaats Frits, Ospel
Steinbusch Hub, Ubachsberg
Thelosen Eddy, Brunssum
Thissen Matti, Kerkrade
Vermeulen Geert, Kerkrade-Bleijerheide
Vreeker Adrie, Venlo
Waelen Herman, Kerkrade
Willems Frans, Eygelshoven
Willems Rob, Eygelshoven

Hoofdleraar Mhr. Bontemps

Prijsuitdeling '64/65

Hebben met goed gevolg afgelegd het eindexamen:

afd. α

Claessen Jos, Valkenburg
Delahaye Frans, Geleen
Kock Ton, Heerlen
Koenraad Ton, Haelen
Laeven Hub, Wijnandsrade
Mols Sjef, Geleen
Van Oeffelt Toon, Kerkrade-Spekholzerheide
Rademakers Arno, Heerlen-Heerlerheide
Schwachöfer Marcel, Venray
Slabbers Jos, Linne
Steijvers Matthieu, Stramproy
Wagemans Matthieu, Neer

afd. β

Benders Paul, Eygelshoven
Boumans Pierre, Voerendaal
Goossens Wim, Tegelen
Hendriks Matthieu, Nuth
Koonen Peter, Heerlen-Heerlerheide
Naus Jacques, Helden
Vossen Sjef, Heerlen-Molenberg
Wijnhoven Laurens, Baarlo

afd. s

Bruynen Piet, Baarlo
Coopmans Leo, Baarlo
Dircks Hans, Montfort
Hermans Pierre, Sweykhuizen
Niesten Rob, Vaals
Stammen Jan, Helden-Panningen

Algemene prijzen

5 gymnasium alpha:	Laur Crouzen, Maastricht
5 gymnasium bèta:	Con Hanssen, Maastricht
4 gymnasium, 1ste sectie:	Jan Custers, Horst
4 gymnasium, 2de sectie:	Thijs Ketelaars, Roermond
3 gymnasium, 1ste sectie:	niet toegekend
3 gymnasium, 2de sectie:	Tjeu Rietjens, Ell
2 gymnasium, 1ste sectie:	Fons Sauren, Kerkrade
2 gymnasium, 2de sectie:	Piet Gielen, Baarlo
1 gymnasium, 1ste sectie:	Alex Leliveld, Maastricht
1 gymnasium, 2de sectie:	Ben Hermans, Maasbracht
1 gymnasium, 3de sectie:	Harry Voesten, Kerkrade

Voorbereidende klas, 1ste sectie:

Frans Flecken, Heerlen; Willy Hendricks, Koningsbosch

Voorbereidende klas, 2de sectie:

Peter Luyten, Beek; Herman Waelen, Kerkrade

Prijs voor de beste prestatie op 6 gymnasium: van de ambassade der Duitse Bondsrepubliek:

Frans Delahaye, Geleen;

van de Franse ambassade:

Hub Laeven, Wijnandsrade.

5 gymnasium alpha:

Laur Crouzen, Maastricht: alg. pr., pr. gr., pr. lat., pr. fr., pr. eng., pr. gesch., pr. wisk., pr. natk., verm. ned., verm. du., verm. cultg.
Jean Rouwette, Sittard-Graetheide: pr. du., verm. gr., verm. lat., verm. fr., verm. eng.
Paul Cordewener, Hoensbroek: pr. ned., verm. aardr.
Ger Bouten, Horst-Hegelsom: pr. ned., verm. aardr.
John Nizet, Roermond: pr. cultg., verm. gesch., verm. aardr.
Ger Corstjens, Thorn: verm. lat.
Guus Laeven, Wijnandsrade: verm. gr., verm. wisk.
Pierre van Wissen, Mondercange (Lux.): verm. fr.
Ben Wanders, Kerkrade-Haanrade: verm. du.
Herman Rijs, Neer: verm. cultg.
André Peeters, Swalmen: verm. wisk.
Matthieu Verhagen, Weert-Hushoven: verm. natk.

5 gymnasium bèta:

Con Hanssen, Maastricht: alg. pr., pr. du., pr. aardr., pr. scheik., pr. nat.hist., verm. fr., verm. alg.-anal. meetk., verm. stereo-gonio.
Frans Marcellis, Horst: pr. gesch., verm. alg.-anal. meetk., verm. natk., verm. nat.hist.
Jean Ritzen, Eckelrade: pr. alg.-anal. meetk., pr. stereo-gonio.
Henny Vollenbroek, Roermond: verm. ned., verm. scheik., verm. nat.hist.

4 gymnasium, 1ste sectie:

Jan Custers, Horst: alg. pr., pr. gr., pr. lat., pr. ned., pr. fr., pr. eng., pr. gesch., pr. aardr., pr. wisk., pr. natk., pr. scheik., verm. du.
Frans Urlings, Bingelrade: pr. du., pr. 6 verm.: verm. gr., verm. lat., verm. ned., verm. fr., verm. eng., verm. gesch.
Emile Philippens, Eijsden: pr. tek., verm. fr., verm. du., verm. eng., verm. aardr.
Jan Schreurs, Margraten: pr. aard., verm. gr., verm. natk., verm. scheik.
Hub van der Leeuw, Echt: verm. wisk., verm. natk., verm. scheik., verm. aardr.
Maurice van Hoven, Wijnandsrade: verm. tek., verm. ned.
Jan Hafmans, Velden: verm. gesch.
Sjef Oostwegel, Maastricht: verm. wisk.
Pierre Triepels, Weert: verm. tek.

4 gymnasium, 2de sectie:

Thijs Ketelaars, Roermond: alg. pr., pr. gr., pr. ned., pr. fr., pr. du., pr. wisk., pr. tek., verm. lat., verm. gesch., verm. natk., verm. scheik.
Henk Janssen, Tienray: pr. wisk., pr. natk., pr. scheik., verm. aardr.
René Korthout, Kerkrade: pr. lat., pr. eng., verm. ned., verm. fr., verm. du., verm. wisk.
Jos Wennmacker, Schaesberg: pr. wisk., verm. gr., verm. lat., verm. du., verm. aardr., verm. natk., verm. scheik.
Willy Peeters, Belfeld: pr. gesch., verm. gr., verm. eng.
Jac van Oppen, Klimmen-Ransdaal: pr. aardr.
Bart Teeuwen, Brunssum: pr. 5 verm.: verm. du., verm. eng., verm. gesch., verm. aardr., verm. scheik.
Harry Philipsen, Sevenum-Kronenberg: verm. ned.
Hub Lenders, Maasbree: verm. tek.
Wim Hoeymakers, Sevenum-Kronenberg: verm. tek.

3 gymnasium, 1ste sectie:

Harry Pallada, Geulle: pr. ned., pr. aardr., pr. tek.
Rob Vullings, Grubbenvorst: pr. du., pr. aardr., verm. ned., verm. eng.
Sjef Huybers, Bergen: pr. gesch., pr. alg., verm. meetk.
Herman Heffels, Born: pr. lat., pr. meetk.
Jean Waterval, Eysden-Breust: pr. fr., verm. gr.
Sjef Roex, Gulpen: pr. natk., verm. gr., verm. du.
Joep Prevo, Eygelshoven: pr. gr.
Michel Schmeits, Willemstad (Curaçao): pr. eng.
Willy Schmitz, Melick: verm. lat., verm. gesch.
Peter Vossen, Kerkrade: verm. natk., verm. tek.
Jack Schuffelers, Maastricht: verm. tek.
Jean Prickaerts, Amby: verm. fr.

3 gymnasium, 2de sectie:

Tjeu Rietjens, Ell: alg. pr., pr. lat., pr. fr., pr. eng., pr. gesch., pr. aardr., pr. meetk., verm. gr., verm. ned., verm. du., verm. natk., verm. tek.
Jan Paes, Brunssum: pr. gr., pr. ned., pr. du., verm. lat., verm. fr.
John Dohmen, Geleen: pr. alg., pr. natk.
John Royen, Nuth: pr. gesch.
Jan Hendriks, Roggel: pr. tek.
Jan Ambaum, Tegelen: verm. fr., verm. alg., verm. natk.
Henk Janssen, Oostrum: verm. eng., verm. aardr., verm. gesch.
Ton Janssen, Ottersum: verm. ned., verm. meetk.
Jan Hoovers, Kerkrade: verm. lat., verm. natk., verm. tek.
Jac Jochems, Heythuysen: verm. gr.
Pierre Wielders, Nieuwstad: verm. eng.
Peet Heeringa, Kerkrade: verm. alg.
Jac Janssen, Blerick: verm. meetk.

2 gymnasium, 1ste sectie:

Fons Sauren, Kerkrade: pr. gr., pr. lat., pr. ned., pr. eng., pr. gesch., pr. aardr., verm. godsd., verm. fr., verm. meetk.
Ton Cremers, Bleyerheide: pr. fr., verm. gr., verm. lat., verm. eng., verm. aardr.
Paul Delhey, Kerkrade: pr. gesch., verm. lat., verm. ned., verm. alg.
Leo Verkoulen, Kelpen: pr. meetk., verm. alg.
Harry Huits, Simpelveld: pr. godsd., verm. meetk.
John Reynders, Reijmerstok: pr. tek., verm. gr.
Jac van Kempen, Echt-Pey: pr. alg.
Jac Peusens, Eygelshoven: pr. nat. hist.
Gerard Evers, Nederweert: verm. godsd., verm. fr.
Harry van Gerwen, Maastricht: verm. eng., verm. aardr.
Rudolf Stapel, Tegelen: verm. gr.
André Roumen, Herkenbosch: verm. ned.
Leo Bodelier, Kerkrade-Spekholzerheide: verm. nat.hist.

2 gymnasium, 2de sectie:

Piet Gielen, Baarlo: alg. pr., pr. gr., pr. lat., verm. ned., verm. aardr., verm. nat.hist.
Piet van Rens, Horst-Hegelsom: pr. alg., pr. meetk., pr. nat.hist.
Pierre Kerkhofs, Maastricht: pr. fr., pr. eng., verm. gr., verm. ned., verm. aardr.
Jac van Ham, Venray: pr. ned., verm. alg., verm. nat.hist.
Jo Kunnen, Stramproy: pr. aardr., verm. fr.
Jo Beckers, Waubach-Lauradorp: pr. gesch.
Wiel Ogrinc, Bleyerheide: pr. gesch.
Theo Teeuwen, Brunssum: pr. 5 verm.: verm. gr., verm. lat., verm. fr., verm. eng., verm. gesch.
Fred Bloemink, Kerkrade-Chèvremont: verm. godsd., verm. eng., verm. meetk.
Matti Dicker, Maastricht-Caberg: verm. meetk., verm. alg.
Wim Schlösser, Kerkrade-Spekholzerheide: verm. lat.
Frits van Eijk, Kerkrade-Spekholzerheide: verm. gesch.
Hans Coerver, Kerkrade: verm. tek.

1 gymnasium, 1ste sectie:

Alex Leliveld, Maastricht: alg. pr., pr. lat., pr. ned., pr. fr., pr. gesch., pr. alg., verm. meetk., verm. nat.hist.
Pieter Kersten, Sevenum: pr. aardr., pr. meetk., pr. nat. hist., verm. ned.
Henk Janssen, Horst: pr. gesch., verm. godsd., verm. lat., verm. fr., verm. aardr.
Peter Bessem, Venlo: pr. godsd., verm. aardr., verm. tek.
Leo Vleugels, Bocholtz: pr. godsd., verm. ned.
Wim Vervoort, Horst-Hegelsom: verm. lat., verm. alg.
Matthieu Vogels, Heel: verm. fr., verm. nat. hist.
Harry Sauren, Kerkrade: verm. gesch.
Léon Tümmers, Kerkrade: verm. meetk.
Harry Römgens, Kerkrade-Bleijerheide: verm. alg
Guus Dohmen, Kerkrade: verm. tek.

1 gymnasium, 2de sectie:

Ben Hermans, Maasbracht: alg. pr., pr. lat., pr. fr., verm. aardr., verm. alg., verm. meetk.
Glenn Freer, Kerkrade: pr. alg., pr. meetk.
John Cramers, Kerkrade-Spekholzerheide: pr. godsd., verm. lat., verm. fr., verm. ned., verm. gesch.
Cor Wachelder, Kerkrade-Bleijerheide: pr. ned., verm. nat. hist.
Jeu Tacken, Horst-Meterik: pr. aardr., verm. fr.
Antoon Loonen, Venray-Oostrum: pr. gesch.
Rico Daemen, Jabeek: pr. tek.
Rik Delsing, Kerkrade-Spekholzerheide: pr. 5 verm.: verm. lat., verm. godsd., verm. ned., verm. nat. hist., verm. tek.
Hans Bak, Kerkrade: extra eervolle vermelding

1 gymnasium, 3de sectie:

Harry Voesten, Kerkrade: alg. pr., pr. aardr., pr. nat. hist., pr. tek., verm. godsd., verm. ned., verm. fr.
Sjef Waelen, Ubachsberg: pr. alg., pr. meetk., verm. godsd., verm. ned., verm. aardr., verm. nat. hist.
Wim Brugmans, Kerkrade-Chèvremont: pr. ned., pr. gesch., verm. lat., verm. fr.
Hans van Druten, Heerlen: pr. lat., verm. gesch.
Henk Stevens, Belfeld: pr. fr., verm. lat.
Joop de Man, Kerkrade-Chèvremont: pr. godsd.
Bert Habets, Kerkrade: verm. alg., verm. meetk., verm. tek.
Leo Zeegers, Bergen: verm. gesch., verm. aardr.
John Wiermans, Roermond: verm. meetk.
Dolf Verhaegh, Sevenum: verm. alg.
Eugène Hombergen, Kerkrade: verm. nat. hist.
Hub Prickaerts, Amby: verm. tek.

Voorbereidende klas, 1ste sectie:

Frans Flecken, Heerlen: alg. pr., pr. ned., pr. fr., pr. gesch., pr. aardr., pr. natk., verm. tek.
Willy Hendricks, Koningsbosch: alg. pr., verm. rek., verm. fr., verm. ned., verm. aardr., verm. natk
Jan Huybers, Bergen: pr. rek., verm. gesch.
Wim Joosten, Grubbenvorst: pr. tek., verm. fr.
Jan Hermens, Reuver: verm. ned., verm. rek.
Theo van Brussel, Weert: verm. gesch.
Steef Claessens, Horst-Melderslo: verm. aardr.
Wilbert Jeuken, Venray: verm. natk.
Ton Becker, Kerkrade: verm. tek.

Voorbereidende klas, 2de sectie:

Peter Luyten, Beek-Genhout: alg. pr., pr. ned., pr. rek., pr. gesch., verm. fr.
Herman Waelen, Kerkrade: alg. pr., pr. fr., verm. rek., verm. ned., verm. gesch., verm. aardr., verm. natk., verm. tek.
Frans Willems, Eygelshoven: pr. aardr., pr. natk., verm. rek.
Jo van Opdorp, Heerlen: pr. tek., verm. natk.
Gerard Peeters, Maasbree: verm. ned., verm. fr., verm. tek.
Pierre Poldervaart, Maastricht: verm. gesch., verm. aardr.

Personalia '64/65

De heilige priesterwijding ontvingen:

Giel Bongaerts, Beegden
Hub Bour, Schaesberg
Lambert Brands, Hoensbroek
Piet Cöp, Ottersum
Clemens Crolla, Valkenburg
André Franssen, Gulpen
Jan Hendriks, Weert
Harry Heijnen, Heer
Bert Kubben, Maastricht
André Kuypers, Velden
Theo Peters, Sevenum
Paul Philippens, Schimmert
Jan Poell, Nederweert
Gerrit Pouwels, Venray-Heide
Frits Snijders, Stramproy
Jan Thijssen, Horst
allen van het bisdom Roermond.

Legden een examen af:

W. Veugelers, Borgharen, licentiaatsexamen Theologie, Nijmegen
J. Miseré, Heerlen, doctoraal examen geneeskunde, 2de deel, Nijmegen
W. Martens, Hoensbroek, doctoraal examen geneeskunde, Utrecht
B. Steenaart, Heerlen, artsexamen, Nijmegen
P. Wouters, Maastricht, semi-artsexamen, Nijmegen
J. Franssen, Geleen, doctoraal examen Nederlands, Utrecht
J. Ernst, Gulpen, artsexamen, Stichting Hoger Klinisch Onderwijs, Rotterdam
Th. van Aalst, Maastricht, doctoraal examen Engels, Nijmegen
J. Beumers, Helden, doctoraal examen Klassieken, Nijmegen
H. Ament, Leveroy, kandidaatsexamen Geneeskunde, 2de deel, Nijmegen
J. Peters, Horn, kandidaatsexamen Geneeskunde, 2de deel, Nijmegen
H. Steinbusch, Ubachsberg, kandidaatsexamen Veeartsenijkunde, Utrecht
J. Bertram, Kerkrade-Spekholzerheide, kandidaatsexamen Nederlands, Nijmegen
J. van de Wouw, Nederweert, kandidaatsexamen Nederlands, Nijmegen
P. van Dijck, Meerssen, kandidaatsexamen Frans, Nijmegen
J. Houtackers, Maasniel, kandidaatsexamen Klassieken, Nijmegen
E. Vaessen, Wijnandsrade, kandidaatsexamen Duits, Nijmegen
W. Pluymakers, Einighausen, kandidaatsexamen Rechten, Nijmegen
J. van der Wallen, Waubach, kandidaatsexamen Rechten, Nijmegen
H. van Heugten, Horst, kandidaatsexamen Tandheelkunde, 2de deel, Nijmegen
Th. van Straaten, Horst, prop.-examen Werktuigbouwkunde, Eindhoven
E. Hermans, Schinnen, kandidaatsexamen Rechten, Leiden
H. Willems, Sittard, kandidaatsexamen Rechten, Leiden

Promoveerden:

L. Meulenberg, priester van het bisdom, te Rome (Gregoriana) tot doctor in de theologie (kerkgeschiedenis)
M. Ernst, Herten (L), tot doctor in de wis- en natuurkunde te Amsterdam

Werden onderscheiden:

Mgr. J. W. Damen, oud-leraar Rolduc, te Rome, tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
J. W. M. J. Boost, president-directeur NV Philips-Duphar, Hilversum, tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau
Ir. J. J. C. van der Linden, directeur der gemeentelijke licht- en waterbedrijven te 's-Hertogenbosch, tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau
Dr. J. P. Boosten, oud-leraar van Rolduc, te Maastricht, tot Officier des Palmes Académiques van Frankrijk
J. P. Schreven, burgemeester te Veghel, benoemd tot Erelid van de Airborne Division (USA)

Werden benoemd:

Dr. W. H. H. Tegelaers, tot hoogleraar aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam (Kindergeneeskunde)
Mgr. K. W. H. A. Roncken, pastoor-deken te Maastricht, tot Huisprelaat van ZH Paus Paulus VI
Mr. W. P. H. Delhoofen tot Geheim Kamerheer van ZH Paus Paulus VI
Prof. Mr. L. J. M. Nouwen, buitengewoon hoogleraar aan de universiteit van Nijmegen, tot gewoon hoogleraar aldaar (Belastingrecht)

Overleden:

Mr. J. G. S. N. Beckers, Advocaat en Procureur, Sittard (Rolduc 1904-1910)
C. G. van Beurden, Eindhoven (Rolduc 1941-1942)
C. A. M. Verbeek, pastoor te Mierlo-Hout (Rolduc 1919-1924)
C. H. J. M. Sprokel, Kerkrade (Rolduc 1914-1916)
J. Teeuwen, tandarts, Birgden-Geilenkirchen (Rolduc 1913-1919)
Dr. H. H. Knippenberg, oud-directeur van het Carolus Borromeus-College, Helmond (Rolduc 1898-1899)
Drs. E. E. S. Hennekens, oud-leraar van het Bisschoppelijk College te Roermond (Rolduc 1909-1911)
B. L. ten Horn, tandarts te Nijmegen (Rolduc 1905-1911)
A. J. A. Schellekens, oud-notaris, Lent (Rolduc 1897-1905)
Ir. M. M. J. Wijnhoven, Venray (Rolduc 1916-1920)
A. P. A. M. de Sévaux, oud-leraar van het Bisschoppelijk College te Sittard (Rolduc 1910-1914)
A. Omloo, emeritus-deken van Weert (Rolduc 1918-1920)
R. J. H. Mains, pastoor te Kerkrade (1931-1934)
Mr. P. W. H. Truyen, Roermond (Roermond 1894-1896)
J. H. Th. Dröge, Winschoten (Rolduc 1896-1905)
H. Fr. A. M. Linthorst, directeur van de NV Koninklijke Vleeswarenfabriek Twello (Rolduc 1926-1931)
V. H. Boosten, pastoor te Heer (Rolduc 1914-1918, 1922-1924)
H. J. J. Verkoulen, pastoor te Venray-Merselo (Rolduc 1926-1928)
R. J. A. Geurts, rector te Schinnen (Rolduc 1928-1930)
L. J. P. P. Teeuwen, pastoor te Horst-Melderslo (Rolduc 1917-1920)
M. J. Werry, emeritus-pastoor te Heerlen (Rolduc 1912-1921)
C. V. J. Brummans, rector te Weert (Rolduc 1928-1930)
H. van de Riet, emeritus-pastoor te Sevenum (Rolduc 1910-1912)
M. J. P. Kissels, pastoor te Vlodrop (Rolduc 1910-1921)
M. G. G. J. Packbier, pastoor te Epen (Rolduc 1928-1930)
E. Schnabel, pastoor te Holset (Rolduc 1923-1925)

Inhoud

	3	Kroniek '64/65 (Drs. J. A. C. Lenders)
Rolduc, zoals het reilt en zeilt	56	La semaine française (Arnold Spauwen)
	58	Jo Winckels rust in vrede (Drs. J. A. C. Lenders)
	60	Kroniek der voorstellingen (Drs. J. A. C. Lenders)
	65	Leesboek (Arnold Spauwen)
	66	Het dievenbal (Drs. A. B. Silvius)
	71	De tijd gaat snel (Bert s.a. Peto)
Artikelen	73	In memoriam (Prof. Dr. F. Sassen en Drs. J. Bohnen)
	77	Impressies van de zesde reünie (Dr. M. v. Can)
	84	Een oud-Rolducien Minister-President (Prof. Dr. F. Sassen)
	85	Ailbertus van Antoing in Clairfontaine (Dr. P. C. Boeren)
	95	De Rolducse Kanunnik Simon Pieter Ernst en de mijnbouw in het Wormdal (Ir. C. Raedts)
	100	Het dagelijks leven op Rolduc omstreeks 1920 (Prof. Dr. F. Sassen)
	112	Liberté (Bert s.a. Peto)
	115	De fundering van de kerk van Rolduc (G. Berends)
	135	Rapport betreffende de werkzaamheden van de commissie 'Rolduc'
	140	De munten van Rode (Joseph Gasten)
Schooljaar '64/65	142	Lerarencorps Leerlingen Prijsuitdeling Personalia

Druk: H. van der Marck en Zonen, Roermond

Vormgeving: Wim Simons

Clichés: Photogravure van Leer NV, Amsterdam